МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПСИХОЛОГІЇ

РАДА НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА СТУДЕНТІВ

КИЇВСЬКА МІСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ СОЮЗУ ЮРИСТІВ УКРАЇНИ

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Збірник матеріалів
підсумкової науково-теоретичної конференції
(Київ, 15 квітня 2014 року)

Київ 2014

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПСИХОЛОГІЇ
РАДА НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА СТУДЕНТІВ

КИЇВСЬКА МІСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ СОЮЗУ ЮРИСТІВ УКРАЇНИ

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Збірник матеріалів
підсумкової науково-теоретичної конференції
(Київ, 15 квітня 2014 року)

Київ 2014

УДК 340.1
ББК Х
О-754

Організаційний комітет:

Чернєй В. В. – кандидат юридичних наук, доцент, т.в.о. ректора Національної академії внутрішніх справ;

Колб О. Г. – доктор юридичних наук, професор, директор навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ;

Бодюл Є. М. – кандидат юридичних наук, начальник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ;

Кваша С. С. – кандидат педагогічних наук, доцент, заступник директора навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ з навчально-методичної та наукової роботи;

Лов'як С. С. – старший науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ;

Заяць В. С. – старший науковий співробітник відділення забезпечення навчального процесу навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Рекомендовано до друку вченою радою навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ від 9 квітня 2014 року (протокол № 4)

Організатори конференції не несуть відповідальності за поданий матеріал. Тези доповідей подано в авторській редакції

О-754 **Особливості** та перспективи розвитку громадянського суспільства в Україні [Текст] : зб. матеріалів підсумкової наук.-теорет. конф. (Київ, 15 квіт. 2014 р.). – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2014. – 320 с.

ББК Х

© Національна академія внутрішніх справ, 2014

РОЛЬ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СТУДЕНТІВ У ФОРМУВАННІ НАУКОВОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

Чернєй Володимир Васильович, кандидат юридичних наук, т.в.о. ректора Національної академії внутрішніх справ

Наука завжди відігравала фундаментальне значення в розвитку життя суспільства, оскільки за своєю природою є безумовним двигуном прогресу. Події останніх шести місяців у нашій державі підтвердили необхідність пошуку нових, цивілізованих форм розбудови держави, громадянського суспільства, захисту прав і свобод людини та громадянина України.

Не секрет, що сьогодні суспільство, уряд країни чекають від науковців різних галузей конкретних пропозицій щодо виходу держави з політичної та економічної кризи. Упевнений, що своє слово в цьому напрямі повинні сказати й науково-педагогічні працівники нашої академії, і, звичайно ж, ви – молоді науковці.

Керівництво та науково-педагогічні працівники академії, інституту постійно працюють над удосконаленням форм і методів залучення студентів до наукових досліджень. Серед нагальних завдань забезпечення розвитку наукових досліджень в академії – підготування всебічно розвинених фахівців, здатних постійно поглиблювати свої знання, безперервно навчатися та інтелектуально вдосконалюватись. Саме науково-дослідна робота студентів є першим кроком на шляху вирішення цієї проблеми. В академії створюється наукове середовище, що сприятиме формуванню та розвитку в студентів науково-дослідницьких умінь, залученню їх до активної самостійної наукової діяльності.

На сьогодні в навчально-науковому інституті права та психології сформовано ефективну систему науково-дослідної роботи студентів, що є складовою професійної підготовки юристів і психологів, спрямованою на формування та реалізацію творчих здібностей майбутніх фахівців. Як відомо, науковою діяльністю займаються всі студенти інституту, оскільки це передбачено навчальним планом у вигляді написання рефератів, курсових тощо. Проте поглиблену наукову роботу, на жаль, обирають не всі. Тому дозвольте висловити впевненість, що всі студенти, курсанти та слухачі нашої академії нарешті зрозуміють, що наукові товариства, гуртки, конференції, круглі столи, вікторини, наукові читання – все це дає змогу зацікавити студента, залучити його до повноцінного наукового життя.

Кожен із п’яти навчально-наукових інститутів академії виконує особливі завдання з підготовки майбутніх правознавців і психологів. Навчально-науковий інститут права та психології за своє коротке існування (у цьому році виповнюється 5 років) уже посів своє належне місце в організації навчально-виховного процесу. Особливо вдало організовано науково-дослідну роботу студентів – представників наукового студентського товариства.

З приємністю зазначаю, що науково-педагогічним працівникам та студентському науковому товариству є про що звітувати напередодні Дня

знань. У 2013–2014 навчальному році кафедрами інституту спільно з науковим студентським товариством підготовлено та на належному професійному рівні проведено 66 наукових заходів, у тому числі 31 – плановий і 35 –профорієнтаційних позапланових із запрошенням учителів та учнів загальноосвітніх шкіл. У проведених науково-теоретичних конференціях, круглих столах, вікторинах, кафедральних наукових читаннях взяли участь 149 науково-педагогічних працівників інституту, 487 студентів інституту, 48 юристів-практиків (юрисконсультів, адвокатів), 107 науково-педагогічних працівників і студентів інших навчальних закладів України, 375 учителів та учнів середніх шкіл м. Києва й Київської області (на позапланових профорієнтаційних круглих столах).

Так, 16 жовтня 2013 року в межах відзначення Дня юриста було проведено V Всеукраїнську науково-теоретичну конференцію «Правові реформи в Україні: проблеми та перспективи», а 5 грудня 2013 року в межах Всеукраїнського тижня права – IV Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Проблемні питання стану дотримання захисту прав людини в Україні». Обидві конференції відбулися за підтримки Київської міської організації Союзу юристів України та Українського фонду науково-економічного та юридичного співробітництва.

Особливо цінним і позитивним є те, що на пленарних засіданнях конференцій та круглих столів із цікавими, актуальними проблемними питаннями виступали не тільки авторитетні науково-педагогічні працівники академії (Бірюков І. А., Бодюл Є. М., Василевич В. В., Василенчук В. І., Вовк В. М., Горбачевський В. Я., Джужа О. М., Коваленко В. В., Колб О. Г., Користін О. Є., Чернявський С. С, Чубенко А. Г., Федоренко В. Л.), а й провідні науковці України (Войтович Р. В., Клименко О. М., Кравченко В. В., Осадчий В. І., Семенченко А. І., Телешун С. О., Топчій В. В., Ярмиш Н. М.) та юристи-практики (Ахундова А. А., Зюнькіна В. В., Коваль К. П., Савінова Н. А., Шевчишен А. В.).

На пленарних засіданнях конференцій авторитетними вченими та практиками було гостро поставлено актуальні питання розвитку держави, дотримання прав і свобод людини, підняття авторитету правоохоронних органів, розбудови демократії в Україні, що знайшли своє продовження в наукових роботах студентів, дискусіях на секційних засіданнях і семінарських заняттях.

Особливо приємним здобутком наукового товариства є те, що крім наукових заходів, проведених на базі інституту, науково-педагогічні працівники та студенти протягом 2013–2014 навчального року взяли участь у 35 міжнародних конкурсах, навчальних програмах, молодіжних форумах, правових турнірах, всеукраїнських дебатах, конференціях і семінарах в інших навчальних закладах України.

Наукові роботи членів наукового студентського товариства за звітний період були представлені на Всеукраїнському конкурсі Національної академії наук України, міжнародних і міжвузівських конкурсах наукових робіт із юридичної, гуманітарної тематики та здобули високі відзнаки й найкращі відгуки. Так, у лютому 2014 року студента 4-го курсу Коломійця Романа і студента 2-го курсу Онищенка Олега було нагороджено грамотами Президії Національної академії наук України за кращі наукові роботи; у березні 2014 року студентку 2-го курсу Мисюру Яну – нагороджено дипломом за зайняте І місце в обласному етапі XIV Міжнародного конкурсу з української мови ім. Петра Яцика; студентку

3-го курсу Мойсеєву Ірину – нагороджено дипломом ІІІ ступеня за перемогу в другому турі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з юридичних наук, а студентка 3-го курсу Носатова Анастасія стала переможцем Всеукраїнського конкурсу творів-есе «Юридична клініка – що це для нас та чому ми тут», який проводився в м. Києві Українською фундацією правової допомоги, Асоціацією юридичних клінік України та Фондом «Відродження».

Приємно також зазначити, що до нинішньої підсумкової теоретичної конференції наукового студентського товариства інституту студенти підготували 137 тез доповідей із різних галузей знань і 87 наукових робіт. Сподіваємося, що за підсумками результатів конференції більшість із них будуть відібрані для участі в академічному конкурсі та стануть переможними.

Хотілося б відмітити активну, результативну роботу голови ради студентського наукового товариства інституту, студента освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» Бреуса Сергія, який протягом кількох років очолює наукове товариство. За цей час своїм сумлінним, наполегливим ставленням до виконання доручених йому обов'язків він значно активізував наукову роботу студентів, підняв її на високий рівень. За час навчання в академії він виступив на 12 конференціях і круглих столах, підготував 10 наукових робіт. Тому і не дивно, що за підсумками минулого року Сергій Бреус став переможцем Всеукраїнського конкурсу Союзу юристів України «Юрист року – 2013» у номінації студент-юрист. Це дійсно була визначна подія і для всього колективу академії.

Сьогодні вам, шановні члени наукового товариства, у зв'язку із закінченням терміну перебування Бреуса Сергія на цій посаді належить вибрати нового голову. Упевнений, що ви оберете найдостойнішого, здатного успішно продовжити розпочату Сергієм добру справу.

Ми усвідомлюємо, що в питаннях залучення студентів до наукового пошуку найважливішу роль відіграють науково-педагогічні працівники інституту. За підсумками науково-дослідної роботи видно, що переважна більшість науково-педагогічних працівників беруть активну участь у цьому напрямі.

В інституті є переможці – кращі наукові керівники студентів-науковців, кращі студенти-науковці. Вони сьогодні будуть названі, їм вручать відповідні дипломи. Мені залишається тільки щиро подякувати всім студентам-науковцям, їх керівникам, особливо студентському науковому товариству, завідувачам кафедр і керівникам наукових гуртків за проведену науково-дослідну роботу у 2013–2014 навчальному році.

НАУКОВІ ДОПОВІДІ НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ

СВІТОВІ ЗАГРОЗИ ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ НА ТЛІ РОЗВИТКУ ЗАСАД ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Телешун С.О., д.політ.н, заслужений діяч науки и техніки України, директор Інституту державної служби та місцевого самоврядування, завідувач кафедри політичної аналітики та прогнозування Національної академії державного управління при Президентові України

У 2013 і на початку 2014 роках ми могли спостерігати значну дестабілізацію суспільно-політичного та економічного життя у значній кількості країн світу.

Фахівці The Economist констатують, що на даний момент відбувається закінчення рецесії або ж її послаблення у більшості країн світу. Тим не менш, політичні реакції у зв'язці з економічними негараздами дадуть новий виток соціальних хвилювань у 2014 році. Суспільно-політичні проблеми, у будь-якому разі залишаються на порядку денному у 2014 році. Як результат, можна очікувати нову хвилю соціальних протестів у ряді країн світу.

У відповідності до рейтингів The Economist Intelligence Unit (EIU), у 65 країнах світу (43% від 150 країн) процеси нестабільності будуть відбуватись з високим, або ж дуже високим рівнем ризику виникненням соціальних заворушень у 2014 році. Для 54 країн ризик нестабільності залишиться на середньому рівні, а у інших (31 країна) з низьким або ж дуже низьким рівнем ймовірності. При цьому, у порівнянні з даними п'ятирічної давнини, ще 19 країн перейшли у категорію країн з високим рівнем ризику соціальних протестів.

В переліку країн з високим рівнем соціальної нестабільності представлені країни Близького Сходу та північної Африки (MENA-Middle East & North Africa), південної Європи, балканські країни та колишні республіки СРСР (СНД): 12 з 18 країн MENA, шість з семи балканських країн, вісім країн СНД і п'ять з шести південно-європейських країн. Більше 40% країн Східної Європи знаходяться у категорії країн з високим рівнем. Ці регіони достатньо сильно постраждали від витка фінансових потрясінь, що у сою чергу є передумовою соціальних протестів.

В українському суспільстві, яке перебуває нині у стані транзиту, активно формуються нові суспільні інститути і суспільні відносини. Ці складні процеси проходять на тлі перманентних системних криз, що, до речі, є основною ознакою якісного розвитку перехідного суспільства.

Кризові явища, що охопили політичну систему України, пов'язані, насамперед, з особливістю формування „нових демократій», які характеризуються потужною політичною поляризацією суспільства, економізацією усіх сфер політики, правовим нігілізмом, коли будь-який правовий чи конституційний акт розглядається з позицій тактичної доцільності здобуття чи утримання влади, а не довгострокових державних інтересів, а також тимчасовою дегуманізацією політичної культури. Суспільно-політична криза в державі буде поглиблюватись, вірогідність військової інтервенції з боку Росії стане більш реалістичною. Це зумовлено важливим геостратегічним розташуванням України в межах євразійського континенту. Вочевидь, поряд із внутрішньополітичними протистояннями між групами впливу у середині самої країни, важливим фактором загострення суспільно-політичного протистояння буде боротьба між глобальними світовими акторами. Очікування з приводу стабілізації ситуації в Україні є досить примарними, зважаючи на високий рівень конфліктогенності як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях. Основними завданнями на 2014 рік для української влади, скоріш за все стануть наступні позиції: повернення до ефективних моделей управління процесами в державі; відновлення легітимності влади в очах більшості населення країни; забезпечення виборів Президента України; утримання територіальної цілісності України в існуючих на даний момент кордонах; створення та реалізація повноцінного конкурентоздатного соціально-

економічного проекту держави Україна. У новому 2014 році можна очікувати продовження посилення позицій проросійського ґатунку на території країни та нові, більш агресивні кроки направлені на встановлення свого контролю над окремими територіями України з боку РФ.

При цьому, такі авторитетні видання, інформаційні агентства та аналітичні структури як, BBC, CNN, Washington Post, The New York Times, The Telegraph, The Guardian, Le Monde, Le Figaro, Bild, Die Welt, Reuters, Stratfor, RAND Corporation, Project Syndicate є досить критичними в оцінці подій та ймовірних наслідків для України, у результаті катастрофічних потрясінь останніх місяців та тижнів. Судячи з усього, країни західного світу намагаються вибудувати послідовний алгоритм завершення складного українського гамбіту у протистоянні з Російською Федерацією. В оцінці подій в країні відсутня будь-яка конкретика та впевненість у хоча б короткостроковій перспективі. На думку експертів, США та Європейський Союз будуть активно підтримувати новостворену коаліцію демократичних сил в Україні, незалежність та територіальну цілісність української держави.

Узагальнюючи смислові та змістові тенденції в інформаційному просторі світових засобів інформації, ми пропонуємо виділити основні лейтмотивні та тематичні лінії. Інформаційний бум в першу чергу можна пов'язувати із тими гіпер динамічними подіями останніх тижнів в Україні, що стали кульмінацією жорстокого протистояння влади та громадянського суспільства і військовою агресією збоку Росії. По-друге, світове співтовариство занепокоєне остаточним переформатуванням «оновленої» України, з її новими обрисами за участі нових політичних акторів, які були винесені у публічний простір хвилею протестного вибуху українського суспільства. По-третє, події в Україні можуть мати далекосяжні наслідки не тільки для самої країни, а і для загальної геополітичної розстановки сил у світі, де зіткнулись національні інтереси кількох глобальних гравців у питанні перегляду їх геостратегічних позицій. По-четверте, політична, електорально-ідеологічна та бізнес спадщина попереднього політичного режиму стане перехрестям зіткнення інтересів груп впливу ще вчора провладних політичних еліт між собою, а також представниками опозиційного спектру політичних сил за її перерозподіл. По-п'яте, особливе хвилювання викликають тенденція до зміни державного устрою України спричинені штучними операціями із зовні, з метою подальшої автономізації регіонів країни, федералізацією та конфедералізацією. Ідея федералізації, на даний час, стоїть на порядку денному, а події в АР Крим створюють надзвичайно небезпечний прецедент. Загрози національної безпеки, втрати суверенітету та цілісності країни, політичної та економічної незалежності держави постали надзвичайно гостро. По-шосте, проблема радикалізації значної частини населення, яка втратила довіру до влади, як такої, без жодних політичних уподобань. Екстремістські настрої в Україні можуть призвести до не контрольованих та некерованих дій радикально налаштованих груп населення. По-сьоме, реалізація ймовірних сценаріїв громадянського протистояння між регіонами країни, які можуть призвести до подальшої ескалації конфлікту ще з більш масштабними та глибинними наслідками для українського суспільства та держави. По-восьме, складна економічна ситуація, яка підводить Україну до стану дефолту, як результат загострення соціально-економічної напруги і подальшого зубожіння населення, що викличе нові хвилі протестів. По-десяте, існують сумніви з

приводу вдалого реформування системи влади, гілок влади, усіх її вертикалей та горизонталей.

Підсумовуючи результати виявлених інформаційних трендів у світових ЗМІ, можемо констатувати наступне: глобальні мас-медіа та лідери провідних країн не плекають занадто райдужних надій з приводу швидкої стабілізації ситуації в Україні. Закордонні експерти виявляють серйозне занепокоєння з приводу не прогнозованості та відносної контрольованості процесів в країні та поведінки Російської Федерації.

Перезавантаження політичної системи і самої держави можливе лише за умов досягнення загального суспільно-політичного консенсусу та діалогу між політичними елітами країни за участі міжнародних арбітрів. А вирішення того неосяжного переліку проблемних зон в економічній, суспільно-політичній та гуманітарній сферах, накопичених за роки незалежності, потребують безпосереднього втручання міжнародних організацій. Сталий розвиток держави можливий лише за умов збалансованої взаємодії геополітичних полюсів світу – США, ЄС та Російська Федерація, що убезпечить в першу чергу досить хиткий регіональний і глобальний розклад сил у світі від можливих неочікуваних викликів. Можна припустити, що соціальні, політичні, та економічні негаразди в Україні, а також дестабілізація ситуації в Криму та південно-східних регіонах будуть продовжуватись протягом 2014 року. Це посилить глибинну соціокультурну та гуманітарну кризу в країні і призведе до подальшої інстутиційної та управлінської деградації держави. Україна залишиться в ситуації внутрішньополітичної та зовнішньополітичної невизначеності в угоду геополітичним «ігрищам» блюстителів демократичного вектору руху України з одного боку, а з другого всепоглинаючій настирності та амбіційності «відновленої агресивної імперії».

2014 рік може принести нам важко прогнозовані, ситуативні комбінації майбутнього. Однозначним є те, що основні перехрестя економічних, політичних та цивілізаційних протиборств залишаться полями напруги з високим відсотком ймовірності появи неочікуваних геополітичних конфігурацій на мапі світу. Атмосфера загального міжнародного напруження, пов'язана з тривожними подіями в Україні, змусила світових лідерів з відповідальністю поставитися до глобального майбутнього людської цивілізації. Існуючі принципи управління світовими процесами показали свою неспроможність розв'язати вузлові проблеми майбутнього, як в окремо взятих локальних регіонах, так і в глобальному світовому просторі.

На порозі нового міжнародного вододілу у взаєминах між Америкою, Європою та Росією, Україна стала своєрідним тестовим майданчиком з відпрацювання моделей протистояння глобальних акторів у контексті побудови нової політичної конструкції світу.

В умовах формування передумов нової «холодної війни XXI століття «амбіції домінуючих сил світової геополітики нівелюють тренди нової глобальної культури ведення діалогу взаєморозуміння між громадянином і державою. У розрізі цих подій втрачається ідея максимальної реалізації інтересів особистості поза протиставленням на міжетнічній, релігійній, політичній, расовій або ж іншій основі громадян суверенних держав світу. Права людини в існуючих реаліях стають чимось вторинним, по відношенню до позиційних перестановок гегемонії планетарних політичних і економічних еліт, державних і транснаціональних утворень.

Саме ідея суверенітету і незалежності є визначальною константою стабільного розвитку усіх держав, а концепт гуманізму і рівності людей запорукою гармонійного розвитку світу. Уніфікація права людини на самовизначення в глобальній структурі культурного різноманіття та примат громадянської гідності ні в якому випадки не повинні зневажатися перед інтересами других і третіх сторін. Показово, що в експертній спільноті дискусія точиться переважно довкола принципів формування громадянського суспільства, його відповідності стандартам країн західної демократії. Тим часом, на нашу думку, слід говорити про розбудову не тільки громадянського суспільства, а й про розбудову наступної форми громадянського суспільства – суспільства мультимедійного, з новою класифікацією суб'єктів політичного процесу, чітко визначених дефініцій права і власності.

Загалом Україна має декларувати не стільки цінності партійної системи XX століття, скільки цінності громадянського суспільства з ознаками мультимедійності XXI століття, адже таке суспільство виступає в сучасних умовах індикатором зрілості політичних партій, з правом широкого вибору, без винятків та обмежень.

Нове громадянське мультимедійне суспільство – це суспільство, відкрите для обміну інформацією. Це по-перше.

По-друге, це складна плюралістична система, що об'єднує множинні форми суспільної діяльності: асоціації, клуби, профспілки, кондоміуми, а партії є лише одним із сегментів громадянських інституцій. У цьому контексті важливою видається «революція» у партійному будівництві, а саме поява політичних партій, характерних для громадянського суспільства XXI століття. Але це можливо лише за таких обставин: при створенні умов для відокремлення бізнесу від влади (але не від політики, що практично неможливо і поки що не потрібно при наявній прозорості і відкритості); при частковому відокремленні бюрократії від політики (бюрократія має бути розділена на політичну (від партійних структур тощо) і державну (ефективних менеджерів).

Наступною ознакою мультимедійного суспільства є незалежна від держави плюралістична система, яка може самостійно організовуватися згідно з громадянською ініціативою. Ця система вимагає здійснення реформ у соціальній сфері, податкової реформи, а також загальної кодифікації законодавства, приведення його до європейських стандартів.

Крім того, громадянське суспільство XXI століття має характеризуватися стабільністю ефективного менеджменту, який діє за принципом фаховості, порядності (відповідності загальноприйнятим нормам моралі), патріотизму (домінуванню не вузькокорпоративних, а національних інтересів з компромісним їх поєднанням). У цій ситуації постає проблема зведення до мінімуму шкоди, якої можуть завдати суспільству, за словами К. Поппера, „недостойні правителі». Вирішити цю проблему можуть спільно: ефективно діючий громадянський контроль; політична опозиція; незалежні засоби масової інформації; високопрофесійна і адекватна до змін влада.

І останнє: це правове демократичне суспільство, де головним чинником є визнання, забезпечення і захист природних і набутих прав людини і громадянина. Йдеться, насамперед, про чітко розписану процедуру застосування норм права, де суд є дуже важливою, але не головною складовою демократичного суспільства. І де відповідальні політики прагнуть тримати баланс між ринком і соціальним захистом, не

прикриваючись демагогічною, незалежно від свого політичного забарвлення, риторикою.

Відчувається необхідність ведення конструктивного діалогу між рівноправними суб'єктами міжнародного права на базисі принципів державної, суспільно-політичної, культурної та етнічної рівності народів і націй. Паритетність і відкритість ведення дискусії повинні стати невід'ємною частиною сучасного геополітичного дискурсу між Україною та її партнерами.

У цих умовах Україна, як і її сусіди, може і повинна стати еталоном, своєрідним передвісником нових цивілізаційних віянь у питанні врегулювання міждержавних та міжкультурних суперечностей глобального порядку.

Перед українською владою і громадянським суспільством постають питання такого характеру:

1. Консолідація громадян України, які не підтримують зовнішню агресію та анексію українських територій.

2.Посилення ролі Заходу і світового співтовариства на території України.

3.Активне залучення західних проектів у питаннях фінансово-економічної, політичної та гуманітарної допомоги країні.

4.Пришвидшення процесу поглибленої інтеграції України у простір світового співтовариства та входження у західні наднаціональні утворення.

5.Підготовка та забезпечення процесу виборів під час президентської кампанії в Україні, з елементами жорсткого контролю та впливу на результати волевиявлення українських громадян.

6.Спроби зберегти статус-кво української влади по відношенню до усіх зацікавлених сторін, особливо Заходу.

7.Проведення реформ при підтримці західних партнерів, які б допомогли легітимізуватись новій українській владі в очах більшості населення країни. Зокрема, проведення наступних реформ: адміністративно-територіальна, соціальна, енергетична та військова.

8.Намагання отримати посилену фінансово-економічну, політичну, військову та гуманітарну підтримку західних країн.

9.Події в Україні призвели до її суб'єктивації на регіональному рівні. Але нажаль вона залишається об'єктом маніпуляції у глобальних геополітичних процесах та перехрестям зіткнення економічних інтересів світових гравців.

10.У випадку коли такі впливові міжнародні актори, як США та ЄС, МВФ та інші міжнародні інститути в кінцевому результаті нададуть фінансову допомогу Україні, можна очікувати системні трансформації у структурі економіки країни. Очевидно, відсоткове співвідношення часток великого, середнього та малого бізнесу в економіці країни кардинально зміниться, у сторону збільшення долі двох останніх . Це в свою чергу призведе до серйозних змін у соціально-економічній структурі українського суспільства.

11.Відбувається безповоротний процес становлення української політичної нації та національної української держави.

12.Зміні у соціальній конструкції українського суспільства призведе до інституціоналізації середнього класу, як державо утворюючого ядра України.

13. Ми можемо очікувати те, що тенденція до концентрації влади в руках представників великого бізнесу, все ж таки буде превалювати незважаючи на процеси демократизації та лібералізації процесів управління державними, політичними та економічним процесами. Цей фактор, скоріш за все загострить соціальну напругу в суспільстві та призведе до громадянської війни в економічній та гуманітарній сферах.

За цих умов перед українською державою і громадянським суспільством можуть постати такі вірогідні загрози:

1. Втрата територіальної цілісності.
2. Поява нових загроз та викликів національній безпеці держави на фоні системної кризи в країні.
3. Відсутність повноцінно легітимної влади, яка б підтримувалась більшістю населення країни.
4. Неможливість ефективно діяти відкритим демократичним інститутам на території України (проведення виборів, референдумів та інших форм плебісциту).
5. Авторитаризація нової влади під егідою нових політичних сил та партійних утворень.
6. Гучні корупційні скандали серед українських політичних еліт, особливо серед лідерів провладних кіл, що планують приймати участь у виборах Президента України.
7. Фрагментація бізнесу.
8. Культурна міграція.

Окрім того, світова аналітична спільнота виявляє найбільш важливі та життєво визначальні напрями руху планетарного співтовариства, в межах яких можна вбачати найбільш значущі зрушення, виклики та загрози. Зокрема, узагальнюючи напрацювання більшості авторитетних експертних пулів світу можна виділити наступні сфери життєдіяльності людства, що відіграють і будуть відігравати все більшу роль в майбутньому:

Загрози та виклики кібер-простору; Контррозвідувальна діяльність країн світу; Проблеми міжнародного та регіонального тероризму; Розповсюдження зброї массового знищення; Програми протикосмічних систем оборони країн світу; Діяльність транснаціональної організованої злочинності; Загрози усталених економічних трендів розвитку глобального світу; Виснаження планетарного потенціалу основних життєво необхідних природних ресурсів:

а) продукти харчування; б) водні ресурси; в) енергетичні ресурси.

Природні катаклізми;

Освоєння арктичного регіону;

Глобальні ризики охорони здоров'я в світі;

Масові вбивства та злочини проти людства.

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ТА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ У МЕХАНІЗМІ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ У ВИПРАВНИХ КОЛОНІЯХ УКРАЇНИ

Колб О.Г., д.ю.н., професор, директор ННІПП НАВС
Охман О.В., здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС

Як свідчить практика, запобігання вчиненню злочинів в УВП як засудженими, так й іншими особами, досягається різними засобами, що в тій чи іншій мірі виражають змістовні елементи принципу диференціації та індивідуалізації покарань, а саме: роздільне тримання різних категорій засуджених, класифікованих по різних категоріях (ст.ст. 92, 94-99; ін.); ізоляція засуджених (ст. 102 КВК); постійний погляд за ними (ст. 103 КВК); використання так званої прогресивної системи виконання покарання»; ін.». При цьому особливим засобом реалізації даного принципу виступають профілактичні обліки засуджених, з боку яких можна очікувати вчинення нових злочинів. Їх ведення регламентується відомчими нормативно-правовими актами, що не тільки знижує рівень реалізації на практиці зазначеного принципу кримінально-виконавчого законодавства, виконання і відбування покарань, але й не відповідає у певній мірі принципу законності, що є пріоритетним у діяльності органів та установ виконання покарань, а також їх посадових осіб.

Про наявність зазначеної проблематики все частіше говорять у своїх наукових розробках такі науковці, як О.Г. Колб, А.Х. Степанюк, В.М. Трубников та ін. Зокрема, звертається увага на те, що профілактична діяльність передбачає встановлення для особи, включаючи й в умовах УВП, відповідних право обмежень, які підзаконними нормативно-правовими актами вводитись, якщо керуватись вимогами ч. 3 ст. 63 Конституції України та ст. 5 КВК, не можуть. Більш того, такий підхід, як вірно зробила висновок Т.А. Денисова, не відповідає вимогам ст. 57 Конституції України, у якій визначений обов'язок держави (у даному випадку – УВП та їх посадових осіб) доводити до населення(засуджених) в установленому порядку ті правові джерела, що встановлюють права і обов'язки. У той самий час, більшість нормативно-правових актів, що стосуються запобігання злочинам в УВП, носять конфіденційний характер, а тому не можуть бути доведені до відома засуджених. Чи не єдиними доступними до цих осіб нормативно-правових актів з питань профілактики злочинів в УВП є Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», Правила внутрішнього розпорядку установ виконання покарань (ПВР УВП) та ст. 104 КВК України. Зокрема, в ст. 1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначено завдання по припиненню правопорушень яке деякими науковцями С.В. Ківалов, В.Д Берназ, А.М. Притула) небезпідставно віднесено до стратегічних у сфері оперативно-розшукової діяльності.

У п. 57 ПВР УВП з цього приводу зазначено, що з метою підтримання належного порядку в установах виконання покарань, попередження злочинів та правопорушень серед засуджених здійснюється комплекс спеціальних профілактичних заходів щодо виявлення, постановки на облік та організацію нагляду за особами схильними до вчинення правопорушень, тобто по змісту дана норма є співвідносною з вимогами принципу диференціації та індивідуалізації покарань.

Відповідно до вимог ч. 1 ст. 104 КВК «Оперативно-розшукова діяльність в колоніях» одним із її завдань визначено попередження злочинів, вчинених у колоніях, а також порушень встановленого порядку відбування покарання.

І все – жодних інших положень щодо об'єктів профілактичного обліку, встановленню право обмежень щодо них, наслідків постановки

засуджених на цей облік, т.ін. у зазначених та інших доступних для ознайомлення нормативно-правових актів, – науковому законодавстві України не має.

У той самий час, на практиці об'єктами профілактичного обліку (тобто специфічної диференціації та індивідуалізації покарань) виступають наступні засуджені в УВП: а) злісні порушники режиму відбування покарання (ст. 133 КВК); б) особи, які схильні до втечі; в) засуджені, що схильні до нагляду та захоплення заручників; г) особи – до злісної непокори; ґ) засуджені – до самогубства або членоушкодження; д) особи – до виготовлення зброї або вибухових пристроїв; е) засуджені – до вживання і розповсюдження наркотичних речовин; є) організатори азартних ігор під матеріальну відповідальність.

Щодо всіх зазначених категорій засуджених, поставлених на профілактичні обліки, здійснюється, як зазначено в п. 57 ПВР УВП, індивідуальна профілактична робота, що проводиться цілеспрямовано, планомірно, диференційовано з урахуванням особистості правопорушника, характеру і ступеня його соціальної занедбаності, небезпеки вчиненого злочину та інших особливостей, що мають значення для правильного вибору методів і заходів впливу, тобто зміст даного виду профілактики у повній мірі співпадає із змістом принципу диференціації та індивідуалізації виконання покарань (специфічної у даному випадку класифікації засуджених на певні групи.

Таким чином, певні засади та умови для видозміни чинного кримінально-виконавчого законодавства України з цих питань у відомчих нормативно-правових актах створено.

СУЧАСНА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ТА ПРОБЛЕМИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ НА ПРАКТИЦІ

Джужа О.М., д.ю.н., професор, головний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи НАВС
Колб С.О., юрист

Зміст кримінально-виконавчої політики, як свідчить практика та що є загальновизнаним в науці, тісно переплітається зі змістом кримінально-правової політики. Так, щорічно у структурі призначених судом кримінальних покарань зростає та їх кількість, що не пов'язана з ізоляцією особи від суспільства. Зокрема, тільки у 2012 році суди:

- звільнили від відбування покарання 69,1 тис. засуджених або 42,4% від загальної їх кількості;
- засудили до штрафу 23,7 тис. осіб (14,5% від загального числа засуджених);
- громадські роботи були призначені для 15 тис. засуджених (14,5%), а виправні роботи — до 923 тис. осіб (0,6%).

При цьому об'єднуючим елементом зазначених суспільно-правових явищ і видів політики виступає політика у сфері боротьби зі злочинністю. Крім цього, численні наукові дослідження показують, що поняття кримінально-виконавчої політики тісно взаємопов'язане та взаємообумовлене з такими поняттями, як «політика», «кримінально-процесуальна політика», «кримінологічна політика».

Щодо назви тієї політики, що проводиться відносно засуджених у ході виконання і відбування покарань, то в науці можна знайти різні підходи. Так, А.Х. Степанюк вважає, що цей вид політики у сфері боротьби зі злочинністю слід називати політикою у сфері виконання покарань, що логічно випливає зі змісту ст.1 Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України», де мова ведеться саме про цю політику. Зокрема, А.Х. Степанюк прийшов до висновку, що застосування терміну «кримінально-виконавча політика» можливе лише поряд з «політикою у сфері виконання покарань», а саме для: а) позначення державної доктрини в царині виконання покарань і її реалізації на практиці у вигляді застосування державного примусу до засуджених, що виявляється в обмеженні їхніх прав та свобод; б) найменування галузі наукових знань, що становлять теоретико-пізнавальну категорію.

Саме досягнення науки, яка досліджує проблеми виконання покарань (тобто, кримінально-виконавчої політики у другому її значенні), повинні, на його думку, бути важливим чинником політики у сфері виконання покарань.

Аналогічну позицію займають й ряд інших авторів, зокрема навчального посібника по курсу «Кримінально-виконавче право України» (А.П. Гель, Г.С. Сємаков, І.С. Яковець), які вважають, що вираз «кримінально-виконавча політика» є науковою категорією і вживається лише у контексті відповідної пізнавальної діяльності у сфері виконання покарань. З цього приводу вказані вище науковці зазначили наступне: «Стосовно ж напряму діяльності держави у сфері виконання кримінальних покарань слушним є вживання терміна «політика у сфері виконання кримінальних покарань», бо він є більш містким, ніж «кримінально-виконавча політика», бо не обмежується застосуванням державного примусу».

Ряд науковців небезпідставно пропонує кримінально-виконавчу політику розглядати як:

1) державну політику (доктрину), яка займає вагоме місце серед стратегічних напрямів протидії злочинності і передусім — рецидивній злочинності як у межах кримінально-виконавчої системи, так і поза її межами щодо осіб, звільнених від покарань;

2) особливий вид соціальної діяльності, спрямований на забезпечення виконання та відбування усіх видів кримінальних покарань, виправлення та ресоціалізацію засуджених, забезпечення безпеки, правопорядку та законності в органах та установах виконання покарань;

3) наукову теорію, що володіє аналітичними методами та синтезом відповідних політичних, соціологічних і правових знань, а також законодавчу ініціативну функцію влади щодо забезпечення діяльності кримінально-виконавчої системи.

МІЖНАРОДНЕ ТА РЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО І ПАРТНЕРСТВО ЗАРАДИ РОЗВИТКУ, ЯКІ ОХОПЛЮЮТЬ ПРОБЛЕМАТИКУ ІНВАЛІДНОСТІ

Куца А.М., к.ю.н., головний спеціаліст Міністерства соціальної політики України

Формуванню ефективної соціальної політики будь-якої держави та результативності її реалізації сприяє вивчення і впровадження на національному рівні міжнародного досвіду регулювання відповідного змісту відносин, де таке регулювання має позитивні результати у зв'язку з його довготривалим історичним становленням та великою увагою до цієї проблеми держави й суспільства.

У цьому контексті слід зазначити, що в науковій літературі поняття „соціальна політика» тлумачиться як визначена орієнтація і система заходів для оптимізації соціального розвитку суспільства, відносин між соціальними й іншими групами, створення тих чи інших умов для задоволення життєвих потреб їхніх представників.

В останні роки проблема інвалідності набула особливої актуальності через постійне зростання у суспільстві чисельності осіб відповідної категорії. Не є винятком і Україна. Так, за останні 20 років чисельність повнолітніх і неповнолітніх осіб з інвалідністю у загальній чисельності населення нашої держави збільшилася майже вдвічі з 1,6 млн. осіб у 1991 році до 2,79 млн. осіб на початок 2013 року і досягала показника в понад 6,1 %.

Відповідно до законодавства нашої держави, зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства на основі загальновизнаних принципів і норм міжнародного права. У зв'язку з цим на центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадські організації інвалідів покладено обов'язок у межах повноважень сприяти розвитку міжнародного співробітництва з питань, що стосуються осіб з інвалідністю.

На сьогодні в Україні постійно проводиться робота щодо активізації співпраці з іншими країнами щодо захисту прав осіб з інвалідністю.

Наша держава досить тісно співпрацює у цьому напрямі з такими державами, як Азербайджан, Бразилія, Ватикан, Грузія, Греція, Данія, Литва, Нідерланди, Норвегія, Португалія, Росія, Сербія, Сполучені Штати Америки, Угорщина, Франція, Швеція, а також із Радою Європи, Європейським Союзом, відділеннями ООН та іншими міжнародними організаціями. У процесі становлення знаходиться процес співробітництва між Україною та Аргентиною.

Співпраця відбувається у сферах соціального забезпечення, реабілітації, освіти, зайнятості, відпочинку, культури і мистецтва тощо. Зокрема, реалізуються заходи щодо обміну досвідом та консультування, обстеження та лікування, оздоровлення осіб з інвалідністю, благодійництва, участі в навчальних програмах, виставках, конкурсах, концертах та змаганнях, соціальної інклюзії, усиновлення дітей-інвалідів, виплат різноманітних допомог (у тому числі, пенсії, соціальні допомоги, страхові виплати, стипендії на навчання) тощо.

Крім того, громадські об'єднання, які опікуються питаннями осіб з інвалідністю, також беруть активну участь в організації та реалізації проектів міжнародного співробітництва. Ними регулярно проводяться зустрічі з організаціями інвалідів інших країн, береться участь у роботі низки урядових і неурядових міжнародних організацій.

Таким чином, Україною постійно здійснюються послідовні кроки на шляху співробітництва зі світовим співтовариством у напрямі створення умов для повноцінного існування осіб з інвалідністю у соціумі.

ПРО ВПЛИВ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ТА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИХ ПРАВОВІДНОСИН

Конопельський В.Я., к.політ.н., доцент, начальник кафедри кримінального права та кримінології Одеського державного університету внутрішніх справ
Дудко Є.В., здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС

Як свідчить практика, концентрація злісних порушників режиму відбування покарання (ст. 133 КВК) в одному місці (дільниці, приміщенні камерного типу, т.ін.) приводить до об'єднання їх зусиль, пов'язаних з протидією персоналу виправних колоній, та до подальшого розповсюдження та укріплення серед засуджених злочинної субкультури, а, в кінцевому результаті, - до девальвації (обезцінювання) моральних, правових та інших цінностей, які культивуються адміністрацією колоній та громадськими організаціями в ході виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк. Більш того, такий підхід привів до того, що щорічно кількість переводів засуджених в дільниці посиленого контролю в порядку вимог ч. 3 ст. 101 КВК та кількість таких осіб зростає. Так, тільки у 2011 році у зазначених дільницях трималась 1023 засуджених, при цьому майже половина з яких перебувала на профілактичних обліках. Вихід у цій ситуації бачиться наступний:

1) видозмінити ч. 3 ст. 101 КВК, виклавши її в наступній редакції: «Засуджені, які злісно порушують режим відбування покарання, можуть бути згідно рішенням суду переведені в приміщення камерного типу дільниць посиленого контролю у межах однієї колонії, в яких вони тримаються наодинці»;

2) частину 3 ст. 97 КВК «Тримання засуджених до позбавлення волі в дільниці посиленого контролю» в кінці речення доповнити словосполученням «з метою забезпечення їх особистої безпеки та запобігання вчинення ними нових злочинів», виклавши зазначену частину статті Кодексу в наступній редакції: «На кожного засудженого розробляється спеціальна індивідуальна програма, яка передбачає заходи індивідуально-виховного,психотерапевтичного та психокорегуючого характеру, з метою забезпечення їх особистої безпеки та запобігання вчинення ними нових злочинів».

Така видозміна обумовлена вимогами:

- ст. 1 КВК, у якій визначено завдання по запобіганню вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами, а також запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із засудженими;
- ст. 10 КВК «Оперативно-розшукова діяльність в колоніях», одним із завдань якої є забезпечення особистої безпеки засуджених та інших осіб;

- п. 51.1-53.1 Європейських пенітенціарних правил, у яких визначено наступний порядок: якомога швидше після надходження до установи мусить провадитися оцінка засуджених з огляду на те, чи становлять вони загрозу для безпеки інших засуджених або персоналу установ чи відвідувачів цих установ, та чи є ймовірність того, що вони самі можуть заподіяти собі шкоду;

- вимогами Закону України від 30 червня 1993 р. «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» та інших нормативно-правових актів, в яких зазначається, що одним із найбільш небезпечних проявів злочинності є її організовані прояви (злочинні організації, банди, т.ін.), які в сьогоденні загрожують національній безпеці та конституційному ладу України. При цьому практика протидії зазначеним видам злочинів, з одного боку, показує, що кількість організованих злочинних організацій та їх членів щорічно залишається сталою (відповідно 514 груп та 1,2 тис. осіб, що складає 0,3% у загальній структурі злочинності), серед яких 4 таких званих «злодії в законі» та 75 «авторитетів» злочинного середовища та 151 лідер організованих злочинних угрупувань, які тримаються в установах виконання покарань України.

Звичайно, що в такій обстановці досить важливо максимально ефективно використовувати у кримінально-виконавчій діяльності України принцип диференціації та індивідуалізації покарання та мінімізувати контакти зазначених категорій засуджених, зокрема й шляхом одиночного тримання у приміщеннях камерного типу, що є загальновизнаною практикою за кордоном та дійовим засобом протидії транснаціональній організованій злочинності.

Таким чином, виходячи з проведеного аналізу, слід визнати, що ефективність реалізації принципу диференціації та індивідуалізації виконання покарань в Україні обумовлена не тільки і не стільки гарантіями правового механізму кримінально-виконавчого законодавства України, але й іншими обставинами, що лежать у площині завдань боротьби зі злочинністю, зокрема з її організованими формами і видами. Саме тому досить важливо чинне законодавство України привести у відповідність до змісту норм зазначених правових інститутів (тобто ліквідувати існуючі прогалини та протиріччя) та гармонізувати його до вимог міжнародного права по тих алгоритмах, що, зокрема, запропоновані у цій науковій статті.

ПРО ДЕЯКІ ПРИНЦИПИ СУЧАСНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Журавська З.В., к.ю.н., доцент кафедри кримінального права і процесу Східноєвпропейського національного університету імені Лесі Українки
Колб І.О., старший прокурор відділу прокуратури

У контексті означеної проблематики, заслуговує на увагу висновок, до якого прийшов А.Х. Степанюк, а саме – політика у сфері виконання покарань реалізується у різних формах і, насамперед, у законодавстві, що регулює діяльність органів і установ виконання покарань. До нормативно-правових актів у цій сфері відносяться:

Конституція України (ст. ст. 3, 21, 24, 61, 63, ін.), в яких мова ведеться про рівність громадян, включаючи засуджених, перед законом, індивідуальну юридичну відповідальність та введення для право обмежень для особи тільки на підставі закону і вироку суду;

КВК України у ст. 5 якого визначені принципи кримінально-виконавчого законодавства, виконання і відбування покарань, серед яких чільне місце займає принцип диференціації та індивідуалізації виконання покарань;

підзаконні нормативно-правові акти (Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України, відомчі правові джерела; т. ін.

Враховуючи, що їх аналіз ґрунтовно та професійно виважено у своїй дисертації здійснив М.С. Пузирьов, у цій статті піддані дослідженню сучасні правові джерела, які вступили у юридичну силу після прийняття КВК України 11 липня 2003 р. Зокрема, одним із фундаментальних нормативно-правових актів у сфері виконання покарань у сьогоденні є Концепція державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України, що схвалена Указом Президента України від 8 листопада 2012 року № 631/2012.

Як зазначено у п. 2 даної Концепції, її метою є визначення пріоритетів та шляхів реформування ДКВС України, діяльність якої має ґрунтуватися на принципах законності, гуманізму, дотримання прав людини у громадянина, міжнародних стандартах поводження із засудженими та особами, узятими під варту. Отже, якщо виходити з буквального змісту даного пункта Концепції, то варто визнати, що до її мети принципи права не віднесені, хоча мова про їх змістовні елементи в інших підрозділах даного нормативно-правового джерела ведеться. Так, у п. 1 Концепції «Проблема, що потребує розв'язання» визначено, що однією з найгостріших проблем ДКВС України є перевантаженість установ виконання покарань та украй незадовільні умови тримання засуджених, тобто у даному випадку констатується факт порушення принципу законності та диференціації й індивідуалізації виконання покарань.

Крім цього, звертається увага на інші проблеми, що мають пряме відношення до реалізації в сучасних умовах на практиці визначених у ст. 5 КВК принципів виконання покарань, а саме:

незадовільним є стан інженерно-технічних засобів охорони та спеціальної техніки, що експлуатуються понад 40 років;

вживаються недостатні заходи щодо виконання міжнародних зобов'язань України стосовно створення належних умов тримання засуджених, зокрема в частині переходу від казарменого до блокового розміщення засуджених та збільшення норми жилої площі на одного засудженого;

низьким є рівень організації соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими, який не забезпечує умов для ефективної індивідуальної корекції їх поведінки, створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених, т. ін.

Такими ж двохзначними та невизначеними щодо місту принципів виконання покарань є й інші положення Концепції.

ПОДАЛЬШИЙ РОЗВИТОК КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ НОРМ ЩОДО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ОСОБИ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

Катеринчук К.В., к.ю.н., доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП НАВС

З прийняттям Кримінального кодексу України (далі - КК) 2001 року минуло вже досить часу для того, щоб зробити висновок про те, що даний закон не є стабільним. Таке твердження залежить від того, що за доволі короткий термін (це 13 років) було внесено зміни та доповнення до нього. Ми пропонуємо більш докладніше розглянути, дослідити та проаналізувати злочини проти здоров'я особи, а саме ті закони, які формували та вдосконалювали нині діючий КК. Першим законом який вносить зміни до статті 127 (Катування) був Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо посилення правового захисту громадян та запровадження механізмів реалізації конституційних прав громадян на підприємницьку діяльність, особисту недоторканність, безпеку, повагу до гідності особи, правову допомогу, захист», який дану статтю виклав в такій редакції: 1. Катування, тобто умисне заподіяння сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання шляхом нанесення побоїв, мучення або інших насильницьких дій з метою спонукати потерпілого або іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, в тому числі отримати від нього або іншої особи інформацію, свідчення або визнання, покарати за його дії, які він скоїв або у скоєнні яких підозрюється, або залякування його або інших осіб - карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, - караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, якщо вони вчинені працівниками правоохоронних органів, - караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років.

4. Дії, передбачені частиною третьою цієї статті, якщо вони призвели до загибелі людини, - караються позбавленням волі на строк від дванадцяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі».

Введені зміни до статті 127 КК України конкурували з ч. 2 ст. 126 (побої і мордування), статтями 161 (порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань), 189 (вимагання), 365 (перевищення влади або службових повноважень), 373 (примушування давати показання), 424 (перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень) КК України. Наразі це створювало суттєві невиправдані складнощі для кваліфікації злочинів. Згодом Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідальності», яким вносяться зміни в абзац другий частини другої статті 125 після слова «карається» доповнити словами «штрафом від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або»;

А стаття 127 (Катування) даним Законом була викладена в такій редакції: 1. Катування, тобто умисне заподіяння сильного фізичного болю

або фізичного чи морального страждання шляхом нанесення побоїв, мучення або інших насильницьких дій з метою примусити потерпілого чи іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, у тому числі отримати від нього або іншої особи відомості чи визнання, або з метою покарати його чи іншу особу за дії, скоєні ним або іншою особою чи у скоєнні яких він або інша особа підозрюється, а також з метою залякування чи дискримінації його або інших осіб - карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням свого службового становища, - караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років»;

05 листопада 2009 року до розділу ІІ. Злочини проти життя та здоров'я особи КК України, а саме що стосується злочинів проти здоров'я особи були внесені доповнення Законом України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за злочини з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості». Даний Закон доповнив частини 2 статей 121 (умисне тяжке тілесне ушкодження), 122 (умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження), 126 (побої і мордування), 127 (катування) КК положенням відповідно до якого визначався мотив, як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони цих складів злочину. Отже, цим Законом законодавець встановлює кримінальну відповідальність за перелічені вище злочини з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості.

Отже, аналізуючи зазначені вище Закони можна зазначити, що більшість змін та доповнень «зазнала» стаття 127 (катування) КК. Дані зміни та доповнення до статей, які встановлюють кримінальну відповідальність за злочини проти здоров'я особи та розміщені в КК України не відповідають міжнародним нормативно-правовим актам, що ратифіковані Україною. На нашу думку, потрібно все ж адаптувати закон про кримінальну відповідальність до міжнародних стандартів та вносити зміни та доповнення що не будуть їм суперечити.

ВПЛИВ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ТА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ НА СТАН РЕЦИДИВНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ У ВИПРАВНИХ КОЛОНІЯХ

Кондратішина В.В., к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінального права і процесу Східноєвпропейського національного університету імені Лесі Українки
Остапович І.П., здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС

Однією з проблем, що потребують розв'язання, а також пріоритетним завданням, яке визначене в Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1209-р), є протидії рецидивній злочинності. Зазначена проблема є актуальною як з часів проголошення незалежності України, так і в сучасних умовах. При цьому суттєво не змінилась ситуація і з прийняттям

нового Кримінального кодексу (КК) України у 2001 р.. Про це, зокрема, свідчать статистичні дані, що характеризують стан рецидивної злочинності в Україні, а саме: якщо у 2001 році у загальній структурі злочинності питома вага зазначеного виду злочинів складала 21,7%, то у 2002 р. кількість рецидивних злочинів зросла до 22,5%. По інших роках стан рецидивної злочинності в Україні мав наступний вигляд: у 2003 р. – 24,4%; у 2004 р. – 23,4%; у 2005 р. – 24,2%; у 2006 р. – 24%; у 2007 р. – 25,6%; у 2008 р. – 23,7%; у 2009 р. – 20,6%, у 2010 р. – 20,5%, у 2011 р. – 21,1%, у 2012 р. – 21,4%.

Однією з детермінант, що породжує та обумовлює даний вид злочинності, як свідчить практика та результати наукових досліджень, є прорахунки в організації виконання покарання у виді позбавлення волі та, зокрема, неналежний стан режиму відбування покарання засудженими. З огляду зазначеного, вибрана тема цієї статті є актуальною та такою, що носить теоретико-прикладний характер.

Вивчення наукових джерел показало, що у тій чи іншій мірі дослідженням питань кримінально-виконавчої політики присвячені роботи О.В. Беци, І.Г. Богатирьова, В.В. Василевича, А.П. Геля, О.М. Джужи, Т.А. Денисової, В.В. Кондратішиної, О.Г. Колба, В.О. Меркулової, О.В. Лисодєда, Л.П. Оники, А.Х. Степананюка, В.М. Трубникова, І.С. Яковець.

Поряд з цим, питання щодо відображення у сучасній кримінально-виконавчій політиці України ролі та місця принципу диференціації та індивідуалізації виконання покарань у науці в прямій постановці не ставилось, що й виступало додатковим аргументом при виборі теми даної наукової статті.

Відповідно до вимог ст.. 34 КК України рецидивом злочинів визнається вчинення нового умисного злочину особою, яка має судимість за умисний злочин. При цьому за ступенем суспільної небезпеки розрізняють рецидив пенітенціарний (фр. penitentiare, від с. – лат. poenitentiarius = покаяний, виправний) та тяжких і особливо тяжких злочинів, кожен із яких має безпосереднє відношення до такого покарання, як позбавлення волі на певний строк (ст. 12 КК). Зокрема, як з цього приводу зазначено в п. 17 постанови Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 року № 7 «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки», при вирішенні питання про наявність рецидиву злочинів або повторності злочинів, коли повторність утворює злочин, за вчинення якого винну особу було засуджено раніше, судам необхідно перевірити чи не усунуто законом злочинність і караність попереднього діяння, чи не погашено або не знято судимість за цей злочин.

Поряд з цим, С.Д. Шапченко, визнаючи, що рецидив злочинів є найбільш небезпечною формою множинності злочинів, вивів наступні ознаки, що утворюють його специфічний кримінально-правовий зміст, який, без сумніву, варто врахувати при виконання покарання у виді позбавлення волі та реалізації принципу диференціації та індивідуалізації виконання покарань, а саме: а) в межах рецидиву всі вчинені особою злочини можуть бути лише умисними; б) злочини вчиняються особою в різний час; в) на момент вчинення нового злочину (злочинів) особа має не погашену чи не зняту судимість за попередній злочин (злочини).

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧИХ НОВЕЛ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'Ї

Беспаль О.Л., викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС

Проблема насильства в сім'ї є досить гострою для багатьох країн світу й Україна не виключення. Особливо захисту від даного насильства потребують діти, як найменш захищена категорія потерпілих осіб.

З прийняттям Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001 р. № 2789-III (далі – Закон) вперше на законодавчому рівні було визначено поняття «насильство в сім'ї», під яким розуміють будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю.

Однак, таке законодавче визначення породжує певні неточності та дискусії, оскільки дане насильство може вчинятись як шляхом активних дій, так і шляхом бездіяльності. Наприклад, батьки тривалий час не дають малолітній дитині їжу (має місце бездіяльність), в результаті чого дитина помирає. Виникає питання: дане діяння (виходячи із законодавчого визначення) не є «насильством в сім'ї»? Вважаємо, що з таким визначенням «насильства в сім'ї», яке міститься в Законі, не охоплюються всі насильницькі злочини, які вчиняються в сімейній сфері.

Очевидно, що розуміючи недосконалість вищевказаного Закону, урядом був розроблений законопроект «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (№ 2539) (далі – Законопроект), який зареєстрований у Верховній Раді України 14 березня 2013 року. В даному Законопроекті запропоновано замінити поняття «насильство в сім'ї» на поняття «домашнє насильство», під яким розуміються «будь-які протиправні діяння фізичного, сексуального, психологічного чи економічного характеру, вчинені щодо члена своєї сім'ї або особи, з якою існують або існували сімейні відносини, зокрема колишнє подружжя за умови спільного проживання, в тому числі жорстоке поводження з дитиною в сім'ї, а також які посягають на права, свободи і законні інтереси особи, завдають їй фізичної, моральної чи матеріальної шкоди чи створюють загрозу заподіяння такої шкоди».

Однак, дане визначення також не є досконалим, наприклад, необхідно звернути увагу на коло осіб, які захищаються даним Законопроектом, до якого відноситься й «колишнє подружжя за умови спільного проживання». Дане твердження є спірним, оскільки значно обмежує сферу застосування даного положення, а саме: особи, які на момент вчинення злочину не проживали разом, але мали місце, наприклад, позашлюбні відносини. Тому, пропонуємо не прив'язувати факт вчинення даного виду насильства до місця вчинення злочину і, можливо, варто залишити поняття, яке міститься в чинному Законі, а саме «насильство в сім'ї».

Також даний Законопроект вводить поняття «жорстоке поводження з дитиною в сім'ї», під яким розуміються образи, нехтування, недбале поводження, залишення без догляду чи піклування та інші форми фізичного, сексуального, психологічного чи економічного насильства над

дитиною з боку осіб, визначених у статті 3 даного Законопроекту, що порушують права, свободи і законні інтереси дітей, перешкоджають їх нормальному розвитку, завдають шкоди фізичному чи психічному здоров'ю дитини, її честі і гідності або створюють реальну загрозу заподіяння такої шкоди. Таке визначення, в цілому, є позитивним, оскільки охоплює не лише умисні активні дії відносно дитини, але й бездіяльність.

Також даний Законопроект розширив коло осіб, на яких поширюється дія даного нормативно-правового акту, до якого крім членів сім'ї входять інші особи, між якими існують чи існували сімейні відносини, на відміну від чинного Закону, який поширює свою дію лише на членів сім'ї.

Отже, можна зробити висновок, що як чинний Закон України «Про попередження насильства в сім'ї», так і законопроект «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (№ 2539) є недосконалими, породжують ряд неточностей та дискусій і потребують суттєвих доопрацювань.

ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕЯКИХ ВИДІВ КОНТРОЛЮ ЗА СТАНОМ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЗАСУДЖЕНИХ І ПЕРСОНАЛУ ВИПРАВНИХ КОЛОНІЙ

Громов О.Б., здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС
Хрущ В.І., здобувач Національної академії прокуратури України

Як показує практика, чимало неврегульованих правових моментів, що негативно впливають на організацію та стан дотримання принципів права в УВП, має у собі відомчий контроль за діяльністю підрозділів ДКВС, що здійснюється вищими органами управління і посадовими особами ДПтС України (ст. 23 КВК). Зокрема, встановлено, що крім норм КВК, правові засади даного контролю визначені в ст. 7 Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України», у якій зазначено, що ДПтС координує і контролює діяльність ДКВС; в п. 5 Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань (ПВР УВП), який надає право інспектування УВП Голові ДПтС, його заступникам, начальникам територіальних управлінь ДПтС та їх заступникам, а також в деяких нормативно-правових актах ДПтС України.

Інші працівники ДКВС користуються правом перевірки УВП на підставі приписів або завдань на відрядження, затверджених в установленому порядку. При цьому комплексне інспектування УВП проводиться один раз на п'ять років ДПтС і один раз на два роки – його територіальним органом управління, пропозиції та зауваження щодо результатів якого заносяться посадовими особами, які здійснюють зазначене інспектування, у Книгу зауважень і пропозицій (додаток 1 до ПВР УВП). Крім цього, результати комплексного інспектування УВП обговорюються на оперативних нарадах та засіданнях колегій ДПтС України та його територіальних органів, за висновками яких вживаються відповідні заходи реагування на виявлені недоліки, складаються плани усунення недоліків, т. ін. З метою перевірки ефективності та якості нейтралізації, блокування, ліквідації тощо виявлених прорахунків у діяльності УВП під час інспектування, протягом року після проведення

комплексної перевірки здійснюється контрольне інспектування, результати якого теж розглядаються на оперативних нарадах і засіданнях відповідних колегій. Проте, як показує аналіз доктринальних джерел, жодний нормативно-правовий акт у сфері виконання покарань, включаючи й КВК України, не зобов'язує ДПтС та його територіальні органи направляти копії матеріалів перевірки прокурорам, які здійснюють прокурорський нагляд за виконанням кримінальних покарань відповідно до ст. 22 КВК та Закону України «Про прокуратуру», що дало б можливість для останніх не лише належним чином координувати діяльність інших суб'єктів протидії злочинності в Україні, але й своєчасно впливати на стан дотримання законності в УВП, включаючи й питання забезпечення особистої безпеки засуджених. Більш того, виходячи із змісту правових джерел, що визначають правовий статус органів та учасників ДКВС України, можна зробити висновок про те, що ДПтС та його територіальні управління не зобов'язані направляти довідки перевірок й для органів місцевої державної адміністрації та органів місцевого самоврядування, що, як свідчить практика, негативно впливає на стан реалізації принципів права та рівень взаємодії УВП з цими суб'єктами.

Враховуючи зазначене, варто було б ст. 23 КВК «Відомчий контроль» доповнити ч. 2 наступного змісту «Письмові висновки комплексних перевірок органів та установ виконання покарань посадовими особами Центрального органу виконавчої влади з питань виконання покарань та його територіальних управлінь направляються для відому та відповідного реагування прокурору, який, відповідно до закону та його повноважень, здійснює прокурорський нагляд за виконанням кримінальних покарань, а також керівникам місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування». Така видозміна, з одного боку, підвищить рівень дотримання принципа диференціації та індивідуалізації виконання покарань у виправних колоніях, а з іншого боку, створить додатковий елемент у правовому механізмі протидії корупції в Україні, а також зменшить питому вагу латентної злочинності в УВП. Логічним у зв'язку з цим було б доповнення ст. 5 КВК «Принципи кримінально-виконавчого законодавства, виконання і відбування покарань» принципом гласності, який дав би можливість не тільки більш цивілізовано підходити до виконання кримінальних покарань, зокрема пов'язаних з ізоляцією особи від суспільства, але й ефективніше залучати до кримінально-виконавчої діяльності можливості інститутів громадянського суспільства та окремих фізичних і юридичних осіб.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ

Даценко Є.В., ад'юнкт кафедри кримінального права НАВС
Науковий керівник: к.юн., доцент, професор кафедри кримінально-правових дисциплін Інституту кримінально-виконавчої служби **Останін В.О.**

Провівши дослідження ознак суб'єкта підміни дитини, можемо сформулювати наступні узагальнення.

1. Суб'єктом підміни дитини є загальний суб'єкт злочину, тобто фізична осудна особа, яка на момент вчинення злочину досягла шістнадцятирічного віку.

2. Суб'єктом підміни дитини, як і суб'єктом будь-якого іншого злочину, є фізична особа, тобто людина як учасник суспільних відносин. При цьому, значимими є тільки осудність та вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність. Всі інші ознаки людини як учасника суспільних відносин (громадянство, фізичний стан, інтелектуальні чи моральні здібності, расова, національна, політична чи релігійна приналежність, стать, вид занять, професія, освіта, сімейний або майновий стан, соціальні ролі тощо) не впливають на можливість визнання її суб'єктом злочину. Із цього випливає, що ні будь-які інші живі істоти, окрім людей, ні юридичні особи, ні сили природи не можуть виступати суб'єктом злочинів. Так, кримінальній відповідальності підлягає конкретна фізична особа, яка вчинила підміну дитини, незалежно від того, що це відбулося від імені, в інтересах чи з використанням юридичної особи.

3. Осудність як ознака суб'єкта підміни дитини означає, що фізична особа здатна: 1) усвідомити, що своїми діями замінює дітей; 2) усвідомлювати, що хоча б одна дитина є чужою для неї; 3) самостійно свідомо обирати для себе ту чи іншу поведінку (в цьому випадку це активні дії, якими є підміна дітей); 4) керувати такою поведінкою в подальшому.

4. Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність за підміну дитини визначається за «загальним правилом», передбаченим в ч. 1 ст. 22 КК України. Кримінальна відповідальність за цей злочин може наставати з шістнадцяти років. Визначення саме такого віку обумовлюється, в першу чергу, типовим рівнем інтелектуально-волового розвитку осіб, що досягли шістнадцятирічного віку. При цьому такий розвиток особи охоплює її здатність усвідомлювати суспільно небезпечний характер підміни дитини та здатність керувати своїми діяннями. Разом із цим, зниження та підвищення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність за досліджуваний злочин, слід визнати недоцільним та необґрунтованим.

5. Для хоча б однієї дитини, яка залучається до підміни, суб'єкт злочину не є батьком, матір'ю, усиновителем чи опікуном. При цьому такий суб'єкт може бути представником адміністрації закладу освіти чи охорони здоров'я, на яку (адміністрацію), згідно з законом, покладається опіка.

ПРО ДЕЯКІ ЗМІСТОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ТА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СТАН КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Пришко І.А., Лопоха В.В., здобувачі кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС

Якщо узагальнити існуючі в науці підходи щодо змісту диференціації та індивідуалізації виконання покарання, як принципу кримінально-виконавчого законодавства, виконання і відбування покарань (ст. 5 КВК України), то слід визнати, що:

1) через неоднозначне розуміння та тлумачення цього поняття вченими такими ж полярними є погляди на практиці, що в кінцевому результаті впливає на ефективність виконання кримінальних покарань;

2) диференціація є загальним по відношенню до індивідуального, тобто ці явища співвідносяться як загальне та одиничне і відображають суть одного й того ж поняття (процесу, ті.н.);

3) юридична техніка, як застосована законодавцем при формуванні зазначеного принципу, дає можливість стверджувати про органічну єдність застосованих у ньому понять диференціації та індивідуалізації.

Такий висновок витікає, зокрема, із змісту сполучника «та», що вжитий у ст. 5 КВК України у словосполученні «принцип диференції та індивідуалізації виконання покарань», та який у даному випадку, як службова частина мови, служить для зв'язку однорідних членів речення. Це так званий сурядний (для з'єднання однорідних членів або рівноправних речень) сполучник, що покликаний здійснювати єднальні функції.

Таким чином, у змісті визначеного в ст. 5 КВК принципу об'єднані не два різних принципи, хоча й тотожних по деяких формах прояву, а два однорідних підпринципи, один із яких носить загальний характер (диференціація), а інший – конкретний (індивідуалізація). Як з цього принципу вірно зауважив А.П. Гель, індивідуалізація виконання покарання базується на обліку не групових (як при диференціації), а індивідуальних особливостей особи засудженого, які враховуються при відбування ним покарання. Такої ж думки притримується й А.І. Зубков, зауважуючи, що у залежності від того, до якої класифікації групи при диференціації зарахований засуджений, до нього все ж таки індивідуально застосовується комплекс заходів примусу та стимулювання правослухняної поведінки. Про окремі елементи єдності цих підпринципів говорять й інші дослідники, зазначаючи, зокрема, що якщо диференціація виконання покарання покликана забезпечити реалізацію справедливості, що визначається диференційованим підходом та відношенням до засуджених різних груп, то індивідуалізація покликана вибрати потрібні саме даному засудженому заходи виконання покарання щодо нього.

У контексті з'ясування змісту даного предмета дослідження та враховуючи, що у кримінальному законодавстві України принципи, що розробляються науковцями у галузі кримінального права, не знайшли свого відображення, особливої оцінки заслуговує й позиція тих вчених, які вважають, що принцип диференціації та індивідуалізації, що визначені в ст. 5 КВК, як і в кримінальному праві, обумовлюється принципом справедливості, а саме: справедливо призначене покарання утворює міцну основу для його справедливого виконання.

НЕОБХІДНІСТЬ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Кушніренко Т.Ф., здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент; професор кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС **Кальченко Т.Л.**

Процес становлення громадянського суспільства в Україні є складний і суперечливий, зародження та розвиток якого відбувається протягом

тривалого періоду еволюції сучасної цивілізації. Цей процес має багато закономірностей, спільних для багатьох країн. Але кожна держава, розвиваючи громадянське суспільство, вносила щось особливе та характерне саме для неї.

Власне, кожна держава має бути зацікавлена в створенні, всебічному розширенні і поглибленні громадянського суспільства, якщо воно прагне до задоволення потреб громадян, до своєї адаптації в загальнолюдський цивілізований процес. Для держави стає життєво необхідним розвиток всіх елементів громадянського суспільства.

Відомо, що без правопорядку немислимі ані правова держава, ані громадянське суспільство.

Законність і правопорядок є необхідними умовами та засобами максимально повного забезпечення прав і свобод громадян, зокрема й у військовій сфері.

В свою чергу правопорядок – це суспільний порядок, заснований на праві, метою якого є впорядкування правових, політичних, економічних, соціальних та інших суспільних відносин за допомогою законів та інших нормативно – правових актів.

Він фактично є результатом реалізації норм права, точного і неухильного виконання законності. Тому законність і правопорядок – необхідні умови та засоби максимально повного забезпечення прав і свобод громадян. Стабільний правопорядок передбачає наявність якісного законодавства і високого рівня додержання законності. Недодержання цього свідчить про відсутність у суспільстві належної правової культури, яка є визначальним фактором формування правової держави, якою хочуть бачити Україну її громадяни і особовий склад Збройних Сил України.

Для забезпечення громадського порядку потрібна високоорганізована професійна діяльність органів виконавчої влади, спеціально уповноважених на здійснення правоохоронної діяльності, зокрема в сфері охорони військового правопорядку - Військова служба правопорядку у Збройних Силах України.

Рівень захисту прав громадян і охорони громадського порядку в Україні не відповідає цивілізованим вимогам суспільства й конституційним засадам, у тому числі й у військовій сфері. Зміни в соціальному, політичному, економічному житті суспільства, незалежний демократичний розвиток держави, закріплені Конституцією України та її законодавством, не забезпечили належного зміцнення правопорядку в державі. Зміни, що відбулися в українському суспільстві останніми роками, зокрема створення ринкової економіки, приватизація, демонополізація, розвиток конкуренції, існування різних форм власності, демократизація, радикально нові ідеологічні настанови істотно вплинули на розвиток права та потребують узагальнення досвіду й оновлення фундаментальних основ правового регулювання всіх сфер суспільного життя.

Охорона громадського порядку потребує складних і різноманітних заходів органів державної влади та спеціально уповноважених органів виконавчої влади. Розвиток і вдосконалення правової системи України зумовлюють особливу увагу до проблем управління, компетенції та повноважень суб'єктів системи охорони громадського порядку, юридичної, адміністративної відповідальності та організаційно-правових

засад забезпечення законності та правопорядку, зокрема, у військовій сфері.

На сьогодні наше суспільство перебуває в стані системної кризи. Особливо загострюються політичні, економічні, соціальні відносини. Тому так важливо дбати і про розвиток нашої державності і про формування громадянського суспільства, адже від темпів і напрямків розвитку громадянського суспільства залежатиме можливість нової інтеграції, передумовою якої є близькість процесів і ступінь зрілості національних громадянських суспільств.

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ДІЯНЬ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ

Парахневич А.О., студент магістратури юридично-психологічного факультету ННІЗН НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП НАВС **Жук І.В.**

Кримінальна відповідальність за порушення безпеки руху та експлуатації транспорту передбачена розділом XI Особливої частини КК України (статті 276-292). Без сумніву, криміналізація суспільно небезпечних діянь у сфері забезпечення безпеки руху вимагає досконалої нормативної бази, адже не може ставитись у вину порушення, якщо конкретне правило, норматив чи стандарт не мають чіткого правового окреслення у положеннях, правилах, інструкціях, що стосуються безпеки дорожнього руху. Аналіз нормотворчості у даному напрямку свідчить про активний пошук нових кримінально-правових засобів, спрямований на покращення ситуації у сфері забезпечення безпеки руху та експлуатації транспорту. На нашу думку, слушно було піддано сумнівам положення в проекті Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо запровадження інституту кримінальних проступків» від 28.02.2012 р. № 10126, стосовно «штучної» криміналізації діянь, які наразі визнаються адміністративними правопорушеннями. Стосується це, зокрема, ст. 286-1 «Керування транспортними засобами (суднами) особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння», у якій зазначалось про «керування транспортним засобом, морським, річковим або малим судном особою, яка перебуває в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, передача керування транспортним засобом, судном особі, яка перебуває у стані такого сп'яніння під впливом лікарських препаратів, а так само відмова особи, які керує транспортним засобом, судном від проходження відповідно до встановленого на підставі закону порядку огляду на стан сп'яніння». Як відомо, єдиною підставою криміналізації діянь є відповідний рівень їх суспільної небезпеки, який характеризується їхньою здатністю заподіювати об'єктам кримінально-правової охорони (а не будь-яким іншим об'єктам) істотну (а не будь-яку іншу) шкоду. В наведеній же статті здебільшого описуються діяння, які характеризують порушення певних правил, норм, що не несе суспільної небезпеки, достатньої для їх криміналізації. Єдиним видом кримінального покарання за цей

кримінальний проступок пропонувалось накладення штрафу. Тим самим суд при призначенні покарання позбавлявся можливості індивідуалізувати кримінальне покарання щодо суб'єкта суспільно небезпечного діяння з урахуванням усіх обставин діяння. Крім того, перебування винної особи у стані сп'яніння згідно з вимогами п. 13 ч. 1 ст. 67 КК України уже визнається обставиною, яка обтяжує покарання. До того ж закон зазвичай не передбачає кримінальної відповідальності лише за те, що особа вчинила певні дії у стані алкогольного сп'яніння. За відсутності істотної шкоди від таких дій встановлюється адміністративна відповідальність.

Приходимо до висновку, що криміналізація діянь у сфері дорожнього руху повинна відповідати правовим поглядам у суспільстві, а також правосвідомості громадян. При обґрунтуванні соціальної обумовленості криміналізації діянь у сфері безпеки дорожнього руху законодавець повинен ураховувати прогалини й вади кримінального законодавства та інших нормативних актів, що мають кримінально-правове значення.

СХИЛЯННЯ ДО ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАГРОЗА РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Хвостик В.В., студент магістратури юридично-психологічного факультету ННІЗН НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри кримінально-правових дисциплін НАВС **Киренко С.Г.**

Забезпечення розвитку громадянського суспільства в Україні неможливе без наявності ефективної кримінально-правової бази, яка повинна адекватно оцінювати конкретні суспільно небезпечні посягання на різноманітні відносини. У цьому ракурсі необхідно звернути увагу на діяння, які, при всій своїй небезпеці, не мають належної оцінки у КК України. Мова, зокрема, йде про випадки схиляння особи до злочинної діяльності. Справа в тім, що, як правило, вітчизняне кримінальне законодавство визначає схиляння до вчинення злочину як підбурювання (ч. 4 ст. 27 КК України), тобто як дії одного співучасника злочину щодо іншого. При цьому домінує точка зору, що схиляти можна тільки до конкретного злочину, а не до злочинної діяльності взагалі. В принципі, з цим можна було б погодитись, якби виключалися ситуації, коли схиляння іншої особи до вчинення конкретного злочину не має ознак співучасті або мова про якийсь конкретний злочин взагалі не йде. Наприклад, особа прагне помститись своєму сусідові, який поїхав на відпочинок (той не дав гроші у борг). З цією метою така особа нібито випадково (день народження знайомого чи інше свято) потрапляє до кампанії, де, як їй відомо, знаходяться люди, які вчиняють квартирні крадіжки (при цьому вона з ними особисто не знайома). Під час перебування там, особа, у розмові за столом на різні теми, як приклад неуважного ставлення до майна, розповідає про квартиру заможного сусіда (який зараз відсутній), де дуже багато цінностей, але погана сигналізація, яку можна легко вимкнути. Зрозуміло, що така інформація навряд чи пройде поза увагою відповідних крадіїв. В результаті, скориставшись нею, вони обікрали квартиру сусіда. Виникає питання: як кваліфікувати дії фактичного ініціатора крадіжки? Співучасті у крадіжці тут немає, адже ніякої змови чи підбурювання не було: просто розмова «про життя» за столом між

незнайомими людьми, ніхто нікого не до чого не закликав і ні про що не домовлявся (а співучасть, як відомо, передбачає наявність спільної мети, яка усвідомлюється співучасниками, взаємної згоди між ними та поінформованості про спільні дії). Виходить, що відповідна особа, яка схилила інших до крадіжки (тобто, змусила інших діяти у потрібному для себе напрямі, хоча вони рішення приймали нібито самостійно) опиняється недосяжною для закону, адже немає адекватної вчиненому норми. Перед нами приклад наведення особи на потрібні для ініціатора впливу (схиляння) висновки, які здатні призвести до вчинення злочину. Подібним чином можна схилити особу (осіб) і до вчинення більш тяжких злочинів, які безпосередньо загрожують громадській безпеці чи громадському порядку.

Наприклад, використовуючи методи поширення чуток серед окремих осіб або за допомогою засобів масової інформації, можна провокувати злочинні дії щодо конкретних осіб або навіть груп населення (при цьому жодних прямих закликів до якихось суспільно небезпечних дій щодо них, які б підпадали під норми діючого кримінального законодавства, не буде – це може мати вигляд публічних роздумів відносно того чи іншого питання чи людини зовні нібито коректні; телевізійні новини, де інформація про події подається однобічно або взагалі спотворюється саме з метою виклику потрібної для авторів цих новин агресивної реакції з боку глядачів). При цьому особи, які внаслідок такого інформаційного впливу щодо себе, вчинять злочини (вбивство, завдання тілесних ушкоджень, масові заворушення, порушення рівноправності громадян чи ін.) будуть впевнені, що вони до цього прийшли самостійно і ніякого схиляння до вчинення злочину з боку інших не було.

Таким чином, можливим варіантом вирішення цієї проблеми може бути встановлення кримінальної відповідальності за схиляння особи до злочинної діяльності, вчинене за відсутності ознак співучасті. У якості кваліфікуючих ознак можуть виступати відповідні дії, вчинені щодо кількох осіб або з використанням засобів масової інформації.

ЩОДО ЗМІН ДО СТАТТІ 296 (ХУЛІГАНСТВО) КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Грибіняк В.І., студент магістратури юридично-психологічного факультету ННІЗН НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП НАВС **Катеринчук К.В.**

Дослідивши та проаналізувавши закони України якими вносилися зміни та доповнення до Кримінального кодексу України 2001 року до статті 296 (Хуліганство) ми можемо з впевненістю зазначити про те, що в основному диспозиція статті не змінювалась. Корективи відбувалися лише в санкції даної статті.

Вперше зміни відбулися згідно Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за хуліганство і завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян». Даним законом вносилися зміни до санкції частини першої статті 296 в якій визначалось покарання у вигляді штрафу від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до п'яти років. В

січні 2014 року Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та процесуальних законів щодо додаткових заходів захисту безпеки громадян» було внесено ряд змін до законодавчих актів України: Кодексу України про адміністративні правопорушення, Господарсько процесуального кодексу України, Кримінальному кодексі України, Цивільно процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України, Податковому кодексі України, Кримінально процесуальному кодексі України та інших законах. Цим законом у статті 296 Кримінального кодексу України встановлювалися такі зміни, по-перше, в абзаці другому частини другої слова «позбавленням волі на строк до чотирьох років» замінити словами «позбавленням волі на той самий строк», по-друге, в абзаці другому частини третьої слово «п'яти» замінити словом «шести». Відповідно до зазначеного, в першому випадку покарання не змінилось, відбулися лише стилістичні зміни, в другому випадку покарання у вигляді позбавлення волі збільшилося на один рік. Цього ж місяця 2014 року Законом України «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України» Верховна Рада України попередній Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та процесуальних законів щодо додаткових заходів захисту безпеки громадян» визнає таким, що втратив чинність.

Згодом прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо припинення норм законів, схвалених 16 січня 2014 року». Цей закон також вносить корективи до санкції частини другої статті 296 в якій слова «позбавленням волі на той самий строк» замінює словами «позбавленням волі на строк до чотирьох років», а в абзаці другому частини третьої слово «шести» замінити словом «п'яти».

Як висновок хотілось би зазначити, що стаття 296 (Хуліганство) Кримінального кодексу України з моменту його прийняття фактично не змінилася на відміну від інших статей. Закони, якими вносилися зміни до Кримінального кодексу України в статтю 296 (Хуліганство), на протязі першого кварталу 2014 року не впровадили жодних коректив в дану норму.

ЕВТАНАЗІЯ ЯК СОЦІАЛЬНО ПРИЙНЯТНИЙ МОТИВ УМИСНОГО ВБИВСТВА

Бойченко О.С., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП НАВС **Жук І.В.**

Вбивство за всіх часів вважалось найжахливішим зі злочинів, оскільки позбавляє потерпілого найціннішого блага – життя. Кримінальний кодекс України визначає вбивство як умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині (ч. 1 ст. 115). При цьому в національному законодавстві мотиви умисного вбивства розглядаються лише у якості обтяжуючих обставин (зокрема суспільно-негативні мотиви, передбачені пунктами 6,7,14 ч. 2 ст. 115), тоді як суспільно-прийнятні (позитивні) мотиви на кваліфікацію не впливають. На противагу вітчизняній практиці, законодавство окремих зарубіжних країн передбачає можливість звільнення особи від відповідальності за позбавлення людини життя з жалю, тобто за евтаназію. Евтаназію, на думку О. Старовойтова, можна

визначити як дію чи бездіяльність лікаря, чи іншої людини, або самого хворого, що тягне за собою настання миттєвої чи безболісної смерті останнього. Я.О. Триньова під евтаназію розуміє позбавлення себе власного життя або позбавлення життя іншої особи без страждань будь-якою особою, вчинене як на прохання померлого, так і без його прохання.

Першою країною, яка легалізувала евтаназію 1 квітня 2002 року стали Нідерланди. Пізніше до них приєдналися Бельгія, Люксембург і США (штати Орегон та Вашингтон, в Каліфорнії – тільки пасивна евтаназія). В Швейцарії евтаназія заборонена, але лікар може допомогти невиліковно хворому пацієнту піти з життя: дати хворому препарат, який він має ввести собі самостійно. В Швеції пацієнт має право вимагати відключення його від апарату підтримання життєдіяльності. В Німеччині відключення від апарату штучного підтримання життя не є кримінально караним діянням, хоча це рішення не стосується активної евтаназії. При цьому у всіх країнах, де була легалізована евтаназія, створені організації з жорсткого контролю за законністю та правильністю її застосування.

Разом з тим, за наявними даними, евтаназія застосовується у багатьох країнах світу незалежно від того, дозволена вона законом чи ні. За даними Американської медичної асоціації, в лікарнях США щодня помирають 6 тисяч хворих, більша частина з яких йде з життя добровільно за допомогою медперсоналу. В країнах, де евтаназія заборонена, тобто немає гласності цього процесу, а значить і законного захисту від неправомірного застосування евтаназії, стан є значно гіршим. Не дивлячись на прийняття законів, які забороняють евтаназію, випадки її застосування стають частішими, що безпосередньо визнають самі лікарі.

Щодо України, то на нашу думку, доцільність легалізації евтаназії на разі видається сумнівною, насамперед, з огляду на складність створення чіткого правового механізму її застосування, за якого повністю б була виключена можливість будь-яких зловживань у цій сфері. Однак, враховуючи особливості ознак суб'єктивної сторони умисного вбивства з жалю, тобто його соціально-прийнятні (позитивні) мотиви, вважаємо перспективним розробку питання щодо внесення змін до Кримінального кодексу України, зокрема створення такого привілейованого виду вбивства, як наприклад «Вбивство, вчинене лікарем шляхом активної чи пасивної евтаназії», що передбачала б більш м'яке покарання, ніж просте вбивство.

БОРОТЬБА З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ ТА ІНШИМИ НЕЗАКОННИМИ УГОДАМИ ЩОДО ЛЮДИНИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Мойсеєва І.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП НАВС **Киренко С.Г.**

Одним із пріоритетних напрямів та чинників розвитку громадянського суспільства в Україні є боротьба зі злочинністю, в тому числі з таким явищем як торгівля людьми або іншими незаконними угодами щодо людини, які є однією з найактуальніших проблем захисту прав людини та громадянина. Даний феномен, посягаючи на такі природні права особи, як воля, честь та гідність, піддається постійному аналізу та

дискусіям. Тому ефективна боротьба з даним видом злочинів є пріоритетним напрямком у правоохоронній діяльності України.

Згідно статистичних даних МВС в провадженні слідчих ОВС знаходиться 191 кримінальне правопорушення пов'язане з торгівлею людьми або іншими незаконними угодами щодо людини, а за період з 01.01.2014 р. по 28.02.2014 р. за даними злочинами було зареєстровано 35 кримінальних правопорушень. Проте, офіційна статистика не дає чіткого уявлення про масштаби цього явища і точну кількість жертв. Однією із причин цьому, на нашу думку є те, що більшість постраждалих бояться покарання, осуду, або не мають можливості звернутися за допомогою. Також проблемою є те, що громадськість не може отримати даних про правову базу на підставі якої відновив свою діяльність Департамент по боротьбі з торгівлею людьми.

Заходом щодо попередження і боротьби з торгівлею людьми або іншими незаконними угодами щодо людини перш за все є законодавство, насамперед це викладення статті 149 ККУ у новій редакції від 12.01.2006 р. № 3316-IV. Проте, внаслідок аналізу та дослідження тексту статті виникають деякі проблеми щодо її змісту. Перш за все стаття є складною для розуміння як для пересічного громадянина, так і для державного службовця. На нашу думку, диспозиція статті(ч.1 ст.149 КК України) перевантажена зайвими термінами (вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини), які ускладнюють застосування статті на практиці, оскільки вимагають обов'язкового становлення мети з якою вчиняються дані злочини, а саме експлуатації. До того ж вказівка на використання обману, шантажу чи уразливого стану особи в ч.1 ст.149 КК України є зайвими, оскільки не зрозуміло як бути в ситуації, якщо відповідні способи при вербуванні, переміщенні, переховуванні, передачі або одержанні людини вчинені з метою експлуатації не використовуються. Вказівка на дані способи доцільна в ч.2 ст.149 КК України в якості кваліфікуючих ознак злочину. Також, виходячи з формулювання уразливого стану особи, який передбачений в примітці 2 ст.149 ККУ, то на нашу думку, краще було б цей спосіб вчинення злочину передбачити в якості кваліфікуючої ознаки даної статті. Викликає питання доцільності та коректності п.3 примітки ст.149 ККУ, яка стосується малолітніх чи неповнолітніх потерпілих від торгівлі людьми або іншої незаконної угоди щодо людини. Адже у випадку вчинення відповідних дій щодо повнолітнього потерпілого відповідальність також настає незалежно від того чи вчиняються такі дії з використанням обману, шантажу чи уразливого стану.

Вище перелічені поправки та уточнення до ст.149 ККУ давали б змоги ефективніше проводити досудове слідство у кримінальних провадженнях і притягувати винних до відповідальності.

Виходячи з усього викладеного, на нашу думку, для залучення і бажання постраждалих осіб співпрацювати з правоохоронними органами та подолання їх зневіри у справедливість вирішення подібних справ доцільно чітко передбачити конфіденційність свідків та постраждалих, надати їм притулок та психологічно допомогу, більш відкрито надавати інформацію про затримання злочинців. А також, безперечно, потребує ґрунтовного доопрацювання та перегляду українське законодавство, пов'язане з торгівлею людьми або іншою незаконною угодою щодо людини.

РОЗМЕЖУВАННЯ ГРУПОВОГО ПОРУШЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА ХУЛІГАНСТВА, ВЧИНЕНОГО ГРУПОЮ ОСІБ

Ященко Т.О., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП НАВС **Жук І.В.**

На сучасному етапі розвитку суспільства майже буденними стали злочини проти громадського порядку, а особливо хуліганство, що за даними Верховного Суду України, є одним із найпоширеніших правопорушень у цій сфері. Відтак питання кваліфікації хуліганства набувають все більшої актуальності, у тому числі розмежування хуліганства, вчиненого групою осіб (ч. 2 ст. 296 КК України) та групового порушення громадського порядку (ст. 293 КК України). Крім того, це питання видається важливим з огляду на суттєву різницю у суворості закріплених у законі санкцій зазначених статей.

Отже, розмежувати вказані злочини можна за допомогою таких основних критеріїв, як: види дій, що визначають об'єктивну сторону цих складів злочину; зміст понять «грубе порушення громадського порядку», «суттєве порушення роботи транспорту, підприємств, установ», «хуліганство», «особлива зухвалість» та «винятковий цинізм»; момент закінчення злочинів, а також характеристики їх суб'єктивних ознак. При цьому В.В. Кузнецов звертає увагу на тотожність об'єктивних сторін групового порушення громадського поряду та хуліганства, оскільки вони мають однаковий родовий та основний безпосередній об'єкт – громадський порядок. На нашу думку, дане твердження не є точним, адже за такою ознакою в КК України об'єднана ціла низка злочинів (ст. 293 – ст.296 КК), а не лише групове порушення громадського порядку та хуліганство, вчинене групою осіб. В свою чергу, Налуцишин В. В. пропонує виділяти дані злочини як основне та похідне – він вважає, що хуліганство є загальною нормою щодо групового порушення громадського порядку. На нашу думку, це твердження доповнює бачення Кузнецова В. В. щодо тотожності об'єктів наведених вище злочинів.

Верховний Суд України дотримується позиції, що основною відмінністю цих складів злочину є притаманний хуліганству мотив (явна неповага до суспільства), який нехарактерний для групового порушення громадського порядку. Тому в разі, коли групове порушення громадського порядку вчиняється з мотивів явної неповаги до суспільства, відповідальність має наставати за ч. 2 ст. 296 КК «Хуліганство». Крім того, варто зазначити, що хуліганство має формальний склад злочину, тоді як групове порушення громадського порядку – матеріально-формальний. Відповідальність за ст. 293 КК настає за організацію групових дій, що призвели до грубого порушення роботи транспорту або відповідної установи (і так само активну участь у цих діях), а за частиною 2 статті 296 відповідальність настає за вчинення дій, що спричинили грубе порушення громадського порядку. Важливим у відмежуванні суміжних злочинів є визначення місця їх вчинення. Якщо у ст. 293 КК обов'язковим є вчинення протиправних дій у громадському місці, наприклад, несанкціонований мітинг біля підприємства, що спричинило порушення його роботи, то хуліганство може бути вчинено і не в громадському місці, наприклад, телефонне знущання, насміхання над потерпілим. Отже, розмежування

групового порушення громадського порядку та хуліганства, вчиненого групою осіб, має важливе значення для здійснення правильної кваліфікації злочинів і, як результат, обрання справедливого покарання.

ПРОБЛЕМИ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИНАМИ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ЯК ЗАКОНОДАВЧОЇ СКЛАДОВОЇ ЗАХИСТУ ГРОМАДСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Шайкова М.А., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП НАВС **Киренко С.Г.**

Один із основних принципів кримінального права — принцип законності — який вимагає, зокрема, щоб чіткість і ясність усіх термінів і термінологічних конструкцій, що містяться у Кримінальному кодексі України, виключала його неоднозначне розуміння і застосування. Адже у КК України, відповідно до його завдань, які можна коротко визначити як охорона правопорядку і запобігання злочинам, мають бути визначені максимально чіткі межі злочинної поведінки. А це неможливо без уніфікованого розміщення легальних дефініцій кримінально-правових понять в КК України. Оскільки на даний час диспозиція статей мають поняття які не роз'яснюються законодавством. Для прикладу візьмемо статтю 294 «Масові заворушення», де не роз'яснено, і не існує легального визначення, що є «погромами». За визначенням Навроцького В. О., доктора юридичних наук: «погроми - це виступи проти якоїсь групи населення, які супроводжуються руйнуванням і пограбуванням майна, насильницьким вигнанням людей, масовими вбивствами». А професор Ломако В. А. зазначає, що: «погроми — це активні дії, поєднані зі знищенням, пошкодженням, руйнуванням громадських споруд, житлових та інших будинків, транспортних засобів, іншого майна». Дані визначення досить відрізняються один від одного, і яке з них ми повинні використовувати на практиці? Цього не визначено, як і багатьох інших термінів, які роз'яснені тільки в посібниках, підручниках, коментарях, але не в Законі Кримінального права. Також за чинним КК України існує стаття 161 «Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань», і дії які вказуються в її диспозиції, можна прирівняти до погромів. Адже якщо звернутися до історії, дії які вчинялися під час єврейських погромів в період Української революції (1917-1921р.р.) цілком характеризують статтю 161, а саме - руйнівна масова насильницька акція, чинена однією частиною суспільства стосовно іншої, як правило, стосовно національної, соціальної або релігійної меншостей, що супроводжується вбивствами та грабежами, викликана релігійною або національною нетерпимістю. Тому, було б доцільніше виключити поняття «погрому» зі ст. 294 «Масові заворушення», або щоб законодавство дало нам визначення, як воно трактує дане визначення.

Причиною всього вище сказаного за, думкою Андрушка П. П. є те, що: «остаточний варіант тексту проекту КК України не пройшов ні термінологічної (філологічної), ні правової експертизи, які він об'єктивно і не міг пройти, оскільки був остаточно схвалений профільними комітетами

Верховної Ради України 3 квітня 2001 р., а вже 5 квітня був прийнятий Верховною Радою України як закон».
Отже, найефективнішим та правомірним виходом з ситуацією, що склалося, на мою думку, є виокремлення визначень кримінально-правових понять у самостійний розділ КК України. Така структурна частина властива окремим кримінальним законам зарубіжних країн, зокрема, кодексам ФРН, Австрії, Республіки Аргентина, Республіки Польща, Республіки Болгарія. Тому розташування правових дефініцій на початку або на останніх сторінках Кримінального кодексу України були досить доцільними, а також покращили б роботу правоохоронців.

ОСОБЛИВОСТІ ВЧИНЕННЯ НЕЗАКОННОЇ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ ОРГАНІВ ТА ТКАНИН ЛЮДИНИ ОРГАНІЗОВАНИМИ ЗЛОЧИННИМИ ГРУПАМИ

Кравченко А.О., здобувач кафедри ОРД НАВС

Встановлення обставин вчинення злочину, у справах про організовану злочинність, має особливості, зумовлені тим, що оперативному працівнику протистоїть злочинна організація (співтовариство), зі складною внутрішньою організацією, яка включає ланку призначену для створення умов, що маскують факт вчинення злочину. Практично всі злочини, що пов’язані з незаконною трансплантацією (з вилученням органів і (або) тканин людини для трансплантації, вчинюються тільки злочинною організацією. Широке коло осіб (і одночасно їх замкнутість (стійкість), які беруть участь у наданні хворому реанімаційних заходів в ліцензованій медичній установі, у процесах вилучення трансплантаційного матеріалу передбачає обов'язкову наявність як мінімум попередньої домовленості осіб, які допускають можливість смерті людини для подальшого використання фрагментів організму. Більш того, необхідна для реалізації злочинів такого виду, згуртованість та планування дій медичного персоналу (ролі якого у вчиненні злочину зумовлені службовими та професійними обов’язками), що виражається в їх узгодженості, оперативності та конфіденційності, здатна додати групі осіб ознак організованої. При цьому, враховуючи можливість проведення такого роду операцій в недержавних (не ліцензованих) медичних установах, де окрім медичного персоналу задіяні і інші особи (дії яких спрямовані також на реалізацію, злочинного задуму з незаконної трансплантації органів та (або) тканин людини), а також необхідність великих зв'язків з центрами трансплантації (як в Україні , так і за кордоном) , «прикриття» у вищих ешелонах влади і силових відомствах, можна зробити висновок про те, що вчинення зазначених злочинів можливе тільки членам злочинних організацій (спільнот). Визначення різновидів співучасників, наприклад, вбивств, вчинених з метою вилучення органів та (або) тканин людини для трансплантації, в державних (ліцензованих) або в медичних установах, що не мають ліцензії на проведення трансплантації, залежить від регламентації прав та обов'язків кожного із спеціалістів, причетного до неправомірного видалення органу або тканини людини, ступеня сприяння злочину, обізнаності третіх осіб про злочин.

Способи вчинення незаконної трансплантації відрізняються в залежності від багатьох факторів, які необхідно врахувати оперативному працівнику при плануванні фіксації злочинних дій. Ситуації можуть складатися наступні:

- донор знаходиться в реанімаційному відділенні ліцензованої медичної установи (державній), працівники якої мають домовленість (будь-якого лікаря з членів злочинної групи) з реципієнтом про винагороду за проведення операції. У цьому варіанті злочинна організація складатиметься з наступних членів: лідер; організатор - лікар, що виконує керівну функцію; група виконавців з числа медичних працівників (хірург - трансплантолог , реаніматолог - анестезіолог, операційна медична сестра); замовник - реципієнт, його родичі або знайомі; особа, яка здійснює «прикриття»;

- донор відсутній в реанімаційному відділенні, операція планується для проведення в ліцензійній медичній установі працівники якої мають домовленість (будь-якого лікаря з членів злочинної групи) з реципієнтом про винагороду за проведення операції; донор відсутній в реанімаційному відділенні, операція планується для проведення в медичній установі, що не має ліцензії на проведення трансплантації; донор був відсутній в реанімаційному відділенні (за документами), але операція проведена в ліцензованому медичному закладі; донор був відсутній в реанімаційному відділенні (за документами), а операція проведена в медичній установі, що не має ліцензії на проведення трансплантації. У цих варіантах злочинна організація складатиметься з наступних членів: лідер; організатор - може бути з числа медичних працівників чи ні, але володіє початковими медичними знаннями, виконує керівну функцію; група виконавців з числа медичних працівників (хірург - трансплантолог, реаніматолог - анестезіолог, операційна медична сестра) і технічних виконавців (що виконують окремі доручення, не пов'язані з виконанням медичних функцій); група посібників (статисти ліцензованих медичних установ, працівники кладовищ і крематоріїв, водії транспортних засобів , технічні службовці тощо); замовник - реципієнт , його родичі або знайомі; група «прикриття»;

- реципієнт, його знайомі або інші зацікавленні особи примушують донора до незаконної операції з трансплантації органів і (або) тканин. У цьому варіанті злочинна організація (співтовариство) складатиметься з наступних членів: лідер; організатор - може бути з числа медичних працівників чи ні, але володіє початковими медичними знаннями, виконує керівну функцію; група виконавців або одна особа, яка здійснює дії з примусу особи до незаконної трансплантації органів; замовник - реципієнт, його родичі чи знайомі;

- реципієнт шукає неповнолітнього донора; родичі неповнолітнього донора шукають реципієнта. У цих варіантах злочинна організація складатиметься з наступних членів: лідер; організатор - може бути з числа медичних працівників чи ні, але володіє початковими медичними знаннями, виконує керівну функцію; група виконавців з числа працівників медичних установ, які здійснюють дії з пошуку, усиновлення, викрадення, купівлі - продажу неповнолітніх; замовник - реципієнт, його родичі або знайомі або родичі (опікуни) неповнолітнього.

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАСОБІВ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Лук'янчиков Є.Д., д.ю.н., професор, професор кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП НАВС
Лук'янчиков Б.Є., к.ю.н., доцент, доцент кафедри криміналістики та судової медицини НАВС

Сучасний стан розвитку громадянського суспільства в Україні характеризується змінами у структурі та характері злочинності. Широких розмірів набула корупція, яка пронизує усі владні органи та структури держави. Злочини, що вчиняються організованими злочинними групами та злочинними організаціями завдають значної економічної шкоди державі, суттєво впливають на свідомість громадян, підривають міжнародний авторитет України.

Пізнавальна діяльність із розкриття злочинів починається з вивчення явищ, що являють собою зовнішнє виявлення події кримінального правопорушення через встановлення конкретних матеріальних об'єктів – носіїв, джерел інформації, їх фіксації та процедурного введення в процес доказування. У цьому випадку пізнання здійснюється від явищ до сутності. Ознаки злочинних дій, пише М. А. Погорецький, відображаються в оточуючому середовищі в різних формах і на різних рівнях. Усі види відображення слугують інформацією про ознаки злочину та його обставини. Такі фактичні дані є вихідним матеріалом для розкриття природи кожного факту, епізоду, зокрема, пізнання сукупності обставин, що характеризують злочин загалом.

Зазначені обставини стали об'єктивною передумовою реформування кримінально-процесуального законодавства України. Новий Кримінальний процесуальний кодекс містить низку новацій, кожна з яких заслуговує на ретельне й поглиблене опрацювання, визначення ефективності в процесі перевірки практикою.

Ми зупинимося на окремих аспектах, що стосуються засобів пізнавальної діяльності з виявлення ознак кримінального правопорушення та досудового розслідування. Основним засобом пізнавальної діяльності з розслідування кримінальних правопорушень були і залишаються слідчі дії, які в новому КПК набули назву «слідчі (розшукові) дії». Вперше таку назву слідчих дій зустрічаємо в роботі О. Н. Колесніченка, який, не розкриваючи сутності, вказував на право слідчого давати доручення органам дізнання про проведення «окремих слідчих розшукових дій».

З широкого кола кримінально-процесуальних дій, які слідчий використовує в процесі розслідування як інструментарій пізнавальної діяльності, виділяють ту їх частину, яка має пошуково-пізнавальний характер і спрямована на збирання і дослідження фактичних даних про обставини злочину, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні.

Відповідно до чинного КПК України під слідчими (розшуковими) діями розуміють ті, що спрямовані на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні (ст. 223 КПК). Різновидом зазначених дій є негласні слідчі (розшукові) дії, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за визначеними законом випадками (ст. 246 КПК).

В наведеному визначенні звертається увага на спрямованість таких дій – отримання (збирання) нових доказів або перевірку вже отриманих доказів. Разом з тим, доцільно звернути увагу на інші ознаками, які дозволяють відмежувати слідчі (розшукові) дії від інших процесуальних дій: а) мають пізнавальну спрямованість на отримання, фіксацію або перевірку доказів; б) істотно зачіпають права та законні інтереси осіб, а тому деякі із них потребують погодження з прокурором або отримання дозволу слідчого судді; в) порядок проведення закріплений у кримінальному процесуальному законі; г) в необхідних випадках забезпечуються державним примусом. Для негласних слідчих (розшукових) дій, окрім наведених, визначальною ознакою є їх неочевидність, скритність (прихованість) від осіб, які в них не беруть участь, у тому числі й від співробітників слідчих і оперативних підрозділів, але передусім від тих, відносно кого вони проводяться.

Піклуючись про забезпечення прав та законних інтересів особи у кримінальному провадженні, законодавець допускає можливість застосування негласних слідчих (розшукових) дій щодо тяжких та особливо тяжких злочинів, якщо відомості про них та особу, яка їх вчинила, неможливо отримати в інший спосіб (ч. 2 ст. 246 КПК). У наведеному у цій частині переліку слідчих (розшукових) дій не вказується на зняття інформації з електронних інформаційних систем (ч. 2 ст. 264 КПК) та установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК). У зв‘язку із цим можна дійти висновку про можливість їх застосування щодо злочинів, які не відносяться до тяжких або особливо тяжких.

Зважаючи на ситуаційний характер розслідування законодавець передбачив можливість проведення негласних слідчих (розшукових) дій до постановлення ухвали слідчого судді. Такі випадки визначаються як виняткові невідкладні і пов‘язані із врятуванням життя людей та запобіганням вчиненню тяжкого або особливо тяжкого злочину (ст. 250 КПК). Далі зазначається, негласна слідча (розшукова) дія може бути розпочата до постановлення ухвали слідчого судді у випадках, передбачених цим Кодексом, за рішенням слідчого, узгодженим з прокурором, або прокурором (виділено – нами). Постає питання про те, що слід розуміти під «випадками, передбаченими цим Кодексом». В коментарі до КПК ними вважають випадки, пов‘язані з врятуванням життя людей, запобіганням вчиненню тяжкого та особливо тяжкого злочину… За такого розуміння передбачених випадків можна дійти висновку, що у невідкладному порядку допускається проводити усі негласні слідчі (розшукові) дії, що відповідає потребам практики у виявленні та розкритті тяжких та особливо тяжких злочинів.

Ознайомлення із змістом конкретних норм, що регулюють порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій спонукає до певних сумнівів. Про можливість розпочати слідчу дію до постановлення ухвали

слідчого судді йдеться у ч. 4 ст. 268 установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу та у ч. 3 ст. 269 спостереження за особою, річчю або місцем. Чи можна починати проводити інші слідчі дії, якщо про це не вказано у конкретній статті КПК? Якщо положення ст. 250 КПК є загальними для усіх негласних слідчих (розшукових) дій, ч. 4 ст. 268 та ч. 3 ст. 269 доцільно вилучити, щоб уникнути неоднозначних тлумачень про можливість проведення усіх таких дій до постановлення ухвали слідчого судді. Такий підхід буде сприяти однозначності розуміння про можливість проведення негласних слідчих (розшукових) дій до постановлення ухвали слідчого судді.

ПРО ВПЛИВ ПРИНЦИПІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА НА ЗМІСТ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИХ ПРАВОВІДНОСИН

Гура О.А., старший помічник першого заступника Генерального прокурора України
Карпенко Н.В., здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС

Як свідчить практика, основною засадою тільки тієї діяльності, що пов'язана з виконанням покарань (полягає у застосуванні адміністрацією органів та установ виконання покарань до засуджених державного примусу) важливе місце в її реалізації належить персоналу Державної кримінально-виконавчої служби (ДКВС) України. У той самий час, проблем з цими суб'єктами кримінально-виконавчих правовідносин є чимало. Зокрема, щорічно персонал ДКВС вчиняє злочини та інші правопорушення, які пов'язані з їх безпосередньою діяльністю по забезпеченню нагляду і контролю за поведінкою засуджених (зловживання службовим становищем; перевищення службових повноважень; службова недбалість; т.ін.), що, без сумніву, нівелює у певній мірі змістовне призначення принципів Кримінально-процесуального права (ст. 7 КПК) та приводить до порушення загальновизнаного в міжнародному праві принципу справедливості, а також до негативної оцінки зазначеної протиправної поведінки в Європейському суді з прав людини. З іншого боку, у результаті високого рівня віктимності (можливість і «здатність» особи стати жертвою злочину» у виправних колоніях та існуючих у них процесів віктимізації (процес і результат перетворення особи на жертву злочину), щорічно жертвами злочинних посягань стають особи з числа персоналу ДКВС та інші особи, які відвідують зазначені УВП, що теж свідчить про низьку ефективність реалізації на практиці принципу диференціації та індивідуалізації виконання покарань.

Виходячи з цього, слід було б зокрема, визначений у ст. 5 КВК принцип видозмінити та назвати по-новому – принцип диференціації та індивідуалізації виконання і відбування покарань. Такий підхід ґрунтується, по-перше, на тому, що виконання-відбування покарання – це двоєдиний процес кримінально-виконавчої діяльності, який, до того ж, складає зміст її об'єкта, тобто поділ даного процесу на підвиди (виконання, відбування) є умовним, враховуючи, що вони один без одного

існувати на практиці не можуть. По-друге, зміст іншого, визначеного в ст. 5 КВК, принципу взаємної відповідальності держави і засудженого, передбачає, що особа, яка притягнута до кримінальної відповідальності, зобов'язана виконувати вимоги та дотримуватись правообмежень, які відображають зміст покарання та визначені рішенням суду, а адміністрація органів і установ виконання покарань, в особі держави, зобов'язана організувати свою діяльність з метою дотримання прав та інтересів засудженого – це, власне, і складає зміст кримінально-виконавчих правовідносин та мети покарання, як особливої форми державного примусу. З огляду цього, мову при формулюванні на законодавчому рівні змісту принципа диференціації та індивідуалізації варто вести не лише як про принцип виконання, але й відбування покарання.

Ще одним аргументом з цього приводу є те, що через неефективне використання адміністрацією виправних колоній можливостей технічних засобів і контролю (ст. 103 КВК) та неналежне виконання персоналом ДКВС своїх функціональних обов'язків, до засуджених постійно поступають заборонені для користування у ході відбування покарання у виді позбавлення волі предмети і засоби. При цьому це явище є характерним для зазначених місць позбавлення волі з часів створення Державного департамента України з питань виконання покарань ДДУПВП (22 квітня 1998 р.), зміни назви даного органу центральної виконавчої влади (з ДДУПВП – на Державну пенітенціарну службу (ДПтС) України) та до сьогодення. Так, якщо у 1999 році в охороняємих зонах колоній було вилучено 60 тис. грн.; 9 тис. 235 доларів США; 738,4 літри спиртних напоїв; 8244 грама наркотичних речовин; т.ін., то у 2012 р. на цих об'єктах суттєво ситуація не змінилась, а саме: було вилучено більше 37 тис. грн.; 34 літри спиртних напоїв; 934 грама наркотичних речовин; т.ін.

Все це, виступає додатковим оціночним аргументом, який засвідчує низький рівень та малу ефективність застосування на практиці принципів кримінально-виконавчого законодавства (ст. 5 КВК) та кримінально виконавчого права (ст. 7 КПК).

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО НЕДОПУЩЕННЯ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ТА ПОКАРАННЯ ОСІБ З ПРИВОДУ ПОДІЙ, ЯКІ МАЛИ МІСЦЕ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МИРНИХ ЗІБРАНЬ, ТА ВИЗНАННЯ ТАКИМИ, ЩО ВТРАТИЛИ ЧИННІСТЬ, ДЕЯКИХ ЗАКОНІВ УКРАЇНИ» ТА КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ ЯК ІЄРАРХІЧНА КОЛІЗІЯ

Залозний Р.Ю., студент магістратури юридичного факультету Київського національного університету імені Т.Г.Шевченка.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП НАВС **Строков І.В.**

У процесі становлення правової держави, в якій Конституцією визначено принцип верховенства права, надзвичайно принциповим є питання забезпечення максимальної легітимності процесу розроблення та прийняття нормативно-правових актів вищим представницьким органом законодавчої влади – Верховною Радою України (тут і далі - ВРУ) для зміцнення верховенства права.

Процес розробки законопроекту до розгляду ВРУ потребує дотримання встановленої законодавчої процедури для запобігання виникненню колізій в законодавстві, та сумнівів з приводу легітимності тих чи інших рішень, які приймаються на основі таких законів.

Юридичні колізії - це загальний термін, яким визначаються формальні суперечності або розбіжності усередині юридичної системи держави, що породжені уповноваженими суб'єктами нормотворчості, правозастосування, правотлумачення та заважають злагодженому її функціонуванню.

Суспільно-політичні події та масові протести останніх кількох місяців змушують ВРУ приймати поспішні та як наслідок належним чином не підготовлені з дотриманням встановленої законодавчої процедури закони.

Прийняття таких законів значною мірою культивують правовий нігілізм, що є вкрай негативним явищем для правової системи України.

Не є виключенням і Закон України від 21.02.2014 № 743-VII «Про недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань, та визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України» (тут і далі – Закон), який набрав чинності 28 лютого 2014 року та разом з тим викликав жваве обговорення та дискусію серед науковців та правозастосовців.

При більш детальному дослідженні даного Закону простежується те, що багато його положень вступають в серйозні суперечності із законом про кримінальну відповідальність, оскільки в Законі надаються «вказівки» щодо вирішення питань кримінальної відповідальності, які не узгоджуються з положеннями Кримінального кодексу України (тут і далі – КК або КК України).

Положення статті 1 Закону визначає підстави та умови звільнення від кримінальної відповідальності осіб, які були учасниками масових акцій протесту, що розпочалися 21 листопада 2013 року за різні за ступенем тяжкості злочини, в тому числі і за особливо тяжкі.

Хоча за своєю юридичною природою Закон має ознаки так би мовити «амністуючих законів», проте він не узгоджується із чинним законом про кримінальну відповідальність, оскільки процедура звільнення від кримінальної відповідальності спеціальних суб'єктів, запропонована Законом, прямо не передбачена чинним КК України, зокрема Розділом IX Загальної частини КК «Звільнення від кримінальної відповідальності».

Злочинність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки визначаються тільки КК України. Це означає, що виключно на підставі КК і ні якого іншого нормативно-правового акта, судом вирішується питання щодо звільнення від кримінальної відповідальності тощо.

Так, згідно із положенням ч.2 ст.44 КК України, компетентним та єдиним суб'єктом, який має право здійснювати звільнення від кримінальної відповідальності, передбаченого КК, є суд.

Крім того, з огляду на положення ст.3 КК України, жоден закон про кримінальну відповідальність не може діяти автономно, окремо від КК України. Адже такий закон, запроваджує кримінальну відповідальність, скасовує її чи вносить інші зміни до КК, відразу після набрання ним чинності у порядку, визначеному ст.94 Конституції України і ст.4 КК,

автоматично включається до КК. Це означає, що при застосуванні цих законів посилання слід робити не на них, а безпосередньо на відповідні норми КК.

З огляду на те, що звільнення від кримінальної відповідальності у спосіб, визначений Законом, не передбачений відповідними положеннями Загальної частини КК України, суд не має законних підстав звільнити від кримінальної відповідальності осіб на підставі Закону.

Враховуючи викладене виникає ієрархічна колізія різних за юридичною силою нормативно-правових актів, а саме: закону та Кодифікованого закону, тобто Кодексу.

Окрім того, цікавим видається положення статті 8 Закону, в якому мова йде про те, що положення ЗУ «Про застосування амністії в Україні», КК України, КПК України, КУпАП можуть застосовуватися під час виконання цього Закону в частині, що йому не суперечить.

Проаналізувавши положення зазначеної статті, приходимо до висновку, що законодавець підносить юридичну силу Закону над законом про кримінальну відповідальність, ставить його так би мовити у пріоритеті.

Даний підхід видається таким, що не відповідає вимогам закону, оскільки суперечить як Конституції України, так і КК України. Так, згідно з частинами 3 і 4 ст. 3 КК України принцип законності у кримінальному праві означає, зокрема, що: а) жодним іншим законом, крім КК, не можуть визначатися умови, за яких є можливими звільнення від кримінальної відповідальності чи від покарання, визначатися інші кримінально-правові наслідки вчинення злочину тощо; б) забороняється застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією, тобто заповнення прогалини у КК шляхом застосування його положень до випадку, який є подібним, але прямо КК не передбачений.

Для вирішення зазначених вище суперечностей, на нашу думку слід керуватися правилами подолання колізій у праві, які в своїй основі вироблені ще давньоримськими юристами, тому з точки зору правозастосовної практики розглядувана у даній статті колізія не викликає особливих спірних питань, оскільки із теорії держави і права всім добре відомо, що Кодифікований закон - Кодекс має вищу юридичну силу, а ніж Ординарний закон.

ЧОМУ НЕ СУДИЛОСЯ БУТИ ПРАВУ НА ІСНУВАННЯ ЗАОЧНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

Ковалевська Є.В., студент заочного факультету Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

Аналізуючи історію нормотворчості в кримінально-процесуальній законодавстві на початку 2014 року, можна сказати, що за короткий період часу Верховна рада України змогла, як втілити в життя новелу Кримінально-процесуального кодексу України (далі – КПК України) - заочне провадження, так з неймовірною швидкістю її скасувати. Досліджуючи хід просування даної новели в кримінально-процесуальному

законодавстві, треба розкрити основні положення правових норм про заочне провадження та причини їх скасування.

Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо заочного кримінального провадження» № 725-VII прийнятого Верховною Радою України 16.01.2014 року передбачалося, що заочне кримінальне провадження здійснюється у разі, якщо підозрюваний, обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення ухиляється від прибуття на виклик до органу досудового розслідування або до суду, при цьому здійснення кримінального провадження визнано можливим за його відсутності. Підозрюваний, обвинувачений вважається таким, що ухиляється від прибуття на виклик, якщо він, будучи належним чином повідомлений про дату, час і місце вчинення процесуальних дій чи проведення судового засідання, повторно не прибув до органу досудового розслідування чи до суду без поважних причин або не повідомив про такі причини, або повідомлені ним причини визнані неповажними.

Рішення про здійснення заочного кримінального провадження приймається слідчим за погодженням з прокурором чи прокурором під час досудового розслідування або судом під час судового провадження. Рішення слідчого, прокурора або суду приймається у формі постанови чи ухвали відповідно та вручається підозрюваному чи обвинуваченому в порядку, передбаченому статтею 523-2 КПК України.

Слідчий, прокурор, слідчий суддя та суд здійснюють вручення повісток, процесуальних рішень та інших документів особі, стосовно якої здійснюється заочне кримінальне провадження, згідно із загальними правилами цього Кодексу, а в разі необхідності - у порядку, передбаченому розділом IX цього Кодексу. Кримінальне провадження починає здійснюватися у формі заочного кримінального провадження лише після належного підтвердження отримання особою постанови або ухвали про здійснення заочного кримінального провадження, яка була вручена в порядку, передбаченому статтею 523-2 КПК України.

Вирок або ухвала про закриття кримінального провадження, ухвалені за результатами заочного кримінального провадження, повинні відповідати загальним вимогам до відповідних судових рішень і містити відомості про строк і порядок подання заяви про їх скасування.

Обвинувачений має право протягом одного місяця з дня отримання копії судового рішення, ухваленого за результатами заочного кримінального провадження, подати заяву про його скасування до суду, що ухвалив відповідне судове рішення.

За результатами розгляду заяви про скасування судового рішення, ухваленого за результатами заочного кримінального провадження, суд постановляє ухвалу, якою: 1) залишає заяву без задоволення; 2) скасовує судове рішення, ухвалене за результатами заочного кримінального провадження, і призначає судовий розгляд у загальному порядку.

Законом України «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України» №732-18 від 28.01.2014 серед інших було скасовано Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо заочного кримінального провадження». Цей закон в подальшому отримав серед засобів масової інформації гриф «диктаторського закону». Так в чому ж були плюси та

мінуси Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо заочного кримінального провадження».

Актуальність цього Закону обумовилася у відсутністю у чинному Кримінальному процесуальному кодексі України процедури притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які ухиляються від прибуття до органів досудового розслідування чи суду, що призвело б на практиці до неможливості забезпечити реалізацію принципу невідворотності кримінального покарання та належним чином захистити публічні інтереси держави та права осіб, які потерпіли від кримінального правопорушення. Требі відмітити, що у ряді країн-членів Ради Європи кримінальне процесуальне законодавство передбачає існування процедури заочного кримінального провадження, зокрема, у Резолюції 75 (11) Комітету Міністрів Ради Європи щодо критеріїв, які регламентують провадження, що здійснюється за відсутності обвинуваченого закріплена дана процедура.

З метою недопущення порушення прав та свобод підозрюваного чи обвинуваченого пропонувалося передбачити, що під час здійснення заочного кримінального провадження участь захисника такої особи є обов'язковою. Доведення особою факту, що вона не змогла прибути на судовий виклик з поважних причин чи не змогла повідомити про причини неприбуття з поважних причин, була безумовною підставою для скасування судового рішення, ухваленого за результатами заочного кримінального провадження. Підозрюваному чи обвинуваченому, крім спрощеної процедури оскарження судового рішення, ухваленого за результатами заочного кримінального провадження, гарантується право на оскарження такого рішення в апеляційному порядку. Наслідком прийняття передбачалася реалізація принципу невідворотності кримінального покарання.

Але дивлячись на даний закон через призму ситуації коли країна захлинається в корупції і коли не можна розраховувати з певною достовірністю на чесність судочинства, стверджувати, що практика застосування положень відносно проведення заочного кримінального провадження в Україні відповідала б національній практиці європейських країн, поки зарано. Для реалізації закону про заочне провадження, з боку державних органів повинні вжиті заходи забезпечення ретельної перевірки чи дійсно особа беззастережно відмовилася від свого права виступати в суді, що на практиці може бути пов'язане з низкою проблем і зловживань.

ПРО НЕДОЛІКИ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПРИ ЗЛОЧИННИХ ПОРУШЕННЯХ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Лозова Т.О., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП НАВС **Семенов В.В.**

Огляд місця події є однією з найпоширеніших слідчих дій, яка складається з пізнавальних та закріплюючих операцій слідчого, виконуваних на місці виявлення ознак вчиненого чи передбачуваного

злочину з метою відшукання та закріплення слідів, предметів і інших об'єктів, що дозволяють встановити механізм події, яка відбулася, і встановити обставини, що мають значення для досудового розслідування.

При безпосередній підготовці до проведення огляду місця події необхідно: а) визначити коло осіб, які повинні взяти участь в огляді, у тому числі співробітників міліції, технічних помічників для допоміжних робіт, спеціалістів, понятих; б) проконсультуватися в компетентних осіб, які відмінності має контрафактна продукція від оригінальної; в) визначити техніко-криміналістичні засоби, які бажано було б використати для пошуку, виявлення й фіксації слідів, обстановки; г) підготувати пакувальний матеріал, бланки для опечатування, пояснювальні бирки. Крім того, при вилученні відеопродукції необхідно перевірити й відобразити в протоколі огляду місця події наявність (або відсутність) документів, які дають дозвіл на даний вид діяльності (відтворення, прокат екземплярів аудіовізуальних творів) і інших документів, які мають значення для справи. Об'єкти, які вилучаються, необхідно упакувати належним чином, опечатати й скріпити підписами учасників огляду. У протоколі слідчої дії поряд з детальним описом обстановки й виявлених об'єктів в обов'язковому порядку фіксуються пояснення керівників і працівників підприємства, торговельної організації щодо факту порушення ними прав інтелектуальної власності. Доцільно зазначити, що порушення, допущені при складанні протоколу огляду місця події, призводять до втрати доказового значення даної слідчої дії.

Проведений аналіз матеріалів кримінальних проваджень показав, що працівники слідчих та експертних підрозділів нерідко незадовільно проводять огляд місця події. Типові порушення й недоліки при проведенні огляду місця події й складанні протоколу даної слідчої дії такі: 1) не вказуються всі присутні при проведенні огляду місця події, причому не тільки співробітники міліції, але навіть особа, у якої вилучається контрафактна продукція (продавець або власник даної продукції); 2) не з'ясовується позиція особи, у якої вилучається продукція, щодо контрафактності даної продукції; 3) не оглядається й не відображається час роботи торговельної установи, правила прокату чи обміну й інша інформація для клієнтів; 4) не повністю або взагалі не описується обстановка місця події, не конкретизуються місця виявлення контрафактної продукції, а також інші предмети і документи; 5) відсутня належна послідовність при описі місця події; 6) не індивідуалізуються предмети і документи що вилучаються, при цьому іноді навіть не вказуються назви продукції, що і в якій кількості вилучено. Таку практику варто визнати неправильною, вона не відповідає вимогам кримінального-процесуального законодавства й сприяє різного роду зловживанням.

Отож, дотримання вищезазначених криміналістичних рекомендацій, на нашу думку, значно підвищить ефективність та результативність огляду місця події у провадженнях про порушення прав інтелектуальної власності.

ДОТРИМАННЯ ПРАВА НА НЕДОТОРКАННІСТЬ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ОСВІДУВАННЯ ОСОБИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Сігнаєвська К.І., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП НАВС **Семенов В.В.**

Громадське суспільство починається з громадянина і його свободи. Звання «громадянин» звучить як синонім незалежності, гідності та поваги до особи, саме з поваги до кожної окремої особи незалежно від її правового статусу.

Освідування є досить ефективним і розповсюдженим заходом кримінального процесуального доказування. Однак, проведення освідування особи тісно пов'язано з вторгненням у сферу особистих прав громадян, гарантованих Конституцією України, адже об'єктом освідування є тіло людини, що зачіпає її права на особисту недоторканість. Питання про можливість примусового освідування підозрюваного, потерпілого і свідка є дискусійним у теорії правоохоронній практики.

Досліджуючи дане питання, В. Маринів слушно зазначає, що позбавити слідчого і суд можливості виявляти на тілі підозрюваного особливі прикмети і сліди, захищаючи почуття його сором'язливості, означає зробити неможливим встановлення істини у багатьох кримінальних провадженнях.

Щодо можливості примусового освідування потерпілого і свідка висловлюються протилежні думки. Так, свого часу М.С. Строгович зазначав, що потерпілі і свідки не можуть піддаватися освідуванню протии їх волі. Встановлення істини у кримінальному провадженні справі не повинно порушувати законні права і інтереси громадян. Дану думку поділяють і інші науковці. Освідування, яке поєднане з примусовим оголенням частин тіла потерпілого і свідка (особливо у справах про статеві злочини), зазначає І. А. Антонов, є неприпустимим у будь-яких випадках.

Розвиваючи дану думку В. Маринів зазначає, що потерпілий і свідок не можуть примусово, проти їх волі піддаватися освідуванню. Будь-який примус стосовно особи заздалегідь непричетної до вчинення злочину, не може бути виправданий завданнями боротьби зі злочинністю, тому що ці завдання можуть бути успішно вирішені тільки при неухильному дотриманні прав і законних інтересів громадян. Будь- який фізичний чи психічний вплив, примус, який може бути до них застосовано, не є морально обгрунтованим.

Звичайно, захист прав та законних інтересів особи має бути визначальним в діяльності правоохоронних органів. Проте в цій діяльності завжди слід бачити дві сторони. Одна з них представлена особою, що вчинила кримінальне правопорушення і намагається будь-яким способом уникнути відповідальності. Другу сторону представляє особа, що зазнала шкоди від цього, і сподівається на поновлення порушених прав. За таких умов слід очікувати від неї всебічної допомоги слідчому у наданні повної і об'єктивної інформації про обставини вчиненої дії і особу підозрюваного.

Водночас, з прийняттям нового КПК України, передбачається цілий ряд гарантій, які спрямовані на захист честі і гідності осіб, що піддаються освідуванню. Зокрема, слідчому чи прокурору забороняється бути присутніми при освідуванні особи іншої статі, якщо це пов'язано з необхідністю оголення останньої. Освідування може супроводжуватися фіксуванням наявності чи відсутності на тілі особи, слідів кримінального правопорушення шляхом фотографування, відеозапису чи інших технічних засобів. Зображення, демонстрація яких може розглядатись як образлива для освідуваної особи, зберігаються в опечатаному вигляді і можуть надаватися лише суду під час судового розгляду, що також засвідчує той факт, що при освідуванні не допускаються дії, які принижують гідність освідуваної особи або є небезпечними для її здоров'я.

ПРОБЛЕМИ ЕКСГУМАЦІЇ ТРУПА ВІДПОВІДНО ДО КПК УКРАЇНИ

Свинобой О.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: д.ю.н., професор, професор кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП НАВС **Лук'янчиков Є.Д.**

У науковій літературі окремі проблеми, пов'язані з підготовкою та безпосереднім проведенням ексгумації трупа, розглядали М. І. Авдєєв, Р. С. Бєлкін, С. М. Виноградський, А. П. Загрядська, М. В. Кісін, В. Д. Лупіков, М. І. Порубов, О. Г. Філіппов, А. І. Юрін та інші автори. Тобто, це підтверджує такий факт, що дане питання є досить актуальним у наш час.

Ексгумація (від лат. exhumatio: ex – з, gumus – грунт, земля) визначається як виймання трупа з місця поховання. Існує багато наукових тлумачень даного поняття, але зводяться вони до того, що ексгумація – це виймання трупа з місця його поховання згідно з правилами, передбаченими кримінальним процесуальним законодавством з метою огляду, судово-медичного дослідження або пред'явлення для впізнання. Але варто зазначити, що законодавчого визначення поняття «ексгумації» в жодному нормативно-правовому акті України не існує.

Хоча визначення даного терміну немає, але питанню щодо здійснення «ексгумації трупа» присвячена ст. 239 КПК. Варто зазначити, що ексгумація трупа відноситься до слідчих (розшукових) дій, тому їй притаманний певний порядок проведення. Вона здійснюється за постановою прокурора, а виконання цієї постанови покладається на службових осіб органів місцевого самоврядування. Труп виймається з місця поховання за присутності судово-медичного експерта, який може вилучати зразки тканин і органів або частини трупа, необхідні для проведення експертних досліджень. Його участь є обов'язковою тому, що складовою цієї дії є описування трупа, його зовнішнього вигляду (ч. 1-3 ст. 239 КПК).

Але варто відмітити, що законодавець зазначив не усіх осіб, які мають бути в обов'язковому порядку присутніми при здійсненні такої слідчої (розшукової) дії, а саме – незаінтересованих осіб (понятих). Згідно із чинним КПК передбачено, що слідчий, прокурор зобов'язані запросити не менше двох понятих для проведення ексгумації, але чомусь у ст. 239 КПК цього моменту немає. Для порівняння можна взяти США, де

інституту понятих взагалі немає. Держава покладає повну довіру за законність й об'єктивність виконання процесуальних дій на слідчого і поліцейського. Однак, відмовитись від інституту понятих при огляді трупа, пов'язаного з ексгумацією, недоцільно, зважаючи на своєрідність такої слідчої дії, її складність у плані взаємин слідчого з близькими родичами особи, труп якої ексгумується.

Про проведену слідчу (розшукову) дію складається протокол, у якому зазначається все, що було виявлено, у тій послідовності, в якій це відбувалося, і в тому вигляді, у якому спостерігалося під час проведення слідчої (розшукової) дії (ч. 6 ст. 239 КПК).

Недоліком чинного КПК є відсутність можливості проведення ексгумації та експертизи трупа за клопотанням близького родича та не визначення вартості її проведення. Відповідно до законодавства нашої держави визначається нормативна вартість однієї експертної години у гривнях, яка залежить від ступеня складності експертизи: проста – 31,3; середньої складності – 39,1; особливої складності – 47.

Зважаючи на викладене, вважаю за доцільне запропонувати наступне:

прийняти закон «Про ексгумацію» з викладенням у ньому необхідної інформації щодо вирішення даного питання;

внести зміни до ст. 239 КПК:

– у ч. 7 ст. 239 зазначити: «слідчий, прокурор зобов'язані запросити двох понятих, участь яких є обов'язковою при проведенні ексгумації трупа»;

- доповнити ч. 8 ст. 239 таким змістом: «ексгумація трупа повинна бути здійснення тільки за згодою близьких родичів. У випадку їх відмови про ексгумацію покійного, її проведення можливе за дозволом суду у передбачених законодавством випадках та на законних підставах».

ТАТУЮВАННЯ ЯК КРИМІНАЛІСТИЧНА ОЗНАКА ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ

Маковей Е.А., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП НАВС **Семенов В.В.**

Кримінальна субкультура – це певна сукупність духовних, і матеріальних цінностей, норм, атрибутів, манер поведінки тощо, притаманних злочинному середовищу, регламентуючих і упорядковуючих діяльність кримінальних співтовариств, що сприяє їх живучості, згуртованості.

Татуювання як правило мають певний прихований зміст, а саме: можуть вказувати на становище в злочинному середовищі, належність до злочинної діяльності, судимість і терміни покарання, злочинний досвід і ступінь кваліфікації, належність до певної категорії злочинців, спосіб учинення злочину, знаряддя злочину. Одним із перших на поширення татуювань серед злочинців звернув увагу італійський лікар-психіатр Ч. Ломброзо, який вважав татуювання проявом атавізму та ознакою морально неповноцінних людей.

Проблемою розшифрування злодійських татуювань займалися такі вчені, як В. Бурик, Ю. Дубягін, А. Капітанський, В. Литвин, В. Пилипчук,

В. Пиріжков та інші, які вважали кримінальне татуювання «наочним хронічним тавром судимості».

За свідченням окремих дослідників, татуювання мають понад 70 % правопорушників. Основними спонукальними мотивами нанесення татуювань вважають: особисте самоутвердження в певній групі судимих; пихатість, бажання показати свою значущість, винятковість, перевагу над іншими; наслідування досвідчених, авторитетних злочинців, які вже мають татуювання.

До основних проблем що склалися у сфері кримінального татуювання можна віднести: негативний вплив, який здійснює кримінальна субкультура на суспільні відносини, також роль самої кримінальної субкультури як однієї з детермінант злочинності; зростання великої кількості венеричних захворювань, серед осіб що наносять на своє тіло кримінальні візерунки; відсутністю серед учених єдиної думки щодо подальших перспектив тюремної ізоляції, в якій саме й відбувається процес «образотворчого мистецтва»; не існує певної законодавчої системи, яка б могла контролювати та боротися із негативними наслідками пропаганди кримінального світу.

У зв'язку з цим можливі наступні шляхи розв'язання зазначених проблем: проводити конференції, семінари на кримінальні теми, пояснити їхні шкідливі наслідки; тримати хворих на ВІЛ та інші венеричні захворювання в окремих камерах, що дозволить запобігти контакту із здоровими засудженими; від держави залежить, наскільки ефективними виявляться засоби профілактики та боротьби із особами злочинного світу, та тими що ще не вступили на шлях злочинності.

Таким чином, татуювання, на відміну від інших особливих прикмет, є джерелом доволі великого обсягу криміналістичне значущої інформації, завдяки якій можна отримати відомості не тільки про фізичні властивості особи, а й про біологічні, соціальні, психологічні та психічні властивості носія татуювання.

СЛІДИ ПАМ'ЯТІ ЛЮДИНИ

Камолікова М.А., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: д.ю.н., професор, професор кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП НАВС **Лук'янчиков Є.Д.**

Всякий злочин – це взаємодія, що відбувається в умовах реальної дійсності матеріального світу. Об`єктами взаємодії в механізмі злочину є люди і речі. Оскільки вони різні за природою та структурною організацією, то по-різному відображають подію злочину як ідеально, так і матеріально, утворюючи відображення (сліди).

Слід пам'яті є ідеальним відображенням в матеріальному субстраті – корі головного мозку. Складність виявлення слідів пам'яті обумовлена унікальністю ідеального сліду та особливостями джерела — людини, яка перебуває на вищій сходинці соціального розвитку, володіє інтелектом і конституційними правами, що гарантують недоторканність особи. Тому не всі звичайні засоби і методи виявлення і фіксації матеріальних слідів придатні для людини як джерела інформації, більшість з них обмежена рамками кримінально-процесуального закону.

Мислені образи є носіями інформації про подію злочину та його суб`єктів. Ідеальні відображення – це «відбитки» реальної дійсності в пам`яті людини, які проявляються зовні у вигляді показань підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, свідків. Закріплені в процесуальних документах, вони є особистими доказами.

Слід пам`яті – це нове поняття в загальній теорії криміналістики. Він, хоча і є продуктом матеріальної діяльності, в певному розумінні нематеріальний, невидимий і недоступний сторонньому спостерігачеві, його не можна сфотографувати або виявити за допомогою мікроскопа. Слід пам`яті виявляється і розкривається тільки при вільному волевиявленні його джерела – людини. Сліди пам`яті відрізняються рядом властивостей, що притаманні тільки ідеальним слідам-відображенням.

Формування і зберігання слідів пам`яті є головною умовою впізнавання раніше сприйнятого. Відчуття і сприйняття як безпосередні дії зовнішнього середовища на органи чуття людини не зникають безслідно. Вони закарбовуються і зберігаються в пам`яті у вигляді «сліду», природа якого досі викликає дискусію. Разом з тим сам факт зберігання сліду – загальновизнана реальність. Якби мислені образи, що виникають в момент сприйняття, раптом зникали, то людина щоразу сприймала б події і предмети як зовсім їй незнайомі і, відповідно, не змогла б їх впізнати.

Крім цього, ідеальні відображення мають таку якість, як випереджувальне відображення, суть якого зводиться до обробки та оцінки одержаної інформації на основі накопиченого практичного досвіду. Всяка людська діяльність з урахуванням минулого досвіду сформує слід пам`яті, який являтиме програму поведінки на сьогоднішній день, що не суперечитиме досягненню майбутньої мети.

Використання слідів пам`яті у розкритті та розслідуванні злочинів – факт очевидний, оскільки основну масу доказової інформації слідчий отримує від людей – особистих джерел. За слідами пам`яті проводиться оперативне та процесуальне впізнання людей та речей. Однак найбільше розповсюдженим способом одержання доказової інформації за допомогою слідів пам`яті є допит підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, свідків. Звідси випливає, що розкрити зміст ідеального відображення джерелу може тільки під час спілкування, форми і методи якого розробляє слідча тактика.

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ОТОТОЖНЕННЯ ЛЮДИНИ ЗА ЗОВНІШНІМИ ОЗНАКАМИ

Давидюк Х.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: д.ю.н., професор, професор кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП НАВС **Лук'янчиков Є.Д.**

Практика слідчої та оперативно-розшукової діяльності свідчить: кінцевий результат діяльності співробітників великою мірою залежить від того, наскільки добре вони вміють складати опис зовнішніх ознак людини – так званий словесний портрет – та безпомилково користуватися ним.

Спеціальний науковий метод опису зовнішніх ознак людини для розшуку й ототожнення був розроблений у кінці XIX ст. французьким криміналістом А. Бертильйоном. Цей метод був названий «словесним

портретом», оскільки, і справді йдеться про створення мовними засобами портрету людини (франц. portrait означає «зображення»).

Криміналістична габітоскопія або криміналістичне вчення про зовнішні ознаки людини - галузь криміналістичної техніки, яка містить теоретичні положення про зовнішні ознаки людини, сукупність методів і науково-технічних засобів та методик збирання, дослідження і використання цих ознак для ототожнення (ідентифікації) особи.

Предметом вивчення габітоскопії є поняття і властивості зовнішності людини, класифікація її елементів та ознак, закономірності відображення, збирання та використання даних про зовнішність людини у криміналістичній практиці, а також методика криміналістичної портретної ідентифікації.

Встановлення особи може здійснюватися за: а) уявним образом особи, яка підлягає ототожненню, що закарбувався у пам'яті інших осіб (потерпілого, рідних безвісти зниклих та інших); б) фотографіями розшукуваної особи; в) описом зовнішності розшукуваної особи; г) слідами, які відображають зовнішню будову частин тіла людини (рук, ніг, губ тощо); д) тілесними останками людини (труп, череп, скелет).

Для ототожнення людини також мають значення її одяг і взуття. Ознаки зовнішності - найхарактерніші риси зовнішності людини або окремих її елементів. Вони поділяються на анатомічні, функціональні, особливі прикмети, прикмети одягу тощо.

Особливі прикмети - ознаки, які рідко трапляються і є відхиленнями від нормальної морфологічної будови (аномалії). Вони можуть бути вродженими або набутими протягом життя, зокрема з волі людини (татуювання, пластичні операції). До анатомічних особливих прикмет належать родимі плями, бородавки, шрами, сліди віспи, викривлення хребта, стійкі пухлини, відсутність кінцівок (пальця), а також татуювання. Функціональними особливими прикметами є манера тримати голову сильно закинутою назад або сильно опущеною, розмахування тільки однією рукою при ходьбі, кульгавість, а також кліпання повік, смикання голови тощо.

Словесний портрет дає можливість уявити і впізнати особу за прикметами її зовнішності, правильно їх описати, полегшує запам'ятовування зовнішності людини, допомагає скласти її фотопортрет.

Для успішного використання словесного портрета у практичній роботі працівникам правоохоронних органів необхідно: 1) знати назву окремих частин тіла, голови, обличчя, а також частин одягу та взуття; 2) дотримуватися правил і послідовності опису зовнішніх ознак особи.

Важливими є абсолютно всі ознаки: стать, вік, статура, голова, волосяний покрив голови, вуса, борода, лисина, обличчя, чоло, брови, вії, очі, ніс, рот, губи, зуби, підборіддя, вушна раковина та її частини, шия плечі, груди, спина тощо.

Необхідність у встановленні особи виникає у процесі проведення різних оперативних і слідчих дій, зокрема розшуку і затримання осіб, які переховуються від слідства та суду, або таких, які втекли з установ виконання покарань; під час освідування і пред'явлення для впізнання; перевірки за обліками безвісти зниклих і невпізнаних трупів; перевірки документів підозрюваної особи; експертного встановлення тотожності особи, зображеної на двох та більше фотознімках.

СУТНІСТЬ ПОПЕРЕДЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДЕЛІКТНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Стрельченко О.Г., к.ю.н.,доцент кафедри адміністративного права і процесу НАВС

На сьогодні досить актуальна проблема попередження адміністративної деліктності неповнолітніх. У даному питанні, з одного боку, законодавство повинно бути максимально гуманним щодо неповнолітніх правопорушників, а з іншого – вживати найбільш ефективних методів і засобів боротьби з ними з огляду на невпинне зростання правопорушень серед даної групи суб'єктів адміністративних правовідносин.

Довгий час діяльність державних органів, в більшій мірі правоохоронних, переважно була зосереджена на виявленні та розкритті уже вчинених правопорушень, а не на їх попередженні. Разом з тим вже давно доведено, що попередження є найефективнішим і найгуманнішим способом боротьби з правопорушеннями. Науковці єдині й у тому, що попередження правопорушень, зокрема і тих, які вчинюються неповнолітніми, є найефективнішим засобом боротьби з дитячою деліктністю.

Специфіка адміністративної відповідальності неповнолітніх, безумовно, дає підстави для виокремлення відповідних заходів правового впливу, необхідних для перевиховання правопорушників, запобігання вчиненню нових проступків, формування правової свідомості і правової культури даної категорії осіб з метою дотримання законодавства України та морально-етичних засад існування й розвитку суспільства.

Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх, – це різновид заходів адміністративної відповідальності, які полягають у державному осуді неправомірної поведінки особи і певному обмеженні її прав і законних інтересів. Дані заходи зумовлюються тим, що законодавство має бути гуманним щодо неповнолітніх правопорушників, враховуючи особливості психіки неповнолітнього та його соціальний статус.

Важливість попередження правопорушень визначається і Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП), ст. 1 якого наголошує, що одним із його завдань є запобігання правопорушенням. Це один із напрямків попереджувальної діяльності про, що мова буде йти нижче. Однак слід зазначити і те, що в правничій літературі більша увага все ж таки приділяється саме попередженню злочинів, що насамперед пов'язано із тим, що злочинність, як соціальне антигромадське явище, завжди була в центрі уваги держави і суспільства, що викликало розвиток такої науки як кримінологія. Актуальність даної статті полягає ще в тому, що злочинність є лише одним із проявів соціальних відхилень, під якими в науковій літературі розуміється комплекс різноманітних за характером видів поведінки, які не узгоджуються із загальновизнаними нормами і правилами, прийнятими в більшості держав і громадських суспільств. Тут ми повністю поділяємо думку Є. В. Додіна який зазначає, що

попередження адміністративної деліктності повинно являти собою організовану державою діяльність формальних і неформальних формувань і окремих громадян, яка здійснюється на підставі і для виконання законів з метою викорінення причин та умов, які сприяють скоєнню адміністративних проступків, і забезпечують формування законослухняної поведінки громадян у сфері державного управління.

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Галай В.О., к.ю.н., доцент, доцент кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС

Відповідно до Конституції України єдиним джерелом влади в Україні є народ, який її здійснює безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Завдання місцевої влади та очікування територіальної громади є взаємно обумовлені. Ключовим завданням органів влади на місцях є вирішення потреб місцевого населення.

Про таке твердження говорить наступне:

1) пріоритетність для місцевої влади вирішувати потреби місцевого населення ґрунтується на тому, що: «єдиним джерелом влади в Україні є народ, який її здійснює безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування»;

2) місцеве самоврядування в Україні — це гарантоване державою право територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення;

3) місцева державна адміністрація діє на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а також реалізує повноваження, делеговані їй відповідною радою, взаємодіє з органами місцевого самоврядування, діє на принципах поєднання державних і місцевих інтересів, і, відповідно, з урахуванням інтересів місцевої громади.

Разом з тим, значна група науковців, серед яких О.В. Батанов, В.І. Борденюк, А.М. Колодій, М.І. Корнієнко, В.В. Кравченко, В.С. Куйбіда, П.М. Любченко, В.Ф. Погорілко, Ю.М. Тодика та ін. стверджують, що в Україні інтереси народу недостатньо враховуються органами влади, існує протиріччя між реальними місцевими потребами і діяльністю органів, які зобов'язані їх вирішувати.

Серед основних причин, що гальмують ефективне забезпечення органами місцевої влади інтересів місцевої громади, можна назвати наступні:

1) затвердження національних програми щодо різних питань соціально-економічного розвитку узагальнено, часто без урахування регіональних та/або місцевих особливостей;

2) нездатність податкової бази місцевого самоврядування забезпечити надання необхідних послуг населенню;

3) високий рівень залежності регіонів від рішень центральних та місцевих органів виконавчої влади;

4) сконцентрованість регулюючих, дозвільних та контрольних функцій на рівні центральних органів влади (або ж їх регіональних структурних підрозділів);

5) проблеми із доступом населення до інформації органів місцевої влади;

6) низький рівень залучення приватних осіб та недержавних організацій у процес виконання завдань соціально економічного розвитку та надання послуг на місцях;

7) нерозвинутість механізмів участі громадян у здійсненні місцевої політики тощо.

Підсумовуючи сказане, необхідно зауважити, що проблемою реалізації прав територіальної громади є, у першу чергу, вертикальний характер підпорядкування влади, що призводить до зниження ефективності взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування і, відповідно, до зниження якості забезпечення надання послуг місцевому населенню.

Існуюча сьогодні позитивна практика реалізації спільних проектів громад, місцевої влади та органів місцевого самоврядування буде можлива і надалі лише завдяки удосконаленню механізму взаємодії влади та місцевого населення. Така ж взаємодія може бути досягнута завдяки: самостійності визначення власних внутрішніх виконавчих структур; здійснення адміністративного контролю за діяльністю зазначених суб'єктів лише для забезпечення дотримання Конституції України і законів; закріпленню напрямків взаємодії через спільне планування й координацію діяльності з метою вирішення питань місцевого значення, громадський контроль, спільні ініціативи та ін.

ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА ЯК ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОЇ КРАЇНИ

Булик І.Л., викладач кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС

Суспільство XXI століття цілком слушно називають «суспільством знань». Адже, саме знання визначають матеріальне й духовне життя людини. Освіта є важливим визначальним чинником економічного, соціального і духовного прогресу суспільства. Забезпечення громадянам України рівного доступу до якісної освіти є одним із пріоритетних напрямів реалізації державної політики.

В Україні вже тривалий час відбуваються суперечливі та складні трансформаційні процеси в економіці, політиці та національній самосвідомості. В процесі демократизації наша країна подолала певний відтинок шляху і перебуває на етапі становлення політичних інститутів демократії.

Важливими етапами на шляху українського суспільства до демократичної консолідації є виховання толерантності, поваги до прав людини, вміння долати стереотипи, знаходити компроміс. Необхідно, щоб громадяни знали свої права і обов'язки, були впевнені, що можуть впливати на зміни в суспільстві, дотримувались закону, мислили критично і незалежно.

Громадянська освіта – це вимога часу, тому розвиток та вдосконалення її системи є актуальним завданням для всіх демократичних країн. Багатий досвід громадянської освіти накопичено в умовах зрілих демократій Великої Британії, США, Канади, Франції, Італії, Нідерландів та інших, де створено різноманітні підручники, розроблено навчальні курси, діють науково-методичні центри, налагоджено відповідну підготовку та перепідготовку вчителів. Певний досвід у цій галузі має й Україна. Сучасна українська педагогіка спирається на багату спадщину, на кращі традиції у вихованні громадян. Протягом останніх років у нашій країні вжито чимало заходів у впровадження системи громадянської освіти: випущено експериментальні підручники, які нині проходять апробацію, у загальноосвітніх школах діють експериментальні майданчики, проводяться конференції та семінари та ін. Незважаючи на відмінність підходів, методик та масштабу національних систем громадянської освіти, єдиною залишається їх мета – виховання громадянина, який цінує та готовий відстоювати ідеали свободи, демократичні цінності і права людини.

В умовах посткомуністичної трансформації розвиток системи громадянської освіти є важливою складовою перехідного процесу до стабільної демократичної системи. Хоча від дня проголошення незалежності процес становлення громадянської культури в Україні пройшов ряд важливих етапів – багатопартійність, альтернативні вибори, розвиток мережі недержавних організацій та добровільних асоціацій громадян, – існуюча в нашій державі система освіти слабо зорієнтована на формування у молоді демократичних цінностей, виховання громадянина демократичної держави. Навчально-виховний процес недостатньо спрямований на формування демократичного світогляду. Серйозною перешкодою на шляху громадянської освіти та виховання є розрив між теоретичними знаннями та повсякденною соціальною практикою.

Громадянська освіта є важливим компонентом демократичних перетворень ще й тому, що звертається до проблем побудови системи, яка визначає і встановлює єдині «правила гри» для організацій та індивідів. Громадяни перехідних суспільств потребують вміння оцінювати конкуруючі пропозиції політики та ідей. Школа, як осередок громадянської освіти, має сприяти розвиткові демократичної політичної культури, формуванню громадянської компетентності, політико-правових знань, політичних умінь, гідності та відповідальності молодих людей, усвідомленню і визнанню ними демократичних принципів життя та пріоритету прав людини.

Відтак, розбудова сучасної системи громадянської освіти набуває надзвичайної актуальності, що обумовлена такими реаліями політичного життя України: спонтанністю, неузгодженістю та безсистемністю зусиль, спрямованих на демократизацію суспільного життя; небезпечно низьким рівнем суспільного прийняття демократичного ладу та довіри до нього; недемократичністю відносин між державою та суспільством і державою та особою.

ІСТОРИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ

Стрельченко О.Г., к.ю.н., доцент кафедри адміністративного права і процесу НАВС
Іванова О.О., студент магістратури ННІЗН НАВС

Елементом недержавної влади в Україні є громадські об'єднання, що відіграють значну роль як система протидії державній владі, яка виконує функції зворотного зв'язку в системі саморегуляції соціального організму країни. При цьому взаємодія між об'єднаннями громадян та органів влади може набувати, як свідчать історичні факти, різних форм. Практичний матеріал про об'єднання людей зі спільними поглядами на природу, суспільство, літературу, можна знайти в соціальній структурі давніх суспільств, Середньовіччі, у Новий час/

Такими об'єднаннями, виходячи з того, що громадським об'єднанням э добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів, можна вважати філософські школи, релігійні та лицарські ордени, різноманітні таємні організації та суспільно-політичні клуби.

Починаючи із середньовіччя, мислителі намагалися розрізняти державу і суспільство. Вже у XVIII ст. Ш.Л. Монтеск'є розглядав ці два поняття як окремі феномени. На початку XIX ст. І. Кант втілив такий підхід у концепції громадянського суспільства, що характеризується правовим статусом і свободою. За вченням К. Маркса та його послідовників, політичні відносини у державі є суспільними, оскільки держава походить від суспільства. Отже, й виникнення громадських об'єднань – процес об'єктивний, закономірний, зумовлений потребою людей у колективній творчості, розвитку ініціативи, здібностей. Лише через об'єднання індивід досягає особистої свободи.

Уперше про політичні партії згадують ще мислителі стародавнього світу. Наприклад, грецький філософ Арістотель писав про боротьбу в VI ст. до н. е. у м. Аттиці між партіями педіеїв (великих землевласників, мешканців рівнини), параліїв (торговельно-ремісничого населення побережжя) і діакріїв (селян, жителів гористої місцевості).

У Давньому Римі точилася боротьба між партіями оптиматів (представників патриціанської знаті) і популярів (представників переважно сільських плебеїв). У середні віки політичні угруповання – «партії» – виступали тимчасовими об'єднаннями. їх виникнення було наслідком боротьби між різними верствами суспільства. Так, боротьба між Священною Римською імперією і папством у XII– XV ст. вилилася у боротьбу між партіями гвельфів (представників інтересів торговельно-ремісничих верств, прихильників світської влади Папи Римського) і гіббелінів (захисників інтересів феодалів, які виступали за підтримку сильної імператорської влади).

Прототипи сучасних політичних партій виникли у період ранніх буржуазних революцій. Проте повністю вони сформувалися у часи Великої французької революції – конституціоналісти, жирондисти, якобінці. У США

після проголошення незалежності наприкінці XVIII – на початку XIX ст. виникли партії федералістів і антифедералістів.

У 1996 р. на планеті налічувалося 186 самостійних держав, у 19 з яких заборонялося створення будь-яких партій, а у 29 державах діяла лише одна – правляча (урядова) партія. У 143 країнах існувало кілька політичних партій (майже у половині з цих держав утворено коаліційні уряди з представників різних партій).

Поняття «громадські організації», звичне для української наукової літератури і практики, практично відсутнє або лише іноді вживається в іноземній правовій літературі та нормативних актах. За кордоном найчастіше застосовуються терміни «спілки», «асоціації», «об'єднання» і т. ін. По суті йдеться про одне й те саме: те, що у нас називається громадськими організаціями, у США та Великій Британії – спілками, асоціаціями, об'єднаннями громадян.

Окрім двох головних ознак суспільних організацій (недержавність і неприбутковість), е ще третя – добровільність об'єднання членів. Якщо до англійських Nongovemment і Non profit додати слово Voluntary (добровільність), отримаємо поняття «громадські організації», а відповідно до західної термінології – «спілки» та «асоціації».

Право і можливість громадян утворювати громадські формування закріплені низкою конституцій. Наприклад, у ст. 22 Конституції Іспанії визнається право на створення асоціацій, тобто громадських організацій, які можуть задовольняти різні інтереси громадян. У тій самій Конституції Іспанії закріплено право громадян на утворення політичних партій і діяльність профспілок. Окремо виділені асоціації, оскільки партії і профспілки визначаються як найзначніші громадські формування. Передбачається, що громадяни для задоволення своїх інтересів можуть утворювати такі організації.

Дуже чітко сформульовано право громадян на об'єднання у громадські формування у Конституції Греції 1975 р. Уст. 12 йдеться про те, що грецькі громадяни мають право утворювати спілки та об'єднання, що не мають за мету отримання прибутку і дотримуються при цьому законів держави. Для здійснення такого права законами не передбачено якогось попереднього дозволу. Тобто встановлено реєстраційний, а не дозвільний (як в інших країнах), порядок утворення спілок.

Радянський досвід опису і класифікацій суспільних організацій союзів і асоціацій величезний. У літературі наводилися різні класифікації, зокрема найчастіше така. Масові організації трудящих, до яких належали професійні спілки, комсомол, кооперація, ДТСААФ.

Органи громадської самодіяльності: будинкові, вуличні, квартальні комітети, товариські суди, добровільні народні дружини та ін.

Були і докладніші спроби класифікації. Вони включали не тільки масові організації та органи самодіяльності, а й поділяли громадські організації за сферами їх діяльності. Також окремо виділялися жіночі організації, організації у сфері культури, творчі союзи, Всесоюзне товариство «Знання». Ці організації утворювали чітку структуру, властиву соціалістичній державі.

Подібних організацій, які об'єднували б усю країну (за винятком альтернативних організацій), у західних (високорозвинутих) країнах практично немає. Важко уявити всеамериканську молодіжну організацію на

зразок комсомолу в США, добровільні товариства, які об'єднують усіх французьких письменників, іспанських артистів, голландських художників. На Заході не прийнято об'єднувати всіх і все під один прапор. Там є і творчі, і молодіжні, і жіночі об'єднання, але вони не охоплюють громадян у масштабах усієї країни. Вони можуть об'єднати жителів одного регіону, міста, але такої централізації, яка була в СРСР, у країнах розвиненої демократії немає.

Найрозвиненіша мережа та найбільша кількість союзів й асоціацій утворилася у США – 20 тис. Є обширні енциклопедії, присвячені цим суспільним формуванням. У деяких із них наводиться не менше 17 груп союзів і асоціацій, які включають безліч підвидів.

Приблизний перелік, або типова схема американських союзів і асоціацій, виглядає так: організації промисловців, торговців і профспілкові (професійні) організації; група організацій у галузі сільського господарства і сільського виробництва; правові, проурядові об'єднання та організації військового типу; наукові, інженерні і технічні організації; освітні організації; група культурних організацій; організації соціальної допомоги; організації медичного та оздоровчого характеру; організації допомоги публічній службі; група національних (етнічних) організацій: грецька, вірменська, українська та інші общини за кордоном(сюди ж належать так звані братські організації та організації іноземних інтересів); релігійні організації; ветеранські та патріотичні організації; організації хобі і захоплень тощо.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Булик І.Л., викладач кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС
Єсипок А.В., студент ННІПП НАВС

У сучасній Україні відбуваються складні процеси формування правової держави та громадянського суспільства. Підтвердженням цього є демократизація всіх сфер суспільного життя, зростання рівня політичної участі громадян. У той же час, ці процеси відбуваються на фоні постійних політичних суперечностей, нестабільності роботи державних органів, нечіткості й невизначеності у законодавчій сфері. У зв'язку з цим актуалізується необхідність виявлення реального стану їх функціонування та перспектив їх розвитку у нашій державі.

Дослідження проблем формування громадянського суспільства й правової держави набуває особливої актуальності також у зв'язку з необхідністю подолання негативного попереднього досвіду політичної участі громадян у вирішенні соціально-політичних питань.

Становлення і розвиток громадянського суспільства нерозривно пов'язано зі становленням і удосконаленням сучасної цивілізації. Обидва ці процеси припускають удосконалення як особи, перетворення її дійсно вільного, рівноправного громадянина з певним соціальним і політичним статусом, так і суспільство його структури, функціонування і розвитку.

Громадське суспільство починається з громадянина і його свободи. Саме звання «громадянин» в свій час звучало як синонім незалежності, рівноправна, гідності та поваги до особи.

Цьому питанню присвячені наукові праці багатьох вітчизняних учених, зокрема таких, як М.О. Баймуратов, В.Ю. Барков, В.В. Горленко, Ю.М. Оборотов, М.П. Орзіх, В.Ф. Погорілко, Т.В. Розова, Ю.М. Тодика, О.Ф. Фризький та ін.

Термін громадянське суспільство використовувався для розмежування суспільства та держави. Тепер він став означенням організацій та інститутів соціального порядку, що відносно незалежні від держави.

За найбільш широке, визначення слід вважати таке: «Громадянське суспільство — це сукупність структур, за допомогою яких будь-яка людина розпочинає суспільно значимі дії без участі держави».

Актуальність вивчення проблем громадянського суспільства пояснюється тим, що воно виступає своєрідним фундатором правової демократичної держави. Особливо це стосується перехідних суспільств, де відбуваються значні трансформації та існує ціла низка протиріч.

Відповідно до статті 1 Конституції України Україна є демократичною правовою державою. Проте, фактично на сьогоднішній день Україна не є такою державою. Це пов'язано насамперед із тим, що у нашій державі ще й досі не створено громадянське суспільство.

Отже, в перспективі ефективність в організації громадянського суспільства в Україні залежить від того, в якій мірі держава і суспільство здатні створити умови, вільні від причин, що породжують дестабілізуючі фактори, в кожній із сфер життєдіяльності соціального організму. Вирішальною передумовою забезпечення національної державності є дотримання законів існування системи, створення передумов для й природного функціонування, запобігання дестабілізації. Це головні умови збереження незалежності держави, суспільства, особи (громадянина).

ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'Ї В УКРАЇНІ

Стрельченко О.Г., к.ю.н., доцент кафедри адміністративного права і процесу НАВС
Сущенко А.О., студент юридичного факультету ННІЗДН НАВС

Згідно із Законом України «Про попередження насильства в сім'ї», органами та установами, на які покладається здійснення заходів із попередження насильства в сім'ї є: центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики з питань попередження насильства в сім'ї; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань попередження насильства в сім'ї; відповідні підрозділи органів внутрішніх справ; органи опіки і піклування; спеціалізовані установи для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства: кризові центри для членів сімей, в яких вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення; центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї. А також можуть сприяти у здійсненні заходів з попередження насильства в сім'ї органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи і організації незалежно від форми власності, об'єднання громадян та окремі громадяни.

На жаль, аналізуючи практичну діяльність суб'єктів попередження насильства в сім'ї можна зазначити, що сьогодні їх рівень взаємодії є недостатнім. Наприклад, працівники міліції, працюючи з сім'ями, у яких актуалізована проблема насильства, часто змушені діяти самостійно, без допомоги відповідних соціальних служб. У цьому аспекті не менш суттєвою є проблема, яка полягає у тому, що у переважній більшості випадків із постраждалими від насильства жінками спілкуються працівники міліції-чоловіки. Зрозуміло, що жінка, яка потерпіла від сімейного насильства, як правило, не може говорити відверто про те, що сталося, з чоловіком. Тут цікавим є досвід Білорусії, де у межах проведення акції «Сім'я без насильства» на виклики, які надійшли до органів внутрішніх справ та були пов'язані з вирішенням сімейних конфліктів, разом із працівниками міліції виїжджали психологи, працівники культури, соціального забезпечення, виховних, навчальних та медичних закладів. Особливості виїзду таких об'єднаних груп полягає в тому, що підвищується якість профілактичної роботи, вирішення сімейних конфліктів «на місці», а жертви насильства в сім'ї мають можливість отримати швидку психологічну і медичну допомогу. Використання більш широких заходів пропонує В. Гранчак, який вважає, що при отриманні сукупності ознак, що свідчать про наявність фактів насильства у сім'ї, така сім'я повинна стати причиною для серйозного дослідження ситуації у ній. При цьому участь у такому дослідженні дільничного інспектора міліції, психолога, лікаря, фахівця із соціальної роботи має дати об'єктивну картину того, що відбувається, й допомогти покласти край насильству.

Таким чином, попередження насильства в сім'ї здійснюється різними органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, об'єднаннями громадян та окремими громадянами. Однак, необхідно пам'ятати, що їх діяльність буде ефективною лише за умови спільності та узгодженості дій.

Підсумовуючи зазначене вище, необхідно окреслити деякі шляхи підвищення ефективності діяльності суб'єктів профілактики насильства в сім'ї:

1. Необхідно внести зміни до Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», згідно з якими доповнити його відповідним положенням про спеціальне фінансування служб підтримки для жертв, ввести стабільне, довготермінове фінансування з національного бюджету для створення необхідної кількості притулків по всій країні.

2. Звернути увагу на кадрове забезпечення суб'єктів профілактики насильства в сім'ї. Пропонується встановити вимогу до кандидатів на посади зазначених органів та установ, які б передбачали наявність вищої педагогічної та (чи) психологічної освіти, при цьому забезпечити повноцінне фінансування цих установ.

3. Розробити механізм, який би унеможливлював клопотання жертви насильства в сім'ї щодо закриття кримінальної справи за її проханням, таким чином зменшивши ризик впливу на жертву з боку порушника.

Широкий доступ до інформації з проблеми насильства в сім'ї, плідне співробітництво громадських організацій і органів влади, ефективне застосування законодавства з профілактики насильства в сім'ї, активні дії всіх суб'єктів у боротьбі із цим явищем незмінно приведуть до бажаного результату.

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ ПУБЛІЧНОГО МАЙНА

Паламарчук І.В., здобувач кафедри адміністративного права і процесу НАВС
Науковий керівник: д.ю.н., професор, професор кафедри адміністративного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Бевзенко В.М.**

На сьогоднішній день у вітчизняному адміністративному праві відсутнє чітке тлумачення поняття «публічного майна», яке перейшло до нас із адміністративного права Німеччини.

Так як адміністративне право Німеччини є своєрідним еталоном, на базі якого будувалося та будується адміністративне право не тільки окремих європейських країн, в тому числі й України, а й Європейського Союзу в цілому. У зв'язку з чим можна стверджувати про не досліджений напрямок даної галузі права.

Якщо виходити із положень вітчизняного цивільного права то чітко встановлено, що основним і найпоширенішим об'єктом цивільних прав виступають речі.

Відповідно до положень ст. 179 Цивільного кодексу України, де встановлено, що речі є предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки. Також слід зазначити, що відповідно до ст. 190 Цивільного кодексу України окрім поняття речей у цивільному праві вирізняють окреме поняття майно. Поняття «майно» ширше ніж поняття річ, оскільки включає в себе: а) окрему річ; б) сукупність речей; в) майнові права та обов'язки.

Отже, таким чином доцільно розкрити поняття речі для більш точної характеристики теми дослідження.

В класичний період у римському праві з'явилось поняття речей у широкому значенні. Цим широким поняттям охоплювались не тільки речі у звичайному сенсі матеріальних предметів зовнішнього світу, але також і юридичні взаємовідносини та права.

Ширшу характеристику поняття «речей» та класифікацію дає вітчизняний цивіліст Ю.О. Заіка, який стверджує, що юридичне значення відіграють лише ті речі, які мають корисні властивості, що дозволяє їх експлуатувати. Саме речі є предметом (об'єктом) таких договорів як купівля-продаж, поставка, контрактація, міна, дарування, найм та інші. Класифікація речей проводиться за різними підставами і має не лише теоретичне, а й важливе практичне значення. Правовий режим речей – це встановлений у законодавстві порядок набуття, користування та відчуження речей як об'єктів цивільного права.

Однак в рамках нашого дослідження цікавим було розглянути класифікацію речей за оборотоздатністю, що поділяють речі на: речі, які вилучені з обігу; речі, які обмежені в обігу та речі, які вільно перебувають в обігу.

Цікавими для нашого дослідження є такі види речей, як речі, що вилучені з обігу та речі, що обмежені в обігу. Цивіліст Заіка Ю.О. відзначає, що такі речі, які вилучені з обігу – відчуження таких речей, за загальним правилом, не дозволяється. Вони не можуть виступати предметом цивільно-правових правочинів. Наприклад, зброя стратегічного призначення, порнографічні видання, підроблені грошові знаки, об'єкти

державної власності, що знаходяться у громадському користуванні – шляхи, річки, національні бібліотеки тощо. Також речі, що обмежені в обігу – вони можуть належати і набуватися лише певними учасниками цивільного обороту і їх перебування в обороті регламентується спеціальними правилами. Обмеження в обігу таких речей пов'язане, як правило, з міркуваннями державної чи суспільної безпеки. Так, встановлено спеціальний правовий режим щодо вогнепальної мисливської зброї, газової зброї, сильнодіючих отрут тощо.

Таким чином, речі, які вилучені з обігу або обмежені в обігу – не можуть бути предметом або об'єктом цивільно-правових правочинів, а якщо і можуть належати і набувати то лише окремою категорією осіб, лише у випадках які регламентуються спеціальними правилами.

У римському приватному праві речі поділяли на такі, які належать до певних правових режимів. Зокрема виділяли речі, які належать до речей людського права, що поділялися на публічні та приватні. Публічними у свою чергу визнавалися ті, які належать римському народу. Вони також поділяються на кілька груп: а) речі, котрі знаходяться в громадському користуванні (публічні), якими користувалися члени суспільства як громадяни – ріки, порти, театри, стадіони тощо; б) речі, що служать спеціальним призначенням держави і вилучені з безпосереднього користування громадян – скарбниця, військове спорядження і т. ін.; в) речі, які були об'єктом комерційної діяльності держави (але не громадян) – земельний публічний фонд. При цьому відомий римський юрист Марціан поділяв речі за суб'єктним складом. Він писав, що деякі з них є загальними для всіх завдяки природному праву, окремі – належать сукупності (людей), деякі – не належать нікому. За названим правом, безперечно, є загальними для всіх такі речі: повітря, проточна вода і море, отже, й береги моря (Д.1.8.2). Інший юрист Флорентин додає: камінці, перлини тощо, що ми знаходимо на березі, негайно стають нашими внаслідок природного права.

Тобто призначення публічних речей – це речі, якими користується суспільство.

Подібного висновку у своїх дослідження на початку XX століття дійшов і радянський адміністративіст М.П. Карадже-Іскров, який стверджував, що призначення публічних речей – служіння публічному користуванню, яке у свою чергу поділяється на загальне користування та користування державою (як приклад приводив користування фортецями), та допускав випадки користування публічними речами окремих осіб.

На думку таких науковців як Харитонов Є.О. і Старцев О.В. публічні речі мають такі ознаки: 1) ці речі мають специфічний зв'язок з державою або іншими соціально-публічними утвореннями; 2) вони призначені для публічного користування. Держава, представляючи суспільство, має право власності на публічні речі, основним призначенням останніх є служіння громаді, суспільству. При цьому держава має право власності не лише на речі, шо вилучені із цивільного обігу, але й на такі, що знаходяться у цивільному обігу. Правовий режим публічного майна складностей не викликає: воно не відчужується, виведене з цивільного обігу, не може бути обмежене сервітутами, на нього не поширюються правила про давність. Надання його приватним особам допускається лише на певний час. Право на таке майно, що належить юридичним особам

публічного права, не є правом власності у тому сенсі, у якому його розуміє Цивільний кодекс України.

Отже, публічне майно – це окрема річ, сукупність речей або майнові права та обов'язки на речі, які призначені для громадського користування, однак вилучені з обігу або обмежені в ньому, хоча держава в особі державних органів та інших соціально-публічних утворень представляючи суспільство, має право власності на дані речі.

СУСПІЛЬНА ШКІДЛИВІСТЬ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВА ОЗНАКА АДМІНІСТРАТИВНОГО КОРУПЦІЙНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ВЧИНЕНОГО ПРАЦІВНИКОМ ОВС

Єрмоленко І.Я., здобувач кафедри адміністративної діяльності НАВС
Науковий керівник: д.ю.н., професор **Копан О.В.**

Діяння визнають адміністративним правопорушенням за наявності такої ознаки, як суспільна шкідливість. Суспільна шкідливість дії чи бездіяльності означає, що вона заподіює або створює загрозу заподіяння шкоди об'єктам адміністративно-правової охорони.

Крім того, з аналізу ст. ст. 10, 11 КУпАП можна зробити висновок, що при вчиненні адміністративного правопорушення умисно або з необережності, йде мова про настання саме шкідливих наслідків, внаслідок певної дії чи бездіяльності. При цьому, в законодавчому визначенні поняття адміністративного правопорушення (ст. 9 КУпАП) про його суспільну шкідливість мова не йде.

Саме тому певна група адміністративістів зазначають, що ознакою всі адміністративні правопорушення є суспільно небезпечними, а не суспільно шкідливими. Зокрема, вони зазначають, що незважаючи на те, що у ст. 9 КУпАП також немає згадки про суспільну небезпеку адміністративного делікту, однак факт наявності колізії ст.ст. 164-10, 204-1 КУпАП зі ст.ст. 213, 331 КК України (за цілком аналогічні діяння ці норми передбачають різні види юридичної відповідальності) дає підстави за законами логіки дійти висновку, що або адміністративні проступки, передбачені вище статтями КУпАП, є суспільно небезпечними, або злочини, передбачені статтями КК України, не є суспільно небезпечними, а тільки шкідливими (що малоймовірно).

У свою чергу, інша група вчених заперечує факт виділення такої ознаки адміністративного правопорушення, як суспільна небезпечність. На їх думку, лише злочини мають таку ознаку, як суспільна небезпека, а для інших правопорушень така ознака не властива. Адміністративні делікти не є суспільно небезпечними, адже вони є незлочинними правопорушеннями та застосування санкцій за їх вчинення відбувається в процесі управлінської діяльності. Таким чином, дана позиція вчених ґрунтується на положеннях закону про кримінальну відповідальність. Так, у ст. 2 КК України зазначено, що підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину. Крім того, навіть у законодавчому визначенні злочину йдеться про його суспільну небезпечність. Зокрема, відповідно до ст. 11 КК України, злочином є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину.

Зважаючи на те, що суспільно-небезпечні діяння, по-перше, можуть не містити складу злочину; по-друге, можуть не передбачатися КК України; по-третє, можуть не бути винними; по-четверте, можуть бути вчинені не суб'єктом злочину, зумовлена ще одна позиція вчених, яка полягає в тому, що суспільна небезпечність і суспільна шкідливість ототожнюються. Зокрема, суспільна небезпека (суспільна шкідливість) – дія чи бездіяльність, що заподіює або створює загрозу заподіяння шкоди об'єктам адміністративно-правової охорони, які передбачені у ст. 9 КУпАП. Такий підхід зумовлений численними дискусіями в адміністративному праві й виник як компромісний варіант вирішення проблеми щодо співвідношення словосполучень «суспільна небезпечність» і «суспільна шкідливість», а також тим, що у лінгвістичному значенні небезпечний – це шкідливий, здатний викликати, завдати шкоду.

Отже, ми підтримуємо останній підхід, оскільки в доктрині адміністративного права вітчизняними вченими досить часто ототожнюються поняття «суспільна небезпечність» і «суспільна шкідливість», які по суті не мають між собою ніякої різниці. У зв'язку з чим можна зазначити, що всім адміністративним корупційним правопорушенням, вчиненими працівниками ОВС, належить така ознака як суспільна шкідливість чи ще як її називають суспільна небезпечність.

ОХОРОНА ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Сапрун О.В., ад'юнкт кафедри управління в ОВС НАВС

З'ясувавши сутність складових: охорона, громадський, порядок, ми зрозуміємо, що таке охорона громадського порядку.

Охорона – це дія за значенням охороняти. Охороняти – це оберігати від небезпеки кого-, що-небудь, забезпечувати від загрози нападу, замаху і т.ін. Стояти на варті біля кого-, чого-небудь; вартувати, стерегти. Забезпечувати, гарантувати недоторканність кого-, чого-небудь. Оберігати від руйнування, знищення, завдавання шкоди і т. ін. Захищати від чого-небудь.

Виходячи з наведених визначень, в контексті функціонального завдання, можна прийти до висновку, що охорона – це певний вид діяльності (державних органів, підприємств, організацій, громадян, їх об'єднань), комплекс заходів, спрямованих на забезпечення недоторканності, відвернення завдавання шкоди.

Громадський – це прикметник, що походить від іменника громада. Виникає, відбувається в суспільстві або стосується суспільства, зв'язаний з ним; суспільний. Належний усій громади, усьому суспільства; колективний. Призначений для загального користування.

Громадський, означає «належний до певного колективу людей», вказує на суспільство або людність цілої країни, на все громадянство, що підлягає законам країни й виконує пов'язані з цим обов'язки. Від цього маємо вислови: громадянські права, громадянська війна. Властиве українській мові слово цивільний, як і прикметник громадянський, відповідає російському гражданский, штатский, прикметник цивільний — протилежний слову військовий тощо.

Громада – група людей, об'єднаних спільністю становища, інтересів і т. ін. Об'єднання людей, що ставить перед собою певні спільні завдання; організація.

Взявши до уваги вище наведенні визначення, можна виділити наступне: що громадського – це похідне від громадський, загальний, приналежність до суспільства, громади яка об'єднана певними відносинами.

Порядок – це стан коли де-небудь чисто прибрано, всі речі на своїх місцях; чистота, лад; протилежне безладдю. Правильне або звичне розташування, розміщення чого-небудь. Правильний режим життя, життєдіяльності. Стан, коли все робиться, виконується так, як слід, відповідно до певних вимог, правил і т. Злагодженість, узгодженість у діях, організованість. Додержання правил, норм поведінки, дисципліна. Чинні закони, правила; норми громадської поведінки і т. ін. Місцеві звичаї, обряди і т. ін. Усталений спосіб життя, побут. Певна послідовність, черговість чого-небудь. Спосіб виконання, метод здійснення чого-небудь. Спосіб розміщення, розташування чогось.

В антична міфології висунута ідею щодо сенсу «порядку», яким є логіка розвитку світу: світ рухається від хаосу до космосу і характерними ознаками цього процесу виступають гармонія та міра.

Аналізуючи тлумачення щодо порядку в контексті функціонального завдання, можна зазначити, що порядок – це правило, закономірний устрій життєдіяльності людини, громади, суспільства, держави.

Тому можна зробити тільки висновок, що громадський порядок – це правила, закономірний устрій життєдіяльності людини, громади, суспільства, держави. З поняття виходить друге дане нами визначення, щодо функціонального завдання охорони громадського порядку – це вид діяльності, комплекс заходів, спрямованих на забезпечення недоторканності, відвернення завдавання шкоди правилам, закономірному устрою життєдіяльності людини, громади, суспільства, держави. Є новим кроком в дослідженні функціональних завдань поліцейського відомства.

Аналізуючи сьогоднішню ситуацію в Україні важко прийти до єдиного висновку, чи порушується громадський порядок – з юридичної оцінки, так порушується (порушуються встановлені правила, закономірний устрій життєдіяльності людини, громади, суспільства, держави). Аз людської, з оцінки совісті чи мають право організовуватись, для захисту своїх прав, кожен зможе дати відповідь сам. Самоорганізація, це найвищий прояв охорони громадського порядку, де непотрібні карально-репресивні органів для забезпечення закономірної життєдіяльності об'єднання «Майдану». Ситуацію яка склалась можна порівняти, з обставинами людини, яка переходить дорогу на нерегульованому пішохідному переході в той час коли по дорозі на великій швидкості мчить великий автомобіль. Людина знає, що вона має право перейти, «що Вона права», що вона може загинути під колесами великого автомобіля, але Вона набралась сміливості перейти на інший бік вулиці, в той же час змусивши великий автомобіль зупинитись і дотриматись правил. Інша категорія людей, чекають коли промчить великі автомобілі «відсиджуються», а потім переходять дорогу. Є й третя категорія людей, які стоять на одній частині вулиці, і нікуди не переходять, через те, що їх все влаштовує, або через свою боягузливість, кожен себе виправдовує по різному. Отже «Майдан» це – та смілива людина. Можливо

«Майдан» - це перехідний етап до громадського порядку, етап життєдіяльності людства, без якої не можна прийти до цілковитої гармонії, як бурхлива юність, після якої неодмінно прийде зважена, толерантна старість.

ДО ПИТАННЯ ПОЛІПШЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ОБОВ'ЯЗКІВ ДЕРЖАВНИМ ВИКОНАВЦЕМ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ, ПРОБЛЕМИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Горкуша Д.С., слухач магістратури ННІЗН НАВС

Політичне, економічне та соціальне оновлення суспільства у процесі розбудови демократичної системи державного управління зумовлює необхідність приведення правових, організаційних, структурних та інших засад функціонування органів державної виконавчої влади у відповідність з новими умовами їх діяльності та розвитку. Одним із пріоритетних, які потребують нагального вирішення аспектів у цьому напрямі є розмежування повноважень між судовими і виконавчими органами державної влади.

Виконавче провадження і до сьогодні вважається надто слабкою ланкою механізму захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, інтересів юридичних осіб та держави в цілому.

Штатна побудова державної виконавчої служби, на сьогодні, як система органів і підрозділів знаходиться безпосередньо в підпорядкуванні Міністерства юстиції України, створює централізовану систему із Департаменту державної виконавчої служби, що підпорядковується міністру юстиції України, і до структури якого входять управління, відділи, відділення. Департаменту ДВС підпорядковані обласні, Автономної Республіки Крим та міст Києва і Севастополя ДВС. Їм безпосередньо підпорядковані міські, районні, районні у містах ДВС. Відносини в системі ДВС характеризуються особливим порядком призначення на посаду та звільнення з посади державних виконавців. Ця схема відповідає структурі ДВС як центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом.

Досліджуючи стан виконавчого провадження з примусового виконання рішень судів та інших несудових органів, можна дійти висновку, що рівень добровільності виконання таких рішень досить низький. Він становить близько 5 %, а ступінь негативного ставлення до здійснюваних державним виконавцем дій, в тому числі і до його особи, негативний, а інколи й агресивний, нерідко пов'язаний з посяганням на життя, здоров'я, майно як самого державного виконавця, так і членів його сім'ї і близьких родичів, що є суттєвою проблемою та звичайно ж не може слугувати стимулом для чіткого та «тверезого» виконання своїх обов'язків.

Враховуючи такий стан справ, можна запропонувати вирішення цього питання шляхом створення у складі ДВС спеціальних мілітаризованих підрозділів, які б брали на себе вирішення складних ситуацій, пов'язаних із застосуванням спеціальних заходів у процесі примусового виконання рішень судів та інших несудових органів, а також здійснювали б фізичний захист державних виконавців при здійсненні

ними службової діяльності, як це здійснюють підрозділи фізичного захисту податкової міліції.

Також, у частині 1 статті 4 Закону України «Про державну виконавчу службу» міститься перелік осіб, які за своїм статусом є державними виконавцями, тобто особами, які здійснюють практичне виконання рішень, віднесених до компетенції органів державної виконавчої служби. У цьому випадку під терміном «державний виконавець» розуміються особи, які займають певні посади в апараті органів державної виконавчої служби. При цьому до державних виконавців віднесено також осіб, назва посади яких не містить словосполучення «державний виконавець». Це, як правило, керівники підрозділів державної виконавчої служби різного рівня. Тому, слід зазначити, що перелік посад наведений у частині першій цієї статті є вичерпним. У ньому чітко окреслено коло осіб, які мають статус державного виконавця, що не дає можливості широко тлумачити цю норму.

Також, хочеться звернути увагу на той факт, що державним виконавцем може бути призначений громадянин України, який має юридичну освіту, здатний за своїми особистими та діловими якостями виконувати покладені на нього обов'язки, тобто на посади має призначатися громадянин, який проживає постійно на території України не менше п'яти років, з вищою юридичною освітою та зі стажем юридичної роботи не менше трьох років, але за фактом ці вимоги у підборі кандидатів державних виконавців у багатьох випадках не дотримуються.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРОЦЕДУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЩОДО РОЗГЛЯДУ ЗВЕРНЕНЬ ГРОМАДЯН ОРГАНАМИ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ

Богашова Т.Г., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС **Галай В.О.**

Адміністративні процедури розгляду звернень громадян місцевими органами влади має свої особливості, пов'язані із загальною компетенцією цих органів. Так, питання, що ставляться в заявах, пропозиціях і скаргах, які направляються місцевим органам влади, стосуються різноманітних сфер суспільного життя. Це дає можливість стверджувати, що розгляд звернень громадян місцевими органами влади є одним з найбільш дієвих засобом забезпечення законності.

В Україні проблемам звернень громадян до місцевих органів влади до останнього часу не приділялося належної уваги. Окремі питання звернень громадян як засобу забезпечення законності досліджували у своїх роботах В.Б. Авер'янов, Н.В. Александрова, В.І. Антипов, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, А.С. Васильєв, І.П. Голосніченко, С.Т. Гончарук, І.К. Залюбовська, Р.А. Калюжний, С.П. Кисіль, В.К. Колпаков, Мазурчак О.В., В.Г. Перепелюк, В.І. Полюхович, В.П. Столбовий, М.М. Тищенко, В.О. Шамрай, В. І. Шишкін, В.К. Шкарупа та інші.

Звернення громадян є важливим інститутом у механізмі адміністративно-правового регулювання діяльності органів влади на

місцях (місцевих органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування). Історичні етапи формування цього інституту продемонстрували особливість функціонального призначення звернень громадян. В умовах сучасної української адміністративної системи звернення громадян стали частиною забезпечення законності в діяльності органів управління та забезпечують зворотній зв'язок з громадянами з приводу їх прав та законних інтересів, що не були забезпеченні у повсякденній адміністративній діяльності.

Законодавство про звернення громадян визначає типи звернень та особливості їх опрацювання органами влади. При цьому у законодавстві спостерігається законодавчий вакуум з питань обмежень подібних звернень за цілі викладених у них питань. Слабкою стороною законодавчого регулювання є застосування класифікації самим органом, який здійснює адміністративну процедуру.

Механізм розгляду звернень громадян здійснюється на основі системи різних правових документів. Слабкою стороною законодавчого регулювання цих процедур є прийняття відповідними органами влади власних підзаконних актів про порядок розгляду звернень громадян.

Таким чином, провадження зі звернень громадян може бути визначено як правовий інститут і як вид адміністративно-процесуальної діяльності. У першому випадку – це сукупність відповідних правових норм, у другому – врегульовані адміністративно-процесуальними нормами порядок дій суб'єктів провадження у зв'язку з реалізацією його задач. Зазначене провадження – це системне утворення, комплекс взаємопов'язаних процесуальних дій, які: створюють певну сукупність процесуальних правовідносин, що відрізняються предметною характеристикою і взаємопов'язаністю з відповідними правовідносинами; потребують встановлення доказів, а також обґрунтування всіх обставин і фактичних даних юридичної справи, що розглядається; що спричиняють необхідність закріплення офіційного оформлення отриманих процесуальних результатів у відповідних актах, документах.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ

Юрченко А.А., студент юридично-психологічного факультету ННІЗН НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного права і процесу НАВС **Стрельченко О.Г.**

Державна реєстраційна служба є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з питань реалізації державної політики у сферах державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, реєстрації (легалізації) об'єднань громадян, інших громадських формувань, статутів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, якщо їх реєстрація передбачена законами, статуту територіальної громади м. Києва, друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності.

Структура Державної реєстраційної служби.

1. Керівництво служби: Голова Служби, Перший заступник Голови, Заступник Голови. 2. Прес-служба (сектор). 3. Департамент у справах цивільного стану громадян. 4. Департамент державної реєстрації речових прав на нерухоме майно. 5. Департамент державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. 6. Департамент легалізації об'єднань громадян, державної реєстрації друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств. 7. Управління кадрової роботи та державної служби. 8. Юридичне управління. 9. Департамент контролю, документального забезпечення, роботи зі зверненнями громадян та адміністративно-господарської роботи. 10. Управління бухгалтерського обліку, планування та звітності. 11. Управління організаційно-аналітичної роботи. 12. Контрольно-ревізійний сектор. 13. Сектор режимно-секретної та мобілізаційної роботи. 14. Відділ інформаційних технологій та захисту інформації. 15. Відділ міжнародного співробітництва.

Основними завданнями Укрдержреєстру є:

1) реалізація державної політики у сферах державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, реєстрації (легалізації) об'єднань громадян, інших громадських формувань, статутів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, якщо їх реєстрація передбачена законами, статуту територіальної громади міста Києва, друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності;

2) внесення на розгляд Міністра юстиції України пропозицій щодо формування державної політики у зазначених сферах.

Нотаріат в Україні - система органів і посадових осіб, на яких покладено обов'язок посвідчувати права, в також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші передбачені законодавством нотаріальні дії з метою надання їм юридичної вірогідності. Учинення нотаріальних дій в Україні покладається на нотаріусів, які працюють у державних нотаріальних конторах, державних нотаріальних архівах (державні нотаріуси) або мають приватну нотаріальну практику (приватні нотаріуси). Документи, оформлені державними і приватними нотаріусами, мають однакову юридичну силу.

У населених пунктах, де немає нотаріусів, певні визначені законом нотаріальні дії вчиняються уповноваженими на це посадовими особами виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад народних депутатів. Учинення нотаріальних дій за кордоном покладається на консульські установи України, а у випадках, передбачених чинним законодавством, на дипломатичні представництва України.

Посвідчення заповітів і доручень, прирівняних до нотаріальних, може провадитись в особливих випадках також:

- головними лікарями, їхніми заступниками з медичної частини або черговими лікарями цих лікарень, лікувальних закладів, санаторіїв, а також директорами й головними лікарями будинків для престарілих та інвалідів;

- капітанами морських суден або суден внутрішнього плавання, що плавають під прапором України;

- начальниками розвідувальних, арктичних та інших подібних до них експедицій; начальниками, їхніми заступниками з медичної частини, старшими та черговими лікарями госпіталів, санаторіїв та інших військово-лікувальних закладів;

- командирами (начальниками) військових частин, з'єднань, установ і закладів;

- начальниками місць позбавлення волі.

Нотаріусом може бути громадянин України, який має вищу юридичну освіту (університет, академія, інститут) і пройшов стажування протягом шести місяців у державній нотаріальній конторі або в нотаріуса, що має приватну нотаріальну практику, склав кваліфікаційний іспит та одержав свідоцтво про право на зайняття нотаріальною діяльністю. Не може бути нотаріусом особа, яка має судимість.

Нотаріус не може перебувати в штаті інших державних, приватних і громадських підприємств та організацій, вдаватися до підприємницької та посередницької діяльності, виконувати іншу оплачувану роботу, крім складання проектів угод і заяв, виготовлення копій документів і виписок із них, давання роз'яснень із питань учинення нотаріальних дій, консультацій правового характеру, а також викладацької та наукової роботи у вільний час.

Нотаріус зобов'язаний:

- виконувати свої професійні обов'язки відповідно до закону і принесеної присяги;

- сприяти громадянам, підприємствам, установам та організаціям у здійсненні їхніх прав та захисті законних інтересів, роз'яснювати права та обов'язки, попереджати про наслідки вчинюваних нотаріальних дій для того, щоб юридична необізнаність не могла бути використана їм на шкоду;

- зберігати в таємниці відомості, одержані ним за вчинення нотаріальних дій;

- відмовити у вчиненні нотаріальної дії в разі її невідповідності законодавству України або міжнародним договорам.

Органами нотаріату вчиняються такі нотаріальні дії:

1) посвідчуються угоди (договори, заповіти, доручення, шлюбні контракти та ін.);

2) вживаються заходи з охорони спадкового майна;

3) видаються свідоцтва про право на спадщину;

4) видаються свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя;

5) видаються свідоцтва про придбання жилих будинків із прилюдних торгів;

6) видаються дублікати документів, що зберігаються у справах нотаріальної контори;

7) накладається заборона відчуження жилого будинку, квартири, дачі, садового будинку, гаража, земельної ділянки, іншого нерухомого майна;

8) засвідчується вірність копій документів та виписок із них;

9) засвідчується справжність підпису на документах;

10) засвідчується вірність перекладу документів з однієї мови на іншу;

11) посвідчується факт, що громадянин є живим;

12) посвідчується факт перебування громадянина в певному місці;

13) посвідчується тотожність громадянина з особою, зображеною на фотокартці;

14) посвідчується час пред'явлення документів;

15) передаються заяви фізичних і юридичних осіб іншим фізичним і юридичним особам;

16) приймаються в депозит грошові суми та цінні папери;

17) вчиняються виконавчі написи;

18) вчиняються протести векселів;

19) пред'являються чеки до платежу і посвідчується неоплата чеків;

20) вчиняються морські протести;

21) приймаються на зберігання документи. Державні нотаріуси в державних нотаріальних архівах видають дублікати й засвідчують вірність копій та виписок із документів, що зберігаються у справах цих архівів.

Правове регулювання нотаріату в Україні, видів і порядку вчинення нотаріальних дій здійснюється Законом України «Про нотаріат» від 2 вересня 1993 р., зі змінами і доповненнями від 7 квітня 2011 р.

ПРИРОДА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Юр'єва О.Ю., студент юридично-психологічного факультету ННІЗН НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного права і процесу НАВС **Стрельченко О.Г.**

В Україні здійснюються великомасштабні перетворення, спрямовані на зміцнення демократії й створення правової держави. Однією з головних проблем громадянського розвитку є зміцнення законності та правопорядку. Це висуває на перший план завдання забезпечення законності, захист прав і законних інтересів громадян, верховенство закону. Зростає протидія силам правопорядку.

Майже повсюдно, особливо у великих промислових центрах, збільшується кількість небезпечних злочинів, поєднані з насильством, жорстокістю й цинізмом. Злочинність стає більш організованою. Вона є одним з головних факторів, що негативно впливають на забезпечення правопорядку і внутрішньої безпеки держави. Характерною ознакою суспільних відносин стала зневага до закону та їх ігнорування.

Кримінальні структури проникли у сферу економіки, зовнішньоекономічну діяльність, кредитно-банківську систему. Рекет контролює діяльність суб'єктів бізнесу.

За такої ситуації правоохоронні органи, інші державні органи в окремих випадках проявляють терпимість до грубих порушень громадського порядку та інших фактів беззаконня.

На стан закону та правопорядку негативно впливає відсутність чіткого механізму виконання законів, що поряд з халатністю, безвідповідальністю та низькою дисципліною створює сприятливе для пограбування держави, для корупції, хабарництва, інших службових законів, формує негативну думку в суспільстві.

Органом на який покладено завдання є прокуратура (від лат. «prokyю» – піклуюся, забезпечую, попереджую) – є державним

правоохоронним органом, на який покладено здійснення нагляду за додержанням та правильним застосуванням законів в Україні.

Прокуратура в своїй діяльності керується Конституцією України та Законом України «Про прокуратура». Водночас співробітники прокуратури незалежні від політичного впливу, не можуть бути членами партій, політичних рухів.

У юридичній науці України нема єдності у питанні, до якого виду влади належить прокуратура: законодавчої, виконавчої чи судової. Чине законодавство України також не дає чіткої відповіді на це питання. Досвід зарубіжних країн свідчить, що існують різні варіанти вирішення питання про місце прокуратури у системі державної влади. В одних країнах прокуратура перебуває у складі. Міністерства юстиції, в інших – при судах, в третіх – виділена в окрему систему.

Аналіз функцій прокуратури, визначених Конституцією України і законом України «Про прокуратуру», показує що одні функції прокуратури України тяжіють до виконавчої влади, інші – до судової. Виходячи з цього, а також враховуючи, що принцип поділу влади на законодавчу, виконавчу, судову не позбавлений умовності, логічним буде висновок, що в сучасному вигляді прокуратуру України ні до однієї гілки влади не можна віднести, вони за своєю державно – правовою природою є самостійним державним інститутом у механізмі влади, покликаним здійснювати визначені законодавством функції. Закон України «Про прокуратуру» закріплює принципи організації та діяльності прокуратури:

становлять єдину централізовану систему, яку очолює Генеральний прокурор України, з підпорядкуванням нижчестоящих прокурорів вищестоящим;

здійснюють свої повноваження на підставі додержання Конституції України та чинних на території республіки законів, незалежно від будь-яких органів державної влади, посадових осіб, а також рішень громадських об'єднань чи їх органів;

захищає у межах своєї компетенції права і свободи громадян на засадах їх рівності перед законом, незалежно від національного чи соціального походження, мови, освіти, ставлення до релігії, політичних переконань, службового чи майнового стану та інших ознак;

вживають заходів до усунення порушень закону, від кого б вони не виходили, поновлення порушених прав і притягнення у встановленому законом порядку до відповідальності осіб, які допустили ці порушення; діють гласно, інформують державні органи влади, громадськість про стан законності та заходи щодо її зміцнення.

Чинне законодавство України визначає гарантії незалежності прокуратури у здійснені повноважень. Забороняється втручання органів державної влади і управлінь, посадових осіб, засобів масової інформації, об'єднань громадян та їх представників у діяльність прокуратури по нагляду за додержанням законів або по розслідуванню діянь, що містять ознаки злочину. Вплив у будь-якій формі на працівників прокуратури з метою перешкодити виконанням ним службових обов'язків або вимаганням прийняття неправомірного рішення тягне за собою відповідальність, передбачену законом. Звернення представників влади, інших посадових осіб до прокурора з приводу конкретних справ і матеріалів, що перебувають у провадженні прокуратури, не можуть містити

будь-яких вказівок або вимог щодо результатів їх вирішення. Ніхто не має права без дозволу прокурора або слідчого розголошувати дані перевірок і попереднього слідства до їх закінчення. Вимоги прокурора, які відповідають чинному законодавству, є обов'язковими для всіх органів, підприємств, установ, організацій, посадових осіб та громадян і виконують невідкладно або у передбачені законом чи визначені прокурором строки, невиконання без поважних причин законних вимог прокурора тягне за собою передбачену законом відповідальності.

Повноваження прокурорів, організація, засади та порядок діяльності прокурора визначаються Конституцією України, Законом України « про прокуратуру « та іншими законодавчими актами. Органи прокуратури у встановленому порядку в межах своєї компетенції вирішують питання, що випливають із загальновизнаних норм міжнародного прав, а також у складених Україною міжнародних договорів.

ПРИРОДА НАПРЯМІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

Федченко М.С., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного права і процесу НАВС **Стрельченко О.Г.**

Необхідною умовою стабільного розвитку суспільства та ефективного функціонування держави є забезпечення балансу загальнодержавних інтересів з інтересами населення регіонів і територіальних громад.

Конституція України закріпила дві системи влади на місцях: місцеві державні адміністрації, які є місцевими органами виконавчої влади, та місцеве самоврядування, які є публічною владою територіальних громад. Конституція України гарантує місцеве самоврядування і тим самим не допускає можливості його підміни місцевими державними адміністраціями. Демократизація всіх сфер суспільного життя та побудова громадянського суспільства в Україні неможливі без проведення децентралізації й деконцетрації державних функцій і повноважень та втілення в життя принципів реального місцевого самоврядування.

Відтак, питання взаємодії місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, необхідність утворення такої моделі управління, яка насправді об'єднає широкий місцевий демократизм зі стабільною, відповідальною і сильною політикою держави на місцях, набувають особливої гостроти.

Дослідження проблеми зумовлене надмірною централізацією системи державного управління, що була обґрунтованою в умовах здійснення радикальної трансформації суспільної системи країни, а також необхідністю адаптації вітчизняної законодавчої бази та управлінських практик до відповідних стандартів Ради Європи.

Для розв'язання проблем, в першу чергу, необхідно ліквідувати недосконаліть критеріїв класифікації територіальних громад з точки зору надання їм того чи іншого обсягу повноважень. Зокрема, через відмінності у кількості населення та розмірі місцевих бюджетів недоцільною є повна уніфікація обсягу наданих повноважень для сіл, селищ та міст різного

ступеня підпорядкування. Разом з тим, існує недосконаліть системи державного контролю на рівні села, селища й міста, зокрема за виконанням органами самоврядування власних повноважень.

Так, відповідно до ст. 35 Закону України «По місцеві державні адміністрації», контроль за їх діяльністю, що формально здійснюється районними та обласними державними адміністраціями, стосується, перш за все, делегованих місцевим радам та їх виконавчим органам повноважень, однак чітко визначає, що «місцеві державні адміністрації не мають права втручатися у здійснення органами місцевого самоврядування власних повноважень».

Об'єктом контролю з боку Рахункової палати є центральні органи виконавчої влади. Прокурорський нагляд за діяльністю органів місцевого самоврядування дещо ускладнений. Наявність у прокуратури наглядових функцій зазвичай ставала предметом критики України з боку Європейської комісії за демократію через право (Венеціанської комісії), оскільки дана сфера компетенції не властива органам прокуратури у країнах – членах Ради Європи. Також нечітким є розподіл компетенції органів місцевого управління та місцевого самоврядування на різних рівнях адміністративно-територіального поділу між районними та обласними радами, районними й обласними державними адміністраціями.

Проблемою є пряме втручання державної виконавчої влади у справи територіальних громад всупереч певним міжнародним нормативно-правовим актам. Зокрема, у статті 44 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» визначено, що на районному та обласному рівнях ради делегують відповідним місцевим державним адміністраціям повноваження щодо ініціатив з розробки бюджетів та програм місцевого розвитку районів, а також щодо місцевого управління практично в усіх можливих сферах.

Обласні та районні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад, можуть лише затверджувати проекти бюджетів та програм, а їхній вплив на рішення місцевих державних адміністрацій є незначним. Натомість одними з головних принципів самоврядування, які визначені в Європейській хартії місцевого самоврядування, є виключність його повноважень, а також небажаність передання повноважень органів місцевого самоврядування органам влади.

Недоліками чинної системи розподілу компетенції між органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями є уніфікація повноважень органів місцевого самоврядування територіальних громад незалежно від їх категорії, кількості населення та матеріального забезпечення; нечіткий розподіл повноважень між органами місцевого та державного управління на субрегіональному та регіональному рівнях; недосконала система контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування.

З огляду на це можна говорити, що для ефективної реконструкції співвідношення державного управління і місцевого самоврядування система розподілу компетенції має бути реформована в напрямку її децентралізації та максимального передання повноважень органам місцевого самоврядування та регіональної влади.

Також слід враховувати можливий негативний вплив на систему управління недостатності фінансування виконання розширених

повноважень органів місцевого самоврядування; організаційну та кадрову неспроможність до виконання поставлених перед органами місцевого самоврядування завдань внаслідок низького рівня кваліфікації службовців, а також недостатній рівень розвитку громадянської активності на місцевому рівні, що в разі децентралізації може суттєво посилити безконтрольність роботи органів місцевого самоврядування.

Розв'язання цих питань забезпечить належне співіснування двох систем управління – місцевих державних адміністрацій як низової ланки системи державної виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Таким чином, сучасний стан державотворення в Україні вимагає якісного перетворення системи владних відносин як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях. Ще законодавчо не визначені й не розмежовані функції та сфери відання органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування різних рівнів. Законодавчо неврегульованою залишається сфера делегованих повноважень органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування. Система влади на цей час здається громіздкою й неефективною, що є однією з основних причин суттєвої диспропорції соціально-економічного розвитку регіонів України. Недосконалість чинного законодавства з цих питань породжує численні конфлікти між різними рівнями влади як по горизонталі, так і по вертикалі, вносить додаткове напруження у відносини між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування і вимагає прийняття відповідних рішень.

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО: ЙОГО СУТЬ ТА ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ

Федорчук К.С., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС **Булик І.Л.**

Проблема шляхів і способів демократичної консолідації в нових незалежних державах тісно пов'язана із становленням громадянського суспільства. Воно є підгрунтям і виявом свободи, свідченням спроможності демократії формальної перетворитися на демократію реальну. Тому більшість авторів розглядають громадянське суспільство як ключове поняття посткомуністичної трансформації, що є виразом «стратегії переходу». На думку Е. Гелнер, громадянське суспільство «стало найбільш розповсюдженою центральною ідеєю, що спрямовує трансформаційні процеси в Східній Європі і колишньому СРСР». З одного боку, громадянське суспільство — це царина суспільного життя, в якій люди взаємодіють як рівні і вільні індивіди з приводу реалізації та захисту своїх приватних і суспільних інтересів без участі держави. З іншого боку, це тип взаємодії, певна модель соціальної організації, про наявність якої можна судити лише тоді, коли в суспільстві є достатньо розвинена мережа ефективно діючих громадських об'єднань (асоціацій). Отже, ми розглядаємо громадянське суспільство як таку підсистему цілісної суспільної системи, в якій існує певна кількість (мережа) добровільних асоціацій неполітичного характеру і домінують громадянські цінності та спілкування на засадах довіри і солідарності.

При значних розходженнях у тлумаченні суті громадянського суспільства різними дослідниками, усі вони згодні з тим, що громадянського суспільства не можуть творити об'єднання безправних індивідів, права яких не захищені конституцією і законами, або ієрархічні структури з асиметричним розподілом прав та обов'язків. Його утворюють лише вільні і рівні індивіди та створені ними добровільні асоціації, зорієнтовані на громадські справи, а також вільна преса як засіб комунікації і самовиразу. Саме вони і є тими суспільними суб'єктами, які свідчать про те, що громадянське суспільство склалось або складається.

Причини, що обумовлюють відступ від принципів громадянського суспільства в бік клієнтелизму є різні, і всі вони більшою чи меншою мірою властиві українському та іншим перехідним суспільствам. Це — бідність широких верств народу, його зневіра у власних силах, так само як у силі та чеснотах держави. Це — специфічна культура політичних еліт, що нав'язують суспільству звичні і вигідні для них патронажно-клієнтельські стосунки. Це — недостатня правова захищеність індивіда, розрив між формальним конституційним порядком і напів-конституційною, чи може — чверть-конституційною практикою. Це, як наслідок, — пошуки особистих «покровителів», приватних (на відміну від публічних) форм захисту індивідуальних та групових інтересів

Громадянське суспільство звичайно розглядається як явище (і поняття), притаманне Західній цивілізації, у той час як «державне суспільство» (і поняття патерналізму, що з ним пов'язане) прийнято вважати продуктом Східної культури.

Варто зазначити, що успішнішому розвитку громадянського суспільства у нас заважають: надмірна бюрократизація влади; домінування кланових інтересів на верхівці політичної піраміди; партерналістські стереотипи щодо ролі держави і надмірна терпеливість народу та сподівання на «керманичів» (сподівання оптимістичні або песимістичні; адже, на кого сподіваються, того й лають; владу у нас лаяти вміють, а вимагати від неї — ні); відсутність у значної частини людей психологічної потреби в «негативній» свободі, «свободі від...», свободі заради свободи. У суспільстві панує втома і апатія — з об'єктивних і суб'єктивних причин. До об'єктивних належить матеріальна незабезпеченість та відсусність «підпорки» у вигляді власності; до суб'єктивних — пригніченість почуттям своєї «малості» і відчуженості від держави і політики.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

Намазов А.Є.о., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС **Булик І.Л.**

Державний механізм є основною ланкою в структурі влади. Цей механізм приводиться в дію людьми, а його функції залежать від кадрового складу. Питання комплектування організованої діяльності державного механізму здобувають одне з першорядних значень.

Державна служба, як юридичний інститут розглядається в такій галузі права, як адміністративне право. Зараз йде активний процес формування нормативної бази державної служби, формуються і впроваджуються нові підходи до різних її аспектів.

У свій час, з наукового погляду окремі аспекти сучасного стану та перспективи розвитку державної служби досліджували В.І.Луговий, В.М.Князєв, В.Я.Малиновський, Т.В.Мотренко, В.Д.Бакуменко, Н.Р.Нижник, Г.В.Атаманчук,В.Б.Авер'янов, С.Д.Дубенко, О.Ю.Оболенський, В.М.Олуйко, Л.А.Пашко, В.М.Сороко, О.І.Турчинов, Ю.П.Сурмін.

Варто зазначити, що в системі державної служби існують проблеми:

- низька ефективність системи державної служби в процесі проведення реформ;
- недостатній рівень професійності державної служби;
- відсутність чіткого розмежування адміністративної та політичної сфер;
- недостатній рівень впровадження принципів політичної нейтральності, відкритості і прозорості в роботі державних службовців;
- недостатній для рівня країн ЄС рівень інституційної відповідальності і механізмів контролю в державному управлінні.
- недостатня якість та доступність державних послуг юридичним і фізичним особам, що посилює негативне сприйняття всієї системи державної служби та публічного управління;
- відсутність єдиних стандартів професійної діяльності державних службовців на засадах стратегічного планування діяльності державних органів з орієнтацією на конкретний результат;
- відсутність системи попереднього відбору потенційних кандидатів на зайняття посад державної служби та недосконала система добору кадрів, неналежна підготовка та недостатнє використання кадрового резерву;
- низький рівень відповідальності за підготовку і виконання управлінських рішень;
- недосконала система професійного навчання державних службовців;
- слабкий контроль інститутів громадянського суспільства за виконанням державних функцій та завдань органами державної влади і т.ін.

Пропонуємо шляхи вирішення вище вказаних проблем:

- мінімізувати причини, які заважають прихід в органи державної влади та органи місцевого самоврядування високопрофесійних фахівців;
- розробити та унормувати на законодавчому рівні дійсно ефективну систему добору кадрів на державну службу та організації роботи з персоналом;
- прискорити модернізацію національної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державно-управлінських кадрів (впровадження інституційних основ професіоналізації державної служби; оновлення змісту і державних стандартів професійного навчання з орієнтацією на перспективи розвитку державного управління і державної служби, держави і суспільства загалом; створення ефективної системи формування і розподілу державного замовлення на підготовку державних службовців в освітній галузі «Державне управління», а також збільшення його обсягів);

- внести відповідні зміни/доповнення до існуючих організаційно-правових засад державної служби в Україні з метою створення системи реального впливу професійного навчання на кар'єрне просування державних службовців.

Таким чином, пріоритетним напрямом державної політики у сфері державної служби має стати створення повноцінної ефективної системи неперервного професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, що відповідала б європейським фаховим стандартам формування адміністративної спроможності держави та кращим вітчизняним традиціям і вимогам утворення єдиного європейського освітнього простору.

ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ТАРИФНОГО ТА НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Михальчук Д.С., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС **Булик І.Л.**

На сучасному етапі у правовій системі України підвищується роль митного законодавства як однієї з найбільш динамічних галузей вітчизняного права, яка суттєво впливає на формування нової системи правових відносин, становлення в Україні суверенної, незалежної, демократичної, правової держави, дієздатних суб'єктів зовнішньоекономічних відносин і міжнародної торгівлі

Мито і митні режими на сьогодні є головними інструментами державного регулювання рівня товарообороту через митний кордон. Звідси випливає роль митних режимів, зокрема як інституту і головного інструменту, що має виконувати завдання митного регулювання.

Слід відзначити, що від ефективного митного регулювання залежить стабільність внутрішнього ринку, економічні показники та доход бюджету нашої держави.

Проблеми пов'язані з суспільними відносинами, що склалися в сучасній митно – правовій галузі постійно перебувають у центрі уваги науковців, зокрема можна виділити таких: О.Ф.Андрійко, О.М.Бандурка, Р.А.Каложний, О.П.Рябченко, А.Мостовий, В.В.Філатов та інші.

Україна є самостійно незалежною державою, а отже – самостійним суб'єктом світового економічного співтовариства, тому має і веде зовнішньоекономічну діяльність, яка потребує державного регулювання. Таке регулювання здійснюється з метою захисту економічних інтересів держави, створення рівних можливостей для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності стосовно розвитку всіх видів підприємницької діяльності, заохочення конкуренції.

За умов розвитку зовнішньоекономічних відносин, туризму, поширення міграцій трудових ресурсів, капіталів, участі у процесах міжнародної митної інтеграції, митне регулювання істотно ускладнюється і потребує застосування новітніх форм і методів, а також високої професійної підготовки митних службовців.

Насамперед, необхідно створити сприятливі нормативно-правові умови розширення прав митних органів у частині доступу до інформації,

що міститься в базах даних інших органів державної влади, що у свою чергу зменшить обсяг товарообіг товарів, що переміщуються контрабандним шляхом. Потрібно розробити національну концепцію створення та функціонування уповноважених операторів торгівлі з метою підвищення безпеки переміщення міжнародних вантажів і створення вигідних умов для учасників зовнішньоекономічної діяльності, а також передбачити можливість втрати даного статусу через недобросовісні дії з внесенням його до переліку суб'єктів підвищеного ризику Міністерства доходів та зборів України.

Розробити програму реформування процедур митного оформлення, що ґрунтується на цілковитій автоматизації процесів, упровадженні методик управління ризиками, профілювання й вибірковості. Для цього посилити взаємодію з іноземними експертами з метою запозичення відповідного зарубіжного досвіду. Важливим є і створення єдиної системи використання попередньої інформації відповідно до положень Рекомендації щодо інформаційних технологій Кіотської конвенції та Рекомендації з інтегрованого управління ланцюгом постачання товарів Всесвітньої митної організації з метою оперативного потенційно небезпечних вантажів та запобігання наслідкам увезення недоброякісної, екологічно- , санітарно-, й іншої небезпечної продукції ще на початковій стадії руху.

Україна будує демократичну, соціальну, правову державу, і процеси, які відбуваються у суспільстві, під час налагодження господарських зв'язків, у зовнішньоекономічних відносинах, що виникають і будуються на нових засадах, мають перебувати під державним контролем. Регулювання зовнішніх відносини з країнами на сьогодні має певні проблеми,які потрібно вирішувати шляхом залучення органів влади. Істотним залишається і той факт, що важливим для цього є прислухатися до думок науковців, які досліджують дану проблематику роками.

БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ Й УПРАВЛІННЯ

Мадяр А.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС **Булик І.Л.**

Корупція є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності. Корупція в Україні стала складним соціальним явищем, що негативно впливає на всі аспекти політичного і соціально-економічного розвитку суспільства і держави. Корупція є проблемою, розв'язання якої для України є надзвичайно актуальною справою. Це явище негативно впливає на різні сторони суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну і правову сфери, громадську свідомість, міжнародні відносини. Корумповані відносини все більше витісняють правові, етичні відносини між людьми, із аномалії поступово перетворюються у норму поведінки.

Аналізуючи дослідження і публікації, присвячені темі корупції, можна констатувати,що цій темі приділяло увагу багато науковців, серед

яких: С.Д.Дубенко, С.О.Кохан, М.І.Мельник, Н.Р.Нижник, В.М.Олуйко, О.Я.Прохоренко, С.М.Серьогін та ін.

Проведеними дослідженнями встановлено, що кількість людей, які дають хабарі, більше кількості людей, які беруть. Тобто, люди схильні давати хабарі навіть у тих ситуаціях, коли у них їх не вимагали. Статистично дуже складно встановити кількість корупційних діянь і злочинів в органах державної влади й управління, тому судити про стан корупції за цифрами не є доцільним. Але, як правило, видимий ріст корупції має місце в будь-якій країні світу при зміні політичної влади.

Ефективна боротьба з корупцією можлива лише за умов створення та реалізації належної системи законодавчого та організаційно-управлінського забезпечення здійснення реформ, спрямованих на попередження корупції та активну участь у них громадськості.

Причинами корупції в системі органів державної влади можна визначити: зрощування державного апарату з підприємницькими і комерційними структурами, формування їхніх ділових відносин поза межами правового поля; ставлення громадськості до існування корупції та сприяння її розвитку; складність урядової структури бюрократичних процедур; лобіювання прийняття та зміни нормативно- правових актів; відсутність належного механізму здійснення ротації кадрів; низький рівень оплати праці та надання соціальних послуг.

Ефективна протидія корупції вимагає здійснення чітких профілактичних заходів, усунення умов і можливостей корупції. І важливо, щоб вся ця робота проводилася в рамках суворого дотримання законності, вимог Конституції України. І, головне, корупцію, як соціальне зло, можна подолати, тільки об'єднавши зусилля державних структур, правоохоронних органів, трудових колективів, громадськості. Успіх у цій справі буде залежати від тісної щоденної співпраці й персонального внеску кожного.

З метою підвищення ефективності боротьби з корупцією та усунення причин, що створюють сприятливі умови для поширення корупції, вважаю за доцільне вирішення наступних питань:

– переглянути підходи до визначення складу корупційного правопорушення, а саме розглянути можливість при кваліфікації корупційних діянь,

– для більш ефективного впливу дії антикорупційного законодавства на протиправну діяльність посадових осіб , що вчиняють корупційні дії, передбачити в законодавчих актах, що регламентують питання боротьби з корупцією такий вид дисциплінарної відповідальності як «звільнення з посади»;

– розглянути питання про чітке законодавче врегулювання порядку збору доказів по адміністративній справі про корупційне правопорушення,

– налагодження якісної взаємодії з судами та органами прокуратури при розгляді адміністративних справ щодо суб'єктів Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції». Окремі статті у друкованих засобах масової інформації, заяви громадян, представників громадських організацій, проведення антикорупційних акцій, доведення інформації до центральних органів виконавчої влади, як доводить практика сучасності – недостатньо ефективні. Такі заходи здійснюються, як правило, хаотично, безсистемно, а їх реальна віддача є мінімальною.

ГАРМОНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА З ЄВРОПЕЙСЬКИМ ПРАВОМ

Нескороджена Л.Л., к.ю.н., доцент, завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС

Питання зближення правової системи України з європейським правом є актуальним, адже 21.03.2014 року Україна підписала політичний розділ Угоди про асоціацію ЄС-Україна. У частині „Преамбула, загальні цілі та принципи» Угоди про асоціацію ЄС-Україна визначені цілі Угоди, серед яких – створення асоціації, поступове зближення між Україною та ЄС на основі спільних цінностей, поглиблення економічних та торгівельних відносин, зокрема шляхом створення ЗВТ, посилення співробітництва у сфері юстиції, свободи і безпеки. Закріплюються основні принципи, які лежатимуть в основі асоціації, передусім забезпечення прав людини та основоположних свобод, повага до принципу верховенства права, дотримання принципів суверенітету і територіальної цілісності, непорушності кордонів і незалежності. Підкреслюється, що подальші відносини між Україною та ЄС базуватимуться також на принципах вільної ринкової економіки, верховенства права, ефективному урядуванні тощо. Разом з тим, підписання зазначеної Угоди передбачає гармонізацію законодавства України з європейським правом. В цілому зближення правової системи України з європейським правом може бути через адаптацію (процес пристосування до умов, які змінюються; у міжнародному праві адаптація є процесом приведення національного законодавства до норм і стандартів), стандартизацію (діяльність, що полягає у встановленні положень для загального і багаторазового застосування щодо наявних чи можливих завдань з метою досягнення оптимального ступеня впорядкування у певній сфері, результатом якої є підвище0ня ступеня відповідності продукції, процесів та послуг їх функціональному призначенню, усунення бар'єрів у торгівлі і сприяння науково-технічному співробітництву), уніфікацію права (процес приведення чинного права до єдиної системи, усунення розбіжностей і надання одноманітності правовому регулюванню подібних або близьких видів суспільних відносин), імплементацію (фактична реалізація міжнародних зобов'язань на національному рівні, а також один із способів включення міжнародно-правових норм у національну правову систему за умови дотримання мети і міжнародних норм).

Необхідно погодитися з С.М. Ратушним, що результатом гармонізації є те, що у різних держав з'являється спільна система не лише загальних, а й галузевих принципів права, спільні цілі та завдання у зовнішніх політиках, єдиний механізм правового регулювання суспільних відносин.

Україна, при здійсненні гармонізаційних процесів зобов'язана враховувати особливості національної правової системи та усталені звичаї, які створювалися віками. Хоча, як зазначає Ю.С. Шемшученко «зараз жоден навіть незначний законопроект не приймається без врахування того, як це зроблено у сусідів. Предметом порівняльного аналізу

виступають норми права, правові інститути, юридичні поняття і терміни, правові концепції». Як свідчить досвід країн, які вже є членами ЄС, Україна повинна зрозуміти, що гармонізація законодавства України з правом ЄС має односторонній характер, бо при цьому не йдеться про взаємні кроки з обох сторін щодо узгодження своїх правових норм, а тільки про зміни в українському законодавстві з метою його гармонізації з нормами права Євросоюзу.

ГОСПОДАРСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ

Гелич Ю.О., к.ю.н., доцент, професор кафедри господарсько-правових ННІПП НАВС
Лозова Т.О., студент ННІПП НАВС

Господарське законодавство є однією з найважливіших ланок правового механізму забезпечення розвитку економіки України і водночас найважливішим джерелом господарського права, як це зазначається в ст. 7 Господарського кодексу. Основними джерелами господарського права є саме закони та інші нормативні акти. Такі форми права, як звичай, судовий прецедент, у цій сфері застосовуються рідко. Нині навряд чи можна зустріти будь-яке згадування про господарське законодавство, у якому б не зазначалось про нагальність його удосконалення. Внаслідок відставання правового регулювання від стану відносин у сфері господарської діяльності Україна втрачає позитивні тенденції розвитку підприємництва, що зумовлює необхідність адекватних змін законодавства у цій сфері. Становлення національного господарського законодавства в Україні пов'язане з труднощами, спричиненими насамперед економічними та соціально-політичними факторами.

По-перше, прийняття законодавчих актів відбувається в умовах існування старого загальносоюзного законодавства, яке склалося у період панування державної власності як основи економічної системи, директивного планування та принципу демократичного централізму в керівництві економікою. Ось чому основоположні закони у галузі економіки одразу ж після набрання чинності вступили у суперечність з чинним законодавством.

По-друге, деякі з прийнятих нормативних актів (закони України «Про цінні папери і фондовий ринок», «Про селянське (фермерське) господарство», укази Президента України «Про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії») на момент прийняття були розраховані на регулювання неіснуючих або малорозвинених суспільних відносин. А оскільки будь-який закон покликаний регулювати конкретні, а не абстрактні відносини, виникли труднощі як з дією прийнятих, так і з прийняттям нових нормативних актів (як це було з антимонопольним законодавством та законодавством про приватизацію). Крім того, відсутність чіткої і однозначної концепції побудови ринкової економіки в Україні іноді ставить законодавця у складне становище у ході розробки та прийняття законопроектів, спричиняє невизначеність та очікування природного розвитку подій.

Головним завданням сучасних вчених – юристів та органів влади є гармонізація норм ГК України та ЦК України, а також їх подальша кодифікація та уніфікація. Реформоване господарське законодавство повинно бути професійним та змістовним, легким для сприйняття суб'єктами господарювання. Воно повинно не тільки стимулювати та заохочувати підприємців у добровільному порядку виконувати вимоги норм, але ще має створювати економічну зацікавленість у правомірній поведінці та у сумлінному здійсненні господарської діяльності.

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРЕДМЕТ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Петрина В.Н., к.ю.н. професор кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС

Стаття 377 Господарського кодексу України (надалі – «ГКУ») визначає, що «зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання є господарська діяльність, яка в процесі її здійснення потребує перетинання митного кордону України майном, зазначеним у частині першій статті 139 цього Кодексу, та/або робочою силою».

Згідно зі ст. 139 ГКУ «майном у сфері господарювання визнається сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються у діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів». Згідно зі ст.177 Цивільного кодексу України до речей відносяться у тому числі гроші.

Згідно зі ст. 4 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» (надалі – «Закон») «до видів зовнішньоекономічної діяльності, які здійснюють в Україні суб'єкти цієї діяльності, належать:- експорт та імпорт товарів, капіталів та робочої сили; - надання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України послуг іноземним суб'єктам господарської діяльності, ...;…- роботи на контрактній основі фізичних осіб України з іноземними суб'єктами господарської діяльності як на території України, так і за її межами; роботи іноземних фізичних осіб на контрактній оплатній основі з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності як на території України, так і за її межами;- інші види зовнішньоекономічної діяльності, не заборонені прямо і у виключній формі законами України».

Ст. 3 ГКУ зазначає, що «під господарською діяльністю у цьому Кодексі розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність».

Виходячи із вищенаведених положень законодавства зрозумілим є те, що предметом зовнішньоекономічної діяльності може бути будь-яка господарська діяльність, тобто реалізація продукції, виконання робіт чи надання послуг, пов'язана з перетинання митного кордону України, тобто експортом і імпортом, товарами, цінними паперами, грошима та іншим майном та цінностями, що мають вартісне визначення, але не є зрозумілим, що означає експорт та імпорт робочої сили, про який йде мова в ст. 377 ГКУ та в ст. 4 Закону. Так, стаття 1 Закону, як і усі інші законодавчі акти України, включаючи Митний кодекс України (ст.ст. 74, 82), Закон України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» (п. 6) ст. 1), Закон України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» (п. 9 ст. 1), Закон України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» (п. 7 с. 1) тощо, передбачає тільки експорт та імпорт товарів та капіталів (грошей). Відносини з експорту та імпорту робочої сили, де люди (робоча сила) виступають не суб'єктами, а об'єктом відносин, законодавством України можуть підпадати під регулювання тільки Кримінального кодексу України, а саме ч. 1 ст. 149, згідно з якої «Торгівля людьми або здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу чи уразливого стану особи, - караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років» .

У зв'язку з вищенаведеним вважаємо за необхідне вилучити з ч.1 ст. 377 ГКУ слова «та/або робочою силою», а з ч. 1 ст. 1 Закону слова «та робочої сили».

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ТА СПОСОБИ ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТИВНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРАВ У КАПІТАЛЬНОМУ БУДІВНИЦТВІ ЖИТЛА НА ОСНОВІ ФОНДУ ФІНАНСУВАННЯ БУДІВНИЦТВА

Загорняк Н.Б., к.е.н., доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС

Результатом збільшення у 193 рази обсягів коштів інвесторів, акумульованих фондами фінансування будівництва (надалі-ФФБ), що з 50,7 млн. грн. у 2004 році сягнули 9,8 млрд. грн. у 2013 році, став приріст показника забезпеченості населення України житлом, майже на 8%, при цьому протягом 2011-2013 років в новому житловому будівництві питома вага незавершених будівель, будівництво яких припинено, перевищувала 63%.

На сьогодні ФФБ відіграють роль механізму залучення коштів громадян та юридичних осіб при негарантованому здійсненні інвесторами суб'єктивного інвестиційного цивільного права, що актуалізує наукову проблематику цивільно-правового статусу ФФБ за договором

капітального будівництва житла в аспекті забезпечення соціальної цінності суб'єктивного інвестиційного цивільного права інвестора. Оскільки в системі цивільно-правових гарантій переважають гарантії інформаційного характеру, а контрольні гарантії вочевидь позбавлені робочого механізму, має місце недотримання балансу між сприянням задоволенню соціально цінних інтересів забезпечення населення житлом та протидією задоволенню інтересів антисуспільних, пов'язаних із використанням коштів ФФБ всупереч меті його створення, визначеної ст. 5 Закону України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» як отримання довірителями ФФБ у власність житла. Реформування законодавства слід спрямувати на забезпечення ефективності механізму контрольних і процедурних цивільно-правових гарантій та відповідної ролі суб'єктів захисту в структурі змісту цивільно-правового статусу ФФБ, при цьому гарантованим правовим зв'язком має бути така поведінка учасників в системі інвестиційної діяльності в капітальному будівництві житла, яка зумовлена досягненням мети створення ФФБ. Специфікою цієї сфери є потреба у робочому механізмі для принципу реального виконання, оскільки відповідне зобов'язання полягає у переданні індивідуально-визначених речей. На сьогодні цьому не сприяє послаблення вимоги реального виконання договірних зобов'язань закріпленням її лише для відносин забудовника та управителя ФФБ і взаємодії управителя ФФБ, забудовника та довірителя після введення об'єкта будівництва в експлуатацію.

Можна зробити висновок, що в елементному складі змісту цивільно-правового статусу ФФБ до суб'єктів захисту законних інтересів інвестора та балансу законних інтересів всіх учасників інвестиційного процесу слід віднести юридичних осіб, одним з видів діяльності яких є здійснення технічного нагляду, та які мають ліцензію на провадження робіт з технічного огляду й оцінки стану будівельних конструкцій будівель, споруд та інженерних мереж, причому доручити їм підтвердження настання тих обставин, що є підставою для перерахування забудовнику коштів ФФБ за договором капітального будівництва житла.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДОСУДОВОГО ПОРЯДКУ ВРЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ

Баран С.О., к.ю.н., викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС

Досудовий порядок врегулювання господарських спорів досліджується з інтересом в Україні. Його закріплено Господарським процесуальним кодексом України (далі – ГПК України), Господарським кодексом України та іншими нормативно-правовими актами.

Питання досудового врегулювання спорів досліджували такі науковці, як С. В. Васильєв, І. А. Єфимова, І. А Балюк, В. Д. Чернадчук, М. Е. Медникова та інші.

Відповідно до ст. 5 ГПК України: «сторони застосовують заходи досудового врегулювання господарського спору за домовленістю між собою», з положень даної статті, застосування даних заходів є не

обов'язком, а правом суб'єктів господарювання, адже досудове врегулювання господарських спорів є добровільним порядком.

На думку деяких авторів, досудове врегулювання господарських спорів – це сукупність заходів, здійснених підприємствами та організаціями , права яких порушені, для безпосереднього вирішення спорів, що виникли, з підприємствами та організаціями, які порушили майнові права та інтереси, до звернення з позовом до господарського суду.

Васильєв С. В. вважає, що досудове врегулювання спорів являє собою систему мір, проведених організаціями, майнові права яких порушені, для бузпосереднього вирішення виниклого конфлікту до звернення в господарський суд.

Як стверджують вчені, досудове врегулювання господарських спорів має свої переваги та недоліки.

До переваг можна віднести: 1) економія часу (задоволення претензії займе десь один чи два місяці залежно від складності перевірки вимог, а господарський суд прийме до провадження справу, розгляне і вирішить її не менш, як два, три місяці, а то й більше); 2) економія коштів (за умови досудового врегулювання спору немає потреби сплачувати судовий збір, а також інших судових витрат. Претензія вимагає лише витрат на відправлення її контрагенту); 3) сторони вільні в обранні зручного місця та часу для вирішення спору; 4) є більша ймовірність зберегти гарні партнерські відносини.

Отже, існування порядку досудового врегулювання господарських спорів є цілком виправданим, адже він надає можливість пришвидшити вирішення спору між контрагентами, зберегти між ними хороші партнерські відносини та ще, не мало важно, зекономити власні коштів.

До недоліків можна віднести: 1) є ймовірність того, що винна сторона не відповість у встановлений законом термін на претензію чи взагалі проігнорує її (в цьому разі затягується вирішення спору мінімум на два, три місяці); 2) немає гарантії на позитивне вирішення спору; 3) визнання претензії ще не свідчать, що вимоги будуть виконані; 4) відсутність можливості отримання акта преюдиційного характеру (ухвали, рішення суду).

Висновки: Слід підкреслити, що досудове врегулювання господарських спорів має як свої преваги так і недоліки, тому вважаємо, що доцільним його застосування буде тоді, коли суб'єкт господарювання впевнений в добросовісності свого контрагента. Застосування претензійного порядку є правом сторін і здійснюється за домовленістю між собою.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ВІДВОД СУДДІ ТА СУДОВОГО ЕКСПЕРТА В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Пономарьова Т.С., старший викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС

Підстави для відводу судді визначені у статті 20 ГПК. До них відносяться:

- суддя є родичем осіб, які беруть участь у судовому процесі

- було порушено порядок визначення судді для розгляду справи, встановлений частиною третьою статті 2-1 ГПК

- суддя раніше приймав участь у розгляді даної справи

- існують інші обставини, що викликають сумнів у неупередженості судді

З цих підстав, згідно із законодавством, суддя повинен заявити самовідвід, однак право відводу судді з цих же самих підстав належить і сторонам.

Здавалося б, навіщо дублювати право сторони заявити відвід судді, якщо з цих же самим підстав суддя сам зобов'язаний заявити самовідвід? На практиці ж виникають ситуації, коли прогалини законодавства призводять до відсутності єдиної вірної відповіді на питання: чи є підстава для відводу,чи немає. Розглянемо детально всі підстави відводу і, одночасно, зауважимо, що правильність обрання підстави для відводу впливає на позитивне вирішення клопотання.

Суддя є родичем осіб, які беруть участь у судовому процесі. ГПК не визначає ступінь родинних зв'язків для встановлення наявності підстави для відводу, тому суддя підлягатиме відводу, якщо у процесі буде брати участь його троюрідний внучатий племінник, якого він жодного разу не бачив.

Також варто додати, що ГПК не надає чіткого визначення «осіб, які беруть участь у процесі», можна допустити, що це сторони, треті особи, їх представники, експерт, прокурор, перекладач тощо. Єдине, що їх поєднує – це те, що ці особи з'являються у залі судового засідання під час розгляду конкретної справи. Зі змісту статті 20 вбачається, що суддя не може бути родичем цих осіб. Однак залишається питання: чи буде підстава для відводу, якщо суддя є родичем працівника юридичної особи – позивача чи відповідача? Сама ця особа - директор, бухгалтер, керівник структурного підрозділу, голова наглядової ради – не бере участь у розгляді справи, що дозволяє судді не заявляти самовідвід. Тому подібна обставина може виступати в якості четвертої підстави для відводу – наявність інших обставин, що викликають сумнів у неупередженості судді – і не може виступати в якості підстави для відводу, що наразі розглядається.

Не є секретом, що, якщо на перших трьох підставах заявляються переважно самовідводи, то на останній – переважна кількість відводів. Основне правило для сторони, яка заявляє такий відвід – це обґрунтувати, чому саме вказана обставина викликає сумнів у неупередженості судді, і при цьому обґрунтуванні стороні важливо пам'ятати, що згідно з законодавством суддя приймає рішення виключно на підставі закону і жодні його знайомства не означають автоматично, що він буде упередженим і прийме протизаконне рішення. Стороні важливо доказати, що та обставина, на яку вона посилається, є настільки важливою, що може вплинути на суддю, як на людину, і відповідно вплинути на його переконання.

Тому здаються такими, що мають мало шансів на задоволення, клопотання про відвід з наступних підстав:

суддя в минулому працював на підприємстві – стороні справи (контраргумент – записи у нашій трудовій книжці не роблять нас автоматично необ'єктивними, з часу звільнення судді могло пройти багато

часу, штат підприємства міг змінитися, звільнення могло бути за взаємною згодою тощо);

суддя є сусідом/однокласником/однокурсником представника або працівника сторони (сам факт знайомства не свідчить про неупередженість).

Тому в даних випадках відвід не повинен ґрунтуватися виключно на вказаних фактах, але він стане можливим, якщо вони будуть поєднані з іншими об'єктивними обставинами, які б прямо свідчили про конфлікт сторін чи, навпроти, про надблизькі їх відносини.

Тож, найбільш вагомими підставами для відводу судді в даному разі може бути наявність доведеного конфлікту судді з представником сторони, залежність судді від когось з перелічених осіб у матеріальному плані тощо. Поважною підставою для відводу, клопотання по якій дедалі більше задовольняється судом, є те, що суддя у своїй практиці по розгляду аналогічних справ приймає виключно такі рішення, зміст яких повністю протиричить позовним вимогам. У даному разі позивач може стверджувати, що суддя упереджено ставиться до розгляду справи, але ця упередженість виявляється не в порушенні закону при розгляді, а у виробленні єдиного непохитного підходу у конкретному правовому спорі і не сприйняття протилежної правової позиції.

Підстави для відводу судового експерта викладені у статті 31 ГПК:

експерт є родичем осіб, які беруть участь в судовому процесі,

експерт є некомпетентним

експерт особисто прямо чи побічно заінтересований в результаті розгляду справи

Перша підстава є подібною до підстави відводу судді. При відводі на підставі некомпетентності експерта слід пам'ятати, що некомпетентність не означає, що експерт добре чи погано розбирається у поставлених йому питаннях. Компетентність експерта підтверджується його сертифікатом на право зайняття експертною діяльністю, який видає Мінюст. Якщо у експерта є такий сертифікат – це означає, що експерт компетентний. Підставою ж для відводу може бути помилка в призначенні певної особи, атестованої на проведення схожого, але іншого виду експертизи,закінчення дії або анулювання сертифікату тощо. Зацікавленість експерта у розгляді справи є підставою, подібною до підстави упередженості судді.

ГОСПОДАРСЬКИЙ СУД У СУДОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ

Бовсуновський О.В., студент магістратури ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП **Загорняк Н.Б.**

Становлення органів господарської юрисдикції на території України пройшла досить тривалий і багатоаспектний процес свого розвитку. Вирішення суперечок на конкретному етапі розвитку української державності було обумовлено становищем і взаємовідносинами між вищими органами державного управління. На території Київської Русі

воно було обумовлено певними особливостями, зумовленими тим, що в той період суд, як такий, не був відділений від адміністрацій, і це впливало на процедуру розгляду справ та на виконання рішень. Судова влада також характеризувалася роздробленістю, відсутністю єдиних централізованих органів, зв'язком із земельною власністю, наявність церковного суду, який фактично протиставлявся державному. Подальший її розвиток відбувся під впливом відповідних органів Литви, Польщі, Речі Посполитої, коли судова система визначалася класовим і становим ладом суспільства. Представники панівних станів користувалися «судом рівних». Магнати і шляхта судилися в сеймових і королівських судах. Шляхта підпадала під юрисдикцію повітових благородних судових органів - земських судів , які сама і створювала. Визвольна війна під керівництвом Б. Хмельницького зумовила створення української національної держави, неодмінною складовою якої стали судові органи, серед яких виділяли полкові, сотенні, общинні, церковні, цехові, третейські, ярмаркові суди. Процес у козацьких судах здійснювався на підставі норм звичаєвого права. Поява першого комерційного суду саме в м. Одесі у 1807 році була обумовлена тим, що через Одесу йшли товари з Росії на Захід і Схід. Згодом такі ж суди були створені у 1819 році в м. Феодосії, а у 1824 р. - в м. Ізмаїлі. Сучасна система судів в Україні побудована за принципами територіальності і спеціалізації, причому спеціалізація передбачає процесуальну спеціалізацію. Відмінність господарського суду від загального полягає як в специфіці предмета діяльності (вирішення господарських спорів), так і у формі захисту суб'єктивних прав. Відповідна форма захисту заснована на застосуванні принципу арбітражу, отже, господарський суд при розгляді спору сприяє досягненню угоди між сторонами, сприяє врахуванню в рамках закону господарських інтересів сторін. Можна зробити висновок, що сучасна вертикальна (інстанційна) побудова господарських судів не є досконалою і потребує внесення певних змін у плані чіткості співвідношення компетенцій Верховного Суду України та Вищого господарського суду України. Зазначені судові органи виконують роль судів касаційної інстанції, причому Верховний Суд України виступає касаційною інстанцією для Вищого господарського суду України. На нашу думку, Верховний Суд України по суті вже виконує наглядову функцію, яка має отримати подальшу деталізацію, що безумовно сприятиме підвищенню ефективності господарського судочинства в Україні.

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОВНИХ ТА КОМАНДИТНИХ ТОВАРИСТВ

Вара А.С., студент магістратури ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Тищенко Ю.В.**

Запровадження в Україні ринкових відносин вимагає створення необхідних умов для нормального функціонування в економіці нашої держави різних організаційно-господарських форм господарювання. Тому перед державою стоїть завдання створення правової бази, яка б регулювала такі відносини та створювала дієвий механізм, який би забезпечував їх постійний розвиток.

Перехід до ринкових умов господарювання викликав відродження інституту господарських товариств. Їх організація і діяльність регулюється Господарським та Цивільним кодексами та Законом України «Про господарські товариства».

Такі форми господарських товариств, як повне та командитне, можна визнати достатньо специфічними і такими, що заслуговують сьогодні на значну увагу. На відміну від інших видів господарських товариств, вони фактично не отримали поширення, що відбулося через невигідність практичного застосування цих видів порівняно, наприклад, з товариствами з обмеженою відповідальністю. Необмежена відповідальність учасників за боргами товариства не виправдана перевагами господарювання у цій організаційно-правовій формі. У результаті засновники суб'єкта підприємництва дуже рідко обирають зазначені організаційно-правові форми.

Причиною недостатнього використання правової форми повного та командитного товариства є також відсутність комплексного регулювання такого виду господарських товариств законодавством, яке повинно містити опрацьовані, продумані, скоординовані, розраховані на довгострокове застосування норми.

На сьогодні підвищена відповідальність засновників за результати діяльності підприємства практично не врівноважується ніякими перевагами. Підприємства обирають цю організаційно-правову форму хіба що тоді, коли цього вимагає законодавство.

Отже, для того, щоб повні та командитні товариства зайняли гідне місце серед інших видів господарських товариств, насамперед, потрібно, щоб законодавство було стабільним, чітко визначало їх умови організації та діяльності. Потрібно, щоб норми діяли тривали час, бо, як уже зазначалося, у таких товариствах має місце повна необмежена відповідальність, яка базується на економічній та правовій стабільності. Тобто потрібні гарантії збереження законодавчих умов, розраховуючи на які, створювалися б повні товариства, а також гарантії захисту від зловживань місцевих органів влади своїм становищем.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ УТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ

Кудько Є.А., студент магістратури ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Тищенко Ю.В.**

Глобальна тенденція поширення холдингових компаній – безпосередній наслідок розвитку великого інтегрованого підприємництва.

У світовій практиці створення холдингових компаній зумовлене, зокрема, забезпеченням великих можливостей фінансового та податкового маневрування. Податкове маневрування та можливість централізованого управління, на погляд І. Лукач, є ключовими причинами, що зумовлюють створення холдингових компаній за кордоном.

Важливим питанням у процесі утворення холдингової компанії є визначення способу її утворення. Раніше Указ Президента «Про холдингові компанії, що створюються у процесі корпоратизації та

приватизації», передбачав такий спосіб, як поглинання одного господарюючого суб'єкта іншим шляхом придбання контрольного пакета акцій першого, що здійснюється в тому числі у процесі приватизації. На сьогоднішній день такий спосіб не знайшов відображення в Законі «Про холдингові компанії в Україні». Натомість законодавство передбачає договірне оформлення рішення про утворення холдингової компанії особами – засновницький договір.

Слід відзначити, що Закон України «Про холдингові компанії в Україні» взагалі не містить вимог до змісту договору про утворення холдингової компанії, що є суттєвою прогалиною у регламентації процесу створення холдингової компанії.

Не менш важливим питанням є законодавче регулювання можливості виходу з холдингової групи корпоративного підприємства на підставі неодержання останнім вигоди від спільної діяльності з холдинговою компанією. В деякій мірі зазначене положення відображається у ст. 57 Господарського кодексу України, але зміст зазначеної статті стосується лише загальних умов укладання господарських договорів. Тому питання виходу корпоративного підприємства з холдингової групи на підставі неодержання ним прибутку від спільної діяльності з холдинговою компанією залишається відкритим.

З урахуванням вище наведеного для удосконалення створення холдингових компаній доцільно на законодавчому рівні вирішити наступні питання: обов'язкове формулювання в установчих документах мети утворення такого суб'єкта господарювання; конкретизація договірного оформлення рішення про утворення холдингової компанії; закріплення вимог щодо назви холдингової компанії; визначення межі повноважень органів, до компетенції яких законодавство відносить право утворювати холдингову компанію.

СУТЬ І ЗНАЧЕННЯ АПЕЛЯЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ І УХВАЛ СУДУ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ

Маньківська О.Б., студент магістратури ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., професор кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС **Гопанчук В.С.**

Законність та обґрунтованість рішень і ухвал суду першої інстанції в цивільному судочинстві України забезпечується системою численних процесуальних гарантій – принципами цивільного процесуального права; участю в цивільному процесі прокурора, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, фізичних та юридичних осіб, які від свого ім'я можуть звертатися до суду із заявами на захист прав, свобод та інтересів інших осіб.

Однак зазначених гарантій недостатньо. Як свідчить практика суди через суб'єктивні (некомпетентність, неуважність, спрощений підхід, тощо) й об'єктивні (складність правовідносин, спір з яких розглядається, численність співучасників та ін.) причини постановляють рішення, які не відповідають обставинам справи або нормам матеріального права, котрі регулюють спірні правовідносини сторін, та нормам процесуального права.

За таких обставин необхідно мати додаткові гарантії захисту прав і свобод заінтересованих громадян, прав організацій, держави та публічних інтересів і забезпечення законності і обґрунтованості судових рішень і ухвал. В їх складі визначальна роль належить апеляційному провадженню – апеляційному оскарженні та перевірці рішень і ухвал суду першої інстанції, які не набрали законної сили (статті 289-318 ЦПК).

Апеляційне оскарження і перевірка рішень і ухвал суду першої інстанції, що не набрали чинності (законної сили) як процесуальна гарантія захисту прав і охоронюваних законом інтересів сторін, інших осіб, які брали участь у розгляді справ і зміцнення законності і виконання завдань цивільного судочинства досягається реалізацією ними права на оскарження судових актів і перевіркою судом апеляційної інстанції їх законності і обґрунтованості шляхом повторного розгляду справи (перевирішення), з можливістю встановлювати нові факти, досліджувати нові докази, а також докази, які досліджувалися судом першої інстанції з порушенням встановленого порядку. Отже, при апеляційному оскарженні заінтересовані сторони і інша особа, яка бере участь у справі, і вважає винесене судом першої інстанції рішення, ухвалу незаконними і необґрунтованими, переносить до апеляційної інстанції справу на новий (повторний) розгляд та перевірку такого рішення.

Суть апеляції полягає в новому (повторному) розгляді і перевирішенні справи судом апеляційної інстанції. Таким чином, апеляційне оскарження і перевірка рішень і ухвал суду першої інстанції забезпечує їх законність і обґрунтованість, захист прав, свобод та інтересів осіб, які брали участь у справі, а також публічних інтересів.

Водночас апеляційне провадження є однією з форм що забезпечує однакове застосування судами законів при вирішенні цивільних справ. Розгляд справ за апеляційними скаргами дозволяє виправляти помилки судів першої інстанції і спрямовувати їх роботу, забезпечуючи правильний і однаковий підхід до застосування норм матеріального і процесуального права, а також має превентивний характер – попереджає порушення норм права громадянами, організаціями, посадовими і службовими особами.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У КАПІТАЛЬНОМУ БУДІВНИЦТВІ

Лучка Г.М., студент магістратури ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Загорняк Н.Б.**

Ефективність соціально-економічного розвитку України значною мірою визначаються наявністю сприятливого інвестиційного клімату, а також станом правового регулювання суспільних відносин у сфері інвестиційної діяльності. Фінансування будівництва житла з використанням недержавних коштів, залучених від фізичних та юридичних осіб, може здійснюватись через: фонди фінансування будівництва (ФФБ); фонди операцій з нерухомістю (ФОН); інститути спільного інвестування (ІСІ); випуск цільових облігацій підприємств, виконання зобов'язань за якими забезпечується одиницею нерухомості («будівельні» облігації). Необхідно зазначити, що при фінансуванні

будівництва житла через ФОН та ІСІ інвестор отримує у власність не житло, а доходи від придбання цінних паперів. Тому при обранні схеми інвестування капітального будівництва перш за все необхідно звернути увагу на кінцеву мету, яку переслідує інвестор.

Інвестиційна схема застосування ФФБ є досить складною, проте вона є однією із найпопулярніших схем, залучення коштів у будівництво житла. До переваг цієї схеми слід віднести такі: чітка законодавча регламентація; нагляд за діями управителя здійснює регулятор (Нацкомфінпослуг); у разі порушення управителем законодавства про фінпослуги за рішенням суду може бути здійснена заміна управителя; контроль за цільовим використанням коштів забудовником здійснює управитель, можливість заміни забудовника за невиконання ним своїх зобов'язань; можливість для довірителя відмовитися від своєї участі у ФФБ і забрати вкладені кошти; можливість страхування ризиків, що передбачає залучення до процесу організації і контролю житлового будівництва фахівців страхових компаній; активи ФФБ обліковують окремо від активів фінансової установи і окремо за кожним об'єктом будівництва, а у випадку банкрутства фінустанови активи ФФБ не входять до загальної ліквідаційної маси. До недоліків цієї схеми можна віднести: відсутність у інвесторів права виступати кредитором у справі про банкрутство у разі неплатоспроможності забудовника; якщо забудовник не виконуватиме своїх обов'язків щодо вчасного будівництва і компанія-управитель вирішить змінити забудовника, його пошук буде проблематичним; ризики, пов'язані з несумлінністю компанії-управителя ФФБ, оскільки передбачено право управителя керувати кількома об'єктами одночасно, що може сприяти використанню коштів не за призначенням; неврегульованість питань відповідальності управителя перед інвестором. На нашу думку, основний недолік цієї схеми полягає в тому, що зазвичай управитель і забудовник є пов'язаними особами. Оскільки управитель замість того, щоб виступати гарантом прав інвесторів і здійснювати контроль за діяльністю забудовника, його фактично «прикриває», зазначений недолік зводить нанівець майже всі переваги цієї схеми фінансування будівництва житла.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВА ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Романко Б.І., студент магістратури ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Тищенко Ю.В.**

Реформування земельно-правових відносин у нашій державі потребує розвитку інститутів, покликаних забезпечити узгодження інтересів власників чи користувачів земельних ділянок як між собою, так і з іншими членами суспільства. Земельна ділянка, як просторово і функціонально визначене ціле, призначена не лише для задоволення потреб власника (спеціального користувача), а й, залишаючись частиною земної поверхні, являє собою споживчий інтерес для суспільства в цілому як територія, здатна задовольняти духовні, естетичні, оздоровчі, рекреаційні потреби населення, виступати засобом сполучення в процесі реалізації права загального землекористування громадян.

Право землекористування є одним із найважливіших земельних прав, становить складову і невід'ємну частину прав юридичних і фізичних осіб, гарантованих державою. Наукове пізнання земельних прав громадян неможливе без глибокого аналізу права землекористування, яке в останній час набуло особливого значення, так як в процесі земельної реформи багато громадян отримали право власності на земельні ділянки але в ряді випадків власники земельних ділянок тимчасово не мають можливості чи бажання використовувати належні їм земельні ділянки.

Орендне землекористування є відносно новим, але вже достатньо розвинутим правовим інститутом у земельному праві. Проблемним на сьогодні є питання щодо можливості виділення часток у праві оренди земельної ділянки. Оскільки відносини щодо здійснення спільного права землекористування безпосередньо Земельним кодексом України не врегульовані, видається можливим звернутися до норм Цивільного кодексу України, який допускає зобов'язання за участю кількох кредиторів та боржників (ч. 2 ст. 510). Договір укладатиметься з кількома орендарями, що будуть одночасно боржниками і кредиторами за договором. Кожен із них матиме ідеальну частку (1/2, 1/4, 1/72 тощо) у спільному праві оренди, і нестиме відповідну частку обов'язків. До здійснення спільного права користування за аналогією закону (ч. 1 ст. 8 ЦК України) цілком можна застосовувати положення цивільного законодавства про спільну часткову власність (Глава 26 ЦК України).

Іншим важливим питанням є правова природа земельного сервітуту. Право земельного сервітуту – це право, об'єктом якого є конкретна обслуговуюча земельна ділянка, а суб'єктом – власник (користувач) конкретної пануючої ділянки. Тому право земельного сервітуту не є особистим правом. Воно тісно зв'язано з двома суміжними (сусідніми) земельними ділянками і лише в рамках такого зв'язку може належати тій чи іншій особі. При переході права власності чи права користування пануючою земельною ділянкою до нового власника (користувача) до останнього переходить і право на обмежене користування обслуговуючою земельною ділянкою відповідно до встановленого земельного сервітуту

МЕТОДИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

Баран В.М., студент юридично-психологічного факультету ННІЗН НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Баран С.О.**

Наука господарського процесуального права питання методу цієї галузі права відносить до малодосліджених.

Питання щодо методу правового регулювання господарського процесуального права досліджували такі науковці, як В.С. Щербина, І.В. Тетарчук, М.І. Тітов та інші.

Метод правового регулювання – сукупність прийомів і засобів правового впливу на суспільні відносини (відповідає на запитання «яким чином право регулює суспільні відносини?»). Він показує, як регулюються суспільні відносини, якими прийомами та у які способи. І є юридичним критерієм побудови системи права.

І. В. Тетарчук, зазначає, що господарське процесуальне право – це сукупність правових норм, що регулюють діяльність господарського суду та та інших заінтересованих суб'єктів, пов'язану із здійсненням правосуддя у справах, віднесених до відання (компетенції) господарських судів. Тобто це сукупність правових норм, що регулюють порядок здійснення господарського судочинства.

Під методом правового регулювання визначають сукупність юридичних способів і прийомів впливу на відносини, які є предметом даної галузі права.

На думку В.С. Щербини для господарського процесуального права основними методами є метод субординації (централізоване, імперативне регулювання, за якого регулювання зверху донизу здійснюється на владно-імперативних засадах) та метод координації (децентралізоване, диспозитивне регулювання, при якому регулювання визначається також знизу, на його хід і процес впливає активність учасників суспільних відносин).

Господарський процес є владною діяльністю господарського суду по застосуванню норм процесуального та матеріального права, що припускає владний початок у механізмі господарського регулювання.

На нашу думку, метод господарського процесуального права передбачає та допускає поєднання імперативних та диспозитивних способів впливу норм господарського процесуального права на поведінку його учасників.

Імперативний (директивний, централізований) – суворо обов'язковий, побудований на засадах влади і підпорядкування, на відносинах субординації (метод «вертикалі»). Відносини зверху донизу регулюються владно-імперативним шляхом і як наслідок, характер відносин між суб'єктами перетворюється на відносини субординації, прямої підпорядкованості. Він припускає заборони, обов'язки, покарання.

Диспозитивний – побудований на засадах автономії, юридичної рівності суб'єктів, угоди сторін (метод «горизонталі»). Застосовується до юридично рівних суб'єктів у відносинах, що складаються на основі обопільної волі їх учасників. Головним інструментарієм при диспозитивному методі регулювання є дозвіл.

ЦІНОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ ЩОДО ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

Юсіфлі Б.Т.о., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Нескороджена Л.Л.**

Ціноутворення – основний важіль стабільності фармацевтичного ринку. Політика ціноутворення вимагає аналітичного підходу, узагальнення та наукового дослідження процесів, що відбуваються на вітчизняному фармацевтичному ринку.

Лікарські засоби(надалі - ЛЗ) і вироби медичного призначення мають особливості ціноутворення. Ліки – це особливий товар: з однієї сторони – виробники ЛЗ, торгові компанії, аптеки в нових умовах господарювання повинні отримувати прибуток, а з другої - всі верстви населення повинні мати можливість отримання необхідної медичної допомоги.

Ці два аспекти фармацевтичної галузі часто вступають в протиріччя, особливо при відсутності прогресивної системи соціального захисту населення, адже основними споживачами ЛЗ частіше за все являються люди похилого віку, інваліди, хронічні хворі з обмеженою працездатністю, тобто найбільш вразливі і малозабезпечені категорії населення.

Ціноутворення на лікарські засоби та вироби медичного призначення (ЛЗВМП) відноситься до однієї із найскладніших організаційно-економічних систем, діючих на фармацевтичному ринку. В світовій практиці є в основному, такі системи ціноутворення: централізована, яка передбачає утворення цін державними органами на основі витрат виробництва й обігу (регульована система ціноутворення); ринкова, заснована на взаємодії попиту і пропозиції (вільна система ціноутворення).

Змішана система ціноутворення ґрунтується на поєднанні вільних та регульованих цін. Системі ціноутворення змішаного типу властивий такий порядок управління, коли державні органи створюють ефективну систему регулювання цін, не порушуючи при цьому механізму ринкового регулювання.

З 1 червня 2012 до 31 грудня 2013 року в Україні діяв пілотний проект щодо запровадження державного регулювання цін на лікарські засоби для лікування осіб з гіпертонічною хворобою, метою якого є підвищення доступності даних ліків для хворих, особливо з категорії соціально незахищених. Регулювання здійснювалося шляхом встановлення референтних цін, а також часткової компенсації громадянам вартості ліків за рахунок державного та місцевих бюджетів. У 2013 році даний проект поширювався на інші соціально важливі ліки, зокрема від цукрового діабету.

Таким чином, Україна перебуває на шляху докорінного реформування медичної галузі, наближення її стандартів до Європейських. Зарубіжний досвід регулювання цін на ліки може бути корисним у зв'язку з необхідністю забезпечення доступу до медичних препаратів всіх верств населення, здешевлення вартості ліків (адже в Україні вона є невиправдано високою).

СТОРОНИ В СУДОВОМУ ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ, ЇХ ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ

Юсіфлі А.Т.о., студент ННІЗН НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Нескороджена Л.Л.**

Основними учасниками судового господарського процесу є сторони. Саме наявність двох сторін, між якими виник спір щодо оспорюваного чи порушеного права, є характерною і визначальною ознакою судового провадження.

Важливою ознакою сторін є юридична зацікавленість. Так, відповідно до ст. 2 Господарського Кодексу України, господарський суд порушує справи за позовними заявами підприємств та організацій, які звертаються до господарського суду за захистом своїх прав та охоронюваних законом

інтересів. Але законодавець не визначає, в чому може полягати цей інтерес. Досліджуючи категорію інтересу в праві, багато авторів доходять висновку про існування матеріально-правового інтересу і обумовленого ним процесуального інтересу, які у своїй єдності і визначають юридичну заінтересованість особи в процесі.

Юридичну зацікавленість у процесі має не лише позивач, для якого вона полягає в отриманні того блага, яке принесе йому рішення господарського суду про задоволення позову (матеріально-правовий інтерес) і у винесенні господарським судом відповідного рішення про задоволення позову (процесуальний інтерес).

Так само юридичну заінтересованість, але протилежну за змістом, має відповідач, для якого матеріально-правовий інтерес полягає у встановленні рішенням господарського суду відсутності будь-яких правових обов'язків перед позивачем, а процесуальний – у винесенні господарським судом рішення про відмову в позові. Саме в поширенні дії рішення господарського суду на права й обов'язки сторін і полягає сутність юридичної заінтересованості.

Господарське процесуальне законодавство визначає, хто може бути сторонами в процесі. Позивачами та відповідачами можуть бути підприємства і організації, зазначені в ст. 1 Господарського Кодексу України, це підприємства, установи, організації, інші юридичні особи (у тому числі іноземні), громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і в установленому законом порядку набули статусу суб'єкта підприємницької діяльності. У випадках, передбачених законодавчими актами України, до господарського суду мають право також звертатися державні та інші органи, фізичні особи, що не є суб'єктами підприємницької діяльності.

Позивачами в судовому господарському процесі є підприємства та організації, що подали позов або в інтересах яких подано позов про захист порушуваного чи оспорюваного права або охоронюваного законом інтересу.

Відповідачами в господарському судовому процесі є підприємства та організації, фізичні особи-підприємці, яким пред'явлено позовну вимогу.

Права та обов'язки сторін визначено ст. 22 Господарського Кодексу України,

ПРАВОВИЙ СТАТУС ПОВНОГО ТОВАРИСТВА

Шпорт Д.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Гелич Ю.О.**

Приєднання України до процесів глобалізації значною мірою залежить від правового забезпечення ринкових реформ, створення необхідних умов для функціонування суб'єктів господарської діяльності. Одним з особливих суб'єктів господарювання є повне товариство, легальне визначення якого дає Господарський кодекс України.

Повне товариство – це господарське товариство, всі учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку

діяльність від імені товариства і несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном.

Загальні риси повного товариства регулюються ГКУ, ЦКУ та передбачені Главою 4 ЗУ «Про господарські товариства».

Якщо проаналізувати зазначені нормативно-правові акти, то можна виокремити наступні особливості повних товариств: засновником можуть бути лише фізичні особи – підприємці; відсутність статуту, діє на основі засновницького договору; стосовно таких товариств не встановлено будь-яких вимог щодо мінімального розміру складеного капіталу; від імені повного товариства підприємницьку діяльність здійснюють його учасники; підприємницька діяльність учасників повних товариств від імені таких товариств, пов'язана із вчиненням правочинів, відповідає визначенню представництва і є таким; відсутність органів товариства, оскільки управління справами товариства здійснюється самими учасниками в порядку, визначеному установчим договором товариства; обмежений рух учасників; зміна складу учасників можлива у разі: а) відступлення частки учасника (її частини) іншим учасникам або третім особам за згодою усіх учасників; б) правонаступництва у випадку реорганізації учасника— юридичної особи або спадкування у разі смерті учасника—фізичної особи, якщо решта учасників товариства дала згоду на вступ до товариства таких учасників; в) виходу учасника з товариства, про що він має заздалегідь повідомити (за 3 місяці — якщо товариство було створене на невизначений строк, за 6 місяців і лише за наявності поважних причин — якщо товариство було створене на визначений строк); г) виключення учасника з повного товариства, що може мати місце у разі, якщо учасник систематично не виконує своїх обов'язків або перешкоджає своїми діями досягненню цілей товариства; д) виділення частки учасника-боржника на вимогу його кредиторів.

Якщо засновувати повне товариство необхідно пам'ятати,що воно як і кожен вид господарського товариства має як свої переваги та недоліки,які полягають у тому, що організаційно-правова форма повного товариства передбачає відповідальність учасників за зобов'язаннями товариства, тому вона є невигідною для засновників (учасників).Разом з тим, суб'єкти можуть бути зацікавлені в створенні саме повного товариства. Це може бути обумовлено видом діяльності, який не дозволяється здійснювати підприємницьким товариствам інших організаційно-правових форм.

ЗАГАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ЛІКВІДАЦІЇ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Шилохвост І.І., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Гелич Ю.О.**

На сьогодні чинне законодавство поки що не визначає загального поняття ліквідації юридичних осіб. Так, Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у статті 1 дає визначення цього поняття, але лише стосовно процедури банкрутства. Ліквідація при банкрутстві – це припинення діяльності суб'єкта підприємницької діяльності, визнаного господарським судом банкрутом, з

метою здійснення заходів щодо задоволення визнаних судом вимог кредиторів шляхом продажу його майна.

Ліквідація – це одна із форм припинення юридичної особи. Ліквідація юридичних осіб здійснюється без переходу прав і обов'язків підприємства, що ліквідується, до інших осіб, тобто без правонаступництва. При ліквідації підприємства його права й обов'язки припиняються.

Загальний порядок ліквідації юридичної особи встановлюють Цивільний та Господарський кодекси України (ст.111 ЦК та ст. 60 ГК).

Ліквідація суб'єкта господарювання здійснюється ліквідаційною комісією, яка утворюється власником (власниками) майна суб'єкта господарювання чи його (їх) представниками (органами), або іншим органом, визначеним законом, якщо інший порядок її утворення не передбачений цим Кодексом. Ліквідацію суб'єкта господарювання може бути також покладено на орган управління суб'єкта, що ліквідується.

У разі прийняття учасниками, судом або іншим органом, відповідно до своєї компетенції (наприклад, це може бути наглядова рада) рішення про ліквідацію юридичної особи вони зобов'язані негайно письмово повідомити про своє рішення орган, що здійснює державну реєстрацію. Перелік документів, які подаються органу державної реєстрації, містить ст.34 розділ IV «Державна реєстрація припинення юридичної особи» Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців».

Наступним етапом протягом 3 днів, з моменту внесення в ЄДР запису про припинення підприємства, повідомляємо органи державної податкової служби про ліквідацію підприємства та погоджуємо строки проведення позапланових перевірок. Зняття підприємства з обліку в органах податкової служби регулюється Порядком обліку платників податків і зборів, затвердженим Наказом МФУ № 1588 від 09.12.2011 р.

Юридична особа вважається ліквідованою з дня внесення до Єдиного державного реєстру запису про її припинення.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Шаршун Н.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Гелич Ю.О.**

Учасники господарських відносин несуть господарсько-правову відповідальність за правопорушення у сфері господарювання шляхом застосування до правопорушників господарських санкцій на підставах і в порядку, визначених Господарським кодексом України, іншими законами та договорами.

Господарська-правова відповідальність займає особливо важливе місце у господарсько-правових відносинах, оскільки відповідальність це комплексний правовий інститут, який має свій особливий предмет регулювання – правопорушення у сфері господарювання.

Основні питання щодо відповідальності за правопорушення у сфері господарювання регулюються розділом V Господарського кодексу України.

Господарське правопорушення – це протиправна дія або бездіяльність суб'єкта господарських відносин, яка не відповідає вимогам норм господарського права, не узгоджується з юридичними обов'язками зазначеного суб'єкта, порушує суб'єктивні права іншого учасника відносин або третіх осіб. Господарські правопорушення можна класифікувати за видами і систематизувати їх групи за певними критеріями.

Господарсько-правовій відповідальності притаманні як загальні (властиві будь-якій юридичній відповідальності), так і спеціальні функції (характерні переважно для господарсько-правової відповідальності). До категорії перших належать попереджувально-стимулююча, штрафна (функція покарання за правопорушення), до категорії других - компенсаційно-відновлювальна, інформаційна, сигналізаційна.

Види господарсько-правової відповідальності розрізняють залежно від видів господарських правопорушень і санкцій, встановлених за ці правопорушення. За цим критерієм у теорії господарського права розрізняють:

відшкодування збитків; штрафні санкції; оперативно-господарські санкції; конфіскація; господарсько-адміністративні штрафи; планово-госпрозрахункові (оціночні) санкції; господарсько-організаційні санкції. Відшкодування збитків – це відновлення майнового стану суб'єкта господарського права за рахунок іншого суб'єкта – правопорушника

Господарський кодекс України розуміє під штрафними санкціями господарські санкції у вигляді грошової суми (неустойка, штраф, пеня), яку учасник господарських відносин зобов'язаний сплатити у разі порушення ним правил здійснення господарської діяльності, невиконання або неналежного виконання господарського зобов'язання.

Особливості застосування адміністративно-господарських санкцій випливає із змісту ст. 238 Господарського кодексу України.

На нашу думку, актуальність дослідження зумовлена широким застосуванням даного інституту в сучасному господарському обороті, новими підходами до його законодавчого регулювання; важливість теми продиктована також сучасними умовами і тенденціями розвитку життя суспільства.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОРПОРАЦІЙ ЗА ПРАВОМ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Шадчинєв А.О., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Борцевич П.С.**

Історично склалося так, що Великобританія є однією з країн – родоначальниць сучасного корпоративного права. Правові інститути, сформовані британською правовою системою, згодом склали основу корпоративного законодавства багатьох країн.

У XX столітті британське законодавство про компанії неодноразово переглядалося і змінювалося. У 1907 році у Великобританії уперше на законодавчому рівні був закріплений розподіл компаній на публічні та приватні. Попереднє законодавство не знало такого поділу. Презюмувалось, що усі організації, що існують у формі компаній, є значними за розміром, мають велику кількість учасників і їхні акції пропонуються до публічного продажу. У 1856 році мінімальна кількість учасників компанії була зменшена з 25 до 7. Але практика показала, що і ця кількість є завеликою, часто компанії створювалися однією особою з залученням шести номінальних акціонерів, і така компанія на практиці називалася приватною. Крім того, досвід Германії, у якій велику популярність набули товариства з обмеженою відповідальністю, свідчив про значні потреби практики у такій формі. Популярність приватної компанії була визнана Парламентом, який у 1907 році законодавчо закріпив поняття «приватна компанія» і установив для неї мінімум учасників, рівний двом. З 1908 року стало можливим зареєструвати приватну компанію. Цій компанії заборонялося пропонувати свої акції до публічного продажу, її статутом могли встановлюватися обмеження щодо розпорядження акціями, число акціонерів приватної компанії не повинне було перевищувати 50 осіб.

На сьогодні базовими нормативними актами в області корпоративного права Великобританії є: Акт про компанії 1985 року; Акт про компанії 1989 року, що доповнює положення CA 1985; Акт про комерційні найменування 1985 року; Акт про кримінальне судочинство 1993 року, частина V якого замінила положення Акту про інсайдерські дії 1985); Акт про консолідацію законодавства про компанії 1985 року; Акт про неплатоспроможність 1986 року; Акт про неплатоспроможність 2000 року; Акт про дискваліфікацію директорів компанії 1986 року; Акт про фінансові послуги і ринки 2000 року; Акт про компанії (аудит, перевірки, громадські підприємства) 2004 року.

У березні 1998 року Department of Trade and Industry (DTI - Департамент торгівлі і промисловості був урядовим департаментаментом у Великобританіяї, що був сформований 19 жовтня 1970. Він був замінений із створенням Департаменту у справах бізнесу, підприємництва та регуляторної реформи і Департаменту з інновацій, університетів і навичок 28 червня 2007 року) оголосило про необхідність проведення фундаментальної реформи британського корпоративного права для створення простої, ефективної, сучасної й економічної системи правового регулювання діяльності компаній у Великобританії. У докладі DTI «Сучасне корпоративне право для конкурентноздатної економіки», з оприлюдненням якого реформа отримала офіційний старт, відзначалося, що корпоративне право Великобританії вже більше 100 років не перетерплювало глобальних змін і у підсумку на початку 21 сторіччя у Великобританії склалася необ'ємна, архаїчна і непрацездатна система правового регулювання діяльності компаній. В умовах відкритого ринку Великобританія побоювалася виявитися нездатною конкурувати з законодавчими системами інших країн ЄС, що створювали компаніям набагато ефективніші умови для функціонування.

Істотна диференціація правового регулювання в залежності від розміру компанії. Чинне британське корпоративне право орієнтоване на

регулювання діяльності передусім великих публічних компаній, і включає додаткові положення стосовно інших видів компаній. Сьогодні в Великобританії діють 1,3 млн. приватних компаній. Біля 1,2 млн. приватних компаній мають усього 5 або менше учасників та капітал, що не перевищує 1000 фунтів – тобто переважна більшість приватних компаній є малими. Тоді як кількість діючих публічних компаній сягає лише 15 тис., і тільки близько 2,7 тис. з цих компаній пройшли лістинг і їх акції обертаються на біржі.

Корпоративне право Великобританії на сьогоднішній день є переважно статутним (його основу складає Акт про компанії). Втім, значну роль у регулюванні корпоративних відносин у Великобританії відіграють судовий прецедент та недержавні джерела – кодекси поведінки, найкращої практики тощо.

На сьогодні у Великобританії уже склалися основні види компаній (їх перелік залишається незмінним вже майже сто років): публічна компанія; приватна компанія з відповідальністю, обмеженою сумою, що підлягає сплаті за акції; приватна компанія з відповідальністю, обмеженою гарантією; приватна компанія з необмеженою відповідальністю й акціонерним капіталом; приватна компанія з необмеженою відповідальністю без акціонерного капіталу. За своїми ознаками такі види компаній можуть бути прирівняні до певних видів господарських товариств за законодавством України. Але правовий статус компанії у Великобританії залежить не тільки від її виду, але й від характеру відносин усередині компанії (партнерські та квазіпартнерські компанії); розміру компанії (великі, середні та малі компанії); допуску акцій компанії до системи організованої торгівлі (лістингу).

Розпочата в кінці минулого століття реформа британського корпоративного права має на меті створення простої, ефективної, сучасної й економічної системи правового регулювання діяльності компаній.

РЕАЛІЗАЦІЯ СУСПІЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ У ПРОЦЕСІ ІНВЕСТУВАННЯ

Чухно О.Є., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Беспаль О.Л.**

Актуальність теми обумовлена суспільно-політичними змінами України, як держави на міжнародно-правовому полі. Сьогодні як ніколи, перед Україною стоїть нагальна потреба, від вирішення якої залежить подальша доля держави, як економічно незалежного суб'єкта. Забезпечення суспільно-необхідних дій з боку органів влади, покликаних на усунення дестабілізуючого впливу у сфері інвестування — той фактор від якого прямо пропорційно залежить як суспільний інтерес, так і розвиток економіки на його тлі, в цілому.

Суспільний інтерес — спонукальні сили діяльності соціальних груп, мас людей, спираючись на які суспільство може вдаватися до необхідних управлінських впливів на цю діяльність.

Спираючись на останнє визначення, варто зазначити, що в процесі інвестування суспільний інтерес реалізується під час досягнення так званого соціального ефекту. Тлумачення даної норми відзначене дискусійним характером, це зумовлено передусім бажанням законодавця диференціювати результати інвестування на два види, на ті, за допомогою яких досягається соціальний ефект, та ті, відповідно до яких створюється прибуток.

Узагальнюючи наведене, варто відзначити, що досягнення такого результату як отримання прибутку, в більшій мірі, тягне за собою досягнення соціального ефекту, а тому, вирішуючи питання про такий поділ, та розділяючи дані результати і не вказуючи на їх можливе поєднання, є не коректним трактуванням змісту самого процесу інвестування, що має не виключний характер по відношенню до його результатів. З іншого боку досягнення соціального ефекту без отримання прибутку зводиться передусім до розуміння останнього як категорії покликаної створювати нові, розширювати старі, піддавати реконструкції та модернізації діючі основні фонди, однак, тим самим не заперечуючи, що така діяльність може зумовити створення прибутку.

Вихідним рубежем під час реалізації суспільних інтересів у процесі інвестування є поняття суспільних потреб. Досягнення останніх чітко скеровується законодавцем відповідно до нормативно-врегульованої програми розвитку, ціллю якої є забезпечення ефективної політики у сприянні та розвитку пріоритетних галузей економіки. Даний процес регламентується у згідно з Законом України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць», а також Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки».

Виходячи з нормативного закріплення положень законодавства, потрібно сказати, що політика держави відносно сфери інвестування спрямована на залучення майнових та інтелектуальних цінностей до наступних галузей економіки: агропромисловий комплекс, житлово-комунальний комплекс, машинобудівний комплекс, транспортна інфраструктура, курортно-рекреаційна сфера і туризм, а також переробна промисловість.

Розвиток на теренах України вищенаведених галузей економіки, зумовлює потребу у робочих місцях, що дозволяє громадянам, як основному осередку суспільства, сприяти зворотній політиці держави, котра полягає у поверненні зароблених ними коштів назад до економіки власної країни, що робить можливим безперервний процес інвестування.

Отже, як висновок, варто зазначити, що реалізація суспільних інтересів у процесі інвестування тісно пов'язана з фундаментальними засадами та категоріями, змістом яких є цільове відображення інвестицій як мети самого процесу інвестування. Активна політика держави, котра дасть змогу поєднати отримання прибутку та досягнення соціального ефекту з точки зору заданої тематики, зумовить утворення базисних структурних утворень, що на правовій основі зможуть задовольнити нагальні в суспільстві потреби.

СПІВВІДНОШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ ІЗ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ПРИ ВИРІШЕННІ ПИТАННЯ УКЛАДЕННЯ «МИРОВОЇ УГОДИ»

Чурілова Ю.А., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Беспаль О.Л.**

У сучасному світі вирішення конфліктів за допомогою укладення мирової угоди набуває все більшого значення та є новелою для нашого законодавства.

Співвідношення законодавства України та Республіки Білорусь було обрано, оскільки з прийняттям в 2004 році Господарського процесуального кодексу Республіки Білорусь, було включено багато нових принципових положень, які до теперішнього часу притаманні тільки господарського процесу. Вони стали використовуватися як базові в різних країнах світу. Вперше в білоруському законодавстві дано поняття мирової угоди у ст. 121 - «мировою угодою» є угода сторін про припинення судового спору на основі взаємних поступок, тобто одним з обов'язків господарського суду на стадії підготовки справи до судового розгляду в господарському суді першої інстанції, в апеляційній, касаційній або наглядовій інстанціях, а також на інших стадіях судового процесу, у тому числі на стадії виконання судової постанови.

Тож, виокремимо наступні відмінності: 1) в законодавстві Білорусі мирова угода - є обов'язком господарського суду,а в українському це - право сторін, третіх осіб укласти мирову угоду. 2) як правило, в законодавстві України, мирові угоди поділялись на досудові й судові. Світова практика свідчить, що реалізувати право на укладання мирової угоди можуть особи, які беруть участь у справі й на чиїх правах та обов'язках може відобразитись судове рішення. Відповідно до ст. 21 визнаються позивач і відповідач. Особам, які не мають матеріально-правового інтересу у вирішенні спору (наприклад, представників прокурор, органи державної виконавчої влади), виключається в обох країнах, але що ж до України, то обмеження в процесі укладення мирової угоди встановлено виключно стосовно прокурорів. Важливо відзначити, що укладання мирової угоди тісно пов'язане зі специфікою справ, тому суддя відмовляв у затвердженні мирової угоди. Деякі ситуації чітко не врегульовані ГПК, тому неможливо однозначно стверджувати, що суддя господарського суду діє неправомірно. Також чітко не визначено на якій стадії процесу можливе укладення мирової угоди.

Світова практика свідчить, що може бути укладена на будь-якій стадії судового процесу, однак в Україні це питання теж не досить повно врегульовано. ГПК містить загальну характеристику, що затверджувати мирову угоду може господарський суд будь-якої інстанції, тому згідно з ЦПК України визначено у першій інстанції, так і в апеляційному та касаційному провадженнях. Головною відмінність є: відсутність прямого дозволу на укладання мирової угоди на стадії апеляції й касації,на відміну від законодавства Білорусі. Також відмінністю є те, що українські суди вирішують судовий без винесення судового рішення.

ЛІЦЕНЗУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Федорчук Л.Л., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Гелич Ю.О.**

В юридичній літературі ліцензування розглядають поряд з державною реєстрацією як форму легітимізації підприємництва.

Ліцензування виступає важливим елементом всієї системи антикризового адміністративно-правового регулювання. Воно дозволяє здійснювати додатковий державний контроль та забезпечувати належну кваліфікацію при виконанні широкого кола господарської діяльності. В той же час, наразі ліцензування в багатьох випадках ліцензування становить значну перепону у розвитку багатьох інноваційних галузей виробництва. Враховуючи саме інноваційну модель розвитку нашої держави варто скоротити перелік видів господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню. Крім того, досить ускладненою є сама процедура ліцензування, зокрема - необґрунтовано широким виступає перелік документів, що подаються для отримання ліцензії у певних сферах діяльності. В умовах кризових явищ вимагає також свого вдосконалення система контролю уповноважених органом над господарюючими суб'єктами, що не дотримуються ліцензійних умов.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» ліцензія - документ державного зразка, який засвідчує право ліцензіата на провадження зазначеного в ньому виду господарської діяльності протягом визначеного строку у разі його встановлення Кабінетом Міністрів України за умови виконання ліцензійних умов. А ліцензування в цій статті визначається видача, переоформлення та анулювання ліцензій, видача дублікатів ліцензій, ведення ліцензійних справ та ліцензійних реєстрів, контроль за додержанням ліцензіатами ліцензійних умов, видача розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов, а також розпоряджень про усунення порушень законодавства у сфері ліцензування.

Отже, ліцензійні умови - установлений з урахуванням вимог законів вичерпний перелік організаційних, кваліфікаційних та інших спеціальних вимог, обов'язкових для виконання при провадженні видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню. Згідно чинного законодавства, контроль за додержанням ліцензіатами ліцензійних умов здійснює орган ліцензування в межах своїх повноважень шляхом проведення планових і позапланових перевірок.

Ліцензіат під час перевірки дотримання ним ліцензійних умов надає всі необхідні для проведення перевірки документи та забезпечує умови для її проведення.

Законодавство закріплює вимоги, щодо порядку видачі ліцензії, а саме документи, які подаються до органу ліцензування для видачі ліцензії. Ліцензія може бути переоформлена в разі її втрати, чи пошкодження або анульована. Згідно законодавства України, виділяють підстави щодо анулювання ліцензії. Орган ліцензування приймає рішення щодо видачі або відмову у видачі ліцензії.

ПРАКТИЧНІ ВІДМІННОСТІ МЖ ДОГОВОРАМИ ОРЕНДИ ТА ЛІЗИНГУ

Тютюнник К.С., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: старший викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Пономарьова Т.С.**

В останні десятиліття досить широкого використання набули зокрема договори лізингу та оренди. Для більшості ці поняття являються майже тотожними, про є і відмінності, які являються досить характерними для даних договорів.

Поняття договору оренди (найму) визначено ст.759 ЦКУ та ч.1 ст. 283 ГКУ –це домовленість двох сторін за якою наймодавець передає або зобов'язується передати наймачеві у користування майно за плату на певний строк.

Як свідчить аналіз положень ЦК України (§ 6 глави 58 «Найм (оренда)»), вітчизняний законодавець визначає лізинг як різновид орендних відносин. Загальновизнано те, що для лізингових і орендних відносин спільним є елемент строкового користування майном. Це дало підставу багатьом дослідникам відстоювати концепцію, відповідно до якої лізинг є особливим різновидом оренди (найму).

Договір лізингу (ч.1 ст.806 ЦКУ, ч.1 ст. 292 ГКУ) – це домовленість двох сторін, за якою одна сторона (лізингодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (лізингоодержувачеві) у користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності і було набуте ним без попередньої домовленості з лізингоодержувачем (прямий лізинг), або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) на певний строк і за встановлену плату (лізингові платежі) – ч. 2 ст. 1 ЗУ «Про фінансовий лізинг».

Відмінінності лізингу від оренди

1) лізингодавець при укладанні договору фінансового лізингу ще не є власником майна, що підлягає передачі за договором лізингу. На нього покладається обов'язок тільки придбати його у власність. У зв'язку з цим відносини фінансового лізингу відповідають визначенню непрямого лізингу згідно із ч.1 ст. 806 ЦК.

Прямий лізинг, що передбачає передачу лізингоодержувачу у користування майна, що належить лізингодавцю на правах власності і було набуте ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем, не регулюється нормами ЗУ «Про фінансовий лізинг», а регулюється гл. 58 ЦКУ та положеннями ст. 292 ГКУ. Крім того, потрібно враховувати, що до відносин, пов'язаних із лізингом, застосовуються загальні положення про купівлю-продаж та про договір поставки;

2) предмет лізингу передають завжди на конкретний строк; більше того, ЗУ «Про фінансовий лізинг» встановив нижню межу – він не повинен бути менше одного року;

3) лізинговий платіж, на відміну від орендного, має особливу структуру (склад витрат, що відшкодовуються лізингоодержувачем).

Основна його відмінність від договору оренди – це участь у лізингових операціях третьої сторони, тобто продавця

(постачальника) майна. ГКУ визначає такі види лізингу: фінансовий та оперативний.

Оперативний лізинг (оренда) – це господарська операція фізичної або юридичної особи, що передбачає відповідно до договору оперативного лізингу (оренди) передання орендарю майна, яке підпадає під визначення основного фонду згідно зі ст. 8 Закону № 334/94-ВР, придбаного або виготовленого орендодавцем на умовах інших, ніж передбачаються фінансовим лізингом (орендою).

Фінансовий лізинг (оренда) – це господарська операція фізичної або юридичної особи, яка передбачає відповідно до договору фінансового лізингу (оренди) передання орендарю майна, яке підпадає під визначення основного фонду згідно зі ст. 8 Закону № 334/94-ВР, придбаного або виготовленого орендодавцем, а також усіх ризиків і винагород, пов'язаних з правом користування та володіння об'єктом лізингу.

Особливості фінансового лізингу: предмет лізингу передається на строк, протягом якого амортизується не менше 75 % його початкової вартості. Сума лізингових платежів з початку строку рівна або перевищує початкову вартість об’єкту лізингу. Загальна сума лізингових платежів у відношенні до об’єкту лізингу рівна чи більша 90% звичайної ціни на такий об’єкт лізингу, дійсної на початок дії лізингового договору, збільшеної на суму відсотків, розрахованих із облікової ставки НБУ. Об’єкт лізингу виконаний на замовлення лізингоотримувача і по закінченню дії договору не може бути використаним іншими особами, окрім лізингоотримувача, виходячи із його технологічних та якісних характеристик.

В інших випадках можна вести мову про оперативний лізинг:

В першому виді передбачається можливість викупу майна за умови, що це зазначено в договорі, по типу кредитної розстрочки, а в другому – ні.

Отже, дивлячись від того які вигідні перспективи, вам потрібні, можна визначати, який вид господарського договору слід застосовувати до даного правовідношення. Хоча так чи інакше лізингові операції для фізичних осіб мають наступні переваги:

1. Не потребують тривалого оформлення;
2. Не потрібна застава;
3. Можливість тривалої розстрочки.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Трофименко О.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Беспаль О.Л.**

Банки є дієвим інструментом держави у реалізації його економічної політики. Банківська система, як елемент ринкової інфраструктури, забезпечує розвиток економіки. Адже грошово-банківська система є потужним джерелом доходів державного бюджету завдяки податковому регулюванню банківської діяльності.

Однією з проблем неефективності регулювання за фінансовим сектором є відсутність в Україні органу, який би відповідав за розробку

політики фінансового сектора. Як наслідок, відсутність стратегії розвитку фінансового сектора, складовою якої є стратегія розвитку регулювання та нагляду.

Висвітлюючи проблеми застосування чинного законодавства України в банківській сфері, насамперед, необхідно зупинитись на проблемах, які виникають при невідповідності правових норм різних законодавчих актів один одному, поза сумнівом це заважає банківській діяльності та банківському сектору загалом.

Невирішеною проблемою залишається небажання банків надавати правдиву інформацію клієнтам про свій фінансовий стан, рівень ризику та наявність певних проблем, особливо це питання загострилося в період жорсткої конкуренції банків. Тому, насамперед, ця проблема повинна вирішуватися на державному рівні, саме Національним банком України, який повинен займатися розкриттям даної інформації, що надасть можливість клієнтам спостерігати за динамікою розвитку сучасного банківського бізнесу.

Для вирішення перелічених проблем потрібно, по перше, удосконалити законодавство у сфері банківської діяльності та усувати колізії в ньому, по друге розвивати фінансово-бюджетну і банківську систему, збалансувати фінансові потоки, стабілізувати національну грошову одиницю.

Потрібно впровадити ефективну систему регулювання банківської діяльності, яка допоможе вирішити цілу низку проблем пов'язаних з економічними негараздами.

Отже, банківське регулювання в України має ряд проблем, що виникають через недоліки нормативно-правової регламентації банківської системи, оскільки банківська система України перебуває на етапі формування. Тому, завдяки вдалій законодавчій діяльності Верховної Ради України, нормотворчій діяльності Кабінету Міністрів України та Національного банку України в подальшому є можливість вирішення даних проблем банківського регулювання в Україні.

ПРОБЛЕМИ СПАДКУВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Сергійчук Н.І., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Гелич Ю.О.**

З моменту здобуття Україною незалежності і до сьогодні корпоративне право перетерпіло ряд суттєвих змін, проте все-таки залишилась велика кількість неузгодженостей, однією із таких є проблема спадкування корпоративних прав.

Як зазначено в пп. 2 п. 1 ст. 1219 ЦК, до складу спадщини не входять права і обов'язки, нерозривно пов'язані з особою спадкодавця, зокрема право на участь в товариствах, якщо інше не встановлено законом або засновницькими документами.

Отже, за загальним правилом спадкування корпоративних прав не передбачено. Водночас законом або засновницькими документами господарського товариства це правило може бути змінено. В

обов'язковому порядку, зокрема, здійснюється спадкування прав на участь в господарському товаристві тільки тоді, коли спадкодавець був учасником акціонерного товариства – акціонером (ст. 28 ЗУ «Про господарські товариства»). В цьому випадку спадщиною є акції відповідного акціонерного товариства.

Що стосується спадкування прав на участь в товаристві з обмеженою відповідальністю, то в п. 5 ст. 147 ЦК сказано, що частка в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю переходить до спадкоємця фізичної особи, якщо статутом товариства не передбачено, що такий перехід допускається тільки з відома інших учасників товариства. Якщо статутом або рішенням загальних зборів учасників товариства з обмеженою відповідальністю відмовлено спадкоємцям в прийомі в товариство або вони самі не виявили бажання вступати в це товариство, то спадкоємцям в установленому порядку видається в грошовій або натуральній формі частка в майні товариства, що належала спадкодавцю. Саме це майно, а не право на участь в товаристві, й буде в даному випадку спадщиною.

Процедура спадкування корпоративних прав є дуже суперечливою та складною. Неоднозначно розв'язується і питання охорони спадкового майна.

Отже, корпоративне законодавство в Україні потребує значної уваги. Необхідною вважається зміна самого підходу до корпоративних прав, закріплення дієвих механізмів їх реалізації. Тільки після цього можливо стане вести мову про наближення до європейських стандартів корпоративних правовідносин.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

Прудивус В.Г., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Борцевич П.С.**

Дослідження проблем правового регулювання діяльності акціонерних товариств у сучасних умовах надзвичайно актуальні. З моменту прийняття в 1991 р. Закону України «Про господарські товариства» минуло понад двадцять років. За цей період виникло чимало проблем практичного та теоретичного значення. Багатогранна діяльність акціонерних товариств, як суб'єктів підприємницької діяльності, на сьогодні врегульована численними підзаконними нормативними актами, Господарським кодексом, та Законом України «Про акціонерні товариства».

Дослідженню окремих питань діяльності акціонерного товариства присвячені наукові розробки вчених-цивілістів: Кашаніної Т.В.; Спасібо-Фатєєвої І.В.; питання власності акціонерного товариства та права власності акціонерів досліджувалися у колективних працях: під ред. Шевченко Я.М., під ред. Дзери О.В., Кузнєцової Н.С.. Не втрачають своєї актуальності і наукові дослідження класиків цивілістичної науки: Агарпова М.М., Шершеневича Г.Ф. та інші.

Раніше, до прийняття Закону України «Про акціонерні товариства», Закону України «Про господарські товариства» регулював окремі питання

діяльності акціонерного товариства, здебільшого, які пов’язані з емісією акцій. Постала гостра проблема в розробці і прийнятті єдиного кодифікованого нормативного акта, який би комплексно регулював діяльність акціонерного товариства.

Правовий статус акціонерних товариств охоплює питання, пов’язані з їхнім створенням, взаємовідносинами між засновниками, функціонуванням та компетенцією органів управління, правами акціонерів щодо управління справами акціонерного товариства та правами на одержання дивідендів, правами власності на акції, емісією акцій та їхнім обігом на фондовому ринку.

Відповідно до Закону України «Про акціонерні товариства», Акціонерне товариство - господарське товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями.

Акціонерне товариство не відповідає за зобов'язаннями акціонерів. До товариства та його органів не можуть застосовуватися будь-які санкції, що обмежують їх права, у разі вчинення акціонерами протиправних дій.

Акціонери не відповідають за зобов'язаннями товариства і несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, тільки в межах належних їм акцій.

Для порівняння, Закон «Про акціонерні товариства» ФРН акціонерними визнає товариства, які наділені власною правосуб’єктністю. За зобов’язаннями товариства перед кредиторами відповідає лише майно товариства. Акціонерне товариство має розбитий на акції основний капітал. Закон «Про торгові товариства» Франції визначає акціонерне товариство як товариство, капітал якого розбитий на акції і яке засновується учасниками, що відповідають за збитки в межах їхніх вкладів. Кількість учасників не може бути менше ніж сім осіб.

Проблемні питання діяльності акціонерних товариств можна об’єднати у два умовні блоки: проблеми застосування законодавства про акціонерні товариства в умовах колізії норм різних нормативно-правових актів; проблеми, які стосуються корпоративних інтересів акціонерів, у тому числі держави-акціонера.

1. Проблеми застосування законодавства про акціонерні товариства в умовах колізії різних нормативно-правових актів. У загальних рисах ця проблема має місце при вирішенні питання — застосування норм яких нормативних актів має відбуватися при вирішенні спорів з приводу діяльності акціонерних товариств. Через те, що Цивільний та Господарський кодекси і Закон України «Про господарські товариства» не відповідають один одному та співвідносяться як загальна і спеціальна норми, то окремі юристи вважають, що слід застосовувати норми Закону «Про акціонерні товариства», згідно із правилами переваги спеціальної норми над загальною.

2. Проблеми, які стосуються корпоративних інтересів акціонерів, у тому числі держави-акціонера.

- Врегулювання питань виплати дивідендів. Численні порушення права міноритарного акціонера на участь у розподілі прибутку товариства, є одним із ключових факторів зниження привабливості інвестицій в акції зі сторони інституційних портфельних інвесторів. Навіть за наявності прибутку, як свідчить практика, в акціонерних товариствах нерідко

виникають конфлікти, пов'язані з неприйняттям загальними зборами рішення про виплату дивідендів, невиплату вже нарахованих дивідендів, затягування строків виплати дивідендів окремим категоріям акціонерів, виплаті дивідендів продукцією, яка виробляється товариством тощо.

- Розширення кола питань, які віднесені до виключної (виняткової) компетенції загальних зборів, зокрема, питання викупу товариством власних акцій, укладання правочинів на суму, що перевищує 50% вартості активів товариства.

- Посилення ролі наглядової ради та забезпечення участі у ній представників різних груп акціонерів — на практиці із прийняттям Господарського та Цивільного кодексів існує складність обрання та відкликання виконавчого органу акціонерного товариства. До прийняття Цивільного та Господарського кодексів існував ефективний механізм, відповідно до якого статут товариства міг містити норму щодо можливості обрання та відкликання його виконавчого органу спостережною радою акціонерного товариства.

Дискусійними та такими, що не відповідають вимогам підприємництва та розвитку ринкових відносин, виглядають і положення Закону щодо обмежень права власників вільно розпоряджатися належними їм акціями (вільно продавати їх), а осіб, що мають кошти, вільно їх придбати.

Отже, з вищевказаного можна зробити висновок, що навіть врегулювання державою за допомогою нормативно – правових актів важливих питань стосовно діяльності акціонерних товариств, існує досить багато питань які потребують безпосереднього і швидкого врегулювання, а також створення більш дієвого механізму контролю та нагляду за діяльність акціонерних товариств. Тож потрібно вивчати усі існуючі проблеми які існують у даній сфері, розробляти новий та удосконалювати уже існуючий механізм контролю та врегулювання.

ПІДСУДНІСТЬ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Патентна Н.С., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Баран С.О.**

Останнім часом проблеми підвідомчості та підсудності справ господарським судам все частіше стали підійматися на сторінках наукових видань. З появою адміністративних судів та Кодексу адміністративного судочинства України проблема розмежування кола справ між господарськими та адміністративними судами є найактуальнішою. І хоча «більше проблем» виникає з підвідомчістю, але і питання підсудності виявляється колізійним та недостатньо вивченим на теоретичному рівні.

Метою дослідження є розробка питань підвідомчості справ господарським судам та комплексне дослідження питання виключної підсудності справ господарським судам, формулювання теоретичних положень та практичних висновків, спрямованих на ефективне забезпечення захисту прав, свобод та інтересів суб'єктів права у господарському судочинстві.

Розмежування компетенції всередині господарської системи іменується

підсудністю. С.В.Васильєв вважає, що підсудність – це віднесення підвідомчої господарським судам юридичної справи відповідному господарському суду.

Важливість та необхідність дослідження підвідомчості та підсудності справ як процесуальних інститутів витікає з конституційної тези відносно розповсюдження юрисдикції судів на всі правовідносини, що виникають у державі.

Визначаючи підвідомчість судових справ слід зазначити, що це правовий засіб, за допомогою якого здійснюється розмежування сфер відання органів судової влади. Судова юрисдикція як міжгалузевий інститут процесуального права опосередковує розмежування компетенції з правового регулювання суспільних відносин у процесі судової право реалізації між органами судової влади. Таким чином, юрисдикція завжди передбачає наявність компетенції, оскільки між юрисдикцією та компетенцією існує діалектичний зв'язок і ці два поняття взаємопов'язані, не можуть існувати самостійно, відокремлено одне від одного.

Крім судової юрисдикції, існує юрисдикція інших органів, які мають право вирішувати юридичні питання, у тому числі органи нотаріату, третейські суди, міжнародні судові установи, а також інші органи, які відповідно до закону мають право здійснювати захист прав при вирішенні юридичних питань.

Таким чином, підвідомчість справи і юрисдикція співвідноситься як часткове та

загальне. Водночас, не слід плутати виключну підсудність, компетенцію і юрисдикцію господарських судів. У цьому аспекті виключна підсудність справ означає, що справи, які належать до компетенції господарських судів, залежно від предмета спору розглядаються в певних господарських судах. Тобто, мається на увазі, виключна підсудність справ, які належать до компетенції господарських судів.

Правильне розуміння та розмежування понять «підвідомчість» і»підсудність» має велике практичне значення. Якщо підвідомчість дозволяє виявити, який з державних органів є компетентним у конкретній справ (адміністративні, господарські, військові, третейські суди, суди загально

юрисдикції), то підсудність дозволяє розмежувати компетенцію між судам однієї ланки. Навіть можна стверджувати, що підсудність є засобом

конкретизації підвідомчості справ, віднесених до відання суду. Наразі існує два види підсудності: територіальна та виключна.

Отже, здійснивши дослідження даного питання , можна прийти до

висновку, що підсудність, незважаючи на невелике коло регулюючих відносин, охоплює важливі процесуальні аспекти, без яких господарське судочинство здійснювалось в Україні в неповній мірі. В перспективі, з розвитком економічно-торгівельних відносин обов'язково будуть з'являтися нові прецеденти, які не підпадатимуть під класичну господарську підсудність. І саме на цьому етапі розвиток інституту підсудності буде заповнювати прогалини процесуального права.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ЛОМБАРДІВ ЯК УЧАСНИКІВ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРАВОВІДНОСИН

Панасюк Т.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Гелич Ю.О.**

На сьогоднішній день, питання щодо правового регулювання діяльності ломбардів прописано у багатьох законодавчих актах, але врегульовано не повністю, оскільки не має єдиного закону, який би регулював діяльність ломбардів як учасників господарських правовідносин. Нині існує лише проект закону «Про ломбарди та ломбардну діяльність»

Згідно з «Положенням про порядок надання фінансових послуг ломбардами», а саме п.1.2. розділу І, ломбард - це фінансова установа, виключним видом діяльності якої є надання на власний ризик фінансових кредитів фізичним особам за рахунок власних або залучених коштів, під заставу майна на визначений строк і під процент та надання супутніх послуг ломбарду.

Статус ломбардів як учасників господарських првовідносин полягає у тому, що, на сьогодні це – повні товариства, також залишаються діючими ломбарди з державною формою власності. Проект закону України « Про ломбарди та ломбардну діяльність» пропонує створення ломбардів у формі державних підприємств (що, безперечно, викличе наукову дискусію навколо неможливості порівняння понять «державне підприємство» та «фінансова установа» через їх категоричну відмінність), повного та командитного товариств та товариства з додатковою відповідальністю. Поняття повного товариства законодавець закріпив у Цивільному кодексі України (ст.119) та Господарському кодексі України (п.5 ст.80). Відповідно до даних норм повним - є господарське товариство, всі учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства та несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язання усім своїм майном.

Законодавець закріпив досить важливе, на нашу думку, питання щодо статутного капіталу ломбарду. Згідно з Положенням «Про порядок внесення інформації про ломбарди до Державного реєстру фінансових установ» від 18 грудня 2003 р., а саме п.2.3.6. висувається така вимога, як: «наявності у ломбарду власного капіталу в розмірі не менше ніж 200 000 гривень».

Згідно статті 9 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 01 червня 2000 р., - «вироби з дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, при процедурі звернення стягнення на заставлене майно, ломбарди мають отримати ліцензію, що дає право на здійснення оптової, роздрібної торгівлі, комісійної торгівлі, торгівлі скупленими в населення та прийнятими під заставу даних металів».

Підводячи підсумок, слід зазначити, що все ж таки дане питання повинно бути врегульовано єдиним законом, тобто законом України «Про ломбарди і ломбардну діяльність».

ЗАКОНОДАВЧЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ НАЦІОНАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Орлова М.Є., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Гелич Ю.О.**

На законодавчому рівні термін «націоналізація» в українському законодавстві не закріплений. Проте він закріплений іноземним законодавством, а Україні відомий ще з радянських часів.

Однією з перших спроб закріплення даного процесу в Україні було внесення законопроекту «Про порядок примусового відчуження об'єктів права приватної власності у власність держави», де метою націоналізації є забезпечення оборонних, економічних, організаційно-технічних та інших стратегічних потреб держави й суспільства під час відвернення чи подолання наслідків надзвичайних ситуацій воєнного характеру, надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру.

Було зареєстровано ще один законопроект «Про порядок вилучення об'єктів права приватної власності у власність держави і власність територіальної громади (націоналізацію)». Проте не у всіх зазначених випадках мала мати місце застосування саме націоналізація.

Наступним був проект Закону «Про націоналізацію», відповідно до положень якого націоналізації могло би підлягати майно, що перебуває у власності юридичних осіб та майно фізичних осіб-підприємців.

Так само було зареєстровано проект Закону України «Про націоналізацію стратегічно важливих підприємств гірничо-металургійного комплексу України».

Усі вищезазначені законопроекти відхилено.

Фактично було прийнято один нормативно-правовий акт, який регламентує процес націоналізації - Постанова Кабінету Міністрів України № 32 від 18 січня 2001 року «Про затвердження Порядку повернення у державну власність об'єктів приватизації у разі розірвання або визнання недійсними договорів купівлі-продажу таких об`єктів».

ІНСТИТУТ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ (БАНКРУТСТВА): ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Носатова А.А., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Гелич Ю.О.**

Разом із науково-технічним прогресом розвивалася й економіка. В XXI столітті процес розвитку набрав стрімких темпів. Проте всі ми знаємо, що немає нічого досконалого. Внаслідок фінансової кризи проблема неплатоспроможності, яка ще 20 років тому була невідомою суб'єктам господарювання почала набирати значних обертів. Ця проблема залишається актуальною й до сьогодні. Для міжнародної фінансової кризи, яка впевненими кроками йде по планеті характерними є зниження обсягів виробництва в найрізноманітніших галузях економіки; збільшення кількості неплатоспроможних підприємств, що спричинено зниженням

або повною відсутністю стабільності і правової захищеності даних суб'єктів господарювання.

На теренах України інститут неплатоспроможності (банкрутства) утворився внаслідок формування засад підприємництва. Відповідно до яких, підприємницька діяльність – це самостійна, систематизована, ініціативна, ризикова діяльність суб'єктів господарювання, з метою отримання прибутку.

Інститут неплатоспроможності орієнтований на звільнення ринкової економіки від суб'єктів, які неефективно здійснюють свою підприємницьку діяльність.

Враховуючи стан платоспроможності на державних підприємствах, необхідно звернути увагу на те, що держава як власник майна для поліпшення фінансово-господарського стану цих підприємств застосовує різноманітні заходи щодо відновлення їх платоспроможності, основними з яких є процедура списання податкової заборгованості.

Проаналізувавши законодавство України, яке стосується інституту неплатоспроможності (банкрутства), ми зробили висновки, що: необхідно розрізняти поняття „банкрутство», „неплатоспроможність», яке обумовлено тим, що під банкрутством слід визнавати лише окремий, найбільш серйозний випадок неплатоспроможності, коли неспроможний боржник здійснює каранне діяння, яке завдає шкоду кредиторам, що для підприємства є фінансовою кризою; основоположними причинами виникнення кризи на українських підприємствах, в першу чергу, є перехід від адміністративно-командної системи господарювання до ринкової, а також процеси приватизації та адаптації підприємств до ринкових умов господарювання; збереження стратегічно важливих та підприємств - монополістів, що діють на загальнодержавних ринках, котрі опинилися у фінансовій кризі, доцільно забезпечувати за допомогою санаційних процедур, що повинні фінансуватися за рахунок стратегічного інвестора (власника). Участь держави у цьому процесі можлива у вигляді надання безвідсоткових кредитів, списання або розстрочення податкових боргів, надання державного замовлення або звільнення на деякий час від сплати податків; вдосконаленню механізму державного регулювання в сфері, що розглядається, повинно сприяти упорядкування статистичного (інформаційного) забезпечення;

ПОНЯТТЯ АГЕНТСЬКОГО ДОГОВОРУ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРАВІ

Мельник М.С., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: старший викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Пономарьова Т.С.**

Відповідно до ст. 297 Господарського кодексу України за агентським договором одна сторона (комерційний агент) зобов'язується надати послуги другій стороні (суб'єкту, якого представляє агент) в укладенні угод чи сприяти їх укладенню (надання фактичних послуг) від імені цього суб'єкта і за його рахунок.

Агентський договір повинен визначати сферу, характер і порядок виконання комерційним агентом посередницьких послуг, права та

обов'язки сторін, умови і розмір винагороди комерційному агентові, строк дії договору, санкції у разі порушення сторонами умов договору, інші необхідні умови, визначені сторонами. Договором повинна бути передбачена умова щодо території, в межах якої комерційний агент здійснює діяльність, визначену угодою сторін. У разі якщо територію дії агента в договорі не визначено, вважається, що агент діє в межах території України. Агентський договір укладається в письмовій формі. У договорі має бути визначено форму підтвердження повноважень (представництва) комерційного агента.

Агентський договір розглядається як самостійний вид договору, який призначений обслуговувати потреби комерційного обороту. Визначаючи місце агентського договору серед інших договорів, його слід віднести до групи торгово-посередницьких договорів, тобто договорів про надання послуг. Це місце агентського договору зумовлює його консенсуальний характер: договір вважається укладеним з моменту досягнення сторонами угоди з істотних умов.

Агентський договір є двостороннім, оскільки кожна із сторін - і та, котра надає послуги, і та, яка їх оплачує, - наділяються відповідно як правами, так і обов'язками.

Господарський кодекс передбачає,що агентський договір повинен містити істотні умови,за якими слід визначити:

а) сферу, характер і порядок виконання комерційним агентом посередницьких послуг;

б) права та обов'язки сторін;

в) умови і розмір винагороди комерційному агентові;

г) строк дії договору;

д) санкції у разі порушення сторонами умов договору.

На мою думку, ці положення можна розглядати в якості істотних умов. Водночас окремими статтями ГК передбачені наслідки неузгодження ряду зазначених умов (наприклад, ст.287 п.2,3, ст.303) Як бачимо, ці наслідки не пов'язані з визнанням договору неукладеним. Тому питання позначення вказаних умов в якості істотних залишається дискусійним.

На сьогодні Цивільний кодекс України не легалізував агентського договору як конструкції, яка має право на самостійне існування. Тому слід звернутися до Господарського кодексу України, який присвятив агентським відносинам гл. 31. Усе комерційне посередництво у сфері господарювання в ГК ототожнюється з агентськими відносинами. Під агентським договором розуміють зобов'язання, за яким одна сторона (комерційний агент) зобов'язується надати послуги другій стороні (суб'єкту, якого представляє агент) в укладенні угод чи сприяти їх укладенню (надання фактичних послуг) від імені цього суб'єкта і за його рахунок. У загальному вигляді можна було б погодитися з таким визначенням, якби не положення про те, що агент повинен виступати тільки від імені принципала і що всі посередницькі відносини у сфері господарювання є агентськими (п. 3 ст. 295 ГК України).

Усе вищезазначене, з одного боку, окреслює особливості цього інституту в країнах загального права, а з іншого - осіб, які діють за договорами доручення та комісії у праві континентальних країн, можна назвати «агентами», а договори, на підставі яких вони діють, -

«агентськими угодами». Таким чином, якщо укладається агентський договір, то до правовідносин, що виникають із нього, застосовуються норми, що регулюють договори доручення та комісії. Тому виходячи з наведеного можна зробити висновок, що для англо-американського права характерним є розуміння агентського договору як родового, при якому доручення і комісія виступають спеціальними видами, що підпорядковуються інституту агентування.

ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ЩОДО РОЗМЕЖУВАННЯ ЮРИСДИКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ТА ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ УКРАЇНИ

Маштакова Т.Ф., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Беспаль О.Л.**

Конституція України у ст. 124 проголошує, що юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі.

Відповідно до ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС), завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень.

Тобто, публічно-правовим спором є не будь-який публічно-правовий спір, а лише той, який випливає зі здійснення суб'єктом своїх владних управлінських функцій.

Виникнення спору між фізичною або юридичною особою з одного боку та суб'єктом владних повноважень з іншого не означає, що такий спір автоматично належить до юрисдикції адміністративного суду.

У теорії та практиці останніх років переваги набуває точка зору, відповідно до якої головним критерієм розмежування судових юрисдикцій повинен бути не суб'єктний склад спору, а його предмет, зміст спірних правовідносин. Якщо за змістом правовідносини є господарськими, а предметом з приводу якого виник спір, виступає господарська діяльність, то такого роду спори повинні розглядатися господарськими судами за правилами господарського судочинства.

Основа розмежування господарських і адміністративних правовідносин на законодавчому рівні закріплена в ч. 1 ст. 4 Господарського кодексу України (далі – ГК), відповідно до якої не є предметом регулювання цього Кодексу адміністративні та інші відносини управління за участі суб'єктів господарювання, в яких орган державної влади або місцевого самоврядування не є суб'єктом, наділеним господарською компетенцією і безпосередньо не здійснює організаційно-господарських повноважень щодо суб'єкта господарювання.

Зі змісту цієї норми вбачається беззаперечний висновок про те, що відносини, в яких орган державної влади або місцевого самоврядування, що наділені у відношенні суб'єктів господарювання господарською

компетенцією і правом здійснювати щодо них організаційно-господарські повноваження є суто господарськими.

Отже, здійснюючи розмежування адміністративних і господарських правовідносин перш за все треба визначати, яку саме компетенцію здійснює в спірних правовідносинах орган державної влади або орган місцевого самоврядування. Якщо названі органи влади виконують господарську компетенцію, спрямовану на організацію господарської діяльності, то вирішення спору належить виключно до юрисдикції господарського суду за правилами господарського судочинства.

ЩОДО ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ

Маркова Ю.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Гелич Ю.О.**

У червні 1996 р. право фізичних осіб на зайняття підприємницькою діяльністю отримало конституційне закріплення у ст.42 Конституції України, а саме «кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом». Дана норма поклала край шістдесятирічній забороні, що стосувалася фізичних осіб – отримувати прибутки від зайняття приватною справою.

Фізична особа здійснює своє право на підприємницьку діяльність за умови її державної реєстрації в порядку, встановленому законом (ст. 50 ЦКУ). Порядок державної реєстрації фізичних осіб-підприємців, визначається Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців», відповідно до якого державна реєстрація фізичних осіб-підприємців – це засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, а також вчинення інших реєстраційних дій, які передбачені законом, шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру.

Виходячи з аналізу вищезазначеного Закону, фізична особа затрачає досить велику кількість свого часу для здійснення реєстрації, тому хотілося б згадати про розвиток сучасних технологій, за допомогою яких підприємці малого бізнесу можуть значно продуктивніше розпоряджатися своїм часом з використанням електронної реєстрації. Так, у березні 2012 року на українському ринку був представлений перший в країні веб-сервіс для ведення електронної звітності.

Для подачі електронних документів для проведення державної реєстрації використовується Комп'ютерна програма «Реєстраційний портал», тобто програмне забезпечення, представлене у формі Інтернет-сторінки, що забезпечує формування та подання документів, необхідних для проведення державної реєстрації фізичних осіб – підприємців відповідно законодавства.

Для роботи з реєстраційним порталом необхідно самостійно створити індивідуальний обліковий запис заявника, який використовується для ідентифікації заявника на Реєстраційному порталі, перегляду заявником інформації про стан розгляду направлених ним електронних документів для проведення державної реєстрації фізичної особи - підприємця, а також

для отримання заявником електронних документів, які направлені йому державним реєстратором. Проте, необхідно мати електронний цифровий підпис для здійснення електронної реєстрації.

Дані нововведення дають змогу особам, які виявили бажання стати фізичними особами-підприємцями, не виходячи з дому зареєструватися у встановленому законом порядку, затративши для цього мінімум часу.

На підставі проведеного дослідження можна зробити висновок про те, що станом на сьогоднішній день все таки існує складність юридичної процедури державної реєстрації фізичних осіб-підприємців, що потребує необхідності покращення чинного законодавства.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВІДВОДУ СУДДІ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Мазниченко А.А., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: старший викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Пономарьова Т.С.**

Одним із процесуальних прав, які передбачені статтею 20 ГПК України, є право сторін та інших учасників господарського процесу заявляти відводи суддям. Практика господарського та цивільного судочинства свідчить про те, що це право може недобросовісно, але доволі ефективно, використовуватись сторонами з різноманітною метою. Переважно «недобросовісні» заяви про відвід заявляються для затягування судового процесу. А також, проблемою відводів є неможливість оскарження ухвал про задоволення (незадоволення) заяв про відвід суддів (чинним законодавством України така можливість не передбачена). Проте, на практиці мають місце непоодинокі випадки оскарження таких ухвал.

Підстави відводу судді - це обставини, за наявності яких суддя не може брати участі в розгляді конкретної справи. Ці обставини можуть бути суб'єктивного характеру і стосуватися особистих зв'язків судді з особами, або його особистої поведінки щодо справи, чи об'єктивного характеру і стосуватися процесуального статусу судді у справі, яка розглядалася раніше.

Чинний господарський процесуальний кодекс передбачає способи відводу, а саме: добровільний (самовідвід) та примусовий (за допомогою інших осіб). Ст. 20 ГПК України чітко визначає обставини за яких можливий та має місце відвід судді. Зокрема, суддя не може брати участі в розгляді справи і підлягає відводу (самовідводу), якщо він є родичем осіб, які беруть участь у судовому процесі, якщо було порушено порядок визначення судді для розгляду справи, або якщо буде встановлено інші обставини, що викликають сумнів у його неупередженості. Суддя, який брав участь у розгляді справи, не може брати участі в новому розгляді справи у разі скасування рішення, ухвали, постанови, прийнятої за його участю, або у перегляді прийнятих за його участю рішень, ухвал, постанов за нововиявленими обставинами.

До інших випадків, які викликають сумніви в неупередженості судді, відносять:

- залежність судді від особи, яка бере участь у справі, або її представника;

- суддею надана публічна оцінка обставин справи, до закінчення її розгляду (виступи в засобах масової інформації тощо);

- попередня службова діяльність судді або учасників справи,

- перебування суддів в родинних стосунках при колегіальному розгляді справи судді, тощо.

Нормою ст. 20 ГПК України встановленний вичерпний перелік осіб, які мають право заявляти відвід судді: сторони; прокурор, який бере участь у судовому процесі;треті особи, які беруть участь у судовому процесі та користуються правами сторони (ст. 26, 27 ГПК).

Заява про відвід повинна бути мотивованою та містити підстави відводу. Заява викладається в письмовій формі, до неї повинні бути додані докази, які підтверджують обставини, викладені в заяві. Відвід може бути заявленим до початку вирішення спору. Заявляти відвід після цього можна лише у разі, якщо про підставу відводу сторона чи прокурор дізналися після початку розгляду справи по суті. Питання про відвід судді згідно останніх змін до ГПК України вирішується складом суду, що вирішує конкретну справу. Якщо голова господарського суду прийняв справу до свого провадження, питання про його відвід вирішується президією Вищого господарського суду України в триденний строк з дня надходження заяви про відвід.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ АКЦІОНЕРАМИ ПРАВА НА ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

Лопатюк Н.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Борцевич П.С.**

Можливість ефективної реалізації акціонерами своїх корпоративних прав цілком залежить від їх обізнаності про діяльність акціонерного товариства.

Своєчасне отримання достовірної інформації, зокрема про фінансовий стан акціонерного товариства, дозволяє акціонерам, з одного боку, приймати виважені рішення щодо стратегії розвитку акціонерного товариства, а, з іншого боку, вирішувати питання щодо розпорядження своїми акціями. Разом з тим, на практиці, іноді виникає колізія між можливістю отримання акціонерами інформації та забороною доступу до відомостей, які становлять комерційну таємницю акціонерного товариства. Варто зазначити, що комерційна таємниця – інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію. Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного,

виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці.

Законодавство України спрямоване на забезпечення реалізації закріпленого за акціонерами права на інформацію (п. 4 ч. 1 ст. 25, п. 4 ч. 2 ст. 26 Закону «Про акціонерні товариства») і, відповідно, — передбачають обов'язок акціонерних товариства (далі – АТ) забезпечити кожному акціонеру доступ до документів, визначених ч. 1 ст. 77 Закону «Про акціонерні товариства», крім документів, що підтверджують права товариства на майно, документів бухгалтерського обліку та переліку афілійованих осіб товариства із зазначенням кількості, типу та/або класу належних їм акцій.

Важливими складовими механізму реалізації права акціонера на інформацію є: а) встановлений строк, протягом якого акціонеру має бути надані завірені копії документів - протягом 10 днів з моменту надходження письмової вимоги акціонера; б) визначення відповідальних за це осіб чи органу (такими є корпоративний секретар, а в разі його відсутності — виконавчий орган товариства); в) строку повідомлення акціонером виконавчого органу про намір отримати завірені копії конкретних документів (не пізніше ніж за п'яти робочих днів); г) визначення місця і часу отримання інформації — у приміщенні товариства за його місцезнаходженням у робочий час; д) вимоги до розміру плати за надання документів (якщо вона встановлюється товариством): не може перевищувати вартості витрат на виготовлення копій документів і витрат, пов'язаних з пересиланням документів поштою; е) можливість отримання акціонером додаткової інформації (тобто не зазначеної в ч. 1 ст. 77 Закону «Про акціонерні товариства») за згодою виконавчого органу або у випадках і порядку, передбачених статутом або рішенням загальних зборів акціонерного товариства.

На публічне акціонерне товариство покладається додатковий обов'язок щодо забезпечення доступу до інформації про таке товариство: мати власну веб-сторінку в мережі Інтернет, на якій розміщується інформація, що підлягає оприлюдненню відповідно до законодавства (ч. 4 ст. 105 ЦК, ст. 35, ч. 1 ст. 82 Закону «Про акціонерні товариства», ч. 4 ст. 14 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», статті 39—41 Закону «Про цінні папери та фондовий ринок»), а також інформація, визначена пунктами 1—3, 5, 6, 10, 11, 13—16 ч. 1 ст. 77 Закону «Про акціонерні товариства».

Також в законодавстві містяться спеціальні положення щодо обов'язку АТ (незалежно від типу — приватне чи публічне) надати перелік афілійованих осіб та відомості про належні їм акції товариства на вимогу акціонера або Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Також законодавством встановлено відповідальність за ненадання такої інформації: Неправомірна відмова в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності, у випадках, коли така інформація підлягає наданню на запит громадянина чи юридичної особи відповідно до законів України тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Однак, акціонери зобов'язані отримувати інформацію в законний спосіб та не використовувати її на шкоду акціонерному товариству,

оскільки за незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю та розголошення комерційної таємниці передбачена кримінальна відповідальність.

Таким чином законодавством України повністю забезпечуються права акціонерів щодо реалізації права на доступ до інформації про діяльність акціонерного товариства та встановлюються зобов'язання щодо нерозголошення даної інформації.

ГОСПОДАРСЬКІ СИСТЕМИ: СПОНТАННИЙ ПОРЯДОК ТА ІЄРАРХІЯ

Кукуруза О.О., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС **Грущенко О.А.**

Господарська система - особливим чином упорядкована система зв'язку між виробниками і споживачами матеріальних і нематеріальних благ.

Це означає, що не існує «броунівського руху» в господарській діяльності людей, як це може здатися на перший погляд. Процес виробництва, обміну, розподілу і споживання благ, що здійснюється в різноманітних формах, завжди виявляється організованим тим чи іншим чином.

Для того, щоб здійснити свій вибір у світі обмежених ресурсів, господарський суб'єкт повинен розташовувати необхідною інформацією про те, що, як і для кого виробляти. Формуються три основних завдання, які повинні вирішуватися в будь-якому суспільстві.

Можна сказати, що різні суб'єкти господарських систем в історії людської цивілізації - це різним чином влаштовані інформаційні системи, які і зумовлюють спосіб вирішення трьох основних завдань господарського життя.

Економічна теорія розглядає два різні способи координації: спонтанний, або стихійний порядок та ієрархію.

У спонтанних порядках інформація, необхідна виробникам і споживачам, передається шляхом цінових сигналів. Підвищення або зниження ціни ресурсів і вироблених з їх допомогою благ підказує господарським агентам, в якому саме напрямку потрібно діяти, тобто що, як і для кого виробляти. У будь-якій системі виробник повинен здійснювати розрахунок своїх витрат (витрат) і одержуваних вигод. Це відноситься і до споживача. Але як можливо здійснити таке завдання, якщо людина, що веде домашнє господарство або керівник фірми не в змозі окинути поглядом весь «економічний космос», за висловом Вальтера Ойкена, відомого німецького економіста? Звичайно, в господарстві Робінзона на маленькому острові або в рамках відносно невеликого первісного племені кількість наявних ресурсів і комбінації їх альтернативного використання являють собою величину, що піддається обліку. Але як можливо розрахувати співвідношення вигод і витрат не в малих групах, а при «розширеному порядку людського співробітництва»,

як іменує Ф. Хайек сучасну господарську систему, звану капіталізмом? Адже інформація про наявні ресурси, про смаки і переваги споживачів розсіяна, розосереджена, вона не перебуває у такому собі Центрі. У таких умовах тільки механізм коливання цін, або альтернативних витрат, може скоординувати економічний вибір людей. Така господарська система названа Хайеком спонтанним, або мимовільним порядком, що підкреслює еволюційний, незалежний від будь-чиїх намірів або планів характер її виникнення. Спонтанний порядок виник природним шляхом, в ході розвитку людської цивілізації. Ринок - це і є спонтанний порядок.

Система наказів і доручень, що йде зверху вниз, від якогось Центру до безпосередньому виконавцю (виробнику) - це інший спосіб отримання інформації про те, що, як і для кого виробляти. Така система називається ієрархією. Прикладом ієрархічного порядку може бути первісна громада, де вождь племені вирішував, кому, як і чим займатися. Ієрархія - це і командно-адміністративна система, чи соціалізм, де держава в особі Держплану або вищих партійних інстанцій віддавало накази, що саме виробляти, розподіляло ресурси, прикріпляло постачальників до споживачів. У формі ієрархії здійснює свою діяльність і фірма, де керівник віддає накази своїм підлеглим. Ієрархія заснована не на цінових сигналах, а на владі, персоніфікованої в особі керівника фірми або центрального керуючого державного органу.

У господарській діяльності людей відомі два основних правових режиму: приватної власності та державної власності, а також змішані (на основі цих двох) правові режими.

Право приватної власності означає, що окрема фізична або юридична особа володіє всім пучком прав власності або тільки деякими повноваженнями. Деякі права існують лише в певній комбінації і, взяті самі по собі, не мають ніякої цінності. Комбінації цих прав з урахуванням того, що ними володіють різні фізичні та юридичні особи, можуть бути досить різноманітними. Тому можна говорити про різноманітність форм власності.

Право державної власності означає, що всім пучком прав або різними його компонентами володіє виключно держава.

Сучасна господарська система західних країн іменується «змішаною економікою». По-перше, визначальним способом передачі інформації в них є механізм цінових сигналів, або спонтанний порядок. По-друге, у приватній власності знаходиться переважна частка рідкісних (обмежених) ресурсів, головним з яких є капітал. Тому термін «змішана економіка» відображає всього лише та обставина, що в чистому вигляді ми не спостерігаємо ні спонтанного порядку, ні ієрархії; ні правового режиму виключно приватної власності, ні виключно державної власності. Мова не йде про якийсь «третій шлях», по якому йдуть такі країни, як Великобританія, Австрія, Швеція, Японія, Південна Корея і т. п. Більше того, прагнення розширити межі державного сектора з неминучістю буде підсилювати ієрархічні компоненти в даній системі господарських зв'язків і чревате наростанням трансакційних витрат, які можуть перекреслити благі наміри, з якими пов'язане посилення ролі держави в економіці.

НЕДОБРОСОВІСНА КОНКУРЕНЦІЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Кузьменко В.С., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Нескороджена Л.Л.**

На сьогоднішній день одним із пріоритетних напрямів розвитку державної економіки та суспільних відносин є ефективно конкуруючий ринок. Фундаментальні гарантії забезпечення захисту та заборона недобросовісної конкуренції містяться у ч.3 ст.42 Конституції України, в якій закріплено, що: «Держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція». Однак, система захисту від недобросовісної конкуренції в Україні, на даний момент, знаходиться на стадії формування, а тому потребує часткового реформування та доопрацювання.

Для того, щоб розкрити основні проблеми цієї правової категорії та сформувати шляхи їх вирішення, необхідно аналізувати таке поняття, як «недобросовісна конкуренція». Уперше дане визначення було подано у статті 10bis Паризької конвенції щодо охорони промислової власності від 1883 року, в якій було вказано, що актом недобросовісної конкуренції вважається будь-який акт конкуренції, що суперечить чесним звичаям у промислових і торгівельних справах . Згідно Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», недобросовісними вважаються будь-які дії в конкуренції, що суперечать торговим й іншим чесним звичаям у господарській діяльності.

У ГКУ в ч.1 ст.32 зазначається, що недобросовісною конкуренцією визнаються будь-які дії у конкуренції, що суперечать правилам, торговим та іншим чесним звичаям у підприємницькій діяльності.

Для захисту від недобросовісної конкуренції в Україні існує система, яка на сьогодні включає в себе два способи: адміністративний та судовий. Перший спосіб передбачає звернення із заявою чи скаргою до державного органу (в Україні таким органом є Антимонопольний комітет); другий спосіб полягає в поданні позовної заяви до господарського суду.

Отже, простеживши ситуацію, щодо недобросовісної конкуренції, яка склалася в Україні, дослідивши чинне законодавство, не лише нашої країни, але й зарубіжних країн та розглянувши порядок захисту інтересів осіб у даній сфері, можна запропонувати такі засоби вдосконалення існуючої системи:

1. Насамперед – це покращити роботу органів, які захищають інтереси суб'єктів господарювання, тобто: викорінити корупцію, забезпечити якісніший підбір кадрового забезпечення, створити спільну систему боротьби з недобросовісною конкуренцією між державними органами.
2. Переглянути та удосконалити державними органами способи вирішення конфліктів щодо недобросовісної конкуренції.
3. Впорядкувати та систематизувати законодавство України, а також використати досвід та правову базу зарубіжних країн для створення Конкурентного Кодексу.

4. Провести інформаційно-роз'яснювальні бесіди та лекції, а також задіяти засоби масової інформації для висвітлення переваг добросовісної конкуренції як для підприємців, так і для споживачів та пояснити порядок захисту їх від недобросовісної конкуренції.

Отже, слід не лише зробити ефективнішими засоби захисту суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції, а й створити такі умови, за яких було б невигідно порушувати правила чесної конкуренції. Адже недобросовісна конкуренція є вкрай небажаним явищем для української держави, особливо в період побудови ринкових відносин та розвитку громадянського суспільства, що відповідають світовим стандартам.

ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЛОМБАРДІВ В УКРАЇНІ

Коломіченко В.П., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Гелич Ю.О.**

На сьогодні в Україні створення та діяльність ломбардів здійснюються відповідно до Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», Проекту Закону України «Про ломбарди і ломбардну діяльність», Положення Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України «Про порядок надання фінансових послуг ломбардами», Закону України «Про заставу» та інших законів України і виданих відповідно до них нормативно-правових актів. Але у всіх цих документах не має єдності, серед них не має одного спеціального закону, який би повністю регулював створення та діяльність ломбардів.

У разі виникнення у громадян термінових потреб у невеликих сумах грошей на короткі періоди така форма кредитування населення є однією з найпростіших і найзручніших, а тому виявилася стійкою в конкурентній боротьбі з банками та кредитними спілками.

В Проекті Закону України «Про ломбарди і ломбардну діяльність», який використовується, визначаються правові засади створення і діяльності ломбардів з надання ломбардних послуг, здійснення регулятивних і наглядових функцій за діяльністю з надання таких послуг.

Метою цього нормативного документу є забезпечення стабільного розвитку діяльності ломбардів в України та захист інтересів споживачів ломбардних послуг.

В період економічної кризи , що розгорталася у світі у 2008-2009 роках та продемонструвала значний дисбаланс розвитку світової економіки, структурну відсталість української економіки, особливої привабливості набували ломбарди.

Для малозабезпечених шарів населення звичайні банки, в відмінності від ломбардів недосяжні. Крім того ломбарди частіше є більш стабільними у фінансовому відношенні. Ломбарди мають привілеї у порівнянні з іншими інститутами «макрофінансового сектору». Клієнти ломбардів не мають права мати довгочасну заборгованість, за допомогою того, що вносять заставу не менш цінності ніж позика. Робота з удосконалення законодавства що до ломбардів не припиняється.

Але все ж таки, хоча останнім часом и було багато змін законодавчої бази що до ломбардів України, і досі не існує спеціального закону, який би повністю регулював створення та діяльність ломбардів в Україні.

З вищевикладеного можна зробити висновок, що прийняття Закону про ломбарди дозволить створити ефективну державну систему регулювання правовідносин у сфері ломбардної діяльності, необхідні правові механізми реалізації ломбардами визначених для них функцій та забезпечить захист споживачів ломбардних послуг.

З метою розв'язання складних економічних, фінансових, організаційних задач, що стоять перед ломбардними установами, необхідно врахувати досвід зарубіжних країн та проводити подальші наукові дослідження.

ТРЕТЕЙСЬКИЙ СУД ЯК НЕДЕРЖАВНИЙ ТА НЕЗАЛЕЖНИЙ ОРГАН СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Коваль К.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Нескороджена Л.І.**

Процесуальний порядок розгляду спорів третейськими судами не знайшов свого повного і детального врегулювання на законодавчому рівні, на зразок ЦПК України та ГПК України, а закріплюється в основному у регламентах відповідних постійно діючих третейських судів або правилах третейського розгляду у третейському суді для вирішення конкретного спору. І це зрозуміло, оскільки за своєю правовою природою третейський розгляд є договірним і залежить від волевиявлення та домовленості сторін передати свій спір на розгляд третейського суду. Тому більшість правових норм Закону України «Про третейські суди» мають диспозитивний характер і відсилають до регламентів постійно діючих третейських судів або правил третейського розгляду у третейському суді для вирішення конкретного спору, безперечно, якщо останні не суперечать обов'язковим положенням Закону України «Про третейські суди». Регламенти постійно діючих третейських судів стають своєрідними процесуальними кодексами, які визначають правила третейського розгляду в кожному конкретному третейському суді.

Третейські суди, можуть розглядати будь-які справи, що виникають із цивільних та господарських правовідносин, за винятком: справ у спорах про визнання недійсними нормативно-правових актів; справ у спорах, що виникають при укладенні, зміні, розірванні та виконанні господарських договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб; справ, пов'язаних з державною таємницею; справ у спорах, що виникають із сімейних правовідносин, крім справ у спорах, що виникають із шлюбних контрактів (договорів); справ про відновлення платоспроможності боржника чи визнання його банкрутом та інші категорії справ.

Перевагами розгляду справи в третейському суді є: терміни по вирішенню не виходять за рамки двох календарних місяців, тобто швидкість погашення конфлікту; в більшості випадків відсутній судовий збір за розгляд справи, лише фіксована ставка, тобто фінансова доступність; звернення до третейського суду призупиняє закінчення строку позовної давності; рішення судів мають обов'язкову юридичну

силу і забезпечуються примусовою силою держави на підставі Законів України «Про виконавче впровадження» і «Про державну виконавчу службу». Не дивлячись на аргументи багатьох юристів, рішення третейського суду не оскаржуються по суті, а лише за процесуальними підставами, перелік яких приведений в ст.51 Закону «Про третейські суди» і дуже обмежений.

Разом з тим є ряд проблем діяльності третейських судів, основна причина виникнення проблем у зазначеній сфері є недосконаліть законодавства, що регламентує діяльність третейських судів та їх взаємодію із судами та іншими державними органами. Справа в тому, що низка положень Закону «Про третейські суди» внаслідок їх юридично-технічної недосконалості не узгоджується з положеннями інших законодавчих актів (зокрема, з положеннями ЦПК та ГПК), що призводить до складних системних колізій, вирішувати які доводиться саме судам. Крім того, у чинному законодавстві з питань, пов'язаних з діяльністю третейських судів, наявна велика кількість прогалин, які на сьогодні вже виявлені завдяки напрацьованій практиці. Наявність колізій і прогалин неминуче призводить до неоднакової практики вирішення спорів, у першу чергу судами, що негативно позначається на рівні захисту прав осіб, а також створює ґрунт для численних зловживань.

СУЧАСНІ ІНВЕСТИЦІЇ: FAMILY OFFICE ЯК HI-END СЕРВІС ДЛЯ НАЙБАГАТШИХ ПРИВАТНИХ ІНВЕСТОРІВ І ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

Коваль І.А., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Беспаль О.Л.**

Під терміном «сімейний офіс» (Family Office) може розумітись будь-яка кількість різноманітних структур або класифікацій. Це може бути як інституційне утворення так і незалежна структура, яка представляє інтереси як однієї сім'ї так і декількох. В останньому випадку мова йде про Multi Family Office (MFO). Family Office – це hi-end сервіс для найбагатших приватних інвесторів і членів їх сімей.

В останні роки, MFO стає все більш популярною і жаданою платформою із всебічного обслуговування інтересів заможних сімей (High-Net-Worth Families) по відношенню до найбільш оптимальної правової побудови корпоративних структур клієнта з метою їх повного захисту, ефективного управління, можливого відчуження або передачі наступному поколінню, податкової оптимізації і розподілу дивідендів кінцевому володільцю з гарантованим захистом його імені від публічного контролю.

На сьогоднішній день, типові багаті сім'ї глобально пов'язані та активні, дуже мобільні і мають доступ до кращих консультантів у будь-який час. Сім'ї повертаються в бік більш рухомої, індивідуальної, але, тим не менш, всебічної моделі використання MFO або створення SFO (Single Family Office), як структури з координування, контролю, консолідації та нагляду щодо усіх фінансових і нефінансових активів, а також дій сім'ї.

Сімейні офіси умовно можна поділити на 3 категорії: клас А – фінансові послуги, а також послуги в сфері нерухомості; клас В – фінансові послуги, в яких при цьому беруть участь банки та найбільші

консалтингові компанії; клас С – послуги в сфері нерухомості за участю юридичних компаній.

Наріжними каменями загальноприйнятої моделі MFO являються управління активами, планування спадкування, податкове планування, політичні і соціальні ризики, валютне планування.

Таким чином, можна зробити висновок, що вивчення і удосконалення такого потужного і складного інституту к MFO в умовах глобальної боротьби за чистоту фінансів має неабияке значення, і те що мультиофіси на сьогоднішній день привернули до себе значну увагу світової спільноти, знаходячись десятки років «за кадром» говорить про перші спроби детінізації цієї структури.

ВПЛИВ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ФАКТОРІВ НА ПРОЦЕС РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Клочков Б.І., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Нескороджена Л.І.**

Актуальність даного питання обумовлена геополітичними змінами, що відбуваються в Україні впродовж останнього часу, на тлі яких можна провести дослідження ефективності роботи структурних елементів системи МВС України, їх взаємодію, а також особливості здійснення адміністративного управління, зокрема в кризових ситуаціях. Ці обставини дають змогу об'єктивно та ефективно здійснити аналіз ситуації та виявити слабкі сторони існуючої системи – тобто такі, що потребують негайного реформування та впровадження інновацій.

Відтак, інноваційна діяльність в системі МВС України в силу виниклих обставин набуває розвитку в дещо іншій площині, тобто, змінюються пріоритети, а саме із впровадження матеріально-технічних інновацій та оптимізації існуючих інформаційних систем та взаємодії системи органів МВС України на суб'єктно орієнтовану інноваційну діяльність. Особливість такого напрямку діяльності безпосередньо полягає у проведенні низки заходів адміністративно-правового характеру, в першу чергу, що передбачає процес люстрації, зважаючи на суспільну необхідність реформування правоохоронної системи, неефективність управління структурними підрозділами та певну залежність від політичних реалій. Основними вимогами, що ставляться до процесу люстрації безперечно є забезпечення багаторівневого, системного, всеохоплюючого впливу на відповідних керуючих суб'єктів в межах системи органів МВС України, що основані як на конституційних принципах так і на загальних засадах здійснення правоохоронної діяльності із урахуванням проєвропейського напряму розвитку.

Наступним кроком у відносинах реформування повинно стати забезпечення горизонтальних відносин в правоохоронній системі. На даному етапі на особливу увагу заслуговує розгляд питання із підготовки молодих, висококваліфікованих, незаангажованих спеціалістів, що мають різну спеціалізацію та можуть здійснити ефективну діяльність та забезпечити нормальне функціонування системи органів МВС України. Такі особи повинні відповідати поставленим критеріям, але в першу чергу

необхідно усвідомлювати наявність високого рівня правосвідомості, моральних якостей та патріотизму, адже саме ці обставини дають змогу досягти найвищого соціального ефекту. Цілком логічно постає питання про належний рівень фінансової забезпеченості, соціального захисту та соціального статусу осіб які виконують обов'язки в різних ланках системи органів МВС України.

Як висновок, можна зазначити, що впровадження інновацій в системі МВС України повинно сприяти її всебічному вдосконаленню, реорганізації підходу до провадження правоохоронної діяльності, підвищення довіри у громадян до правоохоронних органів та створення відчуття захищеності та впевненості в державі, що можливо досягти лише при наявності взаємної згоди, що передбачає здійснення як законотворчої діяльності так і організаційно-правових заходів.

ЕЛЕКТРОННІ ДОКАЗИ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ: ПРОБЛЕМИ ФОРМАЛІЗАЦІЇ

Качан А.О., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Беспаль О.Л.**

Загальновідомо, що на сьогодні науково-технічний прогрес дістався майже усіх сфер суспільного життя. Господарські правовідносини – не є виключенням, а як наслідок і власне господарське судочинство має впроваджувати досягнення науки і техніки. Однак, регулювання правовідносин доказування – як складової господарського процесу, вже не відповідає соціальним реаліям. Особливої уваги, у розрізі даного питання, набувають аспекти використання інформації, почерпнутої з Інтернету, і листування електронною поштою. Такі факти не сприймаються господарськими судами України як докази у справі та не визначені безпосередньо у Господарському кодексі України (далі – ГКУ). Але в радянські часи саме арбітражі, правонаступниками яких стали господарські суди, були «законодавцями правової моди» у сфері надання юридичного значення комп'ютерної або, як тоді казали, машинної інформації. Наприклад, згідно з п. 2 інструктивного листа Держарбітражу СРСР від 29.06.1979 р., «… не втрачає властивості допустимості доказ, у створенні якого брала участь ЕОМ, якщо її використовували як комунікаційний канал або засіб фіксації умов угоди».

Судова практика пішла тим шляхом, що якщо електронні докази не передбачені в чинному ГПК як допустимі засоби доказування, то ніякі фактичні дані бути ними підтверджені не можуть. Інакше кажучи, електронні докази відсутні в переліку законних засобів доказування, а тому не долучаються до справи як такі. Між тим у ч. 2 ст. 8 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 р. чітко закріплена норма, згідно з якою допустимість електронного документа як доказу не може бути спростована лише на підставі того, що він має електронну форму.

На нашу думку, в найближчі роки суттєво збільшиться потік справ, в яких як докази будуть фігурувати електронні документи, а також письмові документи, підготовлені з використанням комп'ютерної техніки або мережі Інтернет. Як правило, ними будуть і вже зараз є справи про

банкрутство, захист честі й гідності, справи, пов'язані з несвоєчасними розрахунками за товари та послуги, охороною винятковых прав, податкові позови (де віднедавна практикується подача декларацій в електронному вигляді) і багато інших категорій спорів. Тому господарські суди повинні бути готові до того, щоб сприйняти відповідні матеріали як докази, оцінити їх за своїм вільним розсудом, винести на основі їх аналізу правосудні рішення і, як наслідок, захистити порушені права, навіть якщо підстави виникнення останніх були оформлені настільки екзотично для вітчизняної судової системи.

Як висновок, зазначимо, що правозастосовча практика, не чекаючи реакції законодавця, виробила низку схем, які з перемінним успіхом використовуються при спробах якимось чином формалізувати використання електронних документів в господарському судочинстві, а саме: найбільш надійним способом легалізації електронного листування вважається його нотаріальне засвідчення; фактичне прирівнювання електронних документів до письмових; найменш конфліктним способом ідентифікації електронних документів є, безумовно, використання сторонами електронного цифрового підпису при укладанні угод; нарешті, останнім способом легалізації електронних документів є вказівка на можливість їх використання в самому тексті угоди.

АСОЦІАЦІЯ ТА КОРПОРАЦІЯ ЯК СУЧАСНІ ФОРМИ ПІДПРИЄМСТВ: ПОРЯДОК СТВОРЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ІХ ДІЯЛЬНОСТІ

Ільчук Н.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Гелич Ю.О.**

Корпорація та асоціація являє собою найбільш важливі сучасні об’єднання підприємств, виходячи з їх частки у виробництві і виручці в економіці розвинених країн.

Означена тема є актуальною та привертає увагу науковців. І тому проблеми асоціації та корпорації як сучасних форм підприємств досліджували такі вчені: Барабаш О., Бесєдіна В., Білоус О., Бондар І. тощо.

Законодавство України називає чотири види господарських об'єднань: асоціації, корпорації, консорціуми і концерни. Цей перелік дає змогу певною мірою диференціювати наявні види об'єднань, виявляти їхні відмінності. Проте наведений перелік не має вичерпного характеру. Але досліджуючи асоціацію та корпорацію, ми дізналися,що у кожного з цих видів господарських об’єднань є певні особливості щодо створення та діяльності.

Асоціацією є договірне об'єднання, створене з метою постійної координації господарської діяльності підприємств, що об'єдналися, шляхом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових та матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб учасників асоціації. У статуті асоціації повинно бути зазначено, що вона є

господарською асоціацією. Асоціація не має права втручатися у господарську діяльність підприємств - учасників асоціації.

Корпорацією є договірне об'єднання підприємств, що створене на основі об'єднання інтересів підприємств-учасників у сфері виробництва, науки і комерції, шляхом делегування підприємствами-учасниками своїх повноважень з централізованого регулювання їх діяльності, органам управління корпорації.

Метою формування корпорації є консолідація виробничо-господарської діяльності підприємств, координація зусиль у розв'язанні складних технічних, фінансових, соціально-економічних проблем, забезпеченні захисту спільних інтересів, кооперуванні у випуску продукції тощо. Підприємства та організації, що входять до складу корпорації, зберігають права юридичної особи, повну фінансову незалежність і виробничо-господарську самостійність.

Особливості асоціації, а також її функції з координації діяльності учасників, надання послуг іншим підприємствам і організаціям — виробничих, комерційних, інформаційних — сприяє об'єднанню зусиль з налагодження господарських зв'язків, кооперування виробництва. Така діяльність спонукає до створення і розвитку тіснішої взаємодії між підприємствами та організаціями асоціації, до глибокої і досконалої інтеграції. Як наслідок, це приводить до необхідності і доцільності спільної економічної концентрації зусиль із досягнення загальної комерційної мети. ому асоціативну діяльність можна розглядати і як передумову переходу до створення складніших типів господарських об'єднань.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ АКЦІОНЕРІВ

Зіневич Д.С., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Беспаль О.Л.**

Актуальність теми полягає у тому, що у процесі реформування адміністративно-командної системи господарювання в Україні виник корпоративний сектор. Це акціонерні товариства, що утворилися внаслідок приватизації державних промислових підприємств. З розповсюдженням таких товариств виникла необхідність підвищити рівень корпоративного управління в акціонерних товариствах та створити систему захисту прав акціонерів.

Тож, не викликає сумніву, що захист прав акціонерів, є одним із найважливіших елементів системи корпоративного управління.

Корпоративне управління та захист прав акціонерів є необхідними умовами для залучення капіталу, який вкрай потрібен для оновлення виробництва та виходу на нові ринки.

Існує два джерела надходження коштів: кредиторів та стратегічних інвесторів, причому ефективне корпоративне управління та забезпечення прав акціонерів є важливими для використання обох джерел.

Отже, підприємство отримує змогу залучити кошти, якщо ті, хто їх надає, будуть упевнені, що їхні права гарантовані, а в разі якщо вони будуть порушені, то можливий їх ефективний захист. Тож, закріплення та

ефективне забезпечення прав інвесторів необхідне для економічного зростання країни.

Основними корпоративними правами акціонерів у системі корпоративного управління є: право на отримання інформації про діяльність корпорації; право на отримання частини прибутку корпорації у вигляді дивіденду; право на отримання частки майна при ліквідації підприємства.

Найрозповсюдженими порушеннями прав акціонерів є: неповідомлення власників акцій про проведення загальних зборів акціонерів; зміна місця та термінів проведення загальних зборів; унесення змін до порядку денного зборів у ході їх проведення тощо.

Згідно з принципами, які закріплені в Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), важливим показником, який визначає ступінь захисту прав акціонерів, є наявність ефективних засобів правового захисту від порушень, що не потребують значних витрат коштів та часу. Довіра дрібних акціонерів зростає, якщо правова система передбачає механізми, які дозволяють їм звертатися до суду, коли вони мають вагомі підстави вважати, що їхні права було порушено.

Отже, можна сказати, що захист прав акціонерів, особливо дрібних, є одним із найважливіших елементів системи корпоративного управління і безпосередньо впливає на ефективність функціонування акціонерних товариств.

Захист прав акціонерів може здійснюватися через державні органи, на які покладені функції регулювання ринку цінних паперів. Також, акціонери можуть захищати свої права через звернення до суду.

Досвід країн показує, що більшість проблем, пов'язаних із правами та ставленням до акціонерів, слід вирішувати на рівні закону.

Основними шляхами вирішення проблем захисту прав акціонерів та забезпечення однакового ставлення до них можуть бути такі: удосконалення законодавства, що регулює діяльність акціонерних товариств; включення певних норм, що забезпечують рівні права акціонерів та гарантують їх захист до статутів та внутрішніх документів товариств; підвищення ролі комісій із цінних паперів та фондового ринку тощо.

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

Жіляк О.Ф., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Гелич Ю.О.**

Згідно з ч. 1 ст. 55 Господарського Кодексу України, суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством.

Серед організацій - суб'єктів господарського права можна виділити: а) організації, які у вигляді професійного промислу виробляють і реалізують для суспільних (не власних) потреб продукцію, виконують роботи, надають послуги; б) організації - споживачі результатів господарської

діяльності; в) організації, що здійснюють професійну управлінську діяльність в економіці.

Суб'єкти господарського права діють або як власники основних засобів виробництва (наприклад, кооперативи, господарські товариства), або як господарюючі суб'єкти, засновані власниками (наприклад, державне підприємство, приватне підприємство).

Управлінські організації - міністерства, відомства - визначені законом як уповноважені власником (власниками) органи.

Господарське законодавство і право регулює умови створення і діяльності різних видів суб'єктів. Кожен вид має законодавчо визначену назву і правове становище.

Суб'єктів господарського права класифікують на види згідно з об'єктивним матеріальним критерієм. Таким критерієм законодавець вважає зміст діяльності або функції суб'єкта, які він виконує в економічній системі України.

Враховуючи особливості функцій, господарське законодавство визначає правове становище таких суб'єктів господарського права, як: 1) підприємства та їхні структурні підрозділи; 2) об'єднання підприємств; 3) фінансові та посередницькі інститути; 4) громадяни-підприємці; 5) органи державної виконавчої влади в економіці. Крім того, у кожній з цих груп враховуються особливості правового становища окремих видів суб'єктів господарського права.

Кожен з видів суб'єктів господарського права має свої певні завдання. Підприємство здійснює виробничо-господарську діяльність, банк – кредитну, розрахункову та іншу діяльність, орган державної виконавчої влади – управлінську діяльність в економіці і т. ін. Підприємства згідно із законом мають право здійснювати будь-які види законної господарської діяльності: виробничої, науково-дослідної, комерційної та ін. Більшість підприємств є комерційними організаціями, їх статутними цілями завжди виступає здійснення певної господарської діяльності з метою одержання прибутку.

МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ДЕРЖАВНОГО ТА ПРИВАТНОГО МАЙНА

Жигір Є.І., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Нескороджена Л.Л.**

В зв'язку з геополітичною ситуацією в Україні, необхідно створити певні механізми та інститути щодо захисту державного та приватного майна і прав. У світлі останніх подій чітко видно, що в законодавстві України існують певні прогалини, які необхідно усунути, оскільки їхня наявність ставить під питання здатність держави захистити як державне, так і приватне майно та відповідні права. Це підтверджують і дії влади АР Крим, яка ставить питання про націоналізацію державного майна України на їхній території.

Вирішенням питання щодо захисту державного та приватного майна і прав є створення певної комісії, яка була б складовою Кабінету Міністрів України та діяла на постійній основі. Завданням цієї комісії буде складання та пред'явлення позову про стягнення компенсації з Російської Федерації за вчинені нею дії. Ця комісія повинна зайнятися обліком усього

майна та корпоративних прав, об'єктів державної і комунальної власності, природніх копалин та ресурсів на території АР Крим та провести облік і приватного майна та прав тих осіб, які не бажають володіти цим майном та правами не в Україні. Правовою базою можуть слугувати Закони України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні», «Про оцінку земель». Після проведення обліку майна необхідно визначити його ціну, згідно з Законами України «Про приватизацію майна державних підприємств», «Про приватизацію невеликих державних підприємств», «Про приватизацію державного житлового фонду», «Про приватизацію державного майна» тощо. Але необхідно не лише оцінити вартість на даний момент, а й рентабельність та майнову частку держави у статутних капіталах підприємств. Сума компенсації буде складатися зі збитків, завданих фактично аншлюсом Криму. Відповідно до Цивільного та Господарського кодексів, збитки включають упущену вигоду, яка також повинна бути компенсована. Ще одною складовою збитків є компенсація моральної шкоди, адже своїми діями Російська Федерація порушила психічний спокій мільйонів українців по всьому світові і принизила ділову репутацію України, як суб'єкта міжнародних зносин. Ну і остання складова збитків – додаткові витрати, які понесла Україна внаслідок анексії Криму (витрати на евакуацію громадян з Автономії, надання тимчасового та постійного притулку, матеріальна допомога).

Визначена сума повинна враховувати, що на території Криму знаходилися єдині майнові комплекси, які забезпечували реалізацію державою основних функцій. Це і порти, і військові бази, і нафтодобувні та нафтопереробні станції, і великі підприємства та майнові комплекси, і заклади освіти, медицини тощо. Тому сума компенсації пред'явлена чи до Криму, чи до Російської Федерації повинна бути великою, що або відверне їх бажання до інтервенції, або зруйнує економіку зсередини та підніме українську.

Крім того, зазначена комісія повинна розглянути питання про громадянство, освіту, кредити, цільові фонди та соціальне забезпечення і вирішити, що робити по цим пунктам в АР Крим, адже ці питання суттєво впливають на державний бюджет України.

Геополітична ситуація, що склалася навколо Криму повинна бути вирішена, оскільки вона ставить під загрозу фундаментальні принципи України, що в свою чергу може зруйнувати всю систему національного законодавства – від принципу територіальної цілісності України до захисту права власності.

ПОРЯДОК СТВОРЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ (ВІЛЬНОЇ) ЕКОНОМІЧНОЇ ЗОНИ

Єрмоленко О.С., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: старший викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Пономарьова Т.С.**

Статус і території СЕЗ, а також строк, на який вона створюється, визначаються Верховною Радою України шляхом прийняття окремого закону для кожної спеціальної (вільної) економічної зони. СЕЗ створюються Верховною Радою України з ініціативи Президента України,

Кабінету Міністрів України або місцевих рад та місцевих державних адміністрацій.

Формування та розвиток СЕЗ має відбуватися за такими етапами:

І етап - заснування, нормативно-правове забезпечення, організаційне та інфраструктурне облаштування СЕЗ; ІІ етап - інвестиційне забезпечення, формування галузевої спеціалізації, визначення стратегічних інвесторів; ІІІ етап - подальший розвиток, диверсифікація галузевої та функціональної орієнтації СЕЗ.

Порядок їх створення, перелік та зміст необхідних для створення документів визначаються статтями 5-7 Закону України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон».

СЕЗ створюються Верховною Радою України за ініціативою Президента України, Кабінету Міністрів України або місцевих рад та місцевої державної адміністрації.

У разі створення СЕЗ за ініціативою Президента України або Кабінету Міністрів України відповідне рішення може бути прийнято лише після одержання письмової згоди відповідної місцевої ради та місцевої державної адміністрації, на території якої передбачається розташувати СЕЗ. У разі коли ініціатива у створенні СЕЗ належить місцевим радам та місцевим державним адміністраціям, вони подають відповідну пропозицію Кабінету Міністрів України.

Кабінет Міністрів України повинен розглянути пропозицію про створення СЕЗ у шістдесятиденний строк з дня її надходження і подати висновок з цього питання до Верховної Ради України. Загальні засади створення і функціонування СЕЗ в Автономній Республіці Крим визначаються згідно з Законом України «Про розмежування повноважень між органами державної влади України і Республіки Крим».

Відповідно до ст. 6 Закону документи про створення СЕЗ повинні містити:

а) рішення місцевої ради та місцевої державної адміністрації з клопотанням про створення СЕЗ (у разі створення СЕЗ за їх ініціативою) або письмову згоду відповідних місцевих рад та місцевих державних адміністрацій, на території яких має бути розташована СЕЗ (у разі створення СЕЗ за ініціативою Президента України або Кабінету Міністрів України);

б) проект положення про її статус та систему управління, офіційну назву СЕЗ; в) точний опис кордонів СЕЗ та карту її території; г) техніко-економічне обґрунтування доцільності створення і функціонування СЕЗ;

д) проект закону про створення конкретної СЕЗ. Інші документи вимагатися не можуть.

Функції та повноваження органу господарського розвитку і управління СЕЗ визначаються законом про створення конкретної СЕЗ. Орган господарського розвитку і управління СЕЗ забезпечує загальні умови її функціонування. Виконавчим директором органу господарського розвитку СЕЗ може бути як громадянин України, так і громадянин іншої країни, який працює за строковим контрактом.

СЕЗ вважається ліквідованою з моменту прийняття відповідного закону про її ліквідацію.

Типовими для більшості СЕЗ є податкові та митні пільги щодо: ввізного мита, податку на додану вартість, податку на прибуток, збору до фонду зайнятості плати за землю та акцизного збору.

На даний час в Україні функціонує 11 СЕЗ: «Азов» (м.Маріуполь);»Донецью»; «Закарпаття»; «Інтерпорт Ковель» (Волинська область); «Курортополіс Трускавець» (Львівська область); «Миколаїв» (Миколаївська область)»; Порто-франко» (м. Одеса)»; Порт Крим» (Автономна Республіка Крим); «Рені» (Одеська область);»Славутич» (Київська область); «Яворів« (Львівська область).

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Горбань О.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: старший викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Пономарьова Т.С.**

Державна економічна та правова політика щодо підтримки суб'єктів господарювання визначена Конституцією України, законами, підзаконними актами і правозастосовною практикою.

Одним із способів державної підтримки підприємництва в Україні визначаються у ст. 16 Господарського кодексу України, у якому визначено, зокрема, що держава може надавати дотації суб'єктам господарювання: на підтримку виробництва життєво важливих продуктів харчування, на виробництво життєво важливих лікарських препаратів та засобів реабілітації інвалідів, на імпортні закупівлі окремих товарів, послуги транспорту, що забезпечують соціально важливі перевезення, а також суб'єктам господарювання, що опинилися у критичній соціально-економічній або екологічній ситуації, з метою фінансування капітальних вкладень на рівні, необхідному для підтримки їх діяльності, на цілі технічного розвитку, що дають значний економічний ефект, а також в інших випадках, передбачених законом.

Проте одним з перших документів, спрямованих на розвиток підприємництва, зокрема та ринкове господарювання, взагалі була Концепція переходу Української РСР до ринкової економіки, прийнята Верховною Радою УРСР 1 листопада 1990 р.

Державна підтримка підприємництва є важливим чинником його активізації в умовах побудови ринкової економіки.

З метою створення сприятливих організаційних та економічних умов для розвитку підприємництва держава надавала земельні ділянки, передавала підприємцям державне майно (виробничі та нежитлові приміщення, законсервовані та недобудовані об'єкти і споруди, невикористовуване устаткування), необхідні для здійснення підприємницької діяльності. За допомогою економічних важелів (цільових субсидій, податкових пільг тощо) держава стимулює модернізацію технології, інноваційну діяльність, освоєння нових видів продукції та послуг.

Основними напрямами державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні є:

1) удосконалення та спрощення порядку ведення обліку в цілях оподаткування;

2) запровадження спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності для суб'єктів малого підприємництва, що відповідають критеріям, встановленим у податковому законодавстві;

3) сприяння розвитку інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва;

Наслідком таких заходів стало те, що упродовж останніх років характерними були позитивні тенденції збільшення кількості суб'єктів господарської діяльності, малих підприємств (у тому числі на 10 тис. осіб наявного населення), частки малих і середніх підприємств у загальній кількості суб'єктів підприємницької діяльності, обсягів виготовленої і реалізованої продукції одним підприємством, зокрема у секторі малого і середнього бізнесу, поступове вдосконалення галузевої структури підприємництва.

Державна підтримка спрямована на розвиток окремих видів господарської діяльності шляхом прийняття законів України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», «Про Національну программу сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» або окремих галузей господарства, наприклад, шляхом прийняття законів України «Про заходи щодо державної підтримки суднобудівної промисловості в Україні», «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001–2004 років», «Про державну підтримку підприємств, науково-дослідних інститутів і організацій, які розробляють та виготовляють боєприпаси, їх елементи та вироби спецхімії» тощо.

Ключовими нормами-орієнтирами правового регулювання відносин, що складаються в процесі управління державним майном, є положення ч. 5 ст. 13 Конституції, за якою держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності є рівними перед законом. Роль конституційних норм полягає у встановленні першооснови правового режиму майна державної власності, принципів управління таким майном з боку відповідних органів держави, гарантій використання майна для задоволення державних і суспільних потреб та його охорони, а також у встановленні основ розмежування компетенції органів державної влади у сфері управління цим майном.

Важливо, щоб господарські відносини базувалися на засадах партнерства суб'єктів господарювання і держави. Саме при взаємодії вільного бізнесу і влади, коли підтримка суверенітету підприємця спиратиметься на розподіл економічної та політичної влади, буде створено ефективну економіку.

НЕПРЯМИЙ (ПОХІДНИЙ) ПОЗОВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Воронцова Т.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Беспаль О.Л.**

В Україні актуальним є завдання поліпшення захисту прав власності та прав інвесторів. Одним з найважливіших аспектів цієї проблеми є необхідність ефективного правового захисту учасників юридичних осіб у відносинах з особами, які здійснюють управління такими юридичними особами. Тому постає питання про вибір форми захисту своїх порушених

прав. За кордоном, де ринкові корпоративні відносини мають довгу історію, поширення набув непрямий позов.

В даній роботі ми розглянемо можливість застосування похідного позову в Україні. Так, варто розпочати із Закону України від 15 грудня 2006 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення підсудності справ з питань приватизації та з корпоративних спорів», адже до прийняття даного закону не можна було говорити про участь фізичної особи в господарському процесі взагалі, не те що про захист її прав. В свою чергу Рішення Конституційного суду України № 18-рп/2004 від 1 грудня 2004 р. вказує на те, що акціонер може захищати свої права та охоронювані законом інтереси шляхом звернення до суду у випадку їх порушення, оспорювання чи невизнання самим акціонерним товариством, учасником якого він є, органами чи іншими акціонерами цього товариства. Фактично Рішення залишило відкритим питання про захист інтересів акціонерного товариства його акціонером (акціонерами) тим самим даючи певні передумови знову ж таки застосування непрямого позову. Наслідками даного Рішення стало те, що надалі приймалися достатньо різні рішення щодо можливості захисту учасниками господарських товариств інтересів самого товариства, якщо деякі суди розглядали такі рішення, то інші посилаючись на норми законодавства відмовляли в розгляді. Суди трактували Рішення КСУ на свій розсуд, що призвело до винесення зовсім різних рішень у схожих справах. Вирішенням даної проблеми стала Постанова Пленуму ВСУ «Про практику розгляду судами корпоративних спорів» від 24 жовтня 2008 р., яка чітко визначала, що законом не передбачено право акціонера (учасника) господарського товариства звертатися до суду за захистом прав чи охоронюваних законом інтересів товариства поза відносинами представництва і рекомендувала господарським судам відмовляти акціонерам (учасникам) господарського товариства в задоволенні позову про укладення, зміну, розірвання чи визнання недійсними договорів та інших правочинів, вчинених господарським товариством.

На противагу даному нормативному акту, ми можемо поставити Закон України «Про акціонерні товариства». Аналізуючи даний закон можна зробити висновок, що його норми вказують на можливість учасника компанії вимагати відшкодуваня збитків, завданих акціонерному товариству саме за допомогою похідного позову за умови, якщо весь статутний (складений) капітал контрагента є власністю заінтересованої особи. Якщо хоча б одна акція, частка, пай не належать заінтересованій особі, то таке право не виникає.

Отже, необхідно зазначити, що передумови використання, а в деяких виняткових випадках і використання непрямого позову мають місце в Україні, але все ж таки вітчизняне законодавство чітко не визнає даний вид захисту корпоративних прав. Проте, враховуючи досліджені законодавчі тенденції, щодо необхідності тим чи іншим чином врегулювати дані правовідносини, а також перейнятті певних позицій досвіду зарубіжних країн, ми можемо впевнено зазначити про майбутнє використання непрямого позову як одного із засобів правового захисту прав акціонерів.

ЗАХОДИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Бураченко А.М., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Беспаль О.Л.**

Вжиття заходів до забезпечення позову є важливим способом створення умов виконання майбутнього рішення суду, що відіграє істотну роль у господарському процесі. Разом з тим потрібно розглядати не тільки позитивну сторону вжиття даних заходів, але і негативні наслідки їх застосування, які на жаль не врегульовані законодавством.

Взагалі позов забезпечується: накладанням арешту на майно або грошові суми, що належать відповідачеві; забороною відповідачеві вчиняти певні дії;

забороною іншим особам вчиняти дії, що стосуються предмета спору; зупиненням стягнення на підставі виконавчого документа або іншого документа, за яким стягнення здійснюється у безспірному порядку; зупиненням продажу арештованого майна, якщо подано позов про визнання права власності на це майно і про зняття з нього арешту. Подати заяву про застосування таких заходів може сторона або прокурор, також варто зазначити, що господарський суд з власної ініціативи має право вжити вказані заходи.

Але підстави, сформульовані у статті 66 ГПК України, на наш погляд, мають досить суб'єктивний характер. Суддя (колегія суддів) має оцінити на свій розсуд і керуються своїм баченням досить складні питання, іноді навіть не юридичного характеру. Наприклад, про достатню або недостатню обґрунтованість припущення про те, що майно, які є у відповідача на момент пред'явлення позову до нього, можуть зникнути, зменшитись за кількістю чи погіршитись за якістю на момент виконання рішення. Цей фактор може призводити до зловживань у вирішенні клопотань про забезпечення позову.

Також позивачу може просто здаватись, що відповідач хоче уникнути виконання майбутнього рішення і застосування таких заходів може бути безглуздим. Вирішити ці явища можливо шляхом вироблення та використання єдиних підходів до вирішення питань, які виникають при застосування заходів до забезпечення позову.

Іншою проблемою є можливість зловживання застосування таких заходів задля завдання збитків чи вирішення конфлікту зі своїм опонентом. Хоча законодавством передбачено, що обрані заходи до забезпечення позову не повинні мати наслідком повне припинення господарської діяльності суб'єкта господарювання, якщо така діяльність, у свою чергу, не призводитиме до погіршення стану належного відповідачеві майна чи зниження його вартості.

Щодо способу вирішення даного, то варто погодитись з думкою Н.В.Іванюти, а саме необхідно розділ Х «Забезпечення позову» ГПК України доповнити статтею, яка б передбачала право відповідача на зустрічне забезпечення та право на відшкодування збитків, заподіяних забезпеченням позову. Це можна аргументувати відсутністю в ГПК

України відповідальності за збитки, які завдані забезпеченням позову відповідачу, за умови необґрунтованості чи безпідставності позовних вимог.

Отже, забезпечення позову є цінним способом забезпечення можливості реального виконання судового рішення. Однак є потреба у вдосконаленні інституту забезпечення позову. На наш погляд, шляхом подолання цих проблем є можливість вдосконалити чинне законодавство.

ВИКОРИСТАННЯ ПРАВИЛ ІНКОТЕРМС ПІД ЧАС УКЛАДАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ДОГОВОРІВ

Біляєва А.М., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Нескороджена Л.Л.**

Інкотермс, офіційні правила Міжнародної торгової палати для тлумачення торговельних термінів, полегшують ведення міжнародної торгівлі.

Застосування термінів Інкотермс українськими господарюючими суб'єктами, у взаємовідносинах із їх іноземними контрагентами спрощує укладання й узгодження торгових договорів, сприяє однаковому розумінню і тлумаченню умов постачання товарів, незважаючи на можливі різниці між законодавством України і законодавством країни контрагента українського суб'єкта господарювання.

З набранням чинності Указом Президента України від 19.05.2011 р. N 589 «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких указів Президента України» втратили чинність Укази Президента України від 04.10.94 р. N 567 «Про застосування Міжнародних правил інтерпретації комерційних термінів» та від 01.07 .95 р. N 505 «Про внесення змін до Указу Президента України від 4 жовтня 1994 року N 567″.

Застосування Міжнародних правил інтерпретації комерційних термінів в Україну передбачено пунктом 4 статті 265 Господарського кодексу України, пунктом 101 статті 1 Митного кодексу України, пунктом 2.19 статті 2 Закону Україну «Про державну підтримку сільського господарства України», статтею 8 Закону України «Про транспортно-експедиторську діяльність», статтею 9 Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» та статтею 14 Закону України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну».

У зв’язку з цим суб’єкти господарської діяльності мають можливість укладати контракти, використовуючи при цьому правила ІНКОТЕРМС будь якої редакції, узгодженої сторонами контракту, в тому числі і Правила ІСС по використанню термінів для внутрішньої та міжнародної торгівлі в редакції 2010 року, які почали застосовуватися в світі з 01.01.2011 р.

Таким чином, з урахуванням чинного законодавства та нормативно-правової бази в ході здійснення зовнішньоекономічної операції використання правил Інкотермс має обов’язковий характер.

Використання правил Інкотермс в контрактах, укладених між українськими суб’єктами господарської діяльності, передбачено пунктом 4 статті 265 Господарського кодексу України.

Однак абзацом 1 пункту 4 статті 179 Кодексу передбачено, що сторони можуть визначати зміст договору на основі вільного волевиявлення, коли сторони мають право погоджувати на свій розсуд будь-які умови договору, що не суперечать законодавству.

Крім того, чинним законодавством України не передбачена відповідальність учасників господарських відносин за невикористання правил ІНКОТЕРМС в договорах, укладених між українськими суб'єктами господарської діяльності.

Крім того, зазначена комісія повинна розглянути питання про громадянство, освіту, кредити, цільові фонди та соціальне забезпечення і вирішити, що робити по цим пунктам в АР Крим, адже ці питання суттєво впливають на державний бюджет України.

Геополітична ситуація, що склалася навколо Криму повинна бути вирішена, оскільки вона ставить під загрозу фундаментальні принципи України, що в свою чергу може зруйнувати всю систему національного законодавства – від принципу територіальної цілісності України до захисту права власності.

ПРАВО ВІДПОВІДАЧА НА ПОДАННЯ ЗАЯВИ ПРО ПЕРЕГЛЯД ЗАОЧНОГО РІШЕННЯ

Бичкова С.С., д.ю.н., професор, заступник начальника кафедри цивільного права і процесу НАВС
Стецик А.В., студент магістратури ННІЗН НАВС

При проведенні заочного розгляду справи відповідач наділяється спеціальним суб'єктивним цивільним процесуальним правом подати заяву про перегляд заочного рішення (ст. 228 ЦПК України). Особлива юридична природа цього права полягає у тому, що його виключним суб'єктом є тільки відповідач, який має право подати відповідну письмову заяву протягом десяти днів з дня отримання копії заочного рішення.

У заяві про перегляд заочного рішення, відповідно до ч. 2 ст. 229 ЦПК України, серед іншого, мають бути зазначені обставини, що свідчать про поважність причин неявки в судове засідання і неповідомлення їх суду, і докази про це, а також посилання на докази, якими відповідач обґрунтовує свої заперечення проти вимог позивача. При цьому, за ч. 1 ст. 232 ЦПК України, заочне рішення підлягає скасуванню тільки у разі, якщо судом буде встановлено наявність двох умов у сукупності:

1) відповідач не з'явився в судове засідання та не повідомив про причини своєї неявки з поважних причин. Такими можуть бути визнані, зокрема: тяжке захворювання відповідача, підтверджене медичною довідкою; перебування у тривалому службовому відрядженні; надзвичайна подія, що перешкоджали неявці в судове засідання, тощо;

2) докази, на які він посилається, мають істотне значення для правильного вирішення справи. Такими слід вважати фактичні дані, які можуть привести до ухвалення іншого рішення, протилежного заочному повністю або частково, чи привести до зміни заочного рішення.

Якщо відсутня хоча б одна із зазначених умов, суд має залишити заяву про перегляд заочного рішення без задоволення.

Позивач та інші особи, які беруть участь у справі позовного провадження, правом подавати заяву про скасування заочного рішення не наділені. Відповідно до ч. 2 ст. 232 ЦПК України зазначені суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин можуть оскаржити заочне рішення в загальному порядку, тобто подавши апеляційну скаргу.

Що ж стосується відповідача, то він отримує право на апеляційне оскарження не з моменту проголошення рішення, а після здійснення ним права на подання заяви про перегляд заочного рішення і розгляду такої заяви судом. Якщо відповідач не здійснить це право, він так і не набуде права оскаржити заочне рішення в апеляційному порядку. Якщо ж відповідач подав заяву про перегляд заочного рішення і у задоволенні її було відмовлено – він отримує право на подання апеляційної скарги про зміну або скасування заочного рішення. У разі, коли заяву про перегляд заочного рішення було задоволено, немає предмета оскарження, однак при ухваленні нового рішення, у тому числі повторного заочного рішення,

відповідач отримує право на подання апеляційної скарги на його скасування.

А тому слід погодитися з висловленою у юридичній літературі позицією, що позивач і відповідач нерівні у праві на апеляційне оскарження рішення суду – позивач може оскаржити рішення в апеляційному порядку в той момент, коли відповідач подаватиме заяву про перегляд заочного рішення до суду першої інстанції, у зв'язку з чим можливе виникнення подвійного провадження – в суді першої інстанції за заявою про перегляд заочного рішення відповідача та в апеляційній інстанції за скаргою позивача.

Виходячи з викладеного, можна зробити висновок про необхідність оптимізації цивільного процесуального законодавства України у відповідному напрямку.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СІМЕЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Гороховська Т.В., к.пед.н., доцент, професор кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС
Воробей В.М., студент ННІПП НАВС

Поняття «конфлікту сім'ї» - майже у кожної людини викликає негативне ставлення. Сімейним конфліктом, як правило, вважають різке загострення суперечностей двох членів сім'ї, відстоювання ними своєї думки у процесі розв'язування певної проблеми, яка є особистісно-значимою для кожного учасника сімейного конфлікту. Сімейні (подружні) конфлікти є одним із конкретних випадків конфлікту між чоловіком і жінкою, тобто гендерного конфлікту.

Дослідження сімейних конфліктів, способів їх вирішення, вивчення та порівняння чоловічих та жіночих поглядів на їх подолання є дуже актуальним у сьогоднішньому суспільстві, де відсоток одружень у віці 18-35 років майже дорівнює відсоткові розлучень.

Є.В.Юркова та І.С.Кленина вважають, що гендерні конфлікти, в більшості, викликані потребою у перерозподілі традиційних жіночих та чоловічих ролей. Розуміння шлюбу чоловіком та жінкою, як відомо, дуже відрізняється. Гендерні особливості сприйняття шлюбу й, відповідно, сімейних ролей та очікувань у ньому, на думку І.С.Кона, напряму пов'язані з чоловічим та жіночим Я-образом, Я-концепцією. Вчений стверджував, що чоловічий Я-образ складається здебільшого з інформації про значення Я у трудових, ділових, професійних, спортивних та інтимних сферах. Молоді чоловіки здатні переоцінювати свої здібності, як стосовно становища у групі, так і відповідно до особистих здібностей. А молоді жінки у Я-образі відображають здебільшого те, наскільки вони привабливі. Жіноча самооцінка як правило є досить скромною та реалістичною.

Дослідження Т.В.Андреєвої наводять цікаві фактори моделювання чоловічого Я-образу здебільшого у сферах : «робота», «любов», «пізнання», з одночасним ігноруванням сфери, що пов'язана з сімейними ролями. Натомість жіночий Я-образ здебільшого формується навколо сфер : «любов», «сім'я», «діти», «матеріально забезпечене життя»

У. Харлі, виділяє кілька основних очікувань у стосунках з партнером. У чоловіків – це статеве задоволення, супутниця для відпочинку, приваблива дружина, ведення домашнього побуту чи моральна підтримка. А в жінок – це ніжність або атмосфера романтизму, піклування, можливість поговорити, чесність і відкритість, фінансова підтримка, відданість чоловіка сім'ї чи виконання ним батьківських обов'язків. На думку дослідника, часто невдачі молодих чоловіків та жінок у побудові сім'ї обумовлені просто незнанням потреб іншого.

Є багато причин, через які виникає подібне негативне відчуття. Серед них:

конфліктувати страшно, бо можна й зовсім знищити відносини та втратити рідну та близьку людину;

конфліктувати погано, бо не хочеться отримати ярлик «сварливої», «істеричної» людини;

конфліктувати боляче (це приходить до нас з минулого досвіду: сварки батьків, родичів; напруга, яка виникала при спогляданні конфлікту між рідними нам людьми).

Однак конфлікт, при вірному розумінні його природи і засобів вирішення, може стати початком розвитку набагато ближчих та гармонічніших відносин, він може надати можливість щось змінити, покращити своє особисте життя та життя всіх, хто навколо. Інколи ми не замислюємось над тим, що нам потрібно щось змінити, але саме конкретна конфліктна ситуація змушує нас це зробити.

Конфлікт дуже часто є банальним накопиченням особистого незадоволення, напруги, своєрідним сигналом, що далі так жити більше не можна. Варто прислухатись до такого сигналу і піти йому назустріч, а не втікати від нього, роблячи вигляд, що його не існує.

Ще однією проблемою є відсутність розуміння того, що свої негативні почуття гніву, роздратування, розпачу можна і потрібно обговорювати, виражати без шкоди для себе та оточуючих, що негативні почуття – це такі ж самі почуття, як і позитивні. Виявляти та обговорювати їх потрібно так само, як і радість, щастя чи любов.

Слід зазначити, що рольові конфлікти мають місце у всіх сферах життєдіяльності. Очікування кожної людини стосовно ролей супутників та власних ролей часто стають причинами виникнення все нових і нових конфліктів. Все це стає ще більш актуальним у наш швидкоплинний, нестабільний час, коли традиційні ролі трансформуються у нові, часто зовсім неочікувані, нетрадиційні для нашого суспільства. Серед них, наприклад, чоловік, що виконує сімейну роль домогосподарки; жінка, яка виконує соціальну роль політика чи підприємця; чоловік та дружина в сім'ї, що живе виключно нетривалими зустрічами на кшталт «гостьового шлюбу».

Сьогодення спричинює безліч конфліктів, що пов'язані з новими статевими та соціальними ролями жінок. Тут має місце істотна розбіжність у співвідношенні соціальних очікувань від жінки, її внутрішньосімейними ролями та традиційними гендерними стереотипами.

П.П. Горностай виділив основні групи чинників, протиставлення яких веде до виникнення конфлікту. Серед них:

1) організаційні (рольові стереотипи чи соціально прогнозовані рольові позиції);

2) міжособистісні (взаємні рольові очікування, стилі взаємодії);
3) особистісні (цінності, мотиви чи переживання людини).

Отже,сімейний конфлікт є яскравим проявом гендерного конфлікту.

Ставлення чоловіків та жінок до сімейних конфліктів досить різняться через розбіжності у когнітивно-емоційних сферах. Під час сімейного конфлікту молоді люди обирають для себе одну з трьох моделей поведінки: 1) приховане переживання, що ховається за сильним бажанням зберегти шлюб, але з повною відсутністю можливості заявити про свої думки та бажання; 2) відстоювання своєї правоти та бажання змінити партнера, його думки та дії, що супроводжується агресією, зневагою та звинуваченнями; 3) банальне уникнення відносин, що ведуть до конфлікту, втеча від «гострих» тем.

Перший рік спільного життя та народження дитини є тими початковими кризовими періодами у спільному житті молодої сімейної пари, що супроводжуються виникненням безлічі конфліктогенних ситуацій.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ РЕЖИМУ ОКРЕМОГО ПРОЖИВАННЯ ПОДРУЖЖЯ

Чурпіта Г.В., к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу НАВС

Відповідно до ч. 1 ст. 119 СК України за заявою подружжя або позовом одного з них суд може постановити рішення про встановлення для подружжя режиму окремого проживання у разі неможливості чи небажання дружини і (або) чоловіка проживати спільно.

Виходячи зі змісту зазначеної правової норми, можна стверджувати: встановлення режиму окремого проживання подружжя може здійснюватися судом в порядку окремого провадження у разі наявності згоди кожного із подружжя на встановлення відповідного режиму, а також у порядку позовного провадження – у разі відсутності такої згоди хоча б у одного з подружжя.

Для відкриття позовного або окремого провадження у зазначеній категорії сімейних справ подружжя має звернутися з відповідною позовною заявою (заявою) до суду, у якій має зазначити обставини, що унеможливлюють подальше спільне проживання подружжя, а також мету встановлення відповідного режиму.

При цьому як слушно зазначають Л.Є. Гузь та А.В. Гузь, режим окремого проживання подружжя не передбачає в повному сенсі цього слова «окреме проживання», тобто щоб подружжя жили в різних помешканнях. Вони можуть проживати в одному домі, квартирі, але сім'я як така перестає існувати, подружжя будуть вести окреме господарство, матимуть окремий бюджет, окреме майно.

Під час провадження у справі про встановлення режиму окремого проживання подружжя до судового розгляду, а також судового розгляду зазначеної категорії сімейних справ суд має встановити, чи відповідає встановлення режиму окремого проживання дійсній волі дружини та чоловіка і що після встановлення режиму окремого проживання не будуть порушені їхні особисті та майнові права, а також права їхніх дітей. При

цьому режим окремого проживання подружжя вважається встановленим з моменту набрання рішенням суду законної сили.

Поряд із порядком встановлення, СК України регламентує і порядок припинення режиму окремого проживання подружжя. Так, відповідно до ч. 2 ст. 119 СК України режим окремого проживання подружжя може бути припинений автоматично у разі поновленні сімейних відносин, або у судовому порядку – за заявою одного з подружжя. Вбачається, припинення режиму окремого проживання подружжя судом має здійснюватися в порядку позовного провадження, адже у разі наявності спільної згоди обох з подружжя щодо припинення режиму окремого проживання, останній припиняється автоматично, без ухвалення судового рішення.

Таким чином, режим окремого проживання подружжя є тим інститутом сімейного права України, за допомогою якого забезпечується збереження шлюбу із одночасним розширенням кола сімейних прав подружжя.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ СПАДКУВАННЯ НЕПОВНОЛІТНІМИ

Волківська Т.Ф., викладач кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС

Спадкові правовідносини виникають після смерті спадкодавця та оголошення фізичної особи померлою. Для реалізації свого спадкового права, потенційний спадкоємець повинен вступити у спадкові відносини. Чинним ЦК України передбачено два способи прийняття спадщини: прийняття спадщини на підставі постійного проживання разом із спадкодавцем на час відкриття спадщини згідно ч. 3 ст. 1268 ЦК України (пасивний спосіб) та прийняття шляхом подання заяви до нотаріальної контори (активний спосіб).

Положенням ЦК України встановлено, що особи, які можуть приймати спадщину за заповітом і за законом можуть бути фізичні особи, які є живими на час відкриття спадщини, а також особи, що були зачаті за життя спадкодавця і народжені живими після відкриття спадщини (ст. 1222 ЦК України). Особа, яка досягла чотирнадцяти років може прийняти спадщину самостійно, подавши відповідну заяву про прийняття спадщини до нотаріуса. Але на практиці бувають випадки, коли неповнолітній не хоче приймати спадщини, але батьки іншої думки щодо цього і тому змушують неповнолітнього вчинити дії, що суперечать його волі. Статтею 32 ЦК України не передбачено можливості батьками, піклувальниками здійснювати правочини за неповнолітніх. Разом з тим, згідно ст. 1273 ЦК України, неповнолітній може відмовитися від прийняття спадщини лише за згодою батьків, піклувальників та органів опіки та піклування. На відміну від неповнолітніх, заяву від імені малолітніх подають батьки чи опікуни.

Заява про прийняття спадщини може бути відкликана протягом строку, встановленого для прийняття спадщини особою, яка подала таку заяву. У такому випадку постає питання, чи може неповнолітня особа, самостійно, без батьків відкликати свою заяву. У ст. 1269 ЦК України встановлено, що заяву про відкликання заяви про прийняття спадщини

може подати та особа, що подала заяву про прийняття спадщини. З однієї сторони, неповнолітня особа, як і зазначено в ст. 1269 ЦК України може самостійно вчиняти таку дію. Проте, з іншої сторони, це буде суперечити ст. 1273 ЦК України.

Для прийняття спадщини неповнолітніми має значення і поняття «фактичне» прийняття спадщини. Чинним законодавством не передбачено особливого порядку для прийняття спадщини неповнолітніми особами.

Активний спосіб прийняття спадщини передбачено ст. 1269 ЦК України, за яким особи, що бажають прийняти спадщину і не проживали зі спадкодавцем на день смерті подають заяву про прийняття спадщини. Особа, яка бажає прийняти спадщину повинна прийти до нотаріуса особисто, оскільки не допускається приймати заяви про прийняття спадщини, про відмову від неї або заяви про їх відкликання, складені від імені спадкоємців їх представниками, що діють на підставі довіреностей.

Стаття 1268 ЦК України, закріплює пасивний спосіб прийняття спадщини. Так, відповідно до положень даної статті, спадкоємець вважається таким, що прийняв спадщину, якщо він постійно проживав разом із спадкодавцем, якщо протягом строку встановленого для прийняття спадщини не відмовився від неї. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України деталізує дане положення та вказує на те, що доказом постійного проживання із спадкодавцем можуть бути: довідка житлово-експлуатаційної організації, правління житлово-будівельного кооперативу, відповідного органу місцевого самоврядування про те, що спадкоємець на день смерті спадкодавця проживав разом із спадкоємцем.

Отже, на підставі вищевикладеного можна дійти висновку, що при застосуванні норм ст.ст. 1268, 1269 ЦК України на практиці виникають певні труднощі, коли спадкоємцями виступають неповнолітні особи. Для того, щоб забезпечити максимальний захист інтересів неповнолітніх при спадкуванні, законодавством України повинні бути врегульовані питання щодо:

відмови від прийняття спадщини неповнолітніми, особливо при запереченні здійснення такого права батьками неповнолітнього;

розуміння «фактичного» прийняття спадщини неповнолітнім;

порядку відкликання заяви про прийняття спадщини, яка була подана неповнолітньою особою.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ ШЛЮБНО-СІМЕЙНИХ СПРАВ УКРАЇНИ, ПОЛЬЩІ, НІМЕЧЧИНИ

Лов'як С.С., старший науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи НАВС
Попова А.А., студент магістратури ННІЗН НАВС

Шлюбно-сімейні справи випливають із особливого виду правовідносин, які потребують не лише повного, всебічного та об'єктивного вивчення, а й особливого підходу, оскільки належать до сфери особистих родинних стосунків .

Шлюбно-сімейні справи як в Україні, так і в Польщі розглядаються судами загальної юрисдикції. Вирішуючи спори між подружжям на майно, необхідно встановлювати обсяг спільно нажитого майна, наявного на час припинення спільного ведення господарства, з'ясувати джерело і час придбання зазначеного майна. При цьому належить виходити з того, що спільною власністю подружжя є нажите ними в період шлюбу рухоме і нерухоме майно, яке може бути об'єктом права приватної власності.

У Німеччині в системі судів загальної юрисдикції існують сімейні суди та суди в справах опіки. Суди у сімейних справах (Familiengericht) з липня 1977 р. є відділеннями місцевих судів загальної юрисдикції. Як суди другої інстанції сімейні справ розглядають спеціальні сенати у Верховних судах земель. Суди в справах опіки (Vormundschaftsgericht) входять до складу місцевих судів, і в якості наглядових органів здійснюють функцію контролю за власною ініціативою, тобто незалежно від звернення заінтересованих осіб. Діяльність судів у справах опіки регулюється законом про справи особливого провадження Німеччини.

Польське законодавство містить окремі норми щодо розгляду судом шлюбно-сімейних справ, які містяться у главі 1 розділу VII Цивільного процесуального кодексу Польщі 1964 р., що включає в себе загальні норми, що стосуються розлучення та сепарації.

Розгляд справи відбувається навіть за відсутності однієї зі сторін. Однак у випадку відсутності позивача на засіданні без поважних причин провадження у справі призупиняється. Якщо прокурор наполягає на визнанні шлюбу недійсним або на встановленні дійсності шлюбного зв'язку .

Відновлення провадження у справі здійснюється на вимогу позивача не раніше, ніж за три місяці з дня його призупинення. У випадку відсутності вимоги про відновлення провадження протягом року суд закриває справу. Закриття справи тягне за собою такі ж самі наслідки, як і закриття з приводу погодження сторін, або за неявки обох сторін (§ 1 ст. 428).

Якщо суд зобов'язав одну з сторін до особистої присутності на судовому засіданні, а сторона не з'явилася без поважних причин, то на неї накладається штраф відповідно до норм, за неявку свідка у судове засідання без поважних причин

Малолітні, яким не виповнилося 13 років, та родичі сторін, віком до 17 років не можуть заслуховуватися у суді як свідки (ст. 430).

Подання взаємного позову про розлучення чи сепарацію є недопустимим. Але при подачі заяви про розлучення чи сепарацію відповідач також може прагнути розлучення чи сепарації. Суд може припинити провадження у справі про розлучення чи сепарацію у випадку повного переконання про можливість збереження шлюбу. Такий випадок можливий на вимогу однієї із сторін, а також у випадку відсутності відповідача на судовому засіданні без поважних причин .

Оскільки тривалий судовий розгляд таких справ у надто перевантажених судах шкодить соціальній адаптації неповнолітніх дітей, то створення сімейних судів як судів першої інстанції в системі судів загальної юрисдикції у нашій державі дозволить суттєво розвантажити ці суди, що істотно позначиться на ефективності схвалюваних ними рішень.

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ: ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВИЙ ЗМІСТ

Бабошкіна С.А., головний спеціаліст Міністерства соціальної політики України, студент Центру магістерської підготовки Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Характеризуючи поняття «зобов'язання» варто зазначити, насамперед, що зобов'язання – це правовідносини, які є видом цивільних правовідносин і становлять чи не найбільшу їх частину.

Як зауважує В. І. Борисова, питання про особливості зобов'язальних правовідносин бере свій початок у проблемі дуалізму цивільного права, тобто його поділу на речове і зобов'язальне. Цей поділ простежується з римських часів й отримує найбільш завершений вигляд у правових системах континентального права пандектного типу, до яких належить і правова система України.

Деякі науковці стверджують, що, по-перше, зобов'язання опосередковують процес переміщення майна або інших матеріальних результатів, які також мають майновий характер. Таким чином, вони завжди виступають як майнові цивільні правовідносини. По-друге, оскільки зобов'язання опосередковують процес руху майна, яке може бути передане виключно конкретно визначеним, а не будь-яким третім особам, ці правовідносини завжди встановлюються з конкретним суб'єктом, а отже – мають відносний характер. По-третє, якщо юридичним об'єктом правовідносин власності є пасивна поведінка зобов'язаних осіб, то у зобов'язаннях, які опосередковують рух майна, боржники покликані до відповідних активних (позитивних) дій. По-четверте, якщо в юридичному змісті правовідносин власності на перший план виступає можливість здійснення дій самим власником (володіти, користуватися, розпоряджатися майном), то вирішальне значення для юридичного змісту зобов'язань набуває надана управомоченому суб'єктові можливість вимагати певної поведінки від зобов'язаної особи.

Як і в будь-яких правовідносинах, у зобов'язанні можна виділити такі елементи, як об'єкт, суб'єкти і зміст.

Зокрема, В. І. Борисова виділяє у зобов'язанні юридичний та матеріальний об'єкт. Так, юридичним об'єктом зобов'язання визнається певна поведінка зобов'язаної особи. При цьому першочергового значення набуває саме активна поведінка боржника, покладення на боржника обов'язку здійснювати відповідні дії. Пасивна поведінка боржника (утримання від вчинення певних дій) зазвичай виступає лише доповненням або наслідком його активної поведінки і вважається такою, що не може бути самостійним юридичним об'єктом зобов'язання. Матеріальним об'єктом виступає певне матеріальне благо, з приводу якого суб'єкти вступають у зобов'язальні правовідносини і яке становить безпосередній інтерес для управомоченої сторони.

Зобов'язання можуть виникати між: а) юридичними особами; б) юридичними та фізичними особами; в) фізичними особами.

Зміст зобов'язальних правовідносин утворюють суб'єктивні права та обов'язки його учасників. Водночас зі змісту ст. 509 Цивільного кодексу України випливає особливість змісту зобов'язальних правовідносин, яка

виявляється у тому, що правомочність кредитора набуває форми права вимоги, а обов'язок боржника має форму боргу як обов'язку виконання вимоги кредитора.

Таким чином, зобов'язання становлять досить значну частину цивільних правовідносин. Вони мають характерні для будь-яких правовідносин елементи, але відрізняються від них низкою особливостей.

ПРОБЛЕМИ УНІФІКАЦІЇ ТА ГАРМОНІЗАЦІЇ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Середа Т.М., старший інспектор докторантури та ад'юнктури НАВС

В даний час необхідно обрати кардинально інший підхід у сфері правової охорони результатів творчої діяльності, так як існуючий механізм багато в чому є неефективним. Сучасний світ характеризується цілою низкою інтеграційних процесів, що знаходять свій прояв у різних сферах політичного, соціально-економічного, культурного і, звичайно ж, правового життя. У нашому випадку, коли ми говоримо про ефективність правової охорони творчого генія людини, необхідно визнати, що ні універсальні міжнародні угоди, ні виключно національно-правове регулювання у сфері інтелектуальної власності не досягають зазначеної мети. Вихід бачиться в активізації такого елемента полісистемного комплексу правової охорони результатів творчості, як міжнародний регіональний правовий механізм.

Говорячи про сьогоднішній день, необхідно, зупинитися на досвіді Європейського Союзу у сфері правової охорони інтелектуальної власності, тим більше це актуально у зв'язку з тим, що Європейський Союз являє собою одну з найбільш успішно функціонуючих міжнародних регіональних організацій, володіючи значною специфікою як інституціонального плану, так і політико-правового характеру.

Як відомо, спочатку основною метою створення Європейського Співтовариства була необхідність у створенні єдиного інтракоммунітарного економічного простору, побудованого на принципах вільного руху товарів, послуг, капіталів, робочої сили, обмеження монополістичної діяльності та недобросовісної конкуренції, що проголошено в установчих документах Європейського Співтовариства.

Право інтелектуальної власності, будучи за своєю початковою природою територіально-обмеженим правом, існуючим в рамках лише однієї певної держави (на відміну, наприклад, від права власності на матеріальні об'єкти), з необхідністю увійшло в протиріччя з цілями і завданнями, що стоять перед Європейським Співтовариством, природним чином стримуючи досягнення головної мети ЄС – створення повномасштабно-функціонуючого єдиного інтракоммунітарного економічного ринку. Вихід з даної ситуації, при всій її складності і небажанні держав-членів ЄС поступитися хоча б частиною своїх правотворчих повноважень у сфері правової охорони інтелектуальної власності, був знайдений в розширенні «територіальної обмеженості» права інтелектуальної власності з території однієї конкретної держави до масштабів всього Європейського Союзу, що знайшло вираження,

наприклад, у закріпленні так званого принципу «коммунітарного вичерпання прав на об'єкти інтелектуальної власності». Згідно з цим принципом, правовласник охоронюваного результату інтелектуальної діяльності в момент першої ініціації належного йому об'єкта в господарський обіг за допомогою продажу де-небудь на території ЄС втрачає своє право на контроль за подальшим поширенням зазначеного результату інтелектуальної власності в рамках всього Європейського Союзу. Таким чином, охоронюваний об'єкт інтелектуальної власності вільно циркулює в масштабах ЄС без яких би то не було обмежень .

Можна виділити дві форми інтеграційних правових процесів у сфері інтелектуальної власності в рамках Європейського Союзу. У рамках першої форми – гармонізації права – відбувається зближення національних законодавств країн-членів ЄС у сфері правової охорони інтелектуальної власності. Така форма характерна, перш за все, для авторського права і суміжних прав. Гармонізація права в ЄС здійснюється за допомогою такого нормативно-правого акту, як директива. Директива має обов'язкову силу тільки для тієї держави, якій вона адресована і лише щодо того результату, до досягнення якого вона спрямована. Її відмінною рисою також є те, що форми і способи реалізації правових положень, закріплених у директиві, визначаються самою державою. Директиві, як правило, має кореспондувати акт національного законодавства, що імплементує її положення. У самій же директиві встановлюється певний строк для здійснення імплементації.

При другій формі – уніфікації права – відбувається введення єдиного інструменту правової охорони інтелектуальної власності, що діє на всій території ЄС, що не замінює, однак, національних інструментів правової охорони. Така форма більшою мірою характерна для сфери засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту і виробленої ними продукції (робіт, послуг), права промислових зразків, правової охорони селекційних досягнень у сфері рослинництва. Уніфікація права в рамках ЄС здійснюється за допомогою прийняття такого нормативно-правового акту, як регламент. Головні властивості регламенту – загальне застосування в державах-учасницях, загальнообов'язковість в повному обсязі і пряму дію – зумовлюють значну ефективність його положень. Регламенти не потребують подальшої ратифікації державами-членами, імплементації в національне законодавство і не можуть бути змінені ніяким органом держави-члена.

Одним з найважливіших векторів розвитку права інтелектуальної власності в Європейському Союзі є його інтернаціоналізація. Це, зокрема, виражається в усе більшому впливі норм універсальних міжнародних угод, прийнятих під егідою міжнародних організацій, на право інтелектуальної власності ЄС. Одним із прикладів цього є приєднання Європейського співтовариства 30 травня 2005 в якості учасника до Міжнародної конвенції з охорони нових сортів рослин, переглянутої в Женеві.

З іншого боку, спостерігається певне випередження розвитку правового регулювання інтелектуальної власності в ЄС у порівнянні з міжнародним універсальним та регіональними механізмами правової охорони інтелектуальної власності. Так, можна стверджувати, що механізм правової охорони інтелектуальної власності в ЄС є зараз більш модернізованим, що включає сфери охорони, які зараз не в достатній мірі

врегульовані на міжнародному універсальному рівні в рамках ВОІВ. Виникає питання про відставання механізмів Світової організації інтелектуальної власності від регіональних (європейської) систем, що, природно, вимагає свого рішення.

У зв'язку з формуванням Спільного європейського економічного простору між Європейським Союзом і Україною доцільно укладення спеціальної угоди, що охоплює питання правової охорони інтелектуальної власності. У вказаній угоді слід закріпити положення про важливість забезпечення належного рівня ефективної охорони і забезпечення реалізації прав на об'єкти інтелектуальної власності, а також підтвердити значимість зобов'язань, що випливають з цілого ряду міжнародних універсальних угод про охорону інтелектуальної власності як для країн-членів ЄС , так і для України.

Крім того, доцільно закріпити зобов'язання України щодо вдосконалення механізмів охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності з метою забезпечення рівня правової охорони, аналогічної рівню, існуючому в ЄС (включаючи і ефективні засоби забезпечення дотримання таких прав), за допомогою вдосконалення українського законодавства щодо правової охорони інтелектуальної власності, гармонізації та уніфікації українського законодавства до положень директив і регламентів ЄС в сфері інтелектуальної власності та приєднання України до цілого ряду універсальних міжнародних угод у цій сфері.

РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ ЗА ЗАЯВОЮ ПОДРУЖЖЯ, ЯКЕ МАЄ ДІТЕЙ

Нікітенко Р.С., здобувач кафедри цивільного права і процесу НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу НАВС **Чурпіта Г.В.**

Відповідно до ч. 3 ст. 234 ЦПК України серед інших категорій цивільних справ в порядку окремого провадження розглядаються справи про розірвання шлюбу. При цьому законодавець встановлює чіткі матеріально-правові підстави розірвання шлюбу в порядку позовного та непозовного видів цивільного судочинства. Зокрема, в окремому провадженні судом розглядаються справи про розірвання шлюбу за заявою будь-кого з подружжя, якщо один з нього засуджений до позбавлення волі, та справи про розірвання шлюбу за заявою подружжя, яке має дітей.

Отже, однією із матеріально-правових підстав розірвання шлюбу в порядку окремого провадження є наявність спільного волевиявлення подружжя, яке має дітей, у вигляді відповідної заяви про відкриття окремого провадження.

Поряд із заявою про розірвання шлюбу, законодавець регламентує обов'язок подружжя подати до суду письмовий договір про те, з ким із них будуть проживати діти, яку участь у забезпеченні умов їхнього життя братиме той з батьків, хто буде проживати окремо, а також про умови здійснення ним права на особисте виховання дітей. Крім того, відповідно до ч. 2 ст. 109 СК України подружжя має подати до суду нотаріально посвідчений договір про розмір аліментів на дитину. У разі невиконання

такого договору аліменти можуть стягуватися на підставі виконавчого напису нотаріуса.

У зв'язку із взаємною згодою подружжя щодо розірвання шлюбу, під час розгляду заяви в порядку окремого провадження суд має з'ясувати тільки дійсну волю подружжя, спрямовану на розірвання шлюбу і переконатися, що після розірвання шлюбу не будуть порушені особисті немайнові та майнові права подружжя та їх дітей. При цьому суд не повинен встановлювати причини розірвання шлюбу сторонами. Крім того, до обов'язків суду законодавець не відносить і вжиття заходів зі збереження сім'ї та вирішення питання про можливість або неможливість розірвання шлюбу.

Заява про розірвання шлюбу розглядається в окремому провадженні після спливу одного місяця від дня подання заяви (до закінчення цього строку дружина і чоловік мають право відкликати заяву про розірвання шлюбу). У тому випадку, якщо один із подружжя відмовиться від розірвання шлюбу і відкличе свою заяву, або не погодиться з умовами договору, суд має відмовити у розірванні шлюбу в порядку окремого провадження.

Відповідно до ч. 5-6 ст. 235 ЦПК України розірвання шлюбу в порядку окремого провадження має й інші особливості. Зокрема, такі справ не можуть бути передані на розгляд третейського суду та не можуть бути закриті у зв'язку із укладенням мирової угоди. Якщо під час розгляду справи у порядку окремого провадження виникає спір про право, який вирішується в порядку позовного провадження, суд залишає заяву без розгляду і роз'яснює заінтересованим особам, що вони мають право подати позов на загальних підставах.

Виходячи зі змісту ч. 3-4 ст. 109 СК України, суд має ухвалити рішення про розірвання шлюбу, якщо буде встановлено, що заява про розірвання шлюбу відповідає дійсній волі дружини та чоловіка і що після розірвання шлюбу не будуть порушені їхні особисті та майнові права, а також права їхніх дітей. Крім того, у рішенні про розірвання шлюбу суд має зазначити при вибір прізвища тим з подружжя, який змінив прізвище під час державної реєстрації шлюбу, що розривається (ч. 8 ст. 235 ЦПК України).

ЩОДО ПИТАННЯ ВІДШКОДУВАННЯ ЮРИДИЧНОЮ ОСОБОЮ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ЇХНІМ ПРАЦІВНИКОМ ЧИ ІНШОЮ ОСОБОЮ

Нємцева А.О., ад'юнкт кафедри цивільного права і процесу НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу НАВС **Мироненко В.П.**

Стаття 1172 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) встановлює загальні правила відповідальності юридичної або фізичної особи за шкоду, завдану їхнім працівником під час виконання ним своїх трудових (службових) обов'язків.

Для покладення на юридичну або фізичну особу відповідальності необхідною є наявність як загальних умов деліктної відповідальності

(протиправної поведінки працівника, завданої шкоди, причинного зв'язку та вини), так і певних спеціальних умов.

До таких спеціальних умов відносяться:

а) Перебування завдавача шкоди в трудових (службових) відносинах з юридичною або фізичною особою - роботодавцем, незалежно від характеру таких відносин: постійні, тимчасові, сезонні тощо (п. 5 постанови Пленуму Верховного Суду України від 27.03.92 р. «Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди»).

б) Завдання шкоди під час виконання працівником своїх трудових (службових) обов'язків.

Під виконанням працівником своїх трудових (службових) обов'язків треба розуміти виконання роботи, зумовленої трудовим договором (контрактом), посадовими інструкціями, а також роботи, яка хоча і виходить за межі трудового договору або посадової інструкції, але доручається роботодавцем або викликана невідкладною виробничою необхідністю, як на території роботодавця, так і за її межами, протягом усього робочого часу. Якщо шкода завдана працівником в робочий час, але діями, які не пов'язані з виконанням трудових (службових) обов'язків, роботодавець відповідальності нести не буде.

Так Верховний суд України визначив, що в разі якщо під час перебування на робочому місці в робочий час один працівник в стані сильного душевного хвилювання, що раптово виникло внаслідок неправомірних дій іншого працівника, завдав останньому тілесні ушкодження, обов'язок відшкодування такої шкоди покладається не на підприємство – роботодавця, а на самого завдавача шкоди (ухвала Верховного Суду України від 19.02.92 р.).

У випадку виникнення судового спору відповідачем по таким справам є суб'єкт відповідальності, а безпосередній завдавач шкоди – працівник, залучається до участі у справі в якості третьої особи. В подальшому юридична або фізична особа – роботодавець може звернутися з регресним позовом про притягнення винного працівника до матеріальної відповідальності за нормами трудового законодавства (п. 3 постанови Пленуму Верховного Суду України N 14 від 29.12.92 р. «Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками»).

Ч. 2 ст.1172 ЦК України, встановлює відповідальність замовника за шкоду, завдану третій особі підрядником, якщо останній діяв за завданням замовника.

Підстави притягнення замовника до відповідальності є такими самими, як і підстави відповідальності роботодавця:

а) загальні – наявність в діях підрядника складу цивільного правопорушення;

б) спеціальні – наявність підрядних відносин між замовником та підрядником, що підтверджується договором підряду; та дія підрядника за завданням замовника.

Відмінністю в даному випадку є можливість звернення замовника з регресним позовом до підрядника не за нормами трудового права, а за правилами ст. 1191 ЦК України.

Ч. 3 ст. 1172 ЦК України покладає на підприємницькі товариства, кооперативи обов'язок відшкодувати шкоду, завдану їхнім учасником (членом) під час здійснення ним підприємницької або іншої діяльності від імені товариства чи кооперативу.

Зазначена норма пов'язана із правом учасника (члена) товариства брати участь в управлінні товариством, в тому числі вести від імені товариства підприємницьку або іншу діяльність (ст. 116 ЦК); а також з положенням, відповідно до якої виробнича або інша господарська діяльність кооперативу базується на особистій трудовій участі його членів.

Проте, якщо вина особи, відповідальної за завдану шкоду, буде уособлюватися неналежною поведінкою (виною) безпосереднього заподіювача шкоди, до особи можуть бути пред'явлені регресні вимоги відповідно до ст. 1191 ЦК України.

ПРЕДМЕТ ДОКАЗУВАННЯ У СПРАВАХ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВА НА БЕЗПЕЧНЕ ДЛЯ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я ДОВКІЛЛЯ

Боровська І.А., здобувач кафедри цивільного права і процесу НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу НАВС **Чурпіта Г.В.**

Ефективний судовий захист права на безпечне для життя і здоров'я довкілля пов'язаний з дослідженням і встановленням фактичних обставин справи. Застосування матеріально-правової норми судом при вирішенні справи по суті є надважливим елементом для захисту відповідного права, але таке застосування неможливе без встановлення фактичних обставин справи, що становлять предмет доказування.

Згідно з дефініцією, закріпленою у законодавстві, предметом доказування під час судового розгляду є факти, які обґрунтовують заявлені вимоги чи заперечення або мають інше значення для вирішення справи (причини пропуску позовної давності тощо) і підлягають встановленню при ухваленні судового рішення (ч. 1 с. 179 ЦПК України).

В юридичній літературі традиційно поняття «предмет доказування» пов'язують з поняттям «підстава позову». Відмічається, що предмет доказування – це специфічна категорія, яка окреслює коло фактів матеріально-правового значення, що підлягають встановленню для вирішення цивільної справи по суті. Предмет доказування по конкретній цивільній справі досить визначений, на його склад вказує норма матеріального права, яку слід застосовувати в даному конкретному випадку. При цьому обставини, які підлягають доказуванню, випливають з диспозиції норм матеріального права.

Так, враховуючи, що при відшкодуванні шкоди, завданої життю і здоров'ю фізичної особи внаслідок порушення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля, застосуванню підлягають ст. 1166, 1167 ЦК України, в предмет доказування входять факти, які підтверджують: заподіяння шкоди життю і здоров'ю фізичної особи; наявність причинного зв'язку між правопорушенням та завданою шкодою; вину правопорушника в заподіянні шкоди (крім передбачених законодавством випадків відшкодування шкоди незалежно від вини); відсутність стихійних природних явищ чи інших явищ, що могли призвести до

настання відповідних негативних наслідків для здоров'я і життя потерпілої особи або вини (умислу) потерпілої особи. При цьому, у предмет доказування можуть включатися інші факти в залежності від конкретних обставин справи.

В ході розгляду і вирішення цивільної справи предмет доказування може уточнюватися, а факти, що підлягають доказуванню, змінюватися. Трансформація предмета доказування пов'язана, зокрема, з правом сторони змінити предмет або підставу позову, збільшити або зменшити розмір позовних вимог (ч. 2 ст. 31 ЦПК України).

Таким чином, предмет доказування у справах щодо захисту права на безпечне для життя і здоров'я довкілля обумовлюється нормами матеріального права, якими врегульовані відповідні спірні правовідносини, та характеризується необхідним складом юридичних фактів, які підлягають доказуванню.

ГРУПОВИЙ ПОЗОВ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНА СПІВУЧАСТЬ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ СПІВВІДНОШЕННЯ

Миколаєць В.А., ад'юнкт кафедри цивільного права і процесу НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу НАВС **Чурпіта Г.В.**

Законодавство нашої держави на сьогоднішній день не містить норм, які б регулювали підстави та порядок пред'явлення позову до суду про захист прав, свобод та інтересів групи осіб, хоча така необхідність дедалі більше стає очевидною. Інститут групового позову може застосовуватись в будь-якій сфері суспільного життя, де виникають спірні питання права або факту, що є спільними для широкого кола осіб.

Слід зазначити, у науці цивільного процесуального права ще й досі відсутнє єдине розуміння групового позову, а також його співвідношення із спорідненим інститутом процесуальної співучасті. Деякі вчені ототожнюють груповий позов з процесуальною співучастю. Інші автори відзначають значну кількість відмінностей між процесуальною співучастю та груповим позовом, серед яких – призначення зазначених процесуальних інститутів. Так, на погляд Ю.Ю. Трача, завдання інституту співучасті – врегулювання відносин між кількома співучасниками, а призначення групового позову – встановлення особливостей пред'явлення, розгляду, вирішення та виконання однотипних вимог значної кількості осіб. Тому груповий позов – не просто множинність осіб в цивільній справі, а особливий вид позовного провадження, що регулює пред'явлення, розгляд, вирішення та виконання вимог значної кількості осіб. Треті вважають групові позови своєрідним «гібридом» співучасті та представництва.

На наш погляд, при визначенні сутності групового позову слід виходити із юридичної природи позову як зверненої до суду вимоги про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів. Отже, груповий позов, як і будь-який інший позов, і є саме такою вимогою. Водночас, на відміну від позову у загальному розумінні цієї правової категорії, для групового позову є властивою множинність осіб на боці позивача, адже, на наш погляд, груповий позов – це позов, який

пред'являється групою осіб для захисту їх прав, свобод чи інтересів. При цьому така група має бути чітко визначеною і кожен її учасник має особисто брати участь у розгляді і вирішенні цивільної справи як співпозивач.

Отже, першою найсуттєвішою ознакою групового позову слід вважати пред'явлення позову до суду визначеною групою осіб із набуттям кожної з них цивільного процесуального статусу позивача. При цьому слід акцентувати: множинність осіб на боці відповідача не є тією ознакою, яка впливає на кваліфікацію позову як групового. На наш погляд, при визначенні юридичної природи групового позову слід враховувати кількісний склад осіб виключно на боці позивача, адже позов – це виключно вимога особи-потенційного позивача. Отже, груповий позов – це вимога групи осіб до порушника її прав, який може бути як одиничним так і множинним суб'єктом. Це жодним чином не впливає на кваліфікацію позову як групового.

Виходячи із наведеної нами ознаки групового позову, ми обстоюємо позицію, що груповий позов за своєю юридичною природою є активною процесуальною співучастю із всіма встановленими цивільним процесуальним законом ознаками указаного інституту.

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ДОГОВІР ЯК ІНСТИТУТ ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНОГО ПРАВА

Віннічeнко М.В., студент магістратури ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС **Якимець О.І.**

У період становлення в Україні ринкових відносин свобода укладення цивільно-правового договору набуває особливо важливого значення. Товарно-грошові умови функціонування ринку обумовлюють все більшою мірою необхідність використання договірної форми в діяльності суб'єктів господарювання. В цивілізованому суспільстві обов'язково мають існувати правові інструменти, які забезпечують обіг матеріальних та інтелектуальних благ з метою постійного забезпечення його соціально-економічного розвитку.

На нашу думку, в сучасних умовах роль та значення договору значно зросли. Цивільно-правовий договір все активніше виступає як регулятор приватних відносин сторін.

Цивілістична наука традиційно трактує договір в декількох аспектах:

договір розглядається як підстава виникнення прав та обов'язків сторін, різновид юридичних фактів, правочинів – дія, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків;

російські науковці обґрунтовують ще один аспект поняття «договір» як домовленості в розумінні результату дій осіб.

Відповідно до ст. 626 ЦКУ договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на виникнення, зміну чи припинення цивільних прав та обов'язків. Сукупність погоджених між сторонами умов і становить зміст договору. Істотними умовами договору є ті умови, без погодження яких договір взагалі не вважається укладеним. Істотні умови договору визначаються в законі, водночас ними можуть стати будь-які умови, на

погодженні яких наполягає та чи інша сторона. Істотні умови договору відображають природу договору, відсутність будь-якої з них не дає змоги сторонам виконати їх обов'язки, які покладаються на них за договором.

Договір вважається дійсним за дотримання таких умов:

законність – дії, які сторони мають вчинити відповідно до договору, мають бути законними, тобто не порушувати вимог чинного законодавства;

дієздатності сторін – переважна частина цивільно-правових договорів може укладатися лише особами з повною цивільною дієздатністю;

волевиявлення сторін – зобов'язання, яке бере на себе особа за договором, має повністю відповідати її справжній волі (намірам);

дотримання встановленої законом форми договору – якщо законодавством передбачена та чи інша форма договору, він має укладатися саме у такій формі.

Тому варто зауважити, що стабільність договірних відносин залежить як від самих контрагентів, так і від дій органів законодавчої, виконавчої та судової влади, які на підставі та в межах своїх повноважень, у спосіб, передбачений Конституцією та законами України, здійснюють регулятивний вплив на договірні відносини. Особливу увагу слід звернути на форму договору, яка є необхідною умовою існування договорів, є основним доказом, що підтверджує факт укладення та остаточний зміст договору, дозволяє відмежувати його від попередніх переговорів, а також визначає момент укладення договорів.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИЗНАННЯ ОСОБИ БЕЗВІСНО ВІДСУТНЬОЮ АБО ОГОЛОШЕННЯ ЇЇ ПОМЕРЛОЮ

Гарматюк О.Д., студент магістратури ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС **Плєва В.А.**

Цивільним і цивільно-процесуальним законодавством передбачена можливість зміни у судовому порядку правового статусу фізичної особи шляхом визнання її безвісно відсутньою або оголошення померлою. Така необхідність у виникає у зв'язку з тим, що невизначеність правового становища особи, яка тривалий час відсутня у місці свого постійного проживання,створює певні перешкоди щодо реалізації суб'єктивних прав фізичними та юридичними особами, які перебувають з нею у певних правовідносинах.

В судовому порядку можуть бути визнані безвісно відсутніми або оголошені померлими громадяни України, особи без громадянства та іноземці.

ЦПК України, не визначає коло суб'єктів, які мають право звернутися із заявою про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою. Тому, виходити із загальних правил окремого провадження, в даній категорії справ існують такі види учасників: заявник та заінтересовані особи.

Для розгляду даної категорії справ необхідна подача до суду заяви, яка повинна відповідати загальним вимогам, закріпленим у ст. 119 ЦПК України. Заява, відповідно до ст. 246 ЦПК України, подається до суду за

місцем проживання заявника або за останнім відомим місцем проживання фізичної особи, місцеперебування якої невідомо, або за місцем знаходження її майна. Тобто, враховується інтереси особи, реалізація суб'єктивних прав якої залежить від рішення суду у справі, так і особи, яку необхідно визнати безвісно відсутньою або оголосити померлою.

Розгляд справи про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою здійснюється за загальними правилами цивільного судочинства з винятками і доповненнями, зазначеними у спеціальних нормах (ч.3 ст. 235, ст.. 246-250 ЦПК України).

Встановивши при розгляді справи обставини, якими обґрунтовані вимоги заявника, суд ухвалює рішення , особливістю яких є те, що висновок суду про безвісну відсутність фізичної особи ґрунтується на юридичному припущенні знаходження особи в живих, а оголошення померлим — на юридичному припущенні смерті особи.

У разі, якщо фізична особа, яку визнано безвісно відсутньою або оголошено померлою, з'явиться чи буде виявлено місце його перебування , суб'єкти, за заявою яких суд змінив його правовий статус, а також сама особа вправі подати до суду заяву про скасування ухваленого рішення та поновленням втрачених прав.

На мою думку, законодаче регулювання даної категорії відносин необхідно удосконалити.

По-перше, доцільно було б внести норму, яка регулювала обов'язок розміщення інформації про розшук зниклої особи в ЗМІ.

По-друге, необхідно визначити у ЦПК України коло суб'єктів, які мають право звернутися до суду з відповідною заявою, визначити їх правовий статус.

По-третє, не в достатній мірі врегульовано питання процесуальних наслідків появи особи, яка оголошена померлою або визнана безвісно відсутньою.

На сьогоднішній день, правовий статус безвісної відсутності у законодавстві та теорії чітко не визначена. Це можна простежити у науково-практичних коментарях, де зміст коментованої статті значно менший ніж сама норма. Тому, необхідно привернути увагу правників до питань, які стосуються проблем визнання особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою.

ПРАВО ВЛАСНОСТІ ЯК ОДИН ІЗ НАЙГОЛОВНІШИХ ІНСТИТУТІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Маслик І.А., студент магістратури ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС **Бірюков В.І.**

Існування людини забезпечується головним чином завдяки суспільному виробництву, в процесі якого створюються необхідні для неї матеріальні блага.

Суспільне виробництво формує відповідну спрямованість взаємовідносин, сутність якої полягає у привласненні людиною (колективом людей) предметів природи і продуктів суспільного виробництва, що дає можливість індивіду ставитися до них як «до своїх,

до власних». Однак привласнення, як правило, не може бути без відчуження. Тому варто погодитись з авторами, які вважають, що «власність одних людей чи їх колективів на майно невіддільно пов'язана з відчуженням майна від інших людей».

У найбільш узагальненій формі власність можна визначити як відносини між людьми з приводу привласнення матеріальних благ та встановлення влади над ними, належності їх конкретній особі.

Правове врегулювання економічних відносин власності породжує утворення права власності, за допомогою якого утверджується панування власника над належними йому речами та його повноваженнями з володіння, користування, розпорядження ними.

Власність – це економічна категорія, яка є проявом суспільних відносин з приводу привласнення матеріальних благ. Право власності – це правова категорія і сукупність правових норм, які регулюють відносини власності щодо володіння, користування і розпорядження майном.

На сьогоднішній момент право власності являється одним із найголовніших інститутів цивільного права, що обумовлено його значимістю для розвитку суспільних відносин та формування економічної складової як держави, так і окремого громадянина. Конституційне ж закріплення права власності відносить його до категорії невід'ємних прав особи та показником розвитку демократичних засад в країні.

На даний час розрізняють право власності в об'єктивному і суб'єктивному розумінні. В об'єктивному розумінні це сукупність правових норм, які регулюють відносини власності. В суб'єктивному розумінні це юридична можливість конкретного власника володіти, користуватися і розпоряджатися належним йому майном на свій розсуд, але в межах закону. Право власності має абсолютний характер. Це означає, що перед власником із зобов'язаннями виступають всі, хто його оточує. Це ще одна важлива особливість, яка характеризує відносини власності.

Таким чином, актуальність вивчення питань, пов'язаних з правом власності визначена самими реаліями сьогодення, тобто розвитком ринкової економіки, прагненням вдосконалити діючу систему цивільних відносин.

Згідно Конституції України в країні існує державна, приватна і комунальна власність.

Спільну ж власність можна розглядати як своєрідний спосіб реалізації суб'єктами права приватної, колективної, державної власності.

Варто наголосити, що соціально - економічні зміни, які відбулися в останні роки в нашій країні, істотно вплинули на розвиток інституту права власності та його складової частини – права спільної власності. Широке застосування механізму права спільної власності, розширення кола його суб'єктів, надання ефективних шляхів здійснення та надійних способів захисту даного права його суб'єктам – це ті передумови, які послужили вдосконаленню даного правового інституту власності.

Особливої актуальності набувають ряд проблем: визначення основних підстав виникнення права спільної власності, адже, характерна особливість права спільної власності зумовлена множинністю суб'єктів і єдністю об'єкта; суб'єктний склад (фізичні особи, юридичні особи, територіальні громади, держава); рівноправність суб'єктів при здійсненні

наданого їм права (йде мова про недопущення зловживання майновими та житловими правами малолітніх та неповнолітніх дітей з боку батьків, які виступають співвласниками); основні критерії припинення (поділ) права спільної власності справедливим, законним чином.

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ІНФОРМАЦІЇ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ

Устименко Ю.В., студент магістратури ННІПП НАВС
Науковий курівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС **Ієвіня О.В.**

Інформація з обмеженим доступом – особливий вид інформації, який відрізняється від загальнодоступної інформації за наступними ознаками:

1. Ця інформація не є відомою широкому колу осіб, вона не може бути загальнодоступною;
2. Інформація з обмеженим доступом може бути відома лише визначеному колу осіб і лише вони можуть використовувати цю інформацію;
3. Власником чи користувачем інформації з обмеженим доступом вживаються адекватні заходи, спрямовані на обмеження доступу третіх осіб до інформації;
4. Особлива соціальна цінність інформації з обмеженим доступом значною мірою обумовлюється саме її дійсною чи потенційною невідомістю третім особам;
5. Інформація з обмеженим доступом має відповідати обмеженням, що встановлюються законодавством для такого виду інформації.

Вимога невідомості широкому колу осіб випливає з сутності інформації з обмеженим доступом, оскільки обмежувати доступ до загальновідомої інформації немає сенсу. Цей факт визнається не лише національним, а й зарубіжним законодавством. Так, наприклад, у Великобританії вказана ознака описується в одному з найбільш цитуємих описів конфіденційної інформації, що був приведений Лордом Гріном у справі «Салтман Інжінірінг проти Кемібел і Ко» ще у 1948 році: «конфіденційна інформація – це дещо, що не є суспільним надбанням або загальновідомим». Таке формулювання дозволило дослідникам зробити наступні висновки. По-перше, для віднесення інформації до категорії конфіденційної не потрібна «абсолютна секретність», достатньо і «відносної секретності». Така інформація може бути відома більш ніж однієї особі. Навіть кілька компаній можуть використовувати таку інформацію і вона може бути відома багатьом службовцям цих компаній. По-друге, інформація перестає бути конфіденційною, коли вона стає суспільним надбанням або загальновідомою.

З невідомістю інформації широкому колу осіб безпосередньо пов'язана наступна ознака інформації з обмеженим доступом – приналежність визначеному суб'єктному складу. Як зазначається у юридичній літературі, «такі відомості мають бути відомі або довірені вузькому колу осіб». Власники та користувачі інформації з обмеженим доступом мають бути конкретно визначені законодавством, самим власником інформації, або їх склад має очевидно визначатися

обставинами. Іншим чином неможливо буде визначити правомірне і неправомірне володіння та використання інформації різними суб'єктами. І, як наслідок, неможливо буде реалізувати правовий режим інформації з обмеженим доступом на практиці.

Слід відмітити, що обмеження кола осіб, що мають доступ до інформації є найважливішим заходом з її збереження. Водночас важливе значення мають також заходи з обмеження вільного доступу третіх осіб до інформації. Дана ознака стимулює суб'єктів інформації з обмеженим доступом вживати активних заходів з забезпечення схоронності цінної для них інформації.

Заходи, спрямовані на обмеження вільного доступу третіх осіб до інформації можуть мати характер різних організаційних заходів: починаючи з обмеження фізичного доступу до інформації і закінчуючи створенням локальних правових режимів обігу інформації на підприємстві. Характер заходів, спрямованих на збереження того чи іншого виду інформації залежить від багатьох факторів: виду інформації та її матеріального носія, цінності інформації, кількості її користувачів тощо. Тому розробити конкретні єдині критерії достатності та ефективності таких заходів практично неможливо. Оцінка достатності заходів, вжитих власником інформації, для охорони інформації в режимі обмеженого доступу має здійснюватись судом, виходячи з конкретних обставин справи.

Будь-яка інформація з обмеженим доступом має особливу соціальну цінність в силу її існуючої або потенційної невідомості третім особам, що відрізняє її від звичайної інформації і є її істотною ознакою. Як вже зазначалося раніше, будь-яка соціальна інформація має певну цінність. При цьому соціальна цінність може бути різною (духовною, моральною, комерційною, науковою тощо). Цінність інформації безпосередньо залежить від таких її ознак, як новизна, повнота, актуальність, достовірність, цінність предмета інформації тощо. Водночас, разом з зазначеними ознаками, відомості, віднесені до «інформації з обмеженим доступом», набувають особливої цінності у зв'язку з тим, що вони відомі визначеному колу осіб і доступ до них обмежений.

Така цінність може мати як духовний, так і економічний характер. Наприклад, цінність відомостей про походження та біологічних батьків усиновленої дитини буде однією, якщо дитина та оточуючи будуть з самого початку знати про факт усиновлення. Зовсім іншою така цінність буде у разі, якщо усиновлення було таємним. В останньому випадку розголошення такої інформації може спричинити значну моральну шкоду.

Остання ознака – відповідність інформації обмеженням, що встановлені діючим законодавством, з одного боку вимагає, щоб конкретний вид відомостей був віднесений законодавством до категорії обмеженого доступу, а з іншого він виключає зі складу інформації з обмеженим доступом відомості, які законом заборонено відносити до такої інформації.

Отже, на основі проведеного аналізу ознак інформації з обмеженим доступом можна стверджувати, що така інформація має самостійне правове значення і характеризується низкою ознак, які істотно відрізняють її від інших виді інформації.

Розглядаючи інформацію з обмеженим доступом як вид інформації, можна виходити з того, що такі відомості в повному обсязі мають ознаки, притаманні інформації в цілому, як субстанції та як соціальному та правовому явищу. Синтезуючи вказані висновки, можна сформулювати ознаки та визначення інформації з обмеженим доступом.

Інформація з обмеженим доступом – відомі лише визначеному колу осіб і такі, що мають в силу цього цінність, відомості, данні, знання, відносно яких було вжито заходів, спрямованих на обмеження вільного доступу третіх осіб, розповсюдження яких може спричинити істотної шкоди правам та інтересам зацікавлених осіб.

НЕДОЛІКИ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ДИТИНИ НА ІМ'Я

Блажко О.М., студент магістратури ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС **Івіня О.В.**

Захист прав дитини належить до найактуальніших проблем сьогодення як у межах громадянського суспільства, державної політики, так і в кожній окремо взятій сім'ї.

Присвоюючи ім'я, батьки мають право використовувати ім'я передбачене чи не передбачене довідником власних імен, керуючись лише здоровим глуздом. Рішення приймається виключно батьками дитини, а чинний Сімейний кодекс не має застереження щодо того, яке ім'я не слід давати дитині. І як свідчить практика існують випадки, коли батьки називають дітей досить дивними іменами (Ісус Христос, Лимон, Диван, Синдбад, Віагра). Почувши такі імена виникає питання, чому досі не має меж свобода вибору батьками імені дитини? Адже здійснюючи своє право на вибір імені дитини батьки в деяких випадках порушують інтереси дитини, яка в майбутньому може зазнати знущань від однолітків, через те ім'я, яким її нарекли батьки.

Прогресивні зміни щодо обмеження прав батьків у виборі імені дитини містить проект Закону України «Про внесення змін до ст. 146 Сімейного кодексу України щодо визначення імені дитини». Метою цього законопроекту є уточнення визначення імені дитини, а також визначення підстав і порядку оскарження відмови органів реєстрації актів цивільного стану в присвоєнні дитині імені.

Обмеження щодо вибору імені дитини визначені в частині другій статті 146, яку пропонують викласти в такій редакції:

«2. Дитині може бути дано не більше двох імен, якщо інше не випливає із звичаю національної меншини до якої належать мати і (або батько. Ім'я дитини повинно відповідати її статі. Дитині не може бути дано ім'я, що складається з назв неживих предметів, вигаданих персонажів, географічних назв, флори та фауни, титулів, хвороб, одночасним поєднанням букв, символів або (та) цифр, абревіатур.». Також доцільним є передбачення можливості оскарження батьками відмови органу державної реєстрації актів цивільного стану до органу вищого рівня або суду.

Такі запропоновані зміни є позитивними, оскільки виявлення бажання батьків присвоїти дитині певне «екзотичне» ім'я не повинно порушувати законні права дитини. Та не весь перелік заборон щодо імені дитини не є обґрунтованим, оскільки наприклад, заборона щодо назв флори є сумнівною. Адже історично так склалось, що у всьому світі існує чимало жіночих імен пов'язаних з назвами квітів.

Тому, щоб убезпечити права дитини і разом з тим, безпідставно не обмежити права батьків, щодо вибору мені для дитини ст. 146 Сімейного кодексу України краще доповнити п. 4 – «Дитині може бути дане ім'я, яке не суперечить інтересам дитини і моральним засадам суспільства». Застосування цієї норми дозволило б органам державної реєстрації актів цивільного стану відмовляти батькам у реєстрації певних імен і чітко зазначати підставу такої відмови. Таким чином можна було б частково, в розумних межах обмежити свободу вибору батьками імені дитини.

ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Клімчук О.В., студент магістратури ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС **Івєвіня О.В.**

XXI століття – час інтелектуальної власності. Ефективне примноження надбань у сфері інтелектуальної власності стає запорукою підтримання високих темпів розвитку промисловості та підприємництва за рахунок втілення в життя результатів інтелектуальної власності.

В грудні 2013 року Україна відсвяткувала 20-ту річницю прийняття основних законів про охорону прав інтелектуальної власності. Суспільство не стоїть на місці і з кожним днем розкриваються нові сфери і можливості інтелектуальної власності. Тому удосконалення законодавства щодо регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності є одним із пріоритетних завдань сьогодення.

Конституція України гарантувала кожному свободу розпорядження результатами інтелектуальної та творчої діяльності. Досконала законодавча база буде сприяти належному створенню умов щодо врегулювання відносин у сфері розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Ті закони і підзаконні акти які існують сьогодні є не досконалими, необхідна їх безпосередня адаптація до вимог міжнародних договорів.

Правомочність розпорядження майновими правами інтелектуальної власності є найбільш проблемною у тріаді права власності. Це зумовлено в першу чергу прогалинами у законодавстві. Досить тривалий час не відбувалося внесення змін до нормативно-правових актів які регулюють дане право володільця майнових прав інтелектуальної власності. Назвати такий процес позитивним неможливо, адже більшість норм застаріли і потребують перегляду. До позитивних аспектів можна віднести лише відведеність у Цивільному кодексі України (далі – ЦК України) самостійного місця договорам щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

Нажаль, все таки залишається все більше недоліків, які у майбутньому породжують лише проблемні моменти: порушення прав, зловживання правами та інше. Центральне місце у нормах ЦК України, які регулюють сферу розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, займає глава 75 яка іменується як «Розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності». Хоча глава і містить таку назву, проте сфера її застосування досить таки вузька і в її підпорядкуванні знаходяться лише договірні зобов'язання. Таке обмежене тлумачення, автоматично не регулює інші способи розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

Отже, сьогодні необхідне глибоке і повноцінне дослідження правомочності розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, починаючи від загальних понять і завершуючи основними способами розпорядження. Лише комплексне дослідження проблеми дасть змогу виробити досконалі норми законодавства, які забезпечать повноцінну охорону прав володільців об'єктів права інтелектуальної власності.

ПРОБЛЕМИ РЕЄСТРАЦІЇ ДОГОВОРУ КОМЕРЦІЙНОЇ КОНЦЕСІЇ

Романенко І.В., студент магістратури ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС **Марченко В.Б.**

Відносини комерційної концесії в Україні набули досить великого поширення в практиці підприємницької діяльності. Важливою ознакою цих відносин є передача комерційного досвіду й надання прав на використання об'єктів інтелектуальної власності, в першу чергу засобів індивідуалізації.

Договір комерційної концесії укладається у письмовій формі. У разі недодержання письмової форми договору він є нікчемним. До того ж, якщо для сторін договір комерційної концесії є дійсним з моменту укладення у письмовій формі, то у відносинах з третіми особами сторони мають право посилатись на договір лише з моменту його державної реєстрації.

Подібна конструкція, що для сторін договір набуває чинності з моменту підписання, а для третіх осіб – з моменту державної реєстрації, раніше застосовувалась до ліцензійних договорів. Однак, якщо реєстрацію ліцензійного договору здійснює державний департамент інтелектуальної власності, то договір комерційної концесії підлягає реєстрації органом, який здійснив реєстрацію правоволодільця. Якщо правоволоділець зареєстрований в іноземній державі, реєстрація договору комерційної концесії здійснюється органом, який здійснив реєстрацію користувача.

Згідно ст. 210 Цивільного кодексу України правочин підлягає державній реєстрації у випадках встановлених законом. Перелік органів, які проводять цю реєстрацію, а також порядок проведення відповідних реєстрів встановлюються законом. Однак до цього часу відповідний закон не прийнятий.

Частина 2 статті 1118 Цивільного кодексу України передбачає, що договір комерційної концесії підлягає державній реєстрації органом, який здійснив державну реєстрацію.

Ст. 5 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців здійснюють державні реєстратори.

Однак, реєстрацію договорів комерційної концесії вони не здійснюють як через відсутність законодавчого врегулювання цієї процедури, так і по тій причині, що до їх компетенції не віднесено реєстрацію договорів комерційної концесії, змін внесених до таких договорів, а також їх розірвання, та й доцільність покладення на них таких функцій викликає сумніви.

Правильність цієї позиції підтверджується тим, що зважаючи на зміст ч.2 ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Багато науковців взагалі дотримуються позиції скасування державної реєстрації договору комерційної концесії як такої. Як приклад наводяться такі розвинені в правовому та економічному аспектах країни, як Канада, Великобританія, Німеччина, Італія, Японія, в законодавстві яких вимога обов'язкової державної реєстрації договору комерційної концесії взагалі відсутня.

Для того, щоб вірно визначити позицію щодо доцільності державної реєстрації договору комерційної концесії, потрібно з'ясувати загалом мету такої реєстрації. Для відносин з використанням об'єктів інтелектуальної власності дана реєстрація є доказом того, що продукція, яка випускається користувачем не є контрафактною, а сам її виробник має право її випускати, пропонувати до продажу, продавати, рекламувати.

Отже, відсутність однозначної позиції щодо вирішення проблеми державної реєстрації договору комерційної концесії негативно впливає на законотворчу діяльність та на реалізацію суб'єктами господарювання своїх прав.

На нашу думку, необхідно у законодавстві чітко передбачити орган, який би здійснював державну реєстрацію договорів комерційної концесії, оскільки відсутність реєстрації договору позбавляє сторони права в разі спору посилатися на цей договір.

ОСОБЛИВОСТІ ДОГОВОРУ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖУ В СИСТЕМІ ДОГОВОРІВ

Пухирь О.Л., слухач Кіровоградського відділення ННІЗН НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., с.н.с., професор кафедри цивільного права і процесу НАВС **Лов'як О.О.**

Договірні зв'язки в економічному середовищі України встановлюють взаємні зобов'язання між транспортними підприємствами і їх клієнтурою по перевезенню вантажів, пасажирів, багажу (вантажобагажу)тощо.

Договори в главі 64 ЦК України опосередковують відносини з перевезення вантажу, пасажирів, багажу й пошти.

У ст. 6 Закону України «Про транспорт» від 10 листопада 1994 р. визначено загальні основи господарської діяльності підприємств транспорту. Підприємства транспорту здійснюють перевезення та надають послуги на основі державних контрактів і договорів про перевезення пасажирів і вантажів.

Перевезення вантажів залежно від видів транспорту, якими вони здійснюються, поділяються на залізничні, внутрішніми водними шляхами (річкові), морські, повітряні та автомобільні.

Відповідно до статті 55 Закону України «Про автомобільний транспорт» можуть надаватися названим видом транспорту загального користування послуги з перевезення вантажів у внутрішньому сполученні між пунктами відправлення і призначення, розташованими в Україні.

В статті 64 зазначеного закону України вказується, що міжнародні перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом здійснюються: між пунктами відправлення і призначення, один з яких або обидва розташовані за межами території України.

У ЦК України (статті 908-928), ГК України (статті 306-315) визначено загальні норми щодо договорів про перевезення пасажирів і вантажів. Детальніше умови перевезення пасажирів, вантажу і багажу та відповідальність сторін за цими перевезеннями регулюють статути (кодекси) окремих видів транспорту та правила, прийняті у встановленому порядку. Зокрема, на залізничному транспорті діє Закон України «Про залізничний транспорт» від 4 липня 1996 р., Статут залізниць України, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1998 р, на річковому – Статут внутрішнього водного транспорту СРСР, затверджений постановою Ради Міністрів СРСР від 15 жовтня 1955р., на морському – Кодекс торгівельного мореплавства України, затверджений Верховною Радою України 9 грудня 1994р, на повітряному – Повітряний Кодекс України затверджений Верховною Радою України 4 травня 1993 року. Умови перевезення пасажирів, вантажів та багажу автомобільним транспортом і відповідальність сторін за ці перевезення визначаються Законом України «Про автомобільний транспорт» від 5 квітня 2001 р., Статутом автомобільного транспорту УРСР, затвердженим постановою Ради Міністрів УРСР 27 червня 1969 р., та іншими нормативними актами.

Транспортні кодекси і статути детально не регламентують ні діяльності самого транспорту, ні взаємовідносини транспортних організацій з клієнтурою. Ці відносини конкретизуються у відомчих нормативно – правових актах, так званих правилах перевезення, які існують на кожному виді транспорту (наприклад, Правила перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу, пошти залізничним транспортом України, затверджені Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.1998р. №297, Правила перевезення вантажів автомобільним транспортом в Україні від 14.10.1997р. №363 та інші).

За договором перевезення вантажу одна сторона (перевізник) зобов'язується доставити довіреній їй другою стороною (відправником) вантаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання вантажу, а відправник зобов'язується сплатити за перевезення вантажу встановлену плату (ч.1 ст.909 ЦК).

Предметом договору є транспортні послуги, а предметом перевезення – конкретний вантаж.

Договори про організацію перевезень є консенсуальними, оскільки вважаються укладеними з моменту надання угоді сторін належної (письмової) форми.

Відповідно до ч.1 ст.921 ЦК України перевізник за неподання транспортних засобів для перевезення вантажу, а відправник за ненадання вантажу або невикористання поданих транспортних засобів з інших причин несуть відповідальність, передбачену погодженням сторін, якщо інше не передбачено транспортними кодексами (статутами)

Договір перевезення вантажів укладається у письмовій формі у вигляді: накладної (залізничний транспорт), товарно-транспортної накладної (автомобільний транспорт), коносамента (морський транспорт), а також чартеру (при перевезенні вантажу морем в міжнародному сполученні).

Відповідно до ч. 3 ст. Закону України «Про транспорт» підприємства відповідають за втрату, нестачу, псування і пошкодження прийнятого до перевезення вантажу та багажу у розмірі фактичної шкоди.

Транспортними статутами (кодексами) передбачається майнова відповідальність відправників та одержувачів за неналежне виконання обов'язків, які передують чи необхідні для укладання договору перевезення конкретного вантажу.

Після прибуття вантажу до пункту призначення відповідальність перед перевізником за одержання конкретного вантажу несе одержувач. Однак, він може перекласти на відправника всі суми штрафів, зборів та збитків, які сплачені перевізникові внаслідок неправильних дій відправника з даного перевезення (ст.205) Статуту внутрішнього водного транспорту.

Таким чином, дослідивши інститут договору перевезення вантажу в законодавстві України, ми прийшли до висновку, що відносини, які виникають на транспорті є досить складними і характеризуються великою динамікою розвитку та охоплюють широку сферу діяльності, загальні умови якого визначаються міжнародними угодами, законами України та низкою спеціальних нормативних актів.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА НІМЕЧЧИНИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Нашенко Д.Р., студент магістратури ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС **Лебідь В.І.**

Відшкодування моральної (немайнової) шкоди є одним із способів захисту особистих немайнових прав, що використовується для відновлення порушеного права. Однією із теоретичних і практичних проблем, що постають в контексті наукового дослідження та практичного застосування норм чинного законодавства, яким передбачено право учасників цивільних відносин на відшкодування завданої їм моральної (немайнової) шкоди, є пошук оптимальних моделей такого відшкодування.

Згідно із ч. 3 ст. 23 ЦК України моральна шкода відшкодовується грішми, іншим майном або в інший спосіб. Відповідно до абз. 1 ч. 3 ст. 23 ЦК України розмір грошового відшкодування моральної шкоди визначається судом залежно від характеру правопорушення, глибини фізичних та душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації, ступеня вини особи, яка завдала моральної шкоди, якщо вина є підставою для відшкодування, а також з і урахуванням інших обставин, які мають істотне значення. При визначенні розміру відшкодування враховуються вимоги розумності і справедливості.

Вищезазначене дає змогу констатувати, що суди зазвичай призначають відшкодування за моральну шкоду в грошовій формі. Проте на сьогодні, такий спосіб відшкодування, на нашу думку, вже не переслідує притаманну йому функцію згладжування негативних наслідків від страждань, а скоріш стало своєрідним варіантом узаконеної помсти порушнику, перетворивши його «на штраф за неправомірну поведінку», що породжує в потерпілого бажання швидкої наживи та розвиває у нього почуття жадібності і грошової залежності.

Також варто відмітити, що у Методичних рекомендаціях «Відшкодування моральної шкоди», затверджених листом Міністерства юстиції України від 13.05.2004 р. № 35-12/797, є положення згідно з яким моральну шкоду неможливо відшкодувати у повному обсязі, оскільки не існує і не може існувати точних критеріїв матеріального еквіваленту душевного болю, спокою, честі, гідності особи.

Тому, при вирішенні питання про відшкодування моральної (немайнової) шкоди необхідно враховувати наявність законодавчо визначених інших способів компенсації такого виду шкоди.

Досить доречно це питання, на нашу думку, врегульовано в Німеччині. Так, при зверненні до німецького законодавства з'ясовується, що якщо шкода заподіяна особистості, Така не майну, грошова компенсація може бути отримана тільки у випадках, спеціально обговорених у законі. А закон прямо говорить лише про наступні випадки: коли, обіцяючи одружитись, відповідач позбавив жінку невинності; заподіяння шкоди тілу чи здоров'ю; позбавлення волі; спонукання жінки погрозами, оманою до співжиття. Крім того, німецьке цивільне право має ще одну особливість, грошова компенсація тут – не універсальний засіб захисту для усіх видів правопорушень. В якості основного принципу компенсації, відповідальності за шкоду визнано реституцію, тобто повернення потерпілої сторони в положення, яке б вона мала, якби не було правопорушення. А от якщо така реституція неможлива чи в результаті реституції неможливо в повному обсязі компенсувати шкоду, то відповідальна особа повинна компенсувати заподіяний збиток грошима.

Таким чином, врахування німецького досвіду в правовому регулюванні інституту моральної шкоди є необхідним для подальшого вдосконалення його в нашому законодавстві. Так, зокрема вважаємо доречно було б передбачити випадки, в яких можливе грошове відшкодування моральної шкоди, оскільки враховуючи природу такої шкоди. переважно неможливо знайти її майнового еквіваленту і необхідним є застосування інших способів такого відшкодування.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ ЯК СПОСОБУ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Малацковська М.В., студент магістратури ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС **Марченко В.Б.**

Дослідження проблеми відшкодування збитків викликано перш за все тим, що питання, пов‘язані з відшкодуванням збитків, носять теоретичний і практичний інтерес, оскільки інші способи захисту цивільних прав, зокрема, примусове виконання обов’язку в натурі і стягнення неустойки, як правило, не покривають втрат, яких зазнає особа внаслідок порушення своїх прав.

По-друге, доцільність дослідження цієї проблеми викликано відмінністю у регулюванні правовідносин цивільним і господарським кодексом України, а також відсутністю узагальнення судової практики після набрання ними чинності.

Відшкодування збитків є одним з способів захисту цивільних прав і одночасно одним з способів відшкодування майнової шкоди.

Цей цивільно-правовий інститут відноситься до судової форми захисту цивільних прав і є однією з форм цивільно-правової відповідальності за порушення цивільних прав, зокрема, договірних зобов‘язань.

Це означає, що на вимоги про відшкодування збитків до набрання законної сили рішенням суду не поширюються загальні положення про зобов‘язання, зокрема, інститути заміни сторони у зобов‘язанні або зарахування, на що звернув увагу Одеський апеляційний господарський суд у Постанові від 23.05.07 по справі №30/50-07-942.

Таким чином, для застосування такої міри відповідальності потрібна наявність, як правило, таких елементів складу цивільного правопорушення, а саме: протиправної поведінки (зокрема, порушення зобов‘язань), збитків, причинного зв'язку між протиправною поведінкою боржника та збитками і вини боржника (Постанова Судової палати у господарських справах Верховного суду України від 04.04.2006 р. по справі №43/543, Постанова Вищого господарського суду України від 16.05.2007 р. по справі №14/116).

Варто також підкреслити, що у разі, якщо інше не передбачено законом або договором, зобов‘язана особа звільняється від відшкодування збитків лише в тому випадку, якщо доведе, що вжила всіх залежних від неї заходів щодо належного виконання зобов‘язання, і невиконання або неналежне виконання зобов‘язання сталися внаслідок випадку (перешкоди поза контролем зобов‘язаної особи, яку вона могла передбачити, але не могла уникнути) або непереборної сили (перешкоди поза контролем зобов‘язаної особи, якої вона не могла передбачити та уникнути).

Судова практика свідчить також про те, що причинний зв‘язок між порушенням боржником зобов‘язання та заподіяними кредитору збитками не завжди встановлюється позивачами правильно. Так, Судова колегія у господарських справах Верховного суду України у Постанові від 04.04.2006 р. по справі №43/543 звернула увагу, на те, що між невиконанням договору купівлі-продажу, що призвело до його розірвання,

і продажем продавцем предмету цього договору іншому покупцю за менш низькою ціною немає причинного зв'язку, оскільки продавець не був вимушений продавати річ на таких умовах.

Питання відшкодування збитків ускладнюються відмінностями у регулюванні аналогічних відносин Цивільним і Господарським кодексом України, тому перед пред'явленням позову про відшкодування збитків необхідно перш за все встановити, чи є правовідносини, що виникли між сторонами, цивільними або господарськими.

ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ЕВТАНАЗІЇ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Гриценко Ю.В., студент магістратури ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС **Бірюков В.І.**

Законодавство України не заперечує права фізичної особи самостійно розпоряджатися власним життям, зокрема, правом на припинення життя (наприклад, самогубство). Однак інші особи не мають права вчиняти будь-які діяння (активні дії чи бездіяльність), спрямовані на припинення життя такої особи. У зв'язку з цим перед науковцями у галузі юриспруденції та медицини, а також законодавцем вже досить давно постає проблемне питання евтаназії, яке викликає палкі обговорення та спори.

Термін «евтаназія» у перекладі з грецької означає «легка, щаслива смерть». У сучасному трактуванні «евтаназія» часто ототожнюється з поняттям «вбивство з милосердя» та розуміється як скорочення руками медиків життя хворих певної категорії на їх прохання. Розрізняють активну (позитивну) евтаназію, коли використовують засоби, які прискорюють настання смерті (передозування снодійного, смертельна ін'єкція та ін.) та пасивну (негативну), яка означає відмову від заходів, які сприяють підтримці життя. Обидва види евтаназії стосуються хворого пацієнта і можливі лише на його прохання. Законодавство України у ч. 4 ст. 281 ЦК закріплює положення про заборону задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя.

Щодо пасивної евтаназії існує точка зору, що вона дозволена навіть в українському законодавстві. Мова йде про ст. 43 Основ законодавства України про охорону здоров'я, яка проголошує право пацієнта на відмову від медичного втручання. З цією точкою зору важко погодитися, оскільки право на відмову від медичного втручання – суб'єктивне законне право пацієнта, що може бути реалізоване шляхом відсутності згоди на медичне втручання. У той же час евтаназія – це поєднання індивідуальної свободи однієї людини й обов'язку іншої. Тобто, для здійснення евтаназії потрібні визначені дії з боку медичного працівника, що визначає наявність соціального компонента.

Стосовно проблеми евтаназії у літературі склалися принаймні дві протилежні точки зору. Противники евтаназії вважають, що вона неприпустима з моральних і юридичних позицій, оскільки ніхто не має права позбавляти людину життя, яке повинно підтримуватися в усіх випадках до природного кінця. Прихильники ж евтаназії пропонують вирішувати цю проблему, виходячи з філософських позицій – пацієнт

вирішує прискорити свою смерть, не заподіявши нікому шкоди, тому суспільство повинно дозволити евтаназію, допомогти хворому, поважаючи його рішення, вибір, оскільки свобода є найвищою цінністю. Однак, прибічники евтаназії вважають її припустимою у виключних випадках за наявності: свідомого та наполегливого прохання хворого, неможливості полегшити страждання хворого відомими засобами; точної доведеності неможливості врятувати життя, встановленої колегією лікарів за обов'язкової одностайності і попереднього попередження органу прокуратури.

Отже, здійснивши аналіз норми законодавства, де встановлена заборона на проведення евтаназії, зважаючи на велику кількість суперечок, що виникають з приводу даного питання, проблема евтаназії залишається невирішеною, потребує більш детального дослідження науковцями, з'ясування громадської думки шляхом опитувань і на основі цього врегульовувати це питання нормами законодавства.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАПОВІТОМ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ

Мірошніченко І.Т., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС **Немченко С.С.**

Спадкове право України та більшості іноземних держав виходить з поєднання двох основоположних принципів: свободи заповіту і охорони інтересів сім'ї, що відповідає першим двом підставам спадкування – за заповітом та за законом. Спадкування за заповітом відіграє провідну роль, оскільки надає можливість власнику на свій розсуд розпорядитися майном на випадок смерті.

За законодавствами майже усіх держав спадкування за заповітом має пріоритет. Спадкування за законом має місце у випадках, коли заповіт або не складений, або його визнано нікчемним, або спадкоємці за законом відмовились від прийняття спадщини (не прийняли і т.і.). У ході формування Міжнародного приватного права спадкування за заповітом було нетиповим, проте в міру розвитку права і в силу певних переваг ця форма спадкування отримала широке розповсюдження, і в більшості країн вважається пріоритетною.

Першим моментом, за яким різняться законодавства різних держав щодо питань спадкування за заповітом, є форма заповіту. За вітчизняним законодавством заповіт, будучи правочином, складається в письмовій формі та підлягає нотаріальному посвідченню (ст.209, 1247 ЦК України).

За ЦК Іспанії заповіти поділяються на «звичайні» (власноруч написані, «відкриті» та «закриті» заповіти) та «спеціальні» (військові, морські та заповіти, складені іспанськими підданими в іноземних державах). Приватні заповіти (власноруч написані) дозволені на всій території Іспанії, так само як і заповіти, зроблені лише перед свідками (за певних обставин під час складання заповіту).

Деякі особливості спостерігаються і щодо можливості недодержання нотаріальної форми заповіту. Так, ЦК Іспанії дозволяє відкриті заповіти лише в присутності свідків у двох випадках: по-перше, коли заповідач при

смерті, в присутності п'яти свідків, по-друге, у випадках епідемії, в присутності трьох свідків. Усну волю заповідача бажано записати, якщо можливо. Такі заповіти втрачають чинність через два місяці, якщо заповідач вижив або закінчилася епідемія. Якщо заповідач помер протягом цього строку, заповіт є дійсним у випадку, якщо заповіт зареєстрували в державному нотаріальному реєстрі протягом трьох місяців з моменту смерті заповідача. Нічого подібного ЦК України не вміщує.

Таким чином, законодавче врегулювання таких питань спадкування за заповітом як право на складення заповіту неповнолітніми, заповітів, прирівняних до нотаріально посвідчених в Україні потребує подальшого вдосконалення, оскільки існують величезні прогалини в вітчизняному законодавстві нашої країни. Так, зокрема, ст. 72 ЗУ «Про міжнародне приватне право» створює колізію, оскільки встановлює що здатність особи на складання і скасування заповіту, а також форма заповіту і акта його скасування визначаються правом держави, у якій спадкодавець мав постійне місце проживання в момент складання акта або в момент смерті.

МЕДІАЦІАЦІЯ ЯК ФОРМА ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОВИХ КОНФЛІКТІВ

Мардарович С.Б., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС **Нечипоренко О.І.**

Медіація є альтернативним (досудовим) способом вирішення спорів, у яких третя незалежна особа – медіатор, надає допомогу сторонам у прийнятті взаємоприйнятного рішення.

На даний час необхідність запровадження інституту примирення (медіації) у вітчизняній системі права підтримується широким колом як практикуючих юристів, так і вчених-правників. Така зацікавленість відповідає прагненню України до гармонізації національного законодавства із законодавством Європейського Союзу, на теренах якого правосуддю приділено значну увагу.

На відміну від України, медіаційна процедура уже понад 20 років ефективно застосовується у таких країнах,як: Австрія, Англія, Німеччина, США, Франція. У плані обов'язковості процедури Великобританія пішла на компромісний варіант: якщо якась із сторін відмовляється від запропонованої судом процедури медіації, вона повинна понести всі судові витрати, навіть якщо виграла справу.

В Україні першою спробою реалізувати ідею медіації на законодавчому рівністало внесення до Верховної Ради України проекту Закону «Про медіацію» у 2010 році. Основну мету медіації в ньому було визначено як «запровадження культури досудового вирішення спорів без звернення до формальної системи судочинства, шляхом ведення між сторонами узгоджуваних переговорів за участю нейтральної особи, яка допомагає у пошуку взаємоприйнятного рішення». Проте, комітет Верховної Ради України з питань правосуддя після розгляду цього документа 6 квітня 2010 року вказав, що проект потребує суттєвого доопрацювання з огляду на те, що в ньому не зазначено низку процесуальних питань.

Запровадження інституту медіації має наблизити вітчизняне судочинство до європейських стандартів, дещо полегшити, та розвантажити роботу судів. Такий прогноз зумовлено низкою переваг медіації над судовим врегулюванням спорів. А саме:

ефективний і зручний метод врегулювання конфлікту;

конфіденційність сторін при вирішенні конфліктної ситуації;

прийняття взаємоприйнятного рішення,яке в подальшому виконується всіма сторонамиконфлікту;

можливість координації та впливу на виконання рішення медіатором;

психологічні фактори, до яких, зокрема, належать уникнення конфлікту між сторонами йможливість подальшої співпраці;

рівність сторін, добровільність процесу медіації;

активна роль сторін, диспозитивність процесу медіації;

кваліфікованість і неупередженість медіатора.

Варто звернути увагу на такий факт: однією з особливостей медіації є те, що завдяки їй спір можна розглянути, враховуючи усі аспекти, й не лише правові, як під час судової процедури.

СПАДКУВАННЯ ПРАВА НА ВКЛАД У БАНКУ (ФІНАНСОВІЙ УСТАНОВІ)

Кравчук В.К., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС **Немченко С.С.**

За останні роки банківська система України стрімко розвивалася, з'являлися нові банки, підвищувалися державні вимоги до комерційних банків, які функціонують на території України, підвищувався рівень довіри до банків, які змогли пережити фінансові кризи та різні зміни політичної ситуації в нашій державі.

В наш час майже кожен хоча б раз користувався послугами банку, вкладав гроші на депозитні рахунки і з цього отримував прибуток, однак трапляються випадки коли особа вже не може забрати свій вклад в банківській установі і такий вклад переходить у спадщину до спадкоємців такої особи.

Перш за все потрібно зазначити, що спадкове право – це сукупність установлених державою правових норм, що регулюють умови та порядок переходу прав та обов'язків (спадщини) після смерті громадянина (спадкодавця) до інших осіб (спадкоємців).

Діюче цивільне законодавство значно розширило права громадян у здійсненні своїх спадкових прав, наприклад, право складання заповіту подружжям, посвідчення секретного заповіту, заповідальне розпорядження, спадкування права на вклад у банківській (фінансовій) установі тощо. Щодо останнього хочеться зупинитися детальніше.

На відміну від Цивільного кодексу 1963 року, Цивільним кодексом 2003 року встановлено нові правила спадкування права на вклад у банку (фінансовій установі). Так вкладник за часів УРСР на випадок своєї смерті в ощадних касах і Державному банку СРСР мав зробити відповідне розпорядження щодо свого вкладу, а порядок розпорядження вкладом на випадок смерті за спеціальними вказівками вкладників визначався

статутами названих кредитних установ і виданими в установленому порядку правилами.

Спадкування права на вклад у банківській установі може мати місце:

1) шляхом складання та посвідчення заповіту;

2) шляхом складання спеціального розпорядження банку;

3) на підставі загальних норм спадкування за законом.

Встановлення в законі можливості спадкування права на вклад на підставі відповідного розпорядження банку спрямоване на створення умов для спрощення спадкування зазначеного об'єкта. При спадкуванні права на вклад за заповітом чи за законом застосовуються положення книги шостої ЦК України. При складанні вкладником – спадкодавцем розпорядження банку підлягає застосуванню спеціальна норма – ст. 1228 ЦК України. Спосіб розпорядження правом на вклад цілком залежить від волі вкладника.

Так відповідно до ст. 1228 Цивільного кодексу України вкладник має право розпорядитися своїм правом на вклад у банку (фінансовій) установі на випадок своєї смерті, склавши заповіт або зробивши відповідне розпорядження банку. Право на такий вклад входить до складу спадщини незалежно від способу розпорядження ним.

Зважаючи на те, що право на банківський вклад входить до складу спадщини, на нього поширюються загальні правила щодо порядку прийняття спадщини, відмови спадкоємця від спадщини тощо.

Тобто, для того, щоб одержати вклад у банку, спадкоємець повинен прийняти спадщину. Відповідно до діючого законодавства, спадкоємець, який постійно проживав разом із спадкодавцем на час відкриття спадщини, вважається таким, що прийняв спадщину, якщо на протязі шести місяців з дня відкриття спадщини, він не заявив про відмову від неї. Спадкоємець, який бажає прийняти спадщину, але на час відкриття спадщини не проживав постійно із спадкодавцем, має подати до нотаріальної контори заяву про прийняття спадщини.

Також потрібно зазначити, що відповідно до ст. 1228 Цивільного кодексу України заповіт, складений після того, як було зроблене розпорядження банку (фінансовій установі), може повністю або частково скасувати його в таких випадках:

якщо у заповіті змінено особу, до якої має перейти право на вклад;

якщо новий заповіт стосується усього майна спадкодавця.

Порядок складення заповітів регулюється нормами статей 1233–1257 ЦК України. Згідно з ч. 3 ст. 1247 ЦК заповіт має бути посвідчений нотаріусом або іншими посадовими, службовими особами, визначеними у статтях 1251–1252 ЦК України. Перелік зазначених осіб не містить у собі посадових та службових осіб банків. Отже, останні не мають права посвідчувати заповіти щодо прав на вклади у банках чи інших фінансових установах.

Водночас це не виключає можливості вчинення вкладником розпорядження банку щодо права на вклад на випадок смерті (заповідальне розпорядження). Заповідальне розпорядження вкладників банку стосовно вкладів має бути оформлене належним чином, інакше воно визнається недійсним.

На заповідальні розпорядження, зроблені установам банку, розповсюджуються норми Цивільного кодексу України про обов'язкову

частку у спадщині. А отже, вклад спадкодавця, який знаходиться в установах банку хоча фізично і відокремлений від іншого майна спадкодавця юридичної відокремленості не має, а тому коло спадкоємців які мають право на обов'язкову частку у спадщині також мають право і на обов'язкову частку від банківського вкладу, який залишив спадкодавець.

Коло спадкоємців, які мають право на її одержання, встановлено ст. 1241 Цивільного кодексу України. Перелік цих осіб є вичерпним і розширеному тлумаченню не підлягає.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Когута О.С., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС **Кириченко Ю.І.**

Питання захисту права інтелектуальної власності є досить важливим в нашій державі, оскільки в Україні достатньо розповсюдженими є правопорушення у даній сфері.

Одним з важливих прав людини є право на результати інтелектуальної, творчої діяльності. Ці результати, будучи об'єктом цивільних прав, створюють цивільні права та обов'язки.

Залежно від об'єкта захисту розрізняють: захист авторських і суміжних прав, а також захист права інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі та промислові зразки; захист прав на торговельні марки.

Захист права інтелектуальної власності являє сукупність заходів, спрямованих на встановлення та визнання прав інтелектуальної власності у разі їх порушення, оспорення чи невизнання. Захист права інтелектуальної власності може бути здійснено в кримінально-правовому, адміністративно-правовому та цивільно-правовому порядку.

Відповідно до ст. 176 КК України, до кримінальної відповідальності притягаються особи, винні в такому порушенні авторського права і суміжних прав, як незаконне відтворення, розповсюдження творів науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, а так само незаконне відтворення, розповсюдження виконань, фонограм, відеограм і програм мовлення, їх незаконне тиражування та розповсюдження на аудіо- та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації, або інше умисне порушення авторського права і суміжних прав, якщо це завдало матеріальної шкоди у великому розмірі.

Щодо адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності, то ст. 512 Кодексу України про адміністративні правопорушення визнає адміністративно караним таке порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, як незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності, привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом.

Цивільно-правовий захист права інтелектуальної власності, насамперед, може бути здійснено судом. Кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого права інтелектуальної власності. Суд

у випадках та в порядку, встановлених законом, може постановити рішення, зокрема, про: застосування негайних заходів щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів; зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорт чи експорт яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності тощо.

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», у разі порушення будь-якою особою авторського права і (або) суміжних прав, особа, права якої порушено, має право: вимагати визнання та поновлення своїх прав, у тому числі забороняти дії, що порушують авторське право і (або) суміжні права чи створюють загрозу їх порушення; звертатися до суду з позовом про поновлення порушених прав та (або) припинення дій, що порушують авторське право та (або) суміжні права чи створюють загрозу їх порушення та вчиняти ряд інший дій передбачених законом.

Загалом можна зробити висновок, що питання захисту права інтелектуальної власності значною мірою врегульоване законодавством України, причому різними його галузями. Проте не всі можливості, що закладені в нормах права реалізуються на практиці і потрібний більш дієвий механізм реалізації права на захист у даній сфері.

ФОРМИ УЧАСТІ ПРОКУРОРА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Клименко А.О., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС **Мазур В.В.**

Діяльність прокурора в цивільному судочинстві відбувається в конкретних процесуальних формах, що передбачені в ч. 3 ст. 36-1 Закону України «Про прокуратуру». Процесуальні форми участі прокурора в цивільному процесі – це закріплена в процесуальному законі можливість впливу його діяльності на розвиток цивільного судочинства – на порушення цивільної справи в суді чи вступ в уже розпочатий іншими особами судовий процес у справі .

Згідно з ч. 5 ст. 36-1 Закону України «Про прокуратуру» прокурор самостійно визначає підстави представництва інтересів у суді та форми його здійснення. Відповідно до ст. 45 Цивільного процесуального кодексу, то вона дещо конкретизує форми участі прокурора в процесі у порівнянні зі ст. 36-1 Закону України «Про прокуратуру». Тому можна вважати, що є дві процесуальні форми участі прокурора в цивільному процесі.

Перша форма – це звернення до суду першої інстанції з позовами і заявами щодо захисту прав, свобод та інтересів інших осіб, або державних чи суспільних інтересів та участь у цих справах. Розгляд цих справ передбачений в позовному, наказному та окремому провадженні. Згідно з ч. 2 ст. 45 ЦПК, прокурор здійснює в суді представництво інтересів громадянина або держави в порядку, встановленому ЦПК та іншими законами, і може здійснювати представництво на будь-якій стадії цивільного процесу. Це значить, що прокурор має право внесення апеляційної скарги (ст. 292 ЦПК), касаційної скарги (ст. 324 ЦПК),

оскарження судових рішень у зв'язку з винятковими обставинами (ст. 353 ЦПК) та подання заяви про перегляд рішення, ухвали чи судового наказу за нововиявленими обставинами (ст. 362 ЦПК). Це робиться також у формі звернення прокурора до суду апеляційної чи касаційної інстанції.

З наведеного випливає, що порушення прокурором цивільної справи зумовлюється необхідністю захистити інтереси держави або громадянина, однак ст. 45 ЦПК не визначає, коли настають такі обставини, а надає право прокуророві визначити їх у кожному конкретному випадку самостійно у будь-якій справі, що підвідомча суду. Це свідчить про факультативність цієї форми участі прокурора у цивільному процесі. Однак в ст. 33 Закону України «Про прокуратуру» встановлено імперативне правило про те, що з метою захисту інтересів держави, а також громадян, які за станом здоров'я та з інших поважних причин не можуть захистити свої права, прокурор або його заступник пред'являє чи підтримує пред'явлений потерпілим цивільний позов про відшкодування збитків, заподіяного злочином. Зазначене є винятком із загального положення про право прокурора на звернення до суду за своїм розсудом.

Друга процесуальна форма – здійснення представництва інтересів громадянина або держави в порядку, встановленому ЦПК та іншими законами на будь-якій стадії цивільного процесу, тобто коли його участь визнається обов'язковою як за його зверненням, так і за зверненням до суду інших осіб. Так, статтею 281 ЦПК передбачено, що справа за заявою про надання психіатричної допомоги у примусовому порядку чи про припинення надання амбулаторної психіатричної допомоги, госпіталізацію у примусовому порядку розглядається в присутності особи, щодо якої вирішується зазначене питання, його представника з обов'язковою участю прокурора та інших осіб, що подали заяву. Фактично цим передбачається вступ прокурора в цивільний процес для дачі висновку в справі (ст. 35 Закону України «Про прокуратуру»), хоча безпосередньо статті 45,46 ЦПК, на відміну від ст. 121 ЦПК 1963 р., такої форми участі прокурора в цивільному процесі не передбачають.

Надаючи право прокурору вступити в процес на будь-якій стадії, законодавець мав на увазі наступну схему. За ЦПК прокурор має право подати позов до суду першої інстанції. Незалежно від участі у справі він наділений правом оскарження рішень суду як в апеляційному, так і в касаційному порядку та ін. Однак вступ прокурора в цивільний процес на будь-якій стадії зовсім не означає його право, наприклад, вступити у справу, яка розглядається судом першої інстанції, на стадії судових дебатів. Під стадіями цивільного процесу у сенсі п. 2 ст. 45 нового ЦПК слід розуміти: розгляд справи судом першої інстанції (перша стадія); розгляд справи апеляційним судом (друга стадія) тощо. Звідси випливає, що прокурор має право вступити у справу шляхом пред'явлення позову, оскарження рішення, подання заяви про перегляд справи за винятковими чи нововиявленими обставинами тощо.

Не повинно викликати заперечення право прокурора на пред'явлення до суду заяви про видачу судового наказу в інтересах заявника – стягувача відповідно до правил, передбачених статтями 95 і 96 ЦПК. Адже, пред'являючи таку заяву, прокурор зобов'язаний не тільки вказати на порушення інтересів громадянина чи держави, а й послатися на

конкретний матеріальний закон, який ці інтереси охороняє, та мотивувати, насамперед, причину з якої громадянин не може сам звернутися до суду

Також прокурор може звернутися до суду із заявою або вступити у справу в порядку окремого провадження (ст. 234 ЦПК).

КОЛІЗІЙНІ ПИТАННЯ СУБ'ЄКТНОГО СКЛАДУ СПРАВ ОКРЕМОГО ПРОВАДЖЕННЯ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ІЗ СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Дудченко Т.О., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС **Мазур В.В.**

Аналізуючи ч. 2, 3 ст. 26, ч. 1 ст. 38, ч. 4 ст. 235 ЦПК України, необхідно зазначити, що особами, які беруть участь у справах окремого провадження, що виникають із сімейних правовідносин, є:

1) заявник – особа, в інтересах якої відкрито окреме провадження у цивільній справі. Заявниками у справах окремого провадження, які виникають із сімейних правовідносин, є суб'єкти цих правовідносин, які, можуть бути прямо визначені нормами матеріального або процесуального права. Наприклад, у справі про надання права на побачення з дитиною матері, батькові, які позбавлені батьківських прав, відповідно до ч. 1 ст. 168 СК України заявниками можуть бути мати та (або) батько, які позбавлені батьківських прав.

У деяких категоріях цивільних справ, що виникають із сімейних правовідносин, передбачено обов'язкову множинність осіб, які виступають у цивільному процесуальному правовому статусі заявника. Зокрема, у справі про розірвання шлюбу за заявою подружжя, яке має дітей, виходячи із ч. 1 ст. 109 СК України, заявників у справі має бути завжди два: і чоловік, і дружина. Якщо бажання розірвати шлюб виникає тільки одного з подружжя, відповідна категорій справ характеризується наявністю спору, а тому підлягає розгляду в порядку іншого виду цивільного судочинства – у порядку позовного провадження. Множинністю відрізняється і суб'єктний склад заявників у справі про встановлення режиму окремого проживання подружжя: відповідно до ч. 1 ст. 119 СК України заявниками у цій категорій справ мають бути дружина і чоловік одночасно. У випадку небажання одного з подружжя встановлювати режим окремого проживання, цей режим встановлюється судом в порядку позовного провадження.

Вимогу щодо наявності у заявника матеріального правового статусу містить ч. 3 ст. 234 ЦПК України, яка визначає, що в порядку окремого провадження розглядаються справи про розірвання шлюбу за заявою будь-кого з подружжя, якщо один із нього засуджений до позбавлення волі.

Таким чином, із змісту правових норм СК України, вбачається, що шлюб за умови, що другий із подружжя засуджений до позбавлення волі, може бути розірвано судом або в порядку окремого провадження за спільною заявою подружжя, яке має дітей, відповідно до ст. 109 СК України, або за позовом одного з подружжя відповідно до ст. 110 СК України. Але це суперечить ч. 3 ст. 234 ЦПК України, відповідно до якої в порядку окремого провадження розглядаються також справи про

розірвання шлюбу за заявою будь-кого з подружжя, якщо один із нього засуджений до позбавлення волі.

На мою думку, колізію сімейного та цивільного процесуального законодавства України слід узгодити, для чого слід доповнити: ч. 2 ст. 105 СК України правовою нормою такого змісту: «а також за заявою будь-кого з подружжя, якщо один із нього засуджений до позбавлення волі, на підставі рішення суду, відповідно до ст. 109 СК України».

Повертаючись до зазначеної вище вимоги щодо наявності в указаній справі особи з правовим статусом засудженого до позбавлення волі, слід звернути увагу на те, що відповідна вимога цивільного процесуального закону є альтернативною і може стосуватися як особи заявника, так і особи, яка є заінтересованою особою у цій справі.

2) інші заінтересовані особи – будь-які особи, на права, свободи чи інтереси яких може вплинути ухвалене у справі окремого провадження судове рішення. Слід зазначити: законодавець є непослідовним у найменуванні указаної категорії осіб, які беруть участь у справах окремого провадження. Так, у ч. 1 ст. 28, ч. 5 ст. 31, ч. 4 ст. 235, ч. 1 ст. 253, ч. 1 ст. 254, ч. 1 ст. 272, ст. 277 ЦПК України відповідні особи іменуються «заінтересованими особами». Водночас згідно із ч. 2 ст. 26, ч. 1 ст. 38, ч. 1 ст. 250 ЦПК України такі особи є вже «іншими заінтересованими особами». Змістовної різниці у наведених найменуваннях окресленої категорії осіб, які беруть участь у справах окремого провадження немає. Хоча, вважаю, законодавчу термінологію необхідно привести до внутрішньої узгодженості. У зв'язку із цим, доцільніше для позначення осіб, які беруть участь у справах окремого провадження, поряд із заявником, використовувати єдине термінологічне словосполучення «заінтересовані особи»: бо незрозуміло, стосовно яких осіб, які беруть участь у справі, заінтересовані особи є «іншими»? Якщо стосовно заявника, то він не є заінтересованою особою (у процесуальному сенсі), а має самостійний цивільний процесуальний правовий статус. Отже, у подальшому дослідженні суб'єктного складу осіб, які беруть участь у справах, що виникають із сімейних правовідносин і розглядаються в порядку окремого провадження, слід використовувати єдине найменування – «заінтересовані особи». Наприклад, заінтересованими особами у справах про усиновлення, виходячи зі змісту ст.ст. 214-215, 217-222, ст. 233 СК України, ч. 1 ст. 253 ЦПК України, можуть бути: батьки дитини; сама дитина; другий з подружжя, якщо усиновлення дитини здійснюється одним із подружжя; опікун, піклувальник дитини або її батьків; заклад охорони здоров'я або навчальний заклад, якщо дитина не має батьків і перебуває у цих закладах; органи державної влади, які здійснюють облік дітей-сиріт, позбавлених батьківського піклування, та облік осіб, які бажають усиновити дитину; державний орган реєстрації актів цивільного стану; уповноважені органи виконавчої влади, якщо заявником є іноземний громадянин; інші особи;

3) органи та особи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб. Такими органами та особами у встановлених законом випадках є: Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, прокурор, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи (ст. 45 ЦПК України). Зазначені органи та особи можуть брати участь у справах

окремого провадження, які виникають із сімейних правовідносин, виключно у визначених законом процесуальних формах та за наявності визначених у законі підстав.

4) представники заявника, інших заінтересованих осіб, а також органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, – особи, які вчиняють від імені осіб, яких вони представляють, визначені процесуальні дії. У ч. 1 ст. 38 ЦПК України, ч. 1 ст. 223 СК України встановлено єдиний виняток щодо можливості представництва у цивільних справах окремого провадження, які виникають із сімейних правовідносин, а саме – щодо справ про усиновлення.

Отже, необхідно зазначити, що подальше вдосконалення законодавства дозволить усунути спірні питання щодо суб'єктного складу справ окремого провадження, що виникають з сімейних правовідносин.

СПАДКОВИЙ ДОГОВІР У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Борисова М.Є., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС **Немченко С.С.**

У багатьох країнах світу інститут спадкових правовідносин – спадковий договір є широко розповсюдженим, а порядок укладення й виконання спадкових договорів детально регламентований законодавством. В Україні спадковий договір дотепер поступається усталеним інститутам спадкування за законом і за заповітом. Як правовий інститут він є новацією у вітчизняному законодавстві і врегульовано законодавцем лише з прийняттям Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) у 2003 році.

Так, статтею 1302 ЦК України визначено, що за спадковим договором одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача) і в разі його смерті набуває право власності на майно відчужувача.

Сторонами спадкового договору є відчужувач і набувач.

Згідно з ч. 1 ст. 1303 ЦК України відчужувачем у спадковому договорі може бути подружжя, один із подружжя або інша особа. Термін «інша особа», що вживається у даній нормі, слід піддати звуженому тлумаченню; юридична особа в силу своєї природи не може виступати відчужувачем, оскільки ст. 1302 ЦК України пов'язує момент виникнення у набувача права власності на майно відчужувача зі смертю останнього.

Набувачем у спадковому договорі, може бути фізична або юридична особа (ч. 2 ст. 1303 ЦК України).

Істотною умовою спадкового договору є його предмет. Предметом спадкового договору є як набуття права власності на майно відчужувача, так і дії (виконання робіт, надання послуг тощо) набувача.

За наявності шлюбного договору, в якому визначені права і обов'язки подружжя щодо майна, вони, а також нотаріус, що посвідчує спадковий договір зобов'язані керуватися умовами договору (ст.92, 97 Сімейного кодексу України).

Спадковий договір має бути укладеним письмово з наступним нотаріальним посвідченням (ст.1304 ЦК України). Якщо предметом спадкового договору є майно, яке підлягає державній реєстрації, нотаріус у тексті договору зазначає про необхідність його реєстрації у відповідному реєструвальному органі після смерті відчужувача (абзац четвертий пункту 233 Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами від 03.03.2004 № 20/5).

Забезпечення виконання спадкового договору можливе як за допомогою загальних способів забезпечення виконання зобов'язань (глава 49 ЦК України), а також використання заходів цивільної відповідальності, передбачених за порушення зобов'язань (глава 51 ЦК України), так і спеціальних засобів, установлених законом (ст. 1307 ЦК України) саме для цих відносин.

Отже, спадковий договір є досить корисним інститутом спадкування. Не зважаючи на недостатнє правове регулювання порядку укладення й виконання спадкового договору, він є досить привабливим способом розпорядження майном для власника (відчужувача за спадковим договором), зокрема, з огляду на можливість здійснення контролю за виконанням спадкового договору як за життя, так і після смерті відчужувача.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ УЧАСНИКІВ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН

Біляр Б.П., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС **Кириченко Ю.І.**

На сьогоднішній день існує велика кількість проблемних питань, які виникають щодо захисту прав учасників сімейних відносин. Загальні правила щодо захисту сімейних прав та інтересів учасників сімейних відносин визначає стаття 18 Сімейного кодексу України – «Захист сімейних прав та інтересів», в якій зазначено:

1. Кожен учасник сімейних відносин, який досяг чотирнадцяти років, має право на безпосереднє звернення до суду за захистом свого права або інтересу.

2. Суд застосовує способи захисту, які встановлені законом або домовленістю (договором) сторін.

Дуже часто в сімейних відносинах відбувається порушення прав неповнолітніх осіб, саме тому, в даному контексті, слід зазначити, що відповідно до частини 2, статті 29 Цивільного процесуального кодексу України, неповнолітні особи віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, а також особи, цивільна дієздатність яких обмежена, можуть особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді у справах, що виникають з відносин, у яких вони особисто беруть участь, якщо інше не встановлено законом. Суд може залучити до участі в таких справах законного представника неповнолітньої особи або особи, цивільна дієздатність якої обмежена.

Слід звернути увагу на той факт, що на сьогоднішній день у великій кількості сімей виникають проблемні питання, внаслідок чого, особи,

права яких порушуються, змушені звертатися до суду за захистом своїх порушених прав.

Досить поширеною на сьогодні є ситуація, коли платник аліментів відмовляється від виконання свого обов'язку. В такому випадку, управнена особа змушена звертатися до суду за захистом свого порушеного права. В цьому випадку способом захисту сімейного права буде примусове виконання добровільно невиконаного обов'язку. Типовим в цьому випадку буде примусове стягнення аліментів за рішенням суду.

Останнім часом в Україні відбувається тенденція до укладення так званих «фіктивних шлюбів», більшість з яких укладаються з метою збагачення та особистої вигоди. Наслідком укладання такого шлюбу, є визнання його недійсним за рішенням суду. В свою чергу, способом захисту права є припинення правовідношення, а також його анулювання.

Слід зазначити, що захистити порушені права учасникам сімейних відносин можливо не тільки на підставі Закону. Санкції за порушення прав або неналежне виконання обов'язків можна також прописати у шлюбному договорі. Таким чином, повністю захистивши себе від проблемних питань, які виникають у шлюбних відносинах.

Таким чином, можна зробити висновок, що на сьогоднішній день існує велика кількість проблемних питань щодо захисту прав учасників сімейних відносин. Для того, щоб запобігти порушенню своїх прав та інтересів, при можливості потрібно прописувати всі санкції за порушення прав у шлюбному договорі. А при відсутності шлюбного договору, якщо права та законні інтереси учасників сімейних відносин були порушені, відразу ж звертатись до суду за захистом свої прав.

ЗАХИСТ ЖИТЛОВИХ ПРАВ ОСІБ У СУДОВОМУ ПОРЯДКУ

Біляр І.П., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС **Кириченко Ю.І.**

Питання захисту житлових прав осіб, стало досить актуальним у наш час. Важливо розуміти, як саме особа може захистити свої житлові права, які порушуються. Отже, судовий захист житлових прав використовується у таких випадках:

1) коли такий порядок прямо передбачений законом
2) коли всі інші засоби захисту не принесли позитивного результату

Судовий порядок захисту порушених житлових прав передбачає подання зацікавленою особою позову до відповідного суду.

Засоби захисту порушених житлових прав у суді поділяються на речові й зобов'язально-правові. Для пред'явлення речового позову необхідно, щоб порушувалось речове право і щоб не існувало договірних відносин між власником майна та порушником житлового права. При порушенні житлових прав осіб речові засоби захисту вживаються передусім для захисту права приватної власності на житло.

До речових засобів захисту цивільних прав належать віндикаційний позов та негаторний позов.

Суди розглядають й інші позови, пов'язані з охороною права приватної власності. Відповідні положення щодо захисту права приватної

власності поширюються також на особу, яка хоча не є власником, але володіє майном з підстав, передбачених законом чи договором.

З аналізу судової практики та юридичної літератури, можна виділити такі категорії справ, що випливають з житлових відносин користування житлом:

про право користування жилою площею;

про визнання особи такою, що втратила право на жилу площу на підставах згідно зі ст. 71 ЖК України;

про обмін жилих приміщень;

про виселення піднаймачів і тимчасових мешканців за вимогою наймачів;

про зміну договору найму жилого приміщення на вимогу члена сім'ї наймача;

про втрату права на жилу площу наймачами і членами їхніх сімей, що вибули на інше місце проживання;

про виселення із службових жилих приміщень і гуртожитків;

про виселення членів сім'ї власника та про розірвання договору найму й виселення наймачів з будинків і квартир, що належать громадянам на праві приватної власності.

Підсумовуючи, слід зазначити, що захист житлових прав осіб, у судовому порядку, є в наш час досить актуальним, і саме головне – дієвим засобом захисту порушених прав.

НАРОДНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО ЯК ФОРМА ВИРАЖЕННЯ СУВЕРЕНІТЕТУ НАРОДУ

Заяць Н.В., к.ю.н., доцент кафедри теорії держави і права НАВС

Проблема суверенітету народу є однією з центральних у науці конституційного права. До її дослідження вдавались багато авторів, включно з

представниками радянської державно-правової думки. Інтерес до цієї проблематики не зменшується і сьогодні. Разом з цим, сучасні реалії суспільно-політичного життя, новації в конституційному законодавстві та правозастосовній практиці вимагають суттєвого оновлення концептуальних підходів до цієї сфери конституційно-правового знання.

Категорії «народний суверенітет», «народне представництво» мають кореневу основу «народ». Тому потрібно проаналізувати, як поняття «народ» розглядається в літературі та законодавстві. Категорія «народ» має різне змістовне навантаження. Вона може розглядатись в історичному, соціологічному, демографічному, державно-правовому аспектах. Так, В. Даль вказує на сім таких значень: це люд, що народився у визначеному просторі; люди взагалі; мова, плем'я; жителі країни, що спілкуються однією мовою; мешканці держави, країни, що централізовано керується; чернь; велика кількість людей, натовп.1 Таке різноманітне розуміння слова «народ» не відповідає вимогам конституційно-правового дослідження, тому що це може призвести до ототожнення демократії та охлократії, народного та національного суверенітету та інше. В будь-якому разі вживання слова «народ» в конституції, законодавстві та судовій практиці передбачає більш чіткі та однозначні критерії для його тлумачення.

В Конституції України слово «народ» вживається декілька разів. У поєднанні з прикметником «український» Конституція України визначає народ як громадян України всіх національностей (преамбула), носія суверенітету та єдиного джерела влади (стаття 5).2 Аналогічної позиції притримується І.Фарбер: «В науці конституційного права народ як носій влади та суверенітету вивчається лише з відповідного боку, що для юридичної практики можна визначити так: народ є колективним поняттям громадян».3 Відповідно до ч.1 ст. 104 Конституції України Президент України присягає саме народові. В такому випадку за широкого тлумачення «народ» - це сукупність людей, об'єднаних загальним Інтересом, які співпрацюють разом для досягнення цього інтересу. В такому контексті доцільно було б застосувати такий критерій, який би відокремив певну спільність від інших спільностей (громадянство, єдність історичної долі та інші), однак в Конституції України дається пряма вказівка на те, що національна ознака в цьому випадку не має юридичного значення. На відміну від цього, народ у вузькому розумінні - це дещо, що

має рідну мову, рівні права з Іншими народами, право на самовизначення та проживає на території України. Для нормативного визначення цього поняття необхідним є національно-культурний критерій.

За радянської доктрини марксизму-ленінізму послідовно проводилась думка, про те, що народі це трудящі маси та ті прошарки населення, які своєю діяльністю сприяють суспільному прогресу. Негативні зразки знецінення людського життя продемонструвала з «ворогами народу» в період 1937- 1952 роках, яка певною мірою була зумовлена невірним тлумаченням поняття «народ», ототожненням народу з окремими суспільно-політичними класами.

На жаль, сьогодні поняття «народ» набуло ритуального значення. Так,у поняття «народ» змістовно не включаються так звані «олігархи» і взагалі багаті. Вони протиставляються решті населення. Так було в часи формування пролетарської ідеології, де в поняття «народ» не включались представники інтелігенції і експлуататорські класи.

Але, як слушно зауважив С. Авакьян, ці «люди - бідні, із середніми статками і багаті - приречені жити на певній території і управляти своїми справами. Вони є єдиний народ».4

Сьогодні більш правильно використати широке поняття «народ України» до характеристики народного представництва, що включало б не лише голоси виборців і не лише громадян України, а й все населення - особи без громадянства, що проживають на цій території, недієздатні громадяни тощо. Український народу будучи загальнодержавною категорією, виступає єдиним суб'єктом здійснення народного представництва, яке відповідно може мати лише загальнодержавний масштаб своєї дії. Це - «населення держави, що утворює єдину спільність незалежно від кількості національних спільнот, які в ній існують.5 Тому інститут народного представництва покликаний виражати інтереси всього народу, захищати Інтереси людини й громадянина.

Кожна думка має комплекс підстав, та за її реалізації у нормотворчій та правозастосовній практиці може призвести до різних політико-правових наслідків. Ототожнення народу та нації призводить до зникнення межі між народним і національним суверенітетом, та, відповідно, заперечення права націй на самовизначення. Крім того, розуміння народу як абстрактної категорії (за аналогією з нацією) може призвести до висновку щодо невиразності народного суверенітету. Якщо народ - сукупність громадян, які реально проживають на відповідній території - тією чи іншою мірою народ може виразити свою волю (референдум, вибори), брати участь в управлінні справами держави та місцевого товариства (збори, правотворча ініціатива, народні обговорення, демонстрації, мітинги, пікетування), мати своїх представників в органах влади (депутати, виборні посадові особи). Якщо ж народ ототожнювати з історичною спільністю людей, що поєднані єдиною культурою та політичною долею, у то кожна з наведених форм виразу суверенітету народу є неадекватною.

Таким чином, як висновок необхідно підкреслити, що система народного представництва сама собою не є адекватною формою вираження суверенітету, народу для цього потрібно дотримуватись низки вимог, до яких можна віднести демократичність виборів,

репрезентативність виборчої системи, вагоме місце виборної посадової особи та парламенту в політичних відносинах, наявність досконалого конституційно-правового механізму регулювання статусу та порядку діяльності представницьких органів, їх відповідальності перед громадянським суспільством, а також реалізацію відповідних конституційно - правових норм у суспільно-політичній практиці. Вираження суверенітету народу через народне представництво - це мета, а не існуючий факт. До цього повинна прагнути вся система правового регулювання конституційно-правових відносин, однак на практиці, нажаль цього сьогодні не має.

Кожен із вищезгаданих факторів є досить вагомим відносно до проблеми вираження суверенітету народу через систему народного представництва. На нашу думку, нейтралізація дії хоча б одного з них є причиною поступового розриву між суверенітетом народу та народним представництвом, перетворення їх у взаємопов'язані, але певною мірою автономні конституційно-правові цінності.

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ В СТОЛИЦІ УКРАЇНИ МІСТІ-ГЕРОЇ КИЄВІ

Кулик Т.О., викладач кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., професор, професор кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС **Олійник А.Ю.**

Відповідно до Конституції України та Закону України «Про місцеві державні адміністрації» виконавчу владу в областях, районах, містах Києві та Севастополі здійснюють місцеві державні адміністрації.

З аналізу змісту статей 118 Конституції Україні та 1 зазначеного Закону випливає, що місцеві державні адміністрації наділені виконавчою владою в межах території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, є місцевим органом виконавчої влади і входить до системи органів виконавчої влади.

Закон України «Про столицю України місто-герой Київ» у частині 2 статті 6 визначає, що місцеві державні адміністрації підзвітні і підконтрольні відповідним радам у частині повноважень, делегованих їм відповідними радами. Це положення розповсюджується й на місцеві державні адміністрації, які створені та здійснюють свої повноваження в столиці України.

Ряд питань з цього приводу виникає саме щодо повноважень Київської міської ради, оскільки на сьогоднішній день вона, не створивши районні у місті Києві ради, здійснює свої повноваження безпосередньо, або через виконавчий орган – Київську міську державну адміністрацію.

Районні у місті Києві державні адміністрації, як виконавчі органи районних у місті Києві рад були припинені шляхом ліквідації разом із радами з 31.10.2010 року. Новостворені районні в місті Києві держані адміністрації не є правонаступниками районних у місті Києві держаних

адміністрацій, проте являють собою місцеві органи державної виконавчої влади.

Але через те, що міська влада приймаючи рішення про питання організації управління районами міста Києва, не з'ясувала перед цим всіх аспектів здійснення даного управління і не мала повного уявлення про обсяг повноважень, що потребують виконання тепер на рівні міста централізовано, в даний час виникають подібні спроби делегувати повноваження Київської міської державної адміністрації, як виконавчого комітету Київської міської ради, райдержадміністраціям, які не є виконавчими комітетами.

Щодо основ нормативно-правового регулювання правового статусу місцевих державних адміністрацій, то Закон України «Про місцеві державні адміністрації» визначає основні галузеві повноваження місцевих державних адміністрацій, зокрема, в галузі соціально-економічного розвитку, бюджету та фінансів, управління майном, приватизації, сприяння розвитку підприємництва та здійснення державної регуляторної політики, містобудування, житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, транспорту і зв'язку, використання та охорони земель, природних ресурсів і охорони довкілля, науки, освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, материнства і дитинства, сім'ї та молоді, соціального забезпечення та соціального захисту населення, зайнятості населення, праці та заробітної плати, забезпечення законності, правопорядку, прав і свобод громадян, міжнародних та зовнішньоекономічних відносин, оборонної роботи.

В свою чергу, повноваження надані виконавчим органам сільських, селищних, міських рад Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» стосуються наступних сфер (галузей): 1) соціально-економічного і культурного розвитку, планування та обліку; 2) бюджету, фінансів і цін; 3) управління комунальною власністю; 4) житлово-комунального господарства, побутового, торгівельного обслуговування, громадського харчування, транспорту і зв'язку; 5) будівництва; 6) освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту; 7) регулювання земельних відносин і охорони навколишнього природного середовища; 8) соціального захисту населення; 9) зовнішньоекономічної діяльності; 10) оборонної роботи; 11) вирішення питань адміністративно-територіального устрою; 12) забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян; 13) відзначення державними нагородами, відзнаками Президента України і присвоєння почесних звань України.

Порівняльний аналіз сфер, повноваження в яких надані місцевим державним адміністраціям та виконавчим органів сільських, селищних та міських рад показує, що в своїй більшості вони співпадають. Отже, для здійснення місцевими державними адміністраціями державної політики у даних галузях та реалізації виконавчими органами рад рішень органів місцевого самоврядування від імені територіальної громади даним органам необхідна налагоджена система взаємодії. На загальнодержавному рівні механізм функціонує, оскільки місцеві адміністрації здійснюють свої повноваження на рівні району, області, міст Києва та Севастополя, виконавчі комітети місцевих рад – на рівні села, селища, міста, району в місті.

Разом з тим, для забезпечення реалізації права громадян на місцеве самоврядування та впровадження основних принципів Європейської хартії місцевого самоврядування, в України доцільним було б розмежувати сфери управління місцевих державних адміністрацій та виконавчих комітетів місцевих рад.

В.І. Борденюк, досліджуючи конституційно-правові аспекти співвідношення місцевого самоврядування та держаного управління, наголошує на тому, що визначення місцевого самоврядування прийняте українським законодавцем, викладене в Конституції України та Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р., потягло за собою чимало суперечливих оцінок та конструкцій, які не є продуктивними з огляду як на потреби вітчизняного державотворення, так і на потреби розвитку місцевого самоврядування. Сюди треба віднести ідеї про «роздвоєння» влади, джерелом якої є народ, на державну і муніципальну владу (владу територіальної громади), про наявність місцевих (локальних) інтересів, носіями яких є територіальні громади, протилежних за змістом загальнодержавним інтересам, про вилучення органів місцевого самоврядування з механізму держави, про існування якоїсь окремої сфери місцевого самоврядування, відмінної від сфери державного управління, що певною мірою перешкоджає виробленню прагматичних підходів щодо його розвитку в перспективі.

Ми пропонуємо не розділяти влади на державну та муніципальну в сенсі відокремлення держави від народу, а здійснити чіткий розподіл сфер управління на сферу державного управління та сферу муніципального управління. Таке рішення дозволить виокремити питання, які мають вирішуватися територіальними громадами на місцях самостійно за рахунок місцевого бюджету, та забезпечити невтручання органів державної влади в цю діяльність, в першу чергу через те, що ряд соціально-побутових питань громадян найефективніше можуть бути вирішені локально. Державний апарат, в свою чергу, зможе функціонувати більш системно та цілеспрямовано.

Виходячи з вищевикладеного вважаємо ситуацію, яка склалася внаслідок змін, пов'язаних з ліквідацією районних у місті Києві рад та їх виконавчих комітетів, районних у місті Києві державних адміністрацій, та створенням «нових» районних в місті Києві державних адміністрації, які ще й не є правонаступниками ліквідованих, такою, що в першу чергу перешкоджає реалізації громадянами свої прав та законних інтересів.

Те, що обсяг повноважень та визначення порядку їх здійснення залежить виключно від рішень Київської міської ради та Київської міської державної адміністрації, розхитує таку складову державного апарату, як рівень місцевих державних адміністрації в столиці держави. На нашу думку, правовий статус, в тому числі обсяг повноважень районних в місті Києві державних адміністрацій має бути визначений в державі на найвищому рівні, починаючи з розширення змісту конституційних норм, присвячених даним питанням, і продовжуючи прямими розпорядженнями Президента України, та Кабінету Міністрів України, як вищого органу виконавчої влади.

ГАРАНТІЇ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ БІЖЕНЦІВ В УКРАЇНІ

Мартинюк Ю.М., здобувач кафедри конституційного та міжнародного права НАВС
Науковий керівник: д.ю.н., професор, начальник кафедри конституційного та міжнародного права НАВС **Колодій А.М.**

Питання, пов'язані з біженцями, регулюються Конституцією України, Законом України « Про біженців та осіб, які потребують додаткових або тимчасового захисту «, іншими нормативно-правовими актами, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться у Законі України» Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту «, застосовуються правила міжнародного договору. Низкою міжнародних правових документів установлюються й визначаються засади правового статусу біженців. До найважливіших із них належать Конвенція ООН про статус біженців від 28 липня 1951 року та Протокол щодо статусу біженців, від 31 січня 1967 року, які стали частиною національного законодавства України, після того, як Законом України від 10 січня 2002 року відбулося приєднання до цих міжнародних актів.

Статус біженця – визнається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту.

Правовий статус цієї категорії іноземців та осіб без громадянства в Україні характеризується такими особливостями:

1. Вони не можуть бути вислані або примусово повернуті до країни, з якої вони прибули та де їхньому життю або свободі загрожує небезпека;

2. Україна сприяє збереженню єдності сімей біженців;

3. Біженці мають рівні з громадянами України права на:

— пересування, вільний вибір місця проживання, вільне залишення території України, за винятком обмежень, які встановлюються законом;

— працю;

— підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом;

— охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування;

— відпочинок;

— освіту;

— свободу світогляду і віросповідання;

— направлення індивідуальних чи колективних письмових звернень або особисте звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб цих органів;

— володіння, користування і розпорядження своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності;

— оскарження до суду рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб;

— звернення за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

— правову допомогу.

Особи, яким надано статус біженця в Україні, мають також рівні з громадянами України права у шлюбних і сімейних відносинах.

Іноземець або особа без громадянства, яким надано статус біженця в Україні, мають рівні з громадянами України права у шлюбних та сімейних відносинах, а також мають право на одержання грошової допомоги, пенсії та інших видів соціального забезпечення, в тому числі на державну допомогу сім'ям з дітьми, в порядку, встановленому законодавством України, та користування житлом, наданим у місці проживання. Зокрема, Постановою Кабінету Міністрів України № 1016 від 6 липня 1998 року затверджено Порядок надання біженцям грошової допомоги та пенсій. Юридичним документом, що підтверджує надання статусу біженця, є посвідчення біженця. На виконання статті 5 Закону України» Про біженців та осіб які потребують додаткового або тимчасового захисту» Постановою Кабінету Міністрів України № 202 від 14 березня 2012 року затверджено Положення про посвідчення біженця.

Посвідчення біженця – паспортний документ, який посвідчує особу його власника та підтверджує факт надання їй в Україні статусу біженця і є дійсним для реалізації прав та виконання обов'язків, передбачених законами України, в тому числі Законом України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту». Цей документ видається строком на один рік. Під час перереєстрації біженця органом міграційної служби за місцем його проживання дія зазначеного посвідчення продовжується. Посвідчення біженця видається іноземцю або особі без громадянства, які досягли 16-річного віку, органом міграційної служби в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі на підставі рішення Державного комітету України у справах національностей та міграції про надання іноземцю або особі без громадянства в Україні статусу біженця.

Проблема біженців залишається важливою не тільки національною, а й міжнародною проблемою. Водночас Україна як правова держава і член ряду міжнародних організацій має виконувати свої зобов'язання із забезпечення основних прав біженців, у тому числі політичних. Не можна звужувати поняття біженця в національному законодавстві, оскільки цим самим ми робимо крок назад щодо правильного розуміння суті проблеми. Слід продовжити вдосконалення національного законодавства щодо визначення поняття політичних біженців в Україні і нарешті надати йому належне правове регулювання, враховуючи при цьому особливості регулювання питання міжнародними нормативними актами.

ЄВРОПЕЙСЬКА ХАРТІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА ПРАВОВА ОСНОВА ПОБУДОВИ ЛОКАЛЬНОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

Іванова Т.М., здобувач кафедри історії держави і права НАВС

Питання розбудови місцевого самоврядування в Україні є актуальним з огляду на сучасний стан існування цієї інституції, зокрема в частині необхідності повноцінного забезпечення здійснення територіальною громадою самоуправління, самофінансування і самоконтролю.

Сучасні тенденції регіональної політики і концепції адміністративної реформи, яка ще не завершена, свідчать про реальні потреби організаційно-правових змін на рівні села, району, міста, що обумовлює проведення глибокого переосмислення самоврядної проблематики, у тому числі через призму європейських стандартів.

Європейська хартія місцевого самоврядування є основним міжнародно-правовим документом для країн – членів Ради Європи, який містить стандартні вимоги щодо організації управління на місцях на засадах місцевого самоврядування. Її метою є встановлення загальноєвропейських стандартів щодо визначення і захисту прав територіальних громад і органів місцевого самоврядування, що забезпечують їх активну участь у вирішенні питань місцевого самоврядування.

Європейська хартія місцевого самоврядування є першим юридичним документом, що гарантує дотримання принципу субсидіарності державами.

Відповідно до Хартії місцева влада повинна здійснювати управління і контролювати значну частину публічних зобов'язань в інтересах місцевого населення і під свою відповідальність. Згідно з принципом субсидіарності, Хартія передбачає, що публічні зобов'язання повинні реалізовуватися на найбільш близькому до населення рівні, і мають відноситися до вищого адміністративного рівня тільки в тому випадку, якщо вирішення таких завдань силами місцевих адміністрацій є неефективним або неможливим.

Визначення поняття місцевого самоврядування в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» відповідає Європейській хартії місцевого самоврядування, оскільки під місцевим самоврядуванням розуміється не тільки гарантоване державою право, але і реальна здатність територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції й законів України.

На сьогодні неможливо однозначно визначити теоретичну базу місцевого самоврядування в нашій країні, оскільки місцеве самоврядування одночасно поєднує в собі як державні так і громадські елементи, а органи місцевого самоврядування займаються як місцевими справами, так і виконують повноваження, надані їм органами державної виконавчої влади.

Отже місцеве самоврядування є набагато складнішим і багатоманітнішим соціальним явищем, аніж це можна побачити, спираючись на формальний аналіз норм Конституції і законів України, які визначають принципи його організації та функціонування. Саме тому, довкола місцевого самоврядування продовжують виникати перманентні дискусії, у яких відображається не те, чим є насправді місцеве самоврядування, а те, яким воно повинно бути згідно суб'єктивних поглядів того чи іншого автора.

Найбільш ґрунтовними дослідженнями цієї проблеми є праці наступних вчених В.Б. Авер'янова, О.В. Батанова, В.І. Борденюка, В.В. Кравченка, М.І. Корнієнка, А.М. Колодія, О.В. Петришина, В.Ф. Погорілка, М.В. Пітцика, О.Ю. Тодики, О.Ф. Фрицького, М.В. Шаповала та ряд інших.

Указані автори одностайні в тому, що нині є вкрай важливим реформування місцевого самоврядування у таких напрямах:

вдосконалення адміністративно-територіального устрою, упорядкування взаємовідносин між органами місцевого самоврядування; ліквідація внутрішньої суперечності нормативно-правових актів, що регламентують діяльність місцевого самоврядування; досягнення оптимального співвідношення децентралізації і централізації влади; забезпечення збалансованості соціально-економічного розвитку регіонів з урахуванням їх історичних, географічних та демографічних особливостей.

Не торкаючись всіх аспектів цієї багатопланової проблеми, на на певну нашу думку, вихідною методологічною основою для характеристики місцевого самоврядування, має бути визнання його як явища сучасного суспільного життя, у якому поєднуються самоврядні і державницькі засади, що співіснують між собою, доповнюючи одна одну. Саме тому в Основному Законі України закладена подвійна природа місцевого самоврядування.

Змістовний зв'язок державного управління та місцевого самоврядування випливає із частини першої ст. 38 Основного Закону України, відповідно до якої «громадяни України мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати та бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування». Цитоване положення, що запозичене, по суті, із ст. 25 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (ООН, 1966 р.), згідно з якою кожний громадянин повинен мати без будь-якої дискримінації і без необґрунтованих обмежень право і можливість «брати участь у веденні державних справ як безпосередньо, так і за посередництва вільно обраних представників», не повинно зводитися лише до діяльності органів державної влади.

Аналогічний підхід зафіксований і в Європейській хартії місцевого самоврядування, яка, враховуючи те, що право громадян на участь в управлінні державними справами є одним із демократичних принципів, які поділяються всіма державами – членами Ради Європи, визначає місцеве самоврядування як «право і спроможність місцевих властей, у межах закону, здійснювати регулювання й управління суттєвою часткою державних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення».

Пухтинський М.О. і Толкованов В.В. вважають, що на основі Європейська хартія місцевого самоврядування може бути реалізовано різні моделі місцевого самоврядування, які можуть суттєво відрізнятися одна від одної. При приєднанні до Хартії кожна з держав, дотримуючись загальноєвропейських стандартів, має виробити свою національну модель самоврядування виходячи з власних потреб і традицій. Тому, незважаючи на певну стандартизацію засад місцевого самоврядування у різних країнах–учасницях Хартії, його національні риси у цих країнах не лише не втрачаються, а й набувають більшого значення.

Очевидним є те, що реалізація положень Європейської хартії місцевого самоврядування є запорукою побудови локальної демократії в Україні, існування дієвого місцевого самоврядування, завдяки якому громадяни мають змогу більш ефективно реалізовувати та захищати свої права та законні інтереси.

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Гупало О.П., студент магістратури ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС **Букач В.В.**

Виникнення та розвиток громадянського суспільства нерозривно пов'язано зі становленням і удосконаленням сучасної цивілізації. Необхідно зазначити, що обидва ці процеси припускають удосконалення як особи, перетворення її дійсно вільного, рівноправного громадянина з певним соціальним і політичним статусом, так і суспільство його структури, функціонування і розвитку. Громадянське суспільство несумісне з тоталітаризмом і авторитаризмом, порушенням прав людини з націоналізмом.

Громадянське суспільство починається з громадянина і його свободи. Саме звання «громадянин» в свій час звучало як синонім незалежності, рівноправності, гідності та поваги до особи.

Формування в Україні громадянського суспільства відбувається досить повільним шляхом. Причиною такого повільного його розвитку є те, що частина суспільства просто не усвідомлює необхідність демократичних реформ, а інша значна частина тяжіє до повернення тоталітарного управління радянського зразка. Країни Західної Європи, на відмінну від нашої держави, вже пройшли цей процес, навіть значно раніше.

Характеризуючи становище громадянського суспільства в сучасній Україні варто зазначити, що для нашого суспільства є характерним маргіналізація громадянського життя. Так, за декілька останніх років значна частина громадян взяла активну участь у страйках, демонстраціях та вуличних походах. Передусім, участь людей у зазначених громадських акціях пов'язана насамперед через соціальні проблеми: (невчасна виплата заробітньої плати, пенсій тощо). Крім того, після Помаранчевої революції 2004 року багато українських громадян зневірилися у політиках, а тому якщо і беруть участь у акціях на підтримку того чи іншого політичного діяча, то лише за суму певної винагороди. Таким чином, залишається низька активність громадян у громадському житті, що негативно впливає на становлення демократичного суспільства.

Як я розумію, громадянське суспільство в Україні має перспективи помітного, свідомого розвитку. Що проявляється у акціях та протестах починаючи зі здобуття незалежності України, але уявлення та стрімкої дії та бажання змінити щось на краще, починається з 2004 року, тай про недавні події зі судовою, пенсійною реформою та податковою системою, які відбулися у в минулому році. Залишаються враження що й надалі громадяни висуватимуть свої інтереси проти так би мовити необдуманих дій владних органів. Таким чином розбудова громадянського суспільства в Україні має орієнтуватиметься на європейські стандарти.

СПІЛЬНА ТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПРОТЕКЦІОНІЗМ ЧИ ТОРГОВЕЛЬНИЙ АЛЬТРУЇЗМ?

Бреус С.М., студент магістратури ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС **Плахотнюк Н.В.**

Вперше поняття «єдина торгівельна політика ЄС» з'явилося в Договорі про заснування європейського економічного співтовариства (далі – ЄЕС) 1957 року. В ІІІ розділі, котрий має назву Торгівельна політика, в статтях 110-116 були визначені засади спільної торгівельної політики країн-членів ЄЕС. Варто зауважити, що зміст цих статей був мало змінений до сьогодні. Мета єдиної торгівельної політики Співтовариства, проголошена у статті 131 (110) Договору, полягає у прагнення сприяти гармонійному розвитку світової торгівлі, поступовій відміні обмежень в міжнародній торгівлі і зниженню митних бар'єрів.

Спільна торгівельна політика ЄС реалізовується на двох рівнях. По-перше, у рамках Світової організації торгівлі (СОТ), ЄС бере активну участь у встановленні норм та правил функціонування багатосторонньої системи світової торгівлі. Другий рівень реалізовується шляхом укладання ЄС власних двосторонніх угод про торгівлю з третіми країнами або регіональними групами країн.

Також вкрай важливим є впровадженням Загальної системи преференцій (ЗСП), згідно з якою розвинені країни можуть надавати торговельні преференції всім країнам, що розвиваються.

Так, у 2004 році ЄС прийняла нову програму ЗСП на 2006-2015 роки. Вона передбачає:

Концентрацію ЗСП на країнах, які найбільше потребують відповідних преференцій – найменш розвинених країнах;

Спрощення ЗСП: Комісія рекомендує зменшити п'ять видів преференцій до трьох – загальні преференції; все, крім зброї для 50 найбідніших країн світу; нова ЗСП+, яка подає преференції країнам зі специфічними потребами розвитку;

Прозорість ЗСП – сфокусовану ступінчастість, нерозповсюдження преференцій на товари з країн з високою конкурентоспроможністю на ринках ЄС. Це розглядається не як відступ від ЗСП, а як підтвердження її ефективності;

Нова ініціатива із ЗСП+, яка об'єднує три попередні та розповсюджується на країни, які дотримуються основних міжнародних конвенцій у сферах боротьби з виробниками наркотиків, соціальних схем та захисту довкілля;

Поліпшення правил походження: адаптація правил походження з метою підтримки регіональної співпраці.

Ця програма ЗСП на 2006-2015 роки набрала чинності 1 січня 2006 року та діє без змін кожні три роки.

Отже, становлення Європейського Союзу, як наднаціонального інтеграційного утворення супроводжувався започаткуванням якісно нової моделі торгівельної співпраці з іншими учасниками світового співтовариства. Загальна система преференцій не була започаткована в Європейському Союзі, проте вона була ним ефективно використана для

гармонійного економічного розвитку насамперед тих країн, які розвиваються. Цей крок якнайкраще свідчить світову соціальновідповідальну політику даного інтеграційного утворення та є прикладом для багатьох країн з високим економічним розвитком.

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ МІЛІЦІЇ І ВДОСКОНАЛЕННЯ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО УТВЕРДЖЕННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ Й ГРОМАДЯНИНА

Мартинюк Є.М., слухач магістратури ННІЗН НАВС

Сам процес реформування органів міліції має базуватися на таких головних принципах: єдності системи МВС, її максимальної економічності, простоти і гнучкості структурної побудови; першочергового забезпечення діяльності та розвитку низових ланок органів внутрішніх справ як основи системи МВС; доступності для населення інформації про діяльність органів внутрішніх справ; пріоритетної орієнтації кожної служби і підрозділу, незалежно від їхньої функціональної спеціалізації, на вирішення завдань боротьби зі злочинністю та охорони громадської безпеки; тісної співпраці з місцевими органами державної виконавчої влади у забезпеченні правопорядку на їхніх територіях; наступності, поетапності та гласності у здійсненні всіх перетворень, недопущенні або зведенні до мінімуму можливих утисків законних інтересів працівників ОВС Стратегічне завдання з реформування міліції неможливо вирішити без нової кадрової політики. Адже, як зазначив Президент України, до системи управління всіх рівнів мають прийти висококваліфіковані фахівці нової генерації. При цьому особливо важливо запобігти новим рецидивам непрофесіоналізму та некомпетентності при формуванні кадрового потенціалу.

Отже, йдеться про підбір працівників, здатних запроваджувати демократичні цінності правової держави та громадянського суспільства, неухильно відстоювати права людини завдяки професійним навичкам, що ґрунтуються на сучасних спеціальних знаннях і аналітичних здібностях кандидата. Основна мета цієї кадрової політики полягає у створенні організаційно-правових, соціальних, виховних, психологічних, матеріально-технічних, фінансових, економічних та інших передумов для формування високопрофесійного персоналу органів, служб та підрозділів внутрішніх справ, здатного ефективно, на високому рівні вирішувати завдання правоохоронного спрямування в новому тисячолітті.

Не слід забувати про те, що для успішного здійснення своїх функцій кожен працівник органів внутрішніх справ повинен мати такі якості, як висока ділова кваліфікація, професійна майстерність, моральність, авторитет тощо. Авторитет співробітника органів внутрішніх справ – це визнане і заслужене довір'я, яким він користується і завдяки якому має можливість впливати на оточуючих, застосовуючи при цьому і владні повноваження.

На досягнення цих цілей і спрямована Комплексна програма вдосконалення роботи з кадрами та підвищення авторитету міліції. Даний

документ передбачає здійснення комплексу заходів в напрямі поліпшення добору й підготовки кадрів, приведення чисельності органів внутрішніх справ до обґрунтованих нормативів, належного науково-методичного та інформаційного забезпечення їхньої діяльності тощо.

Окремим напрямом реформування органів міліції є посилення боротьби з корупцією. Слід зазначити, що це соціальне зло вразило не лише міліцію, а й інші органи державної влади. Тому проблеми боротьби з нею – спільні для всіх державних органів. Так, незважаючи на посилення боротьби з корупцією та тінізацією економіки, збільшення кількості осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності за корупційні дії, прояви корупції в державі не зменшуються. Зростає активність і злочинних угруповань. Вони змінюють форми, тактику своєї діяльності, вдаються до спроб – і небезуспішно – проникнення у владні та управлінські структури, мають «своїх людей» у правоохоронних і контролюючих органах.

З метою посилення боротьби з цим злом слід вдосконалити антикорупційне законодавство, оскільки чинним законодавством не визначено чітких меж, які б розділяли поняття адміністративного та кримінального корупційного діяння. Слід чітко визначити цінову вартість винагороди, від розміру якої і залежатиме відповідальність корупціонера – кримінальна чи адміністративна.

Окремо треба розглянути питання про посилення боротьби з корупцією в міліції. Це комплексне питання, успішне вирішення якого залежить від ефективної реалізації заходів у всіх напрямах реформування органів міліції. На початковому етапі, на нашу думку, варто активізувати роботу Управління внутрішньої безпеки МВС України.

Наступним напрямом реформування є посилення взаємодії населення та міліції. Одним із аспектів такої взаємодії є оцінка роботи міліції населенням. В такий спосіб міліція перетвориться з карального органу (як це було в радянські часи) на орган, який створений і діє лише в інтересах народу (як це має місце в багатьох країнах). Безпосередня участь громадян у діяльності органів охорони правопорядку посилює їхні можливості захисту прав і свобод людини, підвищує довіру населення до цих органів, розширює можливості громадськості у здійсненні контролю за їхньою роботою, сприяє гласності в усій їхній діяльності. Крім того, без тісної взаємодії міліції та населення, без сприяння кожної конкретної людини не може бути ефективної роботи органів внутрішніх справ. Більше того, настав час таку взаємодію розглядати як форму соціальної профілактики злочинності, інших суспільно небезпечних явищ. Водночас слід визнати й узяти, нарешті, до неухильного виконання інший фундаментальний висновок: позитивна робота з населенням не досягається за допомогою окремих заходів і не є завданням окремих служб або працівників ОВС. Вона залежить від позиції і поведінки кожного працівника. Адже не секрет, що міліція з більшості показників не поступається жодній із поліцейських структур світу в умінні здійснювати свої функції боротьби зі злочинністю. Однак вона суттєво програє колегам в умінні співпрацювати з населенням, і від того імідж правоохоронців України не завжди адекватний результатам їхньої роботи.

МОЛОДІЖНІ ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СКЛАДОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Телешун Я.С., студент освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри теорії держави і права НАВС **Заяць Н.В.**

Події, що мали і мають місце в Україні, починаючи з 21 листопада 2013 року, поставили перед українським політичним істеблішментом і суспільством загалом, важливе питання, щодо наявності ефективного механізму залучення громадян до прийняття політико-економічних і гуманітарних рішень стратегічного характеру, що мають соціальні наслідки. Вже, ні у кого не викликає заперечень теза, що локомотивом змін має слугувати громадянин, а не політик. Адже, сучасна демократія – це вже не «влада більшості» та функціонування представницьких інститутів, це наявність конкурентного середовища та представлення інтересів у вироблені програм державної політики. Якість державного менеджменту безпосередньо залежить від рівноваги у політико-адміністративній системі та впровадження тих механізмів управління, до яких не лише готове, а і яких потребує суспільство. Так само і громадянське суспільство є зрізом життя суспільства, а його зрілість засвідчує ступінь його розвитку, так і публічна політика є зрізом політики та управління, де ефективно діють канали консенсусу у вирішенні суспільних проблем, у тому числі й подолання криз.

Важливу роль в процесі становлення, розвитку і функціонування кожного громадянського суспільства відіграє молодь. Як соціально-демографічна група населення, молодь наділена доволі специфічними рисами характеру. Ця специфіка полягає в тому, що за відсутності власного життєвого досвіду молодим людям притаманні такі якості, як допитливість, молодіжний максималізм, активність, ініціативність і прагнення до самоорганізації та самоуправління. Саме забезпечення умов для ефективної самореалізації і самоорганізації молоді є одним із механізмів її становлення та розвитку. Адже, спрямованість молоді на самореалізацію, високий рівень її зацікавленості в покращенні соціальної, політичної і економічної структури суспільства виявляє себе через індивідуальні і групові дії. Сучасними формами самоорганізації молоді можуть бути різні за структурою та ідеологічною спрямованістю утворення: студентські колективи, професійні гуртки, молодіжні політичні партії, неформальні об'єднання за інтересами, інтерактивні клуби, соціальні мережі в Інтернет, міжнародні спілки, молодіжні громадські організації тощо.

В науковій літературі сформувалися достатньо усталені погляди щодо визначення молодіжних громадських організацій. Л. Лойко визначає громадські організації як «формалізовані самодіяльні (неурядові) неприбуткові об'єднання громадян, спрямовані на реалізацію різноманітних колективних інтересів і захист колективних прав». Більш загальне визначення молодіжної організації можна віднайти в українських вчених О. Корнієвського та В. Якушика. Вони розглядають її як

«добровільне об'єднання молодих громадян, що утворюється для реалізації і захисту своїх різнобічних, зокрема, специфічних (як для особливої категорії населення) колективних інтересів з метою об'єднання зусиль молоді для участі в соціально-економічних, громадсько-політичних, державотворчих процесах». Як засвідчує практика, молодь об'єднуючись в громадські організації та рухи, отримує значно більше можливостей для задоволення власних потреб та інтересів.

Сьогодні, на жаль, різні молодіжні об'єднання мають невеликий вплив на сферу публічної політики, незважаючи на їх досить стрімке кількісне зростання протягом останніх років. Україна поки що відстає за цим показником не лише від розвинутих країн, але навіть від тих, які зовсім недавно належали до соціалістичного табору: якщо в Україні на 10 тис. населення існує 11 зареєстрованих організацій, то в Росії – 25, в Угорщині 46, в Чехії – 55, в Хорватії – 85, в Естонії – 210. О. Корнієвський вважає, що поглибленню цього явища сприяють «не стільки об'єктивні чинники (серйозні економічні та соціальні негаразди в суспільстві тощо), скільки суб'єктивні (розколотість, незавершеність політичної самоідентифікації молодіжного руху, напруженість у міжособистісних стосунках молодіжних лідерів та їх внутрішньо-клієнтальних взаєминах з молодіжним активом організацій та об'єднань, що в свою чергу негативно впливає на інтеграційні процеси в середовищі громадсько-політично активної молоді, поглиблює загальні дезорганізаційні тенденції в молодіжному русі)».

Участь у роботі молодіжних організацій у підлітковому віці та юності має важливий вплив з двох основних причин. По-перше, практична діяльність дозволяє ознайомлювати молодь з соціальними ролями та процесами (іншими словами, організаційною діяльністю), які є необхідними у дорослому житті для виконання громадянських обов'язків. По-друге, на особистісному рівні ця участь сприяє формуванню громадянськості як складової особистісної ідентичності.

Тобто, громадянська позиція молоді, що знаходить свій вияв в участі в громадських організаціях, допомагає молоді усвідомити своє місце в суспільних процесах, здійснити персональний внесок в розвиток країни, спонукає молодь брати участь в політичних процесах і цією участю реалізувати свої інтереси.

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ГЕЛЬСІНСЬКОЇ ГРУПИ

Турова Є.О., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.і.н., доцент кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС **Денисенко О.А.**

Після підписання Радянським Союзом у серпні 1975 р. Заключного акту Наради у Гельсінкі у справах безпеки й співпраці в Європі, у країні активно поширюється дисидентський рух. Повіривши в лібералізацію радянського ладу, дисиденти почали організовувати легальні групи й об'єднання, які мали наглядати за дотриманням прав людини в СРСР. Перший Гельсінський комітет було засновано у Москві в травні 1976 р. 9

листопада 1976 року була створена Українська Гельсінська група (УГГ), відома як Українська громадська група спиряння виконанню Гельсінських угод. Вона стала найбільшою правозахисною організацією в республіці. Її очолив письменник М. Д. Руденко, а серед 37 членів були такі відомі дисиденти, як П. Григоренко, Л. Лук'яненко, І. Кандиба, Н. Світлична, В. Чорновіл, В. Стус, С. Караванський, О. Мешко, О. Бердник та ін.

Відрізняло від попередніх правозахисних організацій те, що вона була відкритою громадською організацією. В своїй діяльності вона контактувала з аналогічними об'єднаннями по всьому СРСР. Згідно з основоположною декларацією УГГ її метою було сприяти виконанню в Україні Гельсінських угод:

*збирати докази порушення тих угод та скарги постраждалих;

*доводити факти порушення прав людини та націй в Україні до відома ширших кіл української та міжнародної громадськості, до урядів держав, які підписали Заключний акт.

УГГ ставила також своїм завданням знайомити громадян України з Декларацією Прав Людини ООН, домагатися від влади здійснення права на вільний обмін інформаціями та ідеями, акредитування в Україні представників закордонної преси, утворення незалежних пресових агентств, безпосереднього контакту України з іншими країнами. Для виконання цих завдань УГГ встановила зв'язок зі своїми кореспондентами та співробітниками у різних частинах України, а також з іншими гельсінськими групами (вірменською, грузинською, литовською, російською), зібрала сотні документів, які свідчать про порушення органами влади людських та національних прав. У своїх деклараціях, меморандумах, зверненнях, протестах УГГ доводила їх до відома різних міжнародних кіл, а також органів влади СРСР. У своїй діяльності УГГ керувалася не політичними, а лише гуманітарно-правовими мотивами і свою головну мету вбачала в ознайомленні світового співтовариства з порушенням прав людини в Україні. Незважаючи на цілковиту законність діяльності УГГ, її підтримку західними демократіями, працювала вона в умовах постійного тиску з боку владних структур. Особливу ненависть викликали у КДБ поширювані на Заході меморандуми про незаконні арешти, списки політичних в'язнів, їхнє становище у таборах тощо. Ні поміркованість УГГ, ні вимоги Заходу дотримуватися прав людини не перешкодили радянським органам влади застосовувати репресії проти активістів правозахисного руху. До 1980 р. три чверті членів Української Гельсінської групи були ув'язнені. Протягом 1977-1985 рр. 23 були засуджені за політичними й кримінальними статтями та відправлені в табори й на заслання, 6 позбавлені радянського громадянства. Три члени групи – В. Стус, О. Тихий та Ю. Литвин загинули в таборах.

Знищення легальної громадянської організації, діяльність якої відповідала нормам радянського та міжнародного права було злочином тоталітарної системи.

Діяльність Української Гельсінської групи сприяла виникненню в Україні Народного Руху, була каталізатором боротьби за проголошення Української незалежної держави і стояла у витоків перших осередків громадянського суспільства.

НОРМА ПРАВА ТА ЇЇ СТРУКТУРА

Полюга А.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС **Юрковська Л.Г.**

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю вивчення загальнотеоретичних аспектів поняття «норми права» як основного джерела права України. Окрім цього, проблема правового закону, який містить справедливі та легкі у застосуванні правові норми, гостро актуалізує обрану тему дослідження у зв'язку з розбудовою в Україні демократичної, соціальної, правової держави.

Метою дослідження стало поглиблення теоретичних засад правового розуміння поняття правової норми, обґрунтування шляхів уточнення і оновлення використовуваного у законодавстві понятійно-термінологічного апарату.

У сучасній вітчизняній юридичній науці відсутній єдиний підхід до визначення поняття норми права та її ознак. Діапазон поглядів учених-юристів з цього приводу як і сукупність факторів, що впливають на процес формування адекватного уявлення про природу норму права, досить широкий.

Але на підставі узагальнення різних науково-теоретичних позицій можна запропонувати таку дефініцію: норма права – це обов'язкове, формально визначене, цілісне, логічно завершене правило загального характеру, що відповідає визнаній у суспільстві мірі свободи, рівності та справедливості, встановлене чи санкціоноване державою або іншим уповноваженим суб'єктом правотворчості з метою регулювання суспільних відносин та забезпечується ними, включаючи можливість застосування примусу.

Оскільки норма права є найменшою «частинкою» права, то і ознаки норм права тісно пов'язані з суттєвими ознаками права як суспільного явища. Так, норма права завжди є правилом поведінки людей і їх організацій; в існуванні норм знаходить свій конкретний вияв нормативність права. Норма права має регулятивний характер, є мірою, еталоном (зразком), масштабом можливої або належної, дозволеної або забороненої поведінки (діяльності) суб'єктів суспільних відносин; є правовим критерієм при оцінці поведінки (діяльності) суб'єктів суспільних відносин щодо її правомірності чи неправомірності, законності чи незаконності, моделює стан суспільних відносин; містить інформацію про поняття і ознаки правових явищ, межі тощо. Норма права має загальнообов'язковий характер тощо.

У сучасному правознавстві існують різноманітні уявлення про структуру норми права. Незважаючи на розбіжності вчених, традиційно вважається, що правова норма складається з трьох елементів: гіпотези, диспозиції та санкції. Вони складають ідеальну структуру норми.

Гіпотеза (грец. Hypothesis – умова, припущення) – це складова частина правової норми, в якій зазначаються обставини, вказуються умови, при настанні яких можна чи необхідно виконувати правило, що міститься в диспозиції.

Диспозиція (лат. Dispositio – розпорядження) – це частина норми, в якій зазначаються права або обов'язки суб'єктів.

Санкція (лат. – непорушна постанова) – частина правової норми, в якій закріплені заходи державного примусу, у разі невиконання обов'язків, якщо вимоги диспозиції не дотримуються.

Отже, необхідно пам'ятати про те, що стрімкий розвиток суспільних відносин, вимагає оперативного прийняття нормативно-правових актів, внаслідок чого нерідко з'являються суперечливі норми. Поряд з цим, в умовах правової держави слід стимулювати шляхи добровільного виконання правових норм, які ґрунтуються на внутрішньому переконанні особи у справедливості, корисності, доцільності і необхідності цих правил. Суб'єкт правовідносин має сприймає норми як авторитетні, легітимні вимоги, а забезпеченість правових норм засобами легалізованого державного примусу як фактор обов'язковості їх реалізації має поступово набувати другорядного значення.

ПРОГАЛИНИ В ПРАВІ ТА ШЛЯХИ ЇХ УСУНЕННЯ

Піжевська А.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС **Пустовіт Ж.М.**

Прогалини в праві є одним із негативних правових явищ, що їх існування є об'єктивною неминучістю та, що вони притаманні будь-якій системі законодавства; прогалини є взаємопов'язаними та існують в комплексі: принципи права, політика законодавця, професійна і звичайна правосвідомість, судова практика.

Прогалини у праві виникають, як правило, там, де є суперечливість норм однакової сили, коли одна з них «знищує» іншу.

Вони повинні усуватися в процесі правотворчості шляхом внесення змін і доповнень до законів, видання нових, досконаліших юридичних актів.

Прогалини в праві не можна ототожнювати з «помилкою в праві» як результат невірної оцінки об'єктивних умов і вияву не тієї законодавчої волі, котру слід було б втілити в нормативно-правовому акті. «Помилка в праві» можлива у випадках, коли правотворчий орган:

1) помилково вважає якісь відносини такими, що не підлягають правовому регулюванню; 2)помилково покладається на конкретизацію права в ході його застосування; 3) помилково передає питання на розсуд того, хто застосує право; видає норму, яка не потрібна; помилково вирішує питання в установленій нормі.

Існують дійсні і уявні прогалини в праві. «Дійсні» прогалини існують тоді, коли певне питання повинно розв'язуватися юридичними засобами, але правом таке розв'язання не передбачено.

Усунення прогалин у праві на мій погляд, ближче до практичної діяльності. Але за будь-яких обставин, практичні рекомендації вимагають скільки-небудь розвиненої методологічної бази.

Алексєєв С.С. цілком справедливо відзначає, що «заповнення прогалин у праві – специфічна форма (метод) застосування діючого права, за якого юридична справа вирішується відповідно до волі законодавця, що не знайшла виразу в конкретних юридичних розпорядженнях»

Прогалини в праві – недосконаліть права, відсутність реального змісту, який повинен бути його необхідним компонентом. Деякі бачать в праві і навмисні прогалини, що означає – що законодавець свідомо залишив питання, що знаходиться в полі його зору, відкритим, віддав його на розсуд практики. Необхідна теоретична розробка підстав того, які питання законодавець може залишити без уваги.

Основними причинами виникнення прогалин в праві вважають:

1) невміння законодавця відобразити в нормативних актах усе різноманіття життєвих ситуацій, які вимагають правового регулювання (первісна прогалинність);

2) невміння законодавця передбачити появу нових життєвих ситуацій у результаті постійного розвитку суспільних відносин, здійснити щодо них певні законодавчі дії (подальша прогалинність);

3) технічні помилки законодавця, допущені при розробці законів і у використанні прийомів юридичної техніки.

Усунення недосконалості, недоліків системи права, що діє, припускає попереднє всебічне вивчення і узагальнення їх, а отже, повне виявлення наявних погрішностей. Оскільки встановлення прогалин пов'язане з аналізом правового матеріалу і здійснюється вже в ході правотворчої і правозастосовної діяльності так чи інакше знаходять своє застосування у всіх методах вивчення правових проблем. Є декілька методів встановлення права: формально-юридичний, конкретно-соціологічний методи і метод індивідуально-психологічного дослідження.

ПРАВО В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ НОРМ

Панченко Б.С., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС **Третьякова Т.А.**

Однією із важливих проблем загальнотеоретичного спрямування є з'ясування сутності соціальних норм. Питання, пов'язані з сутністю, ознаками та видами соціальних норм не належать до числа обійдених увагою юридичною наукою. Проте, переважна більшість наукових досліджень, присвячених цій проблемі, припадає на період до проголошення нашою державою незалежності, хоча чимало теоретичних положень, сформульованих у той час, не втратили свого значення й понині.

Норми права, які діють у людському суспільстві, умовно розбивають на наступні групи: природні норми - існують у вигляді сформованих знань про нормальний, природний стан об'єкта, що визначається його природою; технічні норми - вироблені на основі знання природних норм правила поведінки та роботи з технічними і природними об'єктами; соціальні норми (правові, релігійні, корпоративні, політичні тощо) - правила поведінки, що базуються на природних нормах або створюються у зв'язку з їх дією; повторювані та стійкі суспільні зв'язки, що виникають у процесі діяльності людей з обміну матеріальними і духовними благами і виражають потребу соціальної системи у саморегуляції.

Вступаючи в суспільні відносини, люди (як фізично, так і духовно) творять одне одного, тобто формують і відтворюють якісну основу свого життя як суспільного. Через суспільні відносини відбувається взаємовплив

і взаємодія індивідів, виявляється та формується спільність їх поглядів, думок, настроїв, досягається взаєморозуміння, здійснюється передача і засвоєння звичок, з'являються згуртованість і солідарність. Без цих відносин людина не може існувати. Відтворення цих відносин згодом стає особливою потребою людей і перетворюється на відносно самостійну сферу їх життєдіяльності. Звідси людина має певні духовні потреби та інтереси, які задовольняє в процесі цілеспрямованої трудової діяльності та спілкування з подібними собі. Цей процес має довічний і безперервний характер.

На думку О. Скакун, соціальні норми - це правила поведінки загального характеру, що складаються у відносинах між людьми в суспільстві у зв'язку з виявом їх волі (інтересу) і забезпечуються різними способами соціального впливу. Соціальні норми відрізняються один від одного за походженням, за способом формування, за способами забезпечення. Види соціальних норм: моральні, релігійні, звичай, правові, політичні, корпоративні. Іноді виділяються так само естетичні норми, норми етикету (в тому числі дипломатичного), економічні, технічні. Реалізація норм моралі контролюється громадською думкою, підтримується заходами духовного впливу, а їх порушення присікається за допомогою громадського осуду і засудження з боку авторитетних для людини осіб.

У суспільстві з складною соціальною структурою кожна з них має відповідно зі своїми специфічними інтересами різні поняття про справедливість і мораль, в межах групи обов'язковість тієї чи іншої норми визначається ступенем засвоєння її груповим або суспільною свідомістю. Більше того, індивідуальні уявлення про зміст норм часом суперечливі, причому можуть змінюватися в процесі суперечки, чи обговорень, зрушень у громадському кліматі. Можна констатувати, що соціальне регулювання є результатом взаємодії великої кількості систем нормативного та ненормативного порядку, існуючих в надрах суспільства, одні з яких формуються в соціальному просторі, а інші знаходять місце в індивідуальному свідомості.

Норми права відносяться до соціальних норм, тобто правил поведінки людей у відносинах між собою (в суспільних відносинах). Це правило, що містить дозвіл, обмеження, заборону або покладає позитивний обов'язок. Отже, норма права - це правило, що визначає, яким чином необхідно діяти за певних обставин.

Таким чином, соціальні норми необхідні будь-якому суспільству для належного впорядкування відносин між індивідами в процесі їхньої взаємодії. Соціальні норми спрямовані на гармонізацію відносин у суспільстві, надання цим відносинам певної визначеності та структуризованості. В системі соціальних норм особливе місце займають правові норми. Ця особливість зумовлена соціальною цінністю права, його ознаках і функціях. Право, як особливий вид соціальних норм, відрізняється від інших соціальних норм взаємозв'язком із державою та напрямками впливу на суспільні відносини. Тільки норми права забезпечуються усіма наявними у держави засобами, включаючи засоби легального примусу. Все це свідчить про те, що в системі соціальних норм, чинних у суспільстві, норми права займають особливе, чітко визначене місце та забезпечують більш ефективне регулювання суспільних відносин, сприяють гармонізації суспільних відносин.

МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ – ОСНОВОПОЛОЖНИЙ ПРИНЦИП СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ В МЕЖАХ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Негода К.О., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС **Кулик Т.О.**

Питання прав і свобод людини та громадянина на сьогодні є найважливішою проблемою внутрішньої і зовнішньої політики усіх держав світової співдружності. Саме стан прав у сфері забезпечення прав і свобод особи, їх практичної реалізації є тим критерієм, за яким оцінюється рівень демократичного розвитку будь – якої держави і суспільства в цілому.

Міжнародні стандарти щодо основних прав і свобод людини і громадянина регулюється низкою міжнародно – правових актів, які визначають політичні, природні, культурні, соціальні права.

Тому вирішення питання про механізм захисту прав людини є актуальним напрямком сучасної правової науки.

Об'єктом дослідження є законодавство України, зокрема та його частина, яка регламентує ряд заходів конституційно-правового впливу, що відносяться до визначення конституційно-правового статусу особи, в рамках розвитку громадянського суспільства.

Предмет дослідження – механізм захисту прав і свобод людини в Україні.

Метою роботи є дослідження проблеми механізму захисту прав і свобод людини в Україні.

Мета роботи передбачає виконання таких завдань: визначити теоретичні засади досліджень проблеми механізму захисту прав людини в Україні; здійснити аналіз проблеми дотримання прав людини в Україні; дослідити особливості механізму захисту прав людини в Україні.

Сприяння розвитку громадянського суспільства є однією з умов всебічного забезпечення захисту прав і свобод людини і громадянина.

Реальний захист прав людини належить до найгостріших проблем української дійсності. Конституційне прагнення розвивати і зміцнювати демократичну державу неможливо реалізувати без утвердження в суспільній свідомості і соціальній практиці невідчужуваних прав і свобод людини, нормативного закріплення їх гарантій. Держава зобов'язана проявляти активність у забезпеченні прав людини, у створенні матеріальних, організаційних, соціальних, політичних та інших умов для найповнішого використання людиною своїх прав і свобод.

Верховна Рада України здійснює захист прав і свобод через законодавчу діяльність шляхом визначення виключно в законах України прав і свобод людини і громадянина, гарантій цих прав і свобод, основних обов'язків громадян, громадянства, правосуб'єктності громадян, статусу іноземців і осіб без громадянства; прав корінних народів і національних меншин; основ соціального захисту; визначення правового режиму власності, правових засад і гарантій підприємництва, правил конкуренції та норм антимонопольного регулювання (пп. 1—3, 6—8 ч. 1 ст. 92 Конституції).

Особливе місце у системі гарантій посідає Президент України. Він зобов'язаний сприяти формуванню відповідних механізмів контролю та забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, а обстоюючи їх, створювати умови нетерпимого ставлення до будь-яких випадків порушення таких прав і свобод. Для виконання зазначених обов'язків Президент наділений правом вето щодо прийнятих Верховною Радою законів із наступним поверненням на повторний розгляд; повноваженнями щодо скасування актів Кабінету міністрів України, рішень голів місцевих державних адміністрацій та актів Ради міністрів Автономної Республіки Крим (п. 16, 30 ч. 1 ст. 108 Конституції); правом звертатися з клопотанням до Конституційного Суду України з питань конституційності законів та інших правових актів Верховної Ради України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

Уповноважений з прав людини в силу специфіки своєї природи, а також надзвичайної складності завдань забезпечення прав людини в Україні не здатний докорінно змінити ситуацію. Новий демократичний інститут робить перші кроки. Але наявний досвід його функціонування вказує на необхідність удосконалення існуючої законодавчої бази. Так, чинна Конституція у п. 17 ст. 85 містить лише згадку про цю посадову особу у зв'язку із закріпленням повноважень Верховної Ради по призначенню і звільненню з посади Уповноваженого з прав людини. Тому Основний Закон слід доповнити спеціальною нормою, яка присвячена Уповноваженому з прав людини.

Широкими повноваженнями щодо захисту прав і свобод людини наділена прокуратура України при виконанні функцій нагляду за додержанням і застосуванням законів. Діяльність органів прокуратури по вирішенню заяв і звернень громадин, перевірці сигналів преси та інших засобів масової інформації про порушення законності забезпечує своєчасний і кваліфікований розгляд кожного звернення, всебічну перевірку доводів заявника і прийняття на місці правильного рішення, поновлення порушених прав і законних інтересів громадян, притягнення до відповідальності винних осіб.

Забезпечення прав і свобод громадян неможливе без специфічного демократичного інституту, яким є адвокатура. Адвокат зобов'язаний здійснювати представництво, сприяти захисту прав та законних інтересів громадян і юридичних осіб за їх дорученням в усіх органах, установах, організаціях. Вказана діяльність базується на принципах верховенства права, незалежності, гуманізму, демократизму і конфіденційності.

Таким чином, удосконалення процедур захисту прав і свобод індивіда — важливе і невідкладне завдання Української держави. На жаль, розмитість, невизначеність, а то й повна відсутність юридичних правил, які б регулювали захист громадян, свідчать про незадовільну правову ситуацію, яка склалася в суспільстві. Юридичні механізми, які діяли в колишньому СРСР, зруйновані, нові ще не сформовані, а ті, що діють, недосконалі. В таких умовах правовий статус людини і громадянина, закріплений в Конституції України, не має реального підґрунтя. А це загрожує перетворенням суб'єктивних прав у декларацію, відірвану від життя.

ПРАВОВА СВІДОМІСТЬ, ПРАВОВА КУЛЬТУРА ТА ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ЯК ОСНОВНІ ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА СТАНОВЛЕННЯ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УКРАЇНІ

Онищенко О.Е., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС **Пустовіт Ж.М.**

Питання щодо встановлення та усвідомлення українським суспільством принципу верховенства права є надзвичайно актуальним, оскільки після проголошення незалежності України у державі відбулися значні зрушення у функціонуванні та розвитку безпосередньої і представницької демократії. Політичними і правовими реаліями виступають референдуми, місцеве самоврядування та інші інститути демократії.

Аналізуючи сучасну правову ситуацію, яка склалася в Україні, слід зазначити, що побудова правової держави та громадянського суспільства, в якому пануватиме принцип верховенства права та інші демократичні принципи, передбачає суттєве підвищення рівня правової свідомості та правової культури усіх суб'єктів суспільних відносин. Таким чином, успішна реалізація засад принципу верховенства права та його адаптації до правових реалій на території України залежить від багатьох факторів, провідне місце серед яких належить рівню правової свідомості, правової культури та правового виховання українського суспільства.

Правовідносини, в які щодня вступають люди, характеризуються їхньою діяльністю (діями чи утриманням від певних дій - бездіяльністю). Діяльність в свою чергу залежить від свідомості людини, яка додає їй цілеспрямованого характеру та виступає передумовою і регулятором людської поведінки.

Не останню роль у процесі усвідомлення кожним громадянином України зокрема та суспільством нашої держави в цілому принципу верховенства права відіграє рівень правової культури населення. Оскільки правова культура становить собою сукупність правових знань та цінностей, а також передбачає правильне розуміння приписів норм права та свідоме виконання їх вимог, то повною мірою забезпечити осмислення суспільством всіх засад принципу верховенства права можна лише завдяки підвищенню рівня правової культури населення.

Правове виховання населення сприяє усвідомленню принципу верховенства права, оскільки воно передбачає цілеспрямований постійний вплив на людину з метою формування у неї правової культури і активної правомірної поведінки.

Оскільки метою правового виховання є надання громадянам необхідних юридичних знань, формування у них правових переконань, а також мотивів і звичок, правомірної, соціально-активної поведінки, то правове виховання відіграє провідну роль в процесі осмислення та реалізації принципу верховенства права в українському суспільстві.

Таким чином, побудова демократичної правової держави та відповідного громадянського суспільства, основаного на принципі верховенства права, неможлива без підвищення рівня правової свідомості та правової культури всього населення країни.

Отже, для того, щоб повною мірою збагнути основні засади принципу верховенства права та втілити його провідні концепції на практиці, слід приділити значну увагу рівню правосвідомості, правової культури та правового виховання населення України.

РОМАНО-ГЕРМАНСЬКИЙ (НОРМАТИВНО-АКТИВНИЙ) ТИП ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

Денисенко К.О., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, завідувач кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС **Мозоль Н.І.**

Романо-германський (нормативно-актний) тип правової системи поширений набагато ширше, ніж англо-американський. До нього відносять національні правові системи Франції, Бельгії, Голландії, Італії, Іспанії, ФРН, Австрії, Швейцарії, скандинавських країн. Правові системи слов'янських країн, зокрема Росії та України, споріднені саме цьому типові правових систем. Географія романо-германського типу правової системи нині виходить за межі Європи: Латинська Америка, частина Африки, Японія, Індонезія.

Романо-германський тип правової системи має тривалу історію. Він пов'язаний з правом Стародавнього Риму, сформувався у XII – на початку XIII століття. Його основою стало римське право, під рецепцією якого слід розуміти застосування норм римського права, що почалося в ряді країн в умовах середньовіччя. Підставами рецепції стали умови економічного та заснованого на ньому соціального життя Західної Європи (розвиток торгівлі, ремесел, зростання міст), а, також, властивості самого римського приватного права, що виникли в результаті певних економічних умов.

Крім економічних причин, існували і соціально-культурні передумови запозичення Європою римського права. Розвиток освіти, мистецтва, культури сприяв сприйняттю римських юридичних концепцій, поглядів, понять, конструкцій.

Особливості романо-германського типу правової системи:

цей тип правових систем виник і розвивався в континентальній Європі. Для країн цього регіону спільними були етапи розвитку суспільства – від варварського до громадянського, а також етапи розвитку держави – від патримоніальної монархії до конституційної держави. Крім того, всі соціальні та політичні системи континентальної Європи відчули сильний вплив римського соціального та правового порядку;

загальні джерела права романо-германського правового типу: римське право, яке було рециповане всіма правовими системами континенту починаючи з XI ст..; звичаєве право німецьких і слов'янських племен («варварські правди»). З римського права були сприйняті поділ права на приватне і публічне, конструкції більшості майнових і особистих прав і правовідносин (власність, шлюб, договір, заповіт);

чітка, стрункa система джерел права, серед яких основною формою є нормативно-правовий акт. Нормативно-правові акти, як правило, побудовані за наступною ієрархічною системою: конституційні (органічні) закони – звичайні (поточні) закони – підзаконні акти. Широко поширені кодифіковані нормативно-правові акти;

юридична термінологія країн континентальної Європи уніфікована і в основному запозичується з римського права (контракт, віндикація, депозит, сервітут тощо);

провідна роль у правотворчості належить законодавцю, як правило, - представницькому органу державної влади;

пануюча юридична доктрина – доктрина верховенства закону. По-перше, вона означає, що закон має вищу юридичну силу і всі інші нормативно-правові акти повинні бути приведені у відповідність із законом, а у разі суперечності закону будь-який акт може бути опротестований або скасований. По-друге, відповідно до доктрини верховенства закону правозастосувач зобов'язаний діяти в суворій відповідності із законом, не створюючи при цьому нових правових норм;

матеріальне право визначальним чином впливає на розвиток процесуального права. Процесуальні галузі права розглядаються як утворення, що «обслуговують» норми матеріального права;

в процесі розробки нового законодавства і в підготовці юристів чільне місце належить теоретичним побудовам.

Зараз правові системи, що належать до романо-германського типу, запозичують деякі риси англо-американського права. Зокрема, підвищується роль процесуального права, ширше використовується судова практика і юридичні прецеденти.

КОРУПЦІЯ – ВАГОМА ПЕРЕШКОДА НА ШЛЯХУ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ ТА СУСПІЛЬСТВА

Дзігора М.С., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.і.н., доцент, доцент кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС **Хойнацька Л.М.**

Проблема корупції залишалася актуальною упродовж багатьох століть, перебуваючи у центрі уваги дослідників, що аналізували зазначене явище з різноманітних сторін: політико-правових, соціальних, філософських тощо.

Найчастіше пропонуються дві основні версії виникнення терміну корупція. Згідно першої, слово «корупція» утворилося від латинського corruption, що перекладається як «підкуп», «хабар». За другою – пов'язане із злиттям двох латинських слів correre – «певна кількість людей» та rumpere – дієслово, що означає руйнування, пошкодження, скасування певного процесу.

Наразі серед науковців не існує єдиного підходу щодо визначення сутності, змісту та обсягів цього поняття. Умовно їх погляди можна об'єднати у дві основні концепції.

До першої, доцільно віднести позиції вчених, які ототожнюють корупцію з посадовими злочинами. Такими вченими є Г. Аврек, Т. Борзенков, А. Гуров, В. Овчинський, П. Панченко, К. Сурков.

Представники другої концепції дають більш широке тлумачення корупції, сприймають її як негативне соціальне явище або соціальну аномалію – порушення соціальних норм, які характеризуються масовістю, сталістю, поширеністю за подібних соціальних умов. Засновниками цієї концепції вважають американських фахівців Р. Перкінса та Джозефа Ная.

Незважаючи на відсутність єдиного визначення поняття корупції серед науковців, в Україні існує єдине офіційно закріплене визначення поняття корупції в статті 1 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції».

При визначенні поняття корупції у нормативних актах, держави орієнтуються на зміст міжнародних документів, присвячених цьому питанню, а саме: кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, прийнятому 34-ю сесією Генеральної Асамблеї ООН у 1979 р., Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією, ратифікована Україною Законом від 16 березня 2005 р. № 2476-IV, Міжамериканська конвенція проти корупції, що була прийнята 29 березня 1996 року, Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією Ради Європи, що ратифікована Україною Законом № 252-V від 18 жовтня 2006 року.

Явище корупції поширене в Україні. Підтвердженням цього є дані міжнародних організацій, зокрема Transparency International відповідно до яких у 2008 році Україна займала 134-ту позицію в рейтингу 180-ти країн, а у 2013 році – посіла 144 місце серед 177 держав, охоплених дослідженням. Відтак Україна стабільно залишається у групі «підвищеного ризику» разом з Камеруном, Іраном, Нігерією, Центральною Африканською Республікою та Папуа Новою Гвінеєю.

Дослідження свідчать, що заходи, які вживаються у боротьбі з корупцією в Україні є вкрай неефективними, оскільки поширення цього явища в межах території України з плином часу лише посилюється.

Протидія корупції, розробка і впровадження в державне управління антикорупційних програм, мають бути нерозривно пов'язані з підвищенням правової, політичної, національної свідомості громадян України.

З метою запобігання поширення корупції в державі необхідно комплексно вживати політичні, економічні, правові, соціальні, ідеологічні, правоохоронні заходи. При цьому, подолання корупції потребує не тільки зусиль держави, а й суспільної ініціативи.

Правильно побудована система державних органів, діяльність яких спрямована на подолання корупції відіграє надзвичайно важливу роль у боротьбі з цим негативним явищем в Україні.

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ В УКРАЇНІ

Вайдалович О.Ф., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.і.н., доцент, доцент кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС **Хойнацька Л.М.**

Питання розподілу влади та посилення її відповідальності перед виборцями як ніколи актуальні в нашій країні. Без їх вирішення стає неможливим процес подальших реформ всіх сторін українського життя на шляху до інтеграції в загальноєвропейське та загальносвітове суспільство. Отже, поняття парламентаризму набуває ключового характеру як основи подальшого розвитку демократії.

Парламентаризм як елемент політичної структури держави часто розглядають крізь призму організації найвищих органів влади і ототожнюють з парламентською республікою, в якій на відміну від

президентської республіки посади голови держави і голови уряду роз'єднані між собою і обираються безпосередньо парламентом.

Український парламент залишається єдиним органом народного представництва і згідно статті 75 Конституції України «єдиним органом законодавчої влади в Україні».

Становлення і розвиток парламентаризму в Україні історично здійснювались у руслі загальносвітових процесів і тісно пов'язані з українським державотворенням.

Ідея українського парламенту в історичній ретроспективі не розвивалася по висхідній лінії, а мала дискретний характер. Це зумовлено тим, що Україна протягом історії існувала як самостійна держава тільки невеликі проміжки часу.

Окремими фрагментами українського парламенту протягом його історії були народні віча Київської Русі, сейми польсько-литовської держави, козацькі ради часів Гетьманщини, пізніше – вищі законодавчі органи Австро-Угорської та Російської імперій, Української РСР у складі Радянського Союзу.

Наслідком започаткування практики парламентаризму в новітній історії стало створення та діяльність протягом березня 1917 – квітня 1918 рр. Української Центральної Ради – своєрідного національного протопарламенту, який пройшов еволюційний шлях від громадсько-політичного об'єднання до «представницького» органу українського народу. Її поява та діяльність стали закономірним кроком консолідації українського народу на шляху до національно-державної незалежності в XX столітті.

Саме цю історичну традицію Української Центральної Ради продовжує в сучасних умовах Верховна Рада України.

В Україні сьогодні необхідно продовжити процес утвердження демократичних інститутів, чітко розмежувати гілки влади, посилити їх контроль та відповідальність за результати діяльності, забезпечити наявність представництва громадян в усіх органах влади.

Важливо не тільки визначити структуру парламентської коаліції, але і законодавчо закріпити інститут опозиції як органа контролю за урядовою діяльністю. Саме конструктивна опозиція разом з демонополізованими ЗМІ будуть не тільки критикувати уряд та доводити свою позицію до широкої громадськості, але і суттєво впливати на політичний курс країни в цілому.

Відомо, що в світі немає бездоганно діючих парламентів. Проте людство нічого кращого не винайшло для створення гарантій індивідуальної свободи, захисту демократії, ніж парламент. Парламенти критикують, з ними сперечаються, але ідеї і принципи парламентаризму є загальновизнаними. Парламенти потрібні для того, щоб залучати найширші маси до вирішення державних справ, запобігати тоталітаризму й узурпації державної влади. У діяльності парламентів свобода вибору і демократія як базові суспільні цінності набувають реального виразу, стають гарантією дотримання і захисту прав людини і громадянина, мірилом суспільного буття і прогресу.

ПРАВОСВІДОМІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА УМОВА ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Оверченко А.І., к.псих.н., старший викладач кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС

Правова держава – це держава, в якій юридичними засобами реально забезпечено максимальне здійснення, охорону і захист основних прав людини. Саме така держава є одним із найвизначніших загальнолюдських політико-юридичних ідеалів.

Окремі положення концепції правової держави висвітлювалися ще в працях таких видатних мислителів як Платон, Арістотель, Т. Гоббс, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо, Ш.-Л. Монтеск'є та ін. Ідеї правової держави знайшли широке відображення і в російсько-українській політико-правовій думці, зокрема в працях Д.І.Писарева, А.І.Герцена, Н.Г.Чернишевського, А.І.Радіщева, П.І.Пестеля, І.М.Муравйова, Б.О.Кістяківського, М.І.Палієнка, Н.М. Коркунова, С.А.Котляревського, П.І.Новгородцева, С.А.Муромцева, В.М. Гессена, Г.Ф.Шершеневича, Б.Н.Чичеріна, Н.А.Бердяєва та багатьох інших.

В останні роки в руслі реформаторських процесів, що проходять у країні, відбулися серйозні зміни в наукових поглядах на державу і право, чітко позначилися нові підходи до оцінки їхньої ролі в політичній системі суспільства. Концептуальні положення і шляхи формування правової держави з урахуванням конкретних умов розвитку країни викладаються в працях В.В.Копейчикова, В.Ф.Погорілка, С.С.Алексєєва, А.В.Венгерова, В.Е.Гулиева, Н.Н.Деева, В.Д.Зорькіна, В.Н.Кудрявцева, Б.Л.Лазарєва, Р.З.Лівшиця, В.С.Нерсесянца, М.І.Пискотина, Ю.А.Тихомирова, Б.І.Топорнина, Р.А.Халфиной, З.М.Черниловского, В.А.Четвернина й інших. Хропанюк В.Н. Важливою думкою цих праць є те, що в побудові правової держави повинен брати участь кожен громадянин країни, він же несе відповідальність за її функціонування і розвиток. На думку ряду дослідників важливою умовою цього є високий рівень розвитку правової свідомості особистості. В даній доповіді аналізуються питання суті та структури правосвідомості людини як фундаментальної умови становлення і розвитку правової держави.

Теоретичний аналіз літератури показав, що правосвідомість – це цілеспрямоване відображення правової дійсності, засноване на морально-етичних поглядах, виражене в сукупності знань про правову дійсність, ставленні до неї, результатом якого є регуляція поведінки людини в юридично значимих ситуаціях.

Виходячи з визначення суті правосвідомості, виділяються її наступні структурні компоненти: когнітивний, оціночний і регулятивний. Когнітивний компонент містить у собі знання (поняття і уявлення) про правову дійсність. Оціночний компонент являє собою систему ставлень до неї, а саме ставлення особистості до: права і законодавства (його принципів, норм, інститутів); правоохоронних органів (прокуратури, адвокатури, суду, юстиції, органів внутрішніх справ, їхньої діяльності); правової поведінки людей; власної правової поведінки. Регулятивний

компонент являє собою готовність людини діяти згідно правовим нормам і проявляється у соціально-правових установках, ціннісних орієнтаціях і мотивах поведінки в правовій сфері.

Тож, для розвитку високого рівня правової свідомості людина повинна бути забезпечена правовими знаннями (знання про право та закон, їх роль і призначення в життєдіяльності суспільства, основи адміністративного, кримінального, трудового, цивільного права, сутність і зміст юридичної відповідальності, права, свободи та законні інтереси людини тощо). При цьому знання повинні характеризуватися повнотою (вичерпна достатність відтворення обсягу інформації щодо правового явища), адекватністю (відповідність індивідуальних знань людини про явища правової дійсності відповідно до загальноприйнятого еталону), усвідомленістю (розуміння суті явища та здатність її вербалізувати). У особистості повинно скластися певне ставлення до всіх складових правової дійсності, що виражається у межах векторів «добре – погано», «правильно – неправильно», «прийнятно – неприйнятно», «добре – шкідливо» (тобто характери ставлення), воно має бути стійким (прийняття правових норм і необхідності їх виконання, що виявляється епізодично чи постійно) та дійовим (позитивні реакції особистості на правові приписи та необхідність їх виконання від споглядального характеру до дієвого). В результаті сформованості двох компонентів правосвідомості (знання про правову дійсність і ставлення до неї) формується третій – регулятивний, що проявляється через правові установки, соціально-правові цінності (справедливість, свобода, порядок, гармонія, солідарність, лояльність, честь, гідність, приватна власність, влада, відповідальність, милосердя, обов'язок, довіра, людське життя і здоров'я, толерантність, рівноправність) та мотиви правомірної поведінки (перш за все соціально-активний мотив).

Від сформованості цих компонентів залежить рівень розвитку правосвідомості особистості як освіченого, свідомого, активного, адекватного, законослухняного, відповідального, справедливого громадянина, що готовий брати участь у розбудові Української правової держави, відстоювати свої права та права інших людей, виконувати свої обов'язки та будувати власне життя, керуючись законом.

ЗДАТНІСТЬ ДО САМОРЕГУЛЯЦІЇ СТУДЕНТІВ, СХИЛЬНИХ ДО ТЮТЮНОПАЛІННЯ

Перепелиця С.П., студент магістратури ННІПП НАВС
Науковий керівник: д.псих.н., професор, професор кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС **Хохліна О.П.**

У наш бурхливий час наукового прогресу і стресів від людини вимагається вміння розподіляти свої психічні можливості і бажання навчитися володіти методами психічної саморегуляції. Втім, не для кожної людини велика кількість інформації або емоційне напруження є перевантаженням. Саморегуляція - поняття, що використовується в різних соціальних науках, зокрема в психології. Поняття саморегуляції (психічної) визначається як система психічного самовпливу особистості з метою свідомого управління власними психічними станами відповідно до вимог ситуації та доцільності. Під саморегуляцією розуміються й

інтегративні психічні явища, процеси і стани, що забезпечують самоорганізацію різних видів психічної активності людини, цілісність індивідуальності і становлення буття людини.

Емпіричний етап дослідження спрямовувався на вивчення вольової саморегуляції та саморегуляції поведінки студентів, схильних до тютюнопаління. Для вивчення вольової саморегуляції, як психологічної особливості студентів-курців, була використана методика «Дослідження вольової саморегуляції» А.В. Зверькова і Е.В. Эйдмана. Для вивчення стилю саморегуляції поведінки була використана методика «Стиль саморегуляції поведінки» В.І. Моросанової.

Вивчення здатності до вольової саморегуляції студентів-курців показало переважно її середній рівень. Таких осіб ми можемо охарактеризувати, як емоційно зрілих, активних, незалежних, самостійних. Їх відрізняє спокій, упевненість в собі, стійкість намірів, реалістичність поглядів, розвинене почуття власного обов'язку.

Значна частина досліджуваних має високий рівень наполегливості та самовладання. Тобто, таких осіб можна охарактеризувати як діяльних, працездатних людей, що активно прагнуть до виконання наміченого, їх мобілізують перешкоди на шляху до досягнення мети, але відволікають альтернативи і спокуси, а головна їх цінність - почата справа. Таким людям властиве дотримання соціальних норм, прагнення повністю підпорядкувати їм свою поведінку. Також їм властивий внутрішній спокій, упевненість в собі звільняє від страху перед невідомістю, підвищує готовність до сприйняття нового, несподіваного і, як правило, поєднується зі свободою поглядів, тенденцією до новаторства і радикалізму.

У результаті дослідження стилю саморегуляції поведінки у більшості досліджуваних виявлено середній та високий рівень даних за шкалами моделювання (розвиненість уявлень про зовнішні і внутрішні значущі умови, міра їх усвідомленості, деталізованості і адекватності), оцінка результатів (розвиненість і адекватність оцінки випробовуваним себе і результатів своєї діяльності і поведінки), гнучкість (здатність перебудовувати, вносити корекцію в систему саморегуляції при зміні зовнішніх і внутрішніх умов), планування (сформованість у людини усвідомленого планування діяльності), самостійність (розвиненість регуляторної автономності), програмування (індивідуальна розвиненість усвідомленого програмування людиною своїх дій).

Отже, емпіричне дослідження показало, що студенти, схильні до тютюнопаління, характеризуються здатністю до саморегуляції на середньому та високому рівні, що дозволяє їм позбутися звички, що носить негативний характер.

ЗДАТНІСТЬ ДО САМОРЕГУЛЯЦІЇ СТУДЕНТІВ З РІЗНИМ СТИЛЕМ ЛІДЕРСТВА

Шут Г.С., студент магістратури юридично–психологічного ННІЗН НАВС
Науковий керівник: д.псих.н., професор, професор кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС **Хохліна О.П.**

Поняття саморегуляції визначається як система психічного самовпливу особистості з метою свідомого управління власними психічними станами відповідно до вимог ситуації та доцільності,

розглядається як стрижень довільної поведінки та діяльності. Зважаючи на те, що лідерство є психологічним феноменом, що зумовлюється взаємодією багатьох змінних (психологічними характеристиками особистості, особливостями спілкування та спільної діяльності в групі та ін.), доцільним є вивчення того, які особливості здатності до саморегуляції характерні для осіб з різним стилем лідерства.

На теоретичному етапі дослідження було визначено сутність поняття лідерства та його стилів, а також здатності до саморегуляції. На емпіричному етапі дослідження використовувалася методика «Схильність до певного стилю керівництва» Є.П.Ільїна, опитувальник для виявлення вираженості самоконтролю в емоційній сфері, діяльності, поведінці Г. С. Нікіфорова, В. К. Васильєва, С. В. Фірсової. Для аналізу емпіричних даних були застосовані методи кількісної й якісної обробки. Досліджуваними були 23 студенти ННІПП НАВС, які навчаються за напрямом «Психологія».

Аналіз отриманих даних дозволив виявити, що особи, які мають авторитарний та демократичний стилі лідерства, характеризуються найбільш вираженим самоконтролем в діяльності та соціальним самоконтролем. Серед представників авторитарно-демократичного стилю для більшості найхарактернішим є самоконтроль в діяльності, а на меншому рівні зв'язку – емоційний та соціальний самоконтроль. Студенти, що використовують змішаний стиль лідерства, характеризуються найбільшою схильністю до соціального самоконтролю та меншою мірою – до емоційного самоконтролю та самоконтролю в діяльності (рис. 1). Коефіцієнт взаємної зв'язаності Чупрова (К=0,2377) говорить про низький рівень зв'язку між особливостями саморегуляції та стилями лідерства. Загальний ступінь вираженості схильності до самоконтролю є найвищим у представників демократичного стилю лідерства. Студенти з авторитарним, авторитарно-демократичним, змішаним мають однаковий рівень загального самоконтролю (рис. 2).

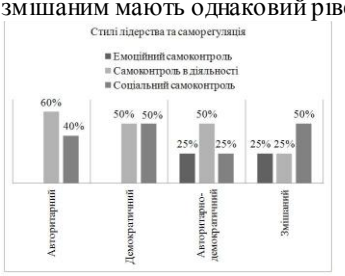

Рис. 1. Дані про стилі лідерства та види саморегуляції студентів

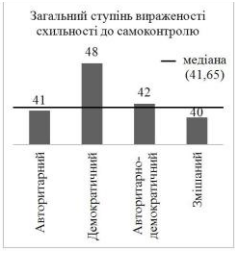

Рис. 2. Дані про загальний ступінь вираженості схильності до самоконтролю

Таким чином, результати дослідження щодо наявності та характеру зв'язку стилю лідерства зі здатністю до саморегуляції дозволили визначити певні психологічні особливості студентів з різним стилем лідерства. Отже, отримані дані дають нам можливість говорити про те, що студенти з різним стилем лідерства мають свої характерні відмінності у здатності до саморегуляції.

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПЕРСОНАЛЬНИХ ВІДНОСИН У КОЛЕКТИВІ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Назаренко Ю.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.псих.н., викладач кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС **Власенко С.Б.**

На сьогоднішній день проблеми, які стосуються вивчення міжособистісних стосунків, не тільки не втрачають своєї актуальності, але й стають більш важливими для більшості соціально-гуманітарних наук. Особливої ваги набуває вивчення особливостей міжособистісних стосунків осіб з психофізиними вадами. Загальна динаміка розвитку дитини з розумовою відсталістю підкорена тим же закономірностям, що і при нормальному розвитку. Але наявні особливості цих дітей, пов'язані з порушенням інтелектуальної сфери та обмеженням отримання інформації з навколишнього світу.

Проблемою вивчення особливостей міжособистісних відносин дітей із інтелектуальної недостатністю розглядалися у наукових працях: В. Вярянена, А. Виноградова, А. Гауриліус, Н. Коломинського, В. Петрової, Л. Шипіциної, Ж. Шиф та ін.

На сьогодні недостатньо вивченою є проблема особливостей інтерперсональних відносин у ранньому юнацькому віці.

Після закінчення допоміжної школи розумово відсталі юнаки та дівчата отримують одну із робітничих професій. Вступ до професійно-технічного навчального закладу, в першу чергу, зумовлює зміну соціального середовища особистості, дається взнаки дефіцит навичок соціальної поведінки, що накладає відбиток на когнітивний, емоційний та поведінковий компоненти структури інтерперсональних відносин.

Нами було проведене соціометричне вивчення особливостей формальних та неформальних взаємостосунків у групі розумово відсталих першокурсників ДПТНЗ (загальна чисельність вибірки – 16 осіб, вік респондентів 16-17 років).

Результати аналізу ділових взаємостосунків показують, що у групі наявні 2 лідери, до них найчастіше звертаються за допомогою в навчанні та з приводу організаційних питань. Лідерами є учні, що мають високі успіхи у навчанні, відповідно – відносно високий рівень інтелектуального розвитку. Референтне ядро групи – дифузне (членами референтного ядра є 2 студенти, вони виступають вторинними лідерами та регулюють нормативну сферу стосунків у групі). Бажаними (прийнятими) членами групи є 5 студентів, так звана «золота середина». В число знехтуваних потрапило 3 студенти, і групу ізольованих складають 4 людини, відносно загальної чисельності групи це значна кількість.

Аналіз неформальних стосунків у колективі розумово відсталих показує, що у групі наявний лідер, який домінував і в ділових стосунках групи. В даному випадку, він виступає в ролі неформального лідера. Референтне ядро групи складають 2 студенти, вони регулюють моральну сферу стосунків у групі, являються «совістю» групи. Як ми бачимо члени референтного ядра вибрали лідера, це свідчить про надійність керівництва групи. Бажаними (прийнятими) членами групи є 3 студенти. Наявні знехтувані - 6 студентів та 4 ізольованих.

При аналізі формальних та неформальних взаємостосунків у групі спостерігаємо тенденцію до утворення контактних груп – діад.

Таким чином міжособистісні стосунки у групах розумово відсталих юнаків мають ряд особливостей, які зумовлені особливостями даного вікового періоду та наявністю порушень у психічному і фізичному розвитку.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Журавель К.Е., студент магістратури ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.псих.н., доцент, професор кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС **Бажанюк В.С.**

Одним з актуальних питань проблеми підготовки майбутніх фахівців відповідно до вимог Болонського процесу є створення й впровадження в освітню практику технологій розвитку пізнавальної діяльності студентів. Проблема розробки і впровадження в освітню практику різних технологій в сфері освіти була предметом вивчення в роботах психологів, педагогів, філософів, фахівців з теорії методології науки. Розроблені нові технології освіти, у тому числі інформаційні технології (Беспалько В.П., Бордовский Г.А., Гузєєв В.В., Казакова А.Г., Левіна М.М., Монахова Г.А., Підкасистий, П. І., Фляків В.В., Уман А.І., Ямбург Е.А.). представлено методичні основи педагогічних інновацій (Зазюн І.О., Загвязинский В.І., Пригожий, А.І., Поляков С.Д., Поташник М.М., Шамова Т.Н., Круглов Ю.Г., Никандров Н.Д., Сластьонін В.А.). Однак, результати вивчення освітньої практики дозволяють констатувати, що значна частина випускників вищих навчальних закладів не мають умінь, навичок розв'язку складних завдань і проблем творчого характеру; лише менш 5% студентів випускних курсів вміють оперувати методологічними знаннями, здатні застосовувати їх на практиці. Більш 80% студентів визнали, що вони не вміють свідомо вибирати потрібні їм когнітивні стилі, а багато не знають взагалі, що це таке. Дослідження показали, що тільки в деяких студентів сформовані (скоріше стихійно) прийоми організації самостійної пізнавальної діяльності. Лише у частини студентів сформульовані розумові операції розв'язку різноманітних професійних завдань.

Для вирішення існуючої проблеми ми пропонуємо ряд стратегічних кроків, які можуть бути покладені в основу розвитку пізнавальної діяльності студентів:

1. Вивчити практику навчання майбутніх спеціалістів в університетах за рубежем. Ознайомитися з досвідом навчання у відомих університетах Англії, де всі студенти проходять рік навчання на підготовчому відділенні, де основний акцент робиться на розвитку пізнавальної діяльності студентів. Така позитивна практика існувала в українських вузах 20 років тому.

2. Врахування в практиці індивідуального темпу засвоєння знань; забезпечення варіативність навчального процесу; створення для кожного студента таке інформаційне середовище й науково-обґрунтовані дидактичні засоби, які адекватні його стильовим особливостям і ступені навченості.

3. Запровадити практику корекційних занять для студентів, які відчувають труднощі у навчанні. Дати можливість складати екзамени та заліки повторно, без відрахування з навчання, після досконалого оволодіння предметом.

4. Розробити модель удосконалення підготовки спеціалістів, в якій основний акцент якої повинні складати прикладні професійні знання та вміння. Для таких цілей модифікувати учбові програми та збагатити інформаційно-освітнє середовище закладу освіти.

СПОСОБИ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ У ДІВЧАТ-СТУДЕНТОК

Чорноштан М.С., студент ННІПП НАВС

Сучасний стан функціонування вищої освіти свідчить про те, що пріоритетною проблемою загальнодержавного значення, яка вимагає нагального вирішення, є проблема зміцнення здоров'я студентської молоді як найвищої соціальної цінності. Особливого значення набувають цілеспрямовані дії щодо збереження стану репродуктивного здоров'я студенток, яке є невід'ємною складовою частиною здоров'я нації в цілому і має провідне значення для забезпечення сталого розвитку суспільства.

Фізична культура є важливим засобом підвищення соціальної і трудової активності молоді, задоволення їх моральних, естетичних та творчих запитів. Фізична культура виступає як необхідна частина забезпечення здорового способу життя дівчат-студенток.

Особливості сучасних умов життя, стрімкий розвиток технічного прогресу, модернізація навчальних і трудових процесів, різке зростання обсягів інформації, проблеми з екологією навколишнього середовища, перевага шкідливим звичкам на противагу здоровому способу життя – все це негативно впливає на організм молодих дівчат. Найбільш вразливою частиною є дівчата-студентки , особливо на початковому етапі навчання. Невисока рухова активність, збільшення навчального навантаження, відносна свобода студентського життя – це низка труднощів з якою стикаються дівчата. В залежності від віку та місця навчання, майже 76 % молодих дівчат віддають перевагу пасивним формам проведення дозвілля. Серед дівчат віком 18-24 роки 50 % осіб мають незадовільну фізичну підготовку. Тому постає питання всебічної активізації занять фізичними вправами та спортом як генеруючого чинника здорового способу життя студентської молоді. Студентки повинні мати мотивацію на збереження і підтримку здоров'я. Поняття мотивації у людини, за загальним визнанням, включає в себе всі види спонукань: мотиви, потреби, інтереси, прагнення, цілі, потяги, ідеали і т.д.

Мотив – це складне психічне утворення, що починає формуватися під впливом виникаючої у людини потреби.

Мотивація до фізичної активності – особливий стан особистості, спрямоване на досягнення оптимального рівня фізичної підготовленості та працездатності.

«Позитивна мотивація до занять фізичними вправами» – це сукупність внутрішніх та зовнішніх спонукань, що спрямовують і регулюють усвідомлені дії до досягнення оптимальної психофізичної організації особистості відповідно з її цілями та потребами суспільства.

Мотиви занять фізичною культурою і спортом умовно поділяють на загальні і конкретні. Загальні – це бажання займатися фізичною культурою взагалі. До конкретних відносять бажання займатися будь-якими видами спорту або конкретними фізичними вправами. Мотиваційна сфера складається з ідеалів і ціннісних орієнтацій, потреб, мотивів, цілей, інтересів та ін. Вищезазначені спонукання виконують різну роль у загальній картині мотивації. Низька мотивація діяльності студенток пов'язана з низкою факторів - це умови проживання молоді, навколишнє середовище, сімейне виховання. Існують зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на мотивацію до систематичного виконання фізичних вправ у студенток. Зовнішні фактори: поради батьків, поради викладача далі йдуть відвідування змагань, поради друзів, телепередачі і преса. Внутрішніми факторами можна вважати знання, переконання, бажання і пошук причин, що заважають реалізувати мету.

До об'єктивних зовнішніх причин можна віднести відсутність груп за інтересами і спроможність оплачувати заняття, до внутрішніх причин, які відбивають нестійкість мотивів та інтересів і низьку мотивацію, належить брак часу. До процесу підвищення мотивації у студенток до занять фізичною культурою треба підходити всебічно. Почати слід з сімейного виховання, яке відіграє значну роль у формуванні фізкультурно-спортивних інтересів молодих дівчат. Залучаючи дитину до спорту з раннього дитинства, батьки заздалегідь піклуються про її здорове майбутнє.

Вплив телебачення на формування мотивів до занять фізичною культурою. Телебачення володіє широкою глядацькою аудиторією і тому може стати дієчою силою залучення студенток до систематичних занять фізичною культурою і спортом.

Роль преси. У більшості дівчат мотиви занять фізичною культурою більшою мірою пов'язані з самовдосконаленням організму й оздоровленням. Дівчата шукають інформацію в пресі, яка сприяла б досягненню мети (а саме: самовдосконалення для поліпшення здоров'я, фігури), і такої інформації у пресі повинно бути більше, вона повинна бути доступною, зрозумілою й підготовленою кваліфікованими фахівцями.

Отже, формування позитивної мотивації до занять фізичними вправами у дівчат-студенток – це складний, тривалий процес , для якого потрібен комплексний підхід , а головне – бажання самих дівчат бути здоровими, красивими , сильними духом і тілом.

СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ СТУДЕНТІВ ТА ЇХ ЗДАТНІСТЬ ДО САМОРЕГУЛЯЦІЇ

Чабан Ю.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: д.псих.н., професор, професор кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС **Хохліна О.П.**

На теоретичному етапі дослідження було визначено сутність поняття спілкування та його стилів, психологічних властивостей особистості та здатності до саморегуляції. На емпіричному етапі дослідження використовувалися: методика «Спрямованість особистості в спілкуванні (СОС)»; діагностика схильності до конфліктної поведінки за К.Томасом в

адаптації Н.В.Гришиної; методика В. І. Моросанової «Стильова саморегуляція поведінки людини». Для аналізу емпіричних даних були застосовані методи кількісної й якісної обробки. Досліджуваними були 25 студентів ННІПП НАВС, які навчаються за напрямом «Психологія».

Прояв індивідуальної своєрідності життєдіяльності (поводження, діяльності, спілкування й т.д.) значною мірою залежить від індивідуальних особливостей усвідомленої саморегуляції – рівня та стилю саморегуляції. Поняття саморегуляції (психічної) визначається як система психічного самовпливу особистості з метою свідомого управління власними психічними станами відповідно до вимог ситуації та доцільності.

У результаті проведеного дослідження виявлено, що досліджувані найбільшою мірою наділені такими видами спрямованості спілкування, як авторитарний та діалогічний, які й визначають його стильові особливості. Усі стилі виходу з конфліктної ситуації («співробітництво», «пристосування», «компроміс», «уникнення», окрім стилю «суперництво») майже рівномірно розподілені між студентами досліджуваної категорії. Майже половина досліджуваних характеризується середнім рівнем здатності до саморегуляції. При цьому виявлено, що середній рівень здатності до саморегуляції наявний найбільшою мірою у досліджуваних за шкалами «оцінювання результатів», «моделювання» та «самостійність»; за шкалами «програмування», планування» та «гнучкість» саморегулювання у половини (і більше) студентів знаходиться на низькому рівні.

6. Співставлення даних щодо стильових особливостей спілкування студентів та їх здатністю до саморегуляції показує наявність зв'язку між стилями саморегуляції та стильовими особливостями спілкування. Наявність високого рівня зв'язку виявлено між високим рівнем саморегуляції за шкалами (показниками) планування, моделювання, оцінювання результатів, самостійністю та високим загальним рівнем саморегуляції та діалогічного стилю спілкування. Особи з конформним стилем спілкування характеризуються здатністю до саморегуляції за шкалами моделювання та оцінювання результатів. Досліджувані з альтеро-центристським стилем спілкування характеризуються саморегуляцією лише за шкалою гнучкості. Виявлено, що представники авторитарного стилю спілкування характеризуються переважно низьким рівнем саморегуляції за більшістю шкал. Виразного зв'язку між іншими стилями спілкування та здатністю до саморегуляції виявлено не було.

Виявлено наявність виразного та високого рівня зв'язку між деякими стилями виходу з конфліктної ситуації та здатністю до саморегуляції за окремими шкалами. Особи, що використовують при вирішенні конфліктних ситуацій стиль уникнення, здатні до саморегуляції лише за шкалами «моделювання» та «гнучкість»; особи зі стилем виходу конфліктної ситуації «пристосування» - за шкалами «програмування» та «оцінювання результатів». Між іншими стилями виходу із конфліктної ситуації та здатністю до саморегуляції виразного взаємозв'язку виявлено не було. Отримані дані свідчать про те, що стильові особливості спілкування визначаються здатністю людини до саморегуляції, і навпаки: розвиток в особистості саморегуляції як ознаки особистості загалом та за окремими показниками сприятиме становленню в них бажаних стильових особливостей спілкування.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ДОЗОВАНОГО ФІЗИЧНОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ПІЗНАВАЛЬНІ ПРОЦЕСИ В СТУДЕНТІВ

Талалай О.А., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.біолог.н., доцент, доцент кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС **Лук'яненко І.А.**

Збереження і зміцнення здоров'я студентів в даний час перетворюється в значущий фактор соціальної, культурної та економічної політики держави. В сучасних умовах розвитку технічного прогресу, коли більшість населення перебуває в умовах гіподинамії, фізичне виховання як елемент здорового способу життя студентської молоді стає важливою складовою розвитку суспільства. Вивчення пізнавальних процесів у студентів під дією фізичного навантаження є актуальним, оскільки сучасний рівень урбанізації, науково-технічного прогресу, комфорту є причиною хронічного «рухового голоду», який зрештою може привести через низку проміжних факторів, одним з яких є кисневе голодування мозку, до погіршення когнітивних процесів у молоді. Мета дослідження – визначити психофізіологічні особливості пізнавальних процесів у студентів – психологів під впливом дозованого фізичного навантаження під час занять фізичного виховання. Завдання дослідження: На основі теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури з'ясувати психофізіологічні особливості пізнавальних процесів, розкрити зміст основних понять. Експериментально дослідити вплив дозованого фізичного навантаження під час занять фізичного виховання на пізнавальні процеси у студентів – психологів. Об'єкт дослідження – психофізіологічні особливості пізнавальних процесів. Предмет дослідження – психофізіологічні особливості пізнавальних процесів у студентів – психологів під впливом дозованого фізичного навантаження. Методи дослідження: для вирішення першого завдання використовувався теоретичний аналіз психологічної та медичної літератури з проблеми дослідження. Для розв'язання другого завдання використовувались методики: Мюнстерберга на визначення сприйняття, методика дослідження мислення «Виявлення спільних понять», методика дослідження зорової та слухової пам'яті «10 слів», методика дослідження уваги «Розстановка чисел» та методика САН. Емпіричною базою дослідження були студенти - психологи першого курсу Навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ у кількості 30 осіб.

Наші досліди показали, що дозоване фізичне навантаження під час занять фізичного виховання змінює активність пізнавальних процесів у студентів. Вивчення психофізіологічних особливостей пізнавальних процесів у студентів показало, що після дозованого фізичного навантаження у студентів покращується сприйняття, увага та мислення.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ ДІВЧАТ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Пономаренко К.М., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.псих.н., доцент, доцент кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС **Рева О.М.**

Зрілість, як стверджує Б.Г.Ананьєв, – центральний момент в індивідуальному розвитку людини. Характеристики зрілої особистості (або особистісної зрілості) подані у диспозиційній теорії особистості Г. Олпорта, з позиції якого зріла людина має широкі межі «Я» і може подивитися на себе «з боку»; вона здатна до теплих, сердечних соціальних стосунків, виявляє співчуття і терпимість; демонструє емоційну саморегуляцію й самосприйняття, не озлоблюється внутрішньо і не стає жорстокою; реалістично сприймає світ, має досвід і свої уподобання, не перекручує факти й прагне досягнення особисто значущих і реалістичних цілей; здатна до самопізнання, володіє почуттям гумору, має чітке уявлення про власні сильні сторони й слабкості; володіє життєвою філософією; системою цінностей, які надають значущості і сенсу практично усьому, що робить людина. Зрілість – це й соціально-педагогічний результат, що досягається у процесі взаємодії соціального і педагогічного середовища, розвитку і дорослішання людини, що зростає.

Аналіз літератури з питання визначення категорії зрілості та її складових свідчить, що це поняття широко використовується як в психології, так і в інших науках. І підходи до його розуміння відзначаються варіативністю. У вітчизняній психології радянського періоду проблема зрілості була вперше поставлена і послідовно вирішувалася з позицій культурно-історичної теорії та діяльнісного підходу. Згідно з цими підходами особистість розглядалася як суб'єкт діяльності, яка сама, формуючись у діяльності і в спілкуванні з іншими людьми, визначає характер цієї діяльності і спілкування.

В українській психології глибокий аналіз вчинків психологічно зрілої особистості був представлений в роботах В.А. Роменця, В.А. Татенка, Т.М. Титаренко, І.П. Манохи.

Н. Бордовська і А. Рєан виокремлюють чотири основних, базових складових особистісної зрілості: відповідальність, терпимість, саморозвиток, позитивне мислення і позитивне ставлення до світу (цей компонент наявний в усіх інших складових).

Дослідження особистісної зрілості дівчат юнацького віку проведено нами в рамках вивчення психологічної готовності дівчат юнацького віку до материнства. Юнацький вік хронологічно визначається у психології по-різному, найчастіше дослідниками виокремлюється рання юність (старший шкільний вік) від 15 до 18 років та пізня юність (від 18 до 23 років). У вітчизняній психології до вивчення особливостей юнацького розвитку звертались М. І. Алексєєва, Л. І. Божович, І. С. Булах, Л. С. Виготський, І. В. Дубровіна, І. С. Кон, Б. С. Круглов, Л. Е. Орбан-Лембрик, В. А. Петровський, Т. М. Титаренко, Д. І. Фельдштейн, Г. П. Фурманюк та ін.

Юнацький вік – час відповідального життєвого самовизначення особистості. Психологічний зміст юнацького етапу розвитку особистості

здебільшого пов'язаний саме з розвитком самосвідомості як психічного утворення, – з вирішенням задач професійного самовизначення і зі вступом у доросле життя.

Юнацький вік характеризується підвищеною емоційною збудливістю (неврівноваженістю, різка зміна настрою, тривожність та ін.). Розвиток емоційності в юності пов'язаний з індивідуально-особистісними властивостями людини, з її самосвідомістю, самооцінкою.

Комплексному вивченню особистісної зрілості у юнацькому та молодому віці були присвячені роботи І. Булах, Г. Дьоміної, В. Максимової, Л. Потапчук, О. Штепи, В. Філіппової та ін. Науковці наголошують, що у юнацькому віці особистісна зрілість виступає тим фундаментом, на базі якого юнаки будують своє доросле життя. За О. Штепою, особистісна зрілість у юнацькому віці виявляється у почутті дорослості, готовності до самостійного функціонування в дорослому світі, самовизначенні через переоцінку системи цінностей.

В нашому дослідженні приймали участь 30 дівчат віком від 20 до 23 років. В ході проведення дослідження був використаний «Опитувальник особистісної зрілості О.С.Штепи». В результаті проведеного дослідження ми отримали наступні результати. За отриманими даними ми можемо стверджувати, що високі показники (стени 7-10) притаманні таким особистісним рисам як децентрація (що спостерігається у 58% досліджуваних), толерантність (56%), самосприйняття (49%), глибинність переживань (39%), синергічність (52%). Середні показники (стени 4-6) особистісних рис: відповідальність (41%), життєва філософія (55%), автономність (70%), контактність (44%). Низькі показники (стени 1-3) особистісних рис: креативність (51%). Такі результати дослідження свідчать про достатньо розвинуту особистісну зрілість у дівчат юнацького віку.

Перспективним напрямом нашого дослідження є пошук зв'язку компонентів психологічної готовності до материнства з рівнями розвитку особистісної зрілості у дівчат юнацького віку.

ОСОБИСТІСНІ ВЛАСТИВОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ ТА СТУДЕНТІВ-ЮРИСТІВ ІЗ ПОЧУТТЯМ САМОТНОСТІ

Поліщук С.П., студент ННІПП
Науковий керівник: к.псих.н., доцент, професор кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС **Бойко-Бузиль Ю.Ю.**

Проблема самотності є актуальною для будь-якої епохи. Самотні люди відчувають себе покинутими, загубленими, переживають невимовні страждання, що часто призводить до руйнації їх ролей у соціумі. Все це є особливо актуальним для сучасного українського суспільства, коли відбуваються величезні зміни в соціальній, політичній, економічній та інших сферах життя.

Проблематика людської самотності є багатогранною та багатоаспектною, до неї постійно звертаються як зарубіжні, так і українські вчені, серед яких Р. Вейс, Е. Пепло, Х.С. Салліван, А.Т. Бек, Ю.М. Швалб, О.В. Данчева С.Г. Корчагіна та ін. Вивченню особистісних

властивостей присвятили свої праці такі вчені як С.Л. Рубінштейн, О.Г. Ковальов, О.П. Хохліна, К. Леонгард, А. Є.Лічко та ін.

Перш за все розкриємо основні поняття дослідження. Існує багато визначень почуття самотності, ми ж дотримуємося визначення почуття самотності за С.Г. Корчагіною та розуміємо почуття самотності як властивість особистості, що має ситуаційний характер та виникає у відповідь на відчутий дефіцит у кількості і якості соціальних зв'язків. Під особистістю ми розуміємо, саморегульоване системне утворення, що складається з соціально значущих психічних властивостей, які забезпечують вибірковість відношень та регуляцію поведінки людини як поведінки суб'єкта активності. Відповідно, особистісні властивості – це властивості, що утворюються з психічних процесів, функціонують на основі психічних станів, характеризують стійкий, відносно постійний рівень активності, характерний для особистості та розкриваються через такі компоненти як темперамент, здібності, характер, самосвідомість.

Реалізоване емпіричне дослідження дало змогу констатувати, що студенти-психологи із почуттям самотності характеризуються такими основними особистісними властивостями як: сміливістю, середнім рівнем конформізму, спрямованістю на справу, літературними та художніми здібностями, низьким рівнем загальних здібностей, позитивним прийняттям себе як особистості, послідовністю в своїх діях; відповідно студенти-юристи – підозрілістю, мрійливістю, тривожністю, нонконформізмом, літературними та математичними здібностями, низьким рівнем загальних здібностей, неврівноваженою акцентуацією характеру, адекватною самооцінкою, позитивним прийняття себе як особистості, повагою до себе, очікуванням негативного ставлення від інших, не розумінням власних бажань, прагнень та переживань.

Перспективами подальших досліджень вбачаємо обґрунтування та представлення профілів студентів-психологів та юристів із почуттям самотності.

ОСОБЛИВОСТІ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Позняк О.О., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: д.псих.н., професор, професор кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС **Хохліна О.П.**

Міжособистісна взаємодія є невід'ємною складовою життєдіяльності людини у всіх її сферах. Відмічається, що якість її міжособистісних відносин залежить від особистісних особливостей, і щонайперше - духовно-моральними властивостями. Вивченню особливостей міжособистісної взаємодії у зв'язку з духовно-моральними властивостями студентів було присвячене теоретико-емпіричне дослідження, основні результати якого наводимо.

На теоретичному етапі дослідження з'ясовано, що міжособистісна взаємодія це - взаємозалежний обмін діями, організація людьми взаємних дій, спрямованих на реалізацію спільної діяльності. Такі дії формуються в процесі безпосередньої взаємодії в групі, мають неформальний характер і містять емоційно забарвлену та значущу оцінку партнерів по спілкуванню.

Під час взаємодії зароджуються спорідненість, координація дій обох суб'єктів, а також стійкість їх інтересів, планування спільної діяльності, розподіл функцій тощо. За допомогою дій відбуваються взаємне регулювання, взаємний контроль, взаємовплив, взаємодопомога. Ми припустили, що особливості взаємодії, її стилі визначаються духовно-моральними властивостями особи. В основі духовно-моральних властивостей особистості лежить її гуманістична та моральна спрямованість, яка визначає ціннісно-смислову сутність людини, її ставлення до навколишнього світу та інших людей, її поведінку, спілкування.

На емпіричному етапі дослідження для вивчення духовно-моральних властивостей використовувалися методика діагностики рівня морально-етичної відповідальності особистості та методика діагностики загальної комунікативної толерантності (В.В.Бойко); для вивчення міжособистісної взаємодії використовувалися методика діагностики міжособистісних стосунків Т. Лірі та методика визначення стилю міжособистісної взаємодії за С.В. Максимовим та Ю.А. Лобейко. Для обробки емпіричних даних використовувалися їх якісний та кількісний аналіз. Досліджуваними були 30 студентів навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, які навчаються за напрямом «Психологія».

Результати дослідження показали, що досліджувані (за С.В. Максимовим та Ю.А. Лобейко) характеризуються використанням таких стилів взаємодії, як невтручання, колегіальний та діловий. За методикою Т.Лірі виявлено, що серед них - найбільше співпрацюючих та авторитарних. Серед духовно-моральних властивостей особистості найбільшим чином у студентів проявляється така властивість як альтруїстичність емоцій, при якій людина безкорисно жертвує своїми емоціями, може їх пригнічувати, стримувати та подавляти заради інтересів іншої людини. За методикою В.В.Бойко виразних проявів духовно-моральних властивостей у студентів не було виявлено.

Співставлення даних щодо стилів взаємодії та духовно-моральних якостей студентів показало відсутність виразного та високого рівня диференційованого зв’язку між певними стилями взаємодії та духовно-моральними властивостями особистості. Так, дані показують, що така властивість як альтруїстичність емоцій проявляється в осіб з різними стилями взаємодії. Таким чином, можна дійти висновку, що духовно-моральні властивості особистості не завжди проявляються при міжособистісній взаємодії студентської молоді в групі, а її детермінантами можуть бути інші психологічні властивості.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОВПЛИВУ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ОВС

Пачевська В.І., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС **Дідух М.М.**

Проблема забезпечення професійно надійних кадрів є актуально проблемою сьогодення у системі роботи з особовим складом ОВС. Її

вирішення значною мірою пов'язане з профілактикою і подоланням професійної деформації співробітників, що проявляється у різних сферах - моральній, інтелектуальній, емоційній, професійній та сімейній та ін. На думку представників наукового напрямку фамілістіки, життя і благополуччя окремих індивідів залежать від згуртованості та життєдіяльності кола людей, пов'язаних родинно-шлюбними відносинами, що створюють соціальну організацію, орієнтовану на функціонування родових структур при зміні поколінь. Тому, ми притримуємось думки про те, що психологічне забезпечення працівників ОВС у сфері сімейних відносин є дійовим чинником підвищення ефективності професійної діяльності і попередження негативних явищ серед особового складу.

Вивченням впливу сім'ї на трудову діяльність людини займалися такі дослідники, як В.Г. Алексєєва, М.М. Обозов, О.М. Обозова, В.А. Сисенко. Окремі аспекти соціально-психологічної проблеми взаємовпливу факторів сімейного життя та професійної діяльності співробітника правоохоронних органів вивчали Н.В. Андрєєв, А.В. Буданов, Є.Г. Луніна, В.С. Лурі, Б.Д. Новиков, Р.Є. Борисова, та ін.. Проте окреслене поле досліджень вимагає подальшого поглибленого вивчення.

Встановлено, що сім'я має значний вплив на трудову діяльність людини. За даними В.А. Сисенко, М.М. Обозова, ефективна і більш продуктивна діяльність спостерігається у людей, сімейне життя яких склалася досить сприятливо. Сімейна сфера часто є джерелом рішення про корегування життєвих планів. Загострення криміногенної ситуації та економічні кризи мають для сімей працівників ОВС неминучі і важкі наслідки: тривалі розлуки, побоювання за здоров'я та життя близьких, погіршення матеріального благополуччя, деформацію моральних цінностей та інші. Зазначені обставини впливають на стан психологічного клімату сімей, що відбивається в статистиці розлучень, самогубств, плинності кадрів, дисциплінарних порушень серед особового складу ОВС. Аналіз матеріалів службових розслідувань свідчить про те, що 50-60 % усіх випадків самогубств і замахів на життя, вчинених співробітниками ОВС, пов'язані з особистісно-сімейними конфліктами. Досить часто можна спостерігати виникнення сімейних конфліктів на тлі невдоволення близьких соціально-економічним статусом працівника ОВС, дефіциту матеріальних благ, нерозв´язаності соціально-побутових проблем Перераховані чинники можуть призвести не лише до нервових потрясінь та постійної дратівливості, а й до розлучення. Дезадаптація у сфері сімейної взаємодії призводить до зниження стресостійкості та вибору деструктивних стратегій копінг-поведінки правоохоронцями. Існує тісний зв'язок між стабільністю сімейного життя та ставленням до службової діяльності правоохоронця На думку зарубіжних вчених, правоохоронців, у яких спостерігаються проблеми в особистому житті (напруженні стосунки в сім'ї, розлучені, самотні), обов'язково слід віднести до так званої «групи ризику». Їм властива , збудливість, розсіяність, безвідповідальність під час несення служби, в разі конфронтації – можлива втрата контролю над поведінкою та агресивність. Досить часто сім'ї співробітників ОВС досить часто виступають в якості об'єктів, що зазнають негативний вплив зі сторони службової діяльності, і в якості суб'єктів (малих груп), що долають наслідки цього впливу.

Можна виділити прямий та опосередкований вплив сімейних відносин на професійну діяльність працівників ОВС. Прямий вплив передбачає, що

співробітник виконує свої функціональні обов'язки, проте спостерігається вирішення сімейних проблем у робочий час, перенесення чергувань, задля вирішення сімейних питань, відмова від роботи в позаслужбовий час та від відряджень. Опосередкований вплив проявляється у постійному впливі сімейної сфери, що безпосередньо відбивається на психічному стані, професійної спрямованості, мотивації службової та рівні професійної самореалізації.

Отже, професійна і сімейна сфери співробітників ОВС є взаємодіючими соціально-психологічними системами. Характер включеності співробітника ОВС в ці дві сфери може виступати чинником, що детермінує прагнення до саморозвитку, самовдосконалення само актуалізації. Виявлення особливостей їх взаємовпливу дозволить розробити комплекс заходів профілактичної роботи з попередження деструктивних явищ у службовій та сімейній сферах життєдіяльності працівників ОВС.

СМИСЛОЖИТТЄВІ ЦІННОСТІ ОСІБ З РІЗНИМ СТИЛЕМ СПІЛКУВАННЯ

Мороз Х.І., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: д.псих.н., професор, професор кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС **Хохліна О.П.**

Особливості спілкування особи визначаються її психологічними властивостями. Важливим є вивчення того, як спрямованість особистості, зокрема її смисложиттєві цінності, пов'язані з її стилями спілкування. Виявленню смисложиттєвих цінностей в осіб з різним стилем спілкування і присвячувалося проведене теоретико-емпіричне дослідження.

На теоретичному етапі дослідження було визначено сутність поняття спілкування, стилю спілкування та смисложиттєвих цінностей. На емпіричному етапі дослідження використовувалися: методика визначення стилю міжособистісної взаємодії (С.В. Максимов, Ю.А.Лобейко); методика вивчення міжособистісної взаємодії І. Шутца; тест «Оцінка агресивності у відносинах» А. Ассінгера; тест «Визначення власного стилю поведінки у конфліктній ситуації» К. Томаса; тест смисложиттєвих орієнтацій Д.О. Леонтьєва; методика С. Шварца для вивчення життєвих цінностей (в адаптації В. Карандашева). Для аналізу емпіричних даних були застосовані методи кількісної й якісної обробки. Досліджуваними були 37 студентів навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, які навчаються за напрямом «Психологія».

Результати дослідження дозволили виявити психологічні особливості смисложиттєвих цінностей студентів з різним стилем спілкування. Отримані дані щодо стилів спілкування показали, що найбільшою мірою їм притаманний колегіальний стиль (він виявлений у половини студентів); менш вираженими виявилися стиль невтручання та директивний стиль. Діловий та змішані стилі «колегіальний-невтручання» та «невтручання-діловий» представлені незначною мірою.

Отримані дані щодо стилів міжособистісної взаємодії у конфліктних ситуаціях доводять, що майже половина студентів долучається до стилю суперництва, третина - до стилів пристосування, компромісу та уникання.

Такі стилі як «суперництво-компроміс», співробітництво та «суперництво-співробітництво» є майже не виявленими.

Вивчення смисложиттєвих орієнтацій студентів показало наявність на високому рівні сформованості усіх найважливіших смисложиттєвих орієнтацій (цілі, процес, результативність, локус контролю-Я, локус контролю-Життя, загальний показник орієнтацій життя), тобто студенти є досить цілеспрямованими, спрямованими на діяльність, досягають якомога кращих результатів тощо. Виявлено ієрархію смисложиттєвих цінностей студентів: доброта, досягнення, самостійність, універсальність, гедонізм та безпека, на конформність, стимуляцію та влада, традиції.

Співставлення даних щодо стилів спілкування студентів та їх смисложиттєвих цінностей показало наявність зв'язку між ними. Виявлено високий ступінь кореляції між директивним стилем спілкування та цінністю доброти. Цінність доброти характеризує на високому рівні і тих, хто використовує при виході із конфліктних ситуацій такі стилі взаємодії, як «суперництво-співробітництво», «суперництво-компроміс». Виявлено також високий рівень зв'язку між стилем взаємодії у конфліктних ситуаціях «співробітництво» та цінністю безпеки. Отже, смисложиттєві цінності особистості правомірно розглядати як детермінанти становлення певних особливостей спілкування.

МЕХАНІЗМИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА ОСОБИСТІСТЬ

Михайліченко М.О., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.псих.н., доцент, доцент кафедри психології та ННІПП НАВС **Кондрюкова В.В.**

В час великих змін у політичному, економічному, соціальному становищі нашої країни велике значення отримує соціальна взаємодія, від ефективності якої залежить мирне вирішення будь-яких протиріч у суспільстві. Саме під час соціальної взаємодії здійснюється психологічний вплив суб'єктів взаємодії один на одного з метою досягнення певного результату. Головною метою впливу є мотивування та стимулювання особи або групи осіб до певної поведінки. Соціально-психологічні механізми впливу спрямовуються на зміну уявлень, поглядів і переконань, установок, суспільних думок і відносин, настроїв тощо). Значний вклад у розуміння процесу впливу людей один на одного зробили Гобс, Декарт, Дідро, Монтескьє, Руссо та інші. Значущість проблеми взаємодії висвітлюється у працях багатьох дослідників (О.Бодальов, Р.Бейлз, Т.Клаус, В.Куліков, Б.Ломов, С.Максименко, В.Мясіщев, Дж.Морено, В.Рибалка та ін.) Різним аспектам проблеми впливу присвячені дослідження Є. Доценка, Г. Ковальова, І. Манохи, В. Татенка, Д. Майєрса, Р. Чалдіні та ін., тактикам впливу і маніпуляції – роботи Б.Гуріна, Б.Трейсі, Д.Страттона тощо. Однак не дивлячись на значний інтерес, ця проблема так і залишається однією з малодосліджених.

Метою нашого дослідження є теоретичний аналіз поняття психологічного впливу та соціально-психологічних механізмів його здійснення.

Ознакою виділення категорії «впливу», на думку Г.Ковальова, являється причинно-наслідковий зв'язок систем, а більш вужчим поняттям

є поняття психологічного впливу – це вид впливу, що здійснюється у відношенні суб'єкта (індивідуального чи групового) і викликає причинно-наслідкові зміни в його психіці й опосередковано в його поведінці. Г.Андрєєва виділяє чотири способи впливу індивідів один на одного: зараження, навіювання, переконання і наслідування.

Переконання – це метод свідомого та організованого впливу на психіку індивіда через звернення до його критичного судження. Реалізуючись у процесі комунікативної взаємодії, переконання забезпечує сприйняття і включення нових відомостей у систему поглядів людини. Ґрунтується воно на свідомому ставленні індивіда до інформації, її аналізі й оцінці. Ефективність переконання залежить від багатьох чинників, особливо від майстерності його суб'єкта. Зараження – психологічний вплив на особистість у процесі спілкування і взаємодії, який передає певні настрої, спонуки не через свідомість та інтелект, а через емоційну сферу. Під час психічного зараження передається емоційний стан від однієї особи до іншої на несвідомому рівні. Сфера свідомості за таких умов різко звужується, майже зникає критичність до подій, інформації, що надходить з різних джерел. Навіювання або сугестія – це процес впливу на психічну сферу людини, пов'язаний з істотним зниженням її критичності до інформації, що надходить, відсутністю прагнення перевірити її достовірність, необмеженою довірою до її джерел. Основою ефективності навіювання є довіра. Навіювання спрямоване не до логіки індивіда, а до його готовності сприйняти розпорядження, наказ, пораду і відповідно до них діяти. Здійснюється навіювання у формі гетеросугестії (вплив з боку) і аутосугестії (самонавіювання). Однією з наймасовіших форм поведінки людини у спілкуванні є наслідування – це процес орієнтації на певний приклад, взірець, повторення і відтворення однією людиною дій, вчинків, жестів, манер, інтонацій іншої людини, копіювання рис її характеру та стилю життя. Наслідування є емоційно і раціонально спрямованим актом. Буває воно як свідомим, так і несвідомим. Свідоме наслідування є цілеспрямованим виявом активності, ініціативи, бажання індивіда. За несвідомого наслідування людина виявляє активність внаслідок впливу інших людей, які розраховують на таку реакцію, стимулюючи її різними засобами. Найбільш же інтегративним, на думку О.Кириченка є поняття, акмеологічний вплив – це комплексне поняття, що включає в себе всі типи високоефективного, цілеспрямованого психологічного впливу спеціаліста системи «людина-людина», який виступає в якості суб'єкта професійної діяльності, на інших людей в професійних цілях в межах інтерсуб'єктної взаємодії, на основі глибоких знань теорії, методології і сформованих умінь і навиків застосування сучасних психологічних технологій психологічного впливу на практиці. Це вищий рівень майстерності у застосуванні психологічного арсеналу психологічного впливу для вирішення професійних завдань у межах системи «людина-людина».

Отже, враховуючи, що результати взаємодії між людьми залежать від сприйняття та інтерпретації поведінки один одного, розуміння механізмів соціально-психологічного впливу та можливостей його використання в професійної діяльності допоможе нам досягати поставленої мети.

ВОЛЬОВІ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ФОРМУВАННЯ В СПОРТІ

Федорчук К.С., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: доцент кафедри фізичного виховання ННІПП НАВС **Кузьмін К.П.**

Основою спортивної майстерності давно виділяють три види підготовки спортсмена – фізична, технічна і тактична. У своїй сукупності і взаємному зв'язку вони забезпечують досягнення високих спортивних результатів. Всі три види підготовки пронизані психологічним змістом, яке вимагає участі певних психологічних процесів – спеціалізованих дій, уваги, мислення і т.д. – і їх високої майстерності. Стало можливим говорити про спеціальну вольову підготовку спортсмена як основної частини і репресивного процесу.

Спочатку психологічну підготовку спортсмена розуміли як підготовку спортсмена до наступних значень. При цьому особливу увагу звернули на виховання у спортсмена здібності переборювати негативний емоційний стан, характерний головним чином для періоду значення, на формування у спортсмена найбільшої готовності до максимальних вольових навантажень для перебору труднощів, виникаючих у процесі загальної боротьби, на збудження активного потягу до перемоги і у зв'язку з цим виникнення у спортсмена почуття впевненості у своїх силах. У ряді досліджень були об основані спеціальні прийоми такої психологічної підготовки спортсмена до наступних значень.

Але наступні роботи у цій області (Г.М. Гагаєвої, Ф. Генов, Б.І. Новиков, О.А. Черніков) показали, що психологічна підготовка спортсмена, яка тільки розглядається як підготовка до наступних значень, не вичерпних всіх тих великих можливостей, які заключні у застосуванні психологічних методів з метою підвищення спортивної кваліфікації. Було доказано, що психологічна підготовка до наступних значень являється лише частиною загальної психологічної підготовки спортсмена і що її ефективність у зниженому ступені обумовлюється успішністю загальної психологічної підготовки спортсмена.

У зв'язку з цим етапи поділяють у спортивному тренуванні на 2 розділи психологічної підготовки:

а) загальну психологічну підготовку спортсмена;

б) психологічну підготовку спортсмена до наступних змагань.

Ці розділи психологічної підготовки взаємопов'язані, однак вони і відрізняються значними і спеціальними особливостями, які необхідно врахувати у методиці спортивного тренування.

Загальна психологічна підготовка спортсмена повинна бути поставлена в один ряд з фізичною, технічною і тактичною підготовкою. Вона направлена на вирішення задач спортивного, а не тільки та підготовка його до наступного змагання. Вирішення цих задач підготовка шляхом формування і розвитку у спортсмена особливих, тільки в його області психічних функцій, здібностей і якостей особистих, необхідних спортсмену для успіху у спортивній діяльності.

Розвиток вольових якостей спортсмена у відношенні з вимогами вольової підготовки.

Значення загальної психологічної підготовки спортсмена може бути показано на прикладі розвитку психологічних особливостей його «спортивної форми».

Участь у змаганнях вимагає від спортсмена відповідної фізичної, технічної, тактичної і вольової підготовки і як їх наслідок, так званої «спортивної форми» або стану тренованості. Останні характеризуються хорошим фізичним самопочуттям спортсмена, яке базується на розвитку необхідних для даного виду спорту фізичних якостей, абсолютним володінням відповідними руховими навичками, підкріплені позитивними емоціями і впевненості спортсмена у своїх силах і можливостях.

Коли спортсмен знаходиться у нормальній «спортивній формі», його вольові зусилля під час змагань по своїм структурним психологічним особливостям направлені на максимальне виявлення рухової енергії у повному відношенні з кількісними і якісними особливостями вироблених і закріплених у процесі тренування динамічних стереотипів спортивної дії.

Важливе значення у вихованні відповідних вольових зусиль має також змагальний досвід, який залучає подавляти відповідні думки, концентрувати увагу тільки на основних спортивних діях.

Психологічна підготовка спортсмена до наступних змагань звичайно обмежується задачами, які встають перед спортсменом точно у даних змаганнях. До їх числа можуть бути віднесене наступне:

1. Усвідомлення особливостей і спортивних задач наступного значення.
2. Усвідомлення конкретних умов наступного змагання (часу, місця, траси, кліматичних умов і т.д.) і підготовка до ефективних дій в цих умовах.
3. Усвідомлення сильних і слабких сторін суперника і підготовка до дій з врахуванням цих особливостей суперника.
4. Перевірка і доведення до автоматизму здібностей володіти вимагаючими руховими навиками з врахуванням їх психологічної структури.
5. Збудження активного стремління до перемоги (завдання на перемогу) у наступних змаганнях.
6. Формування міцності і впевненості у своїх силах і можливостях для досягнення перемоги у наступних змаганнях.
7. Переборення негативних емоцій, визваних наступними змаганнями усвідомлення і підтримка емоційного стану – характерної особливості «спортивної форми».
8. Збудження готовності до максимальних вольових навантажень і вміння проявити їх в умовах наступного змагання.

Отже, у теперішній час вимоги задач психологічної підготовки спортсмена тільки інтересами участі у наступних змаганнях і зв’язані з цим недоліком до загальної психологічної підготовки являються відомим гальмом у досягненні спортсмена високого рівня спортивної майстерності. Перед спортсменами і тренерами встає велика задача – наукове обґрутоване і розробка ефективних методів загальної психологічної підготовки і прийняття їх на всьому протязі процесу спортивного тренування у відповідності з її етапами.

Проблеми волі у психології спорту полягає в певних наукових результатах методики вольової підготовки спортсмена, у використанні цих пояснень у методичних дослідженнях і у практиці фізичного виховання і спортивній діяльності.

ОСОБЛИВОСТІ РОЛЬОВОЇ ПОВЕДІНКИ У ЗВ'ЯЗКУ З ОСОБИСТІСНИМИ ВЛАСТИВОСТЯМИ КУРСАНТІВ

Коцюба Р.Р., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.псих.н., доцент, доцент кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС **Горбенко С.Л.**

Одним з найважливіших шляхів інтеграції особистості у суспільство є виконання нею рольової поведінки. Рольова поведінка – це практичне виконання соціальних ролей, реальні вчинки людини, опосередковані суспільними вимогами і очікуванням, її особистісними властивостями, а також уявленнями про оточуючих і про саму себе. У цьому плані найважливіше значення для курсантів Національної академії внутрішніх справ має соціальна роль «курсанта». Практичне виконання даної ролі, реальні вчинки курсанта визначають психологічні особливості його рольової поведінки.

Особливості рольової поведінки курсантів визначаються рівнем сформованості її компонентів (змістового, емоційно-мотиваційного, поведінкового), показників уміння здійснення рольової поведінки (предметна пластичність, соціальна пластичність, комунікативність, схильність до перевтілення) та рівнем успішності виконання конвенційної ролі «курсанта».

У курсантів другого курсу факультету підготовки фахівців для внутрішніх військ навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів міліції громадської безпеки та внутрішніх військ Національної академії внутрішніх справ, які навчаються за напрямом підготовки «Психологія», переважає високий рівень сформованості компонентів рольової поведінки та високий рівень успішності виконання конвенційної ролі «курсант». Виявлене є підставою для позитивних прогнозів щодо можливостей ефективної інтеграції курсантів до сучасних умов життєдіяльності, засвоєння позитивної, з точки зору суспільних цінностей, рольової поведінки.

У студентів (майже 80%) всі три компоненти рольової поведінки знаходяться на середньому та низькому рівнях сформованості і переважає середній рівень успішності виконання конвенційної ролі «студента».

Показники уміння здійснення рольової поведінки у курсантів, такі як предметна пластичність, комунікативність та схильність до перевтілення сформовані як риси характеру, що свідчить про високий рівень розвитку ідентифікації, рефлексії, емпатії, прояву інтересу до людей, легкості переключення з одного предмета діяльності на інший, з одних способів мислення на інші в процесі взаємодії, вибору оптимального стилю рольової поведінки. У більшості студентів показники уміння здійснення рольової поведінки сформовані на високому та середньому рівнях. Слід відмітити, що показники «соціальна пластичність» у курсантів та «комунікативність» у студентів сформовані на низькому рівні у 20% респондентів.

Водночас, було досліджено особистісні властивості курсантів і студентів (самосвідомість, спрямованість, здібності, характер і темперамент).

Отримані дані свідчать про те, що серед курсантів більша половина є сангвініками, а серед студентів кількість сангвініків та холериків є однаковою. Результати дослідження щодо типів акцентуації рис характеру свідчать, що, як серед курсантів, так і серед студентів, переважають особи з гіпертимним та екзальтованим типами акцентуацій характеру.

У курсантів розвиток комунікативних здібностей знаходиться на високому рівні сформованості. Водночас, у більшості студентів ННІПП НАВС домінуючим є низький рівень розвитку комунікативних здібностей. До того ж, аналіз даних щодо організаторських здібностей показав, що у курсантів найбільш вираженими є середній та високий рівні їх розвитку та зовсім не представлений низький рівень. У половини студентів організаторські здібності знаходяться на низькому рівні.

Якісним аналізом результатів дослідження виявлено, що у курсантів в однаковій мірі виражені такі типи спрямованості, як: спрямованість на спілкування та на справу, тобто вони вирізняються потребою на підтримку і налагодження стосунків у групі, відповідальним ставленням до вирішення завдань групи. У половини студентів найбільш вираженим типом спрямованості є спрямованість на себе, тобто вони характеризуються орієнтацією на отримання винагороди та задоволення незалежно від інтересів інших членів групи.

Кількісні дані щодо типів самосвідомості свідчать, що у курсантів та студентів яскраво вираженими є такі шкали, як: інтегральна, самоповаги, аутосимпатії, самоінтересів, самовпевненості, самоприйняття, самокерівництва, самоінтересу та саморозуміння. Вираженою як у курсантів так і у студентів є шкала – очікуваного відношення від інших, не вираженою - шкала самозвинувачення. Єдиною шкалою, яка має розбіжності, є відношення інших, яка у курсантів є яскраво вираженою, а у студентів – не вираженою.

На основі співставлення даних та кореляційного аналізу виявлена наявність яскраво вираженого зв'язку між рольовою поведінкою та особистісними властивостями курсантів, часткова наявність зв'язку між рольовою поведінкою та окремими особистісними властивостями студентів. Більшість отриманих кореляцій достовірна на 0,05% рівні значущості. У студентів наявність взаємозв'язку простежується лише між характером, спрямованістю, самосвідомістю та успішністю виконання конвенційної ролі, умінням здійснення рольової поведінки.

Результати проведеного дослідження та аналіз отриманих даних дали змогу визначити, що рольова поведінка та особистісні властивості курсантів знаходяться у прямому взаємозв'язку між собою. Тобто, рольова поведінка зумовлює собою прояв певних особистісних властивостей особи у відповідних соціально-психологічних умовах, вона впливає на їх розвиток та вдосконалення, якщо цього вимагає конкретна ситуація. У свою чергу особистісні властивості також визначають особливості прояву рольової поведінки, є основою опанування будь-якої конвенційної ролі у різних сферах життєдіяльності.

ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ ДО САМОТНОСТІ В ОСІБ ІЗ РІЗНИМ ТИПОМ ТЕМПЕРАМЕНТУ

Ігнатенко К.О., студент ННІПП
Науковий керівник: к.псих.н., доцент, завідувач кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС **Кущенко І.В.**

Самотність особистості є однією з найактуальніших проблем нашого часу. У сучасному світі люди все частіше і все гостріше відчувають почуття самотності, але в той же час кожен сприймає і оцінює його по-своєму. Як один з факторів, що може обумовлювати ставлення до самотності це біологічна складова – передусім темпераментальні властивості індивіда. Спеціальних досліджень, присвячених, виявленню зв'язку між типом темпераменту індивіда та його ставленням до самотності, нами не було знайдено. Водночас знання ж суті співвідношення зазначених феноменів є важливою детермінантою при встановленні контакту із іншими людьми та процесі соціалізації індивіда в цілому.

В історії філософсько-психологічної думки (К.Юнг, Е.Формм, Дж.Б'юджентал, С.Манді, Ф.Перлз та ін.) можна виділити дві тенденції, обумовлені її негативною і позитивною спрямованістю щодо проблеми самотності. Існуюче протиріччя в оцінці характеру впливу самотності на життя людини виражається в тому, що, з одного боку, вона розуміється як деструктивна для особистості, з іншого - вважається необхідним етапом самопізнання і самовизначення. Розглядаючи самотність як психічний феномен, можна говорити що це психічний стан людини, який відображає переживання своєї окремості, суб'єктивної неможливості або небажання відчувати адекватний відгук, прийняття і визнання себе іншими людьми.

Темперамент - один з найдавніших термінів, введений приблизно два з половиною століть тому Гіппократом, однак залежно від загальних концепцій щодо структури психіки і особистості різні психологи визначають поняття «темперамент» по-різному. Говорячи про темперамент, зазвичай науковці мають на увазі психофізіологічну, психодинамічну, природжену основу становлення особистісних новоутворень, набутих властивостей особистості.

З метою вивчення особливостей ставлення до самотності у осіб з різним типом темпераменту було проведено психологічне дослідження за участю студентів-психологів, результати якого свідчать про наступне. Так, було виявлено, що найбільш схильними до самотності є меланхоліки, високий рівень схильності у яких був виявлений у 67% респондентів. Решта осіб характеризується середній рівнем схильності до самотності: флегматики (83%), сангвініки (67%) та холерики (53%). При аналізі суб'єктивного переживання самотності було виявлено, що лише меланхоліки відчувають себе самотніми, середній рівень відчуття самотності у яких був виявлений у 83%. На противагу їм низькій рівень самотності був виявлений стовідсотково у флегматиків, у 78% сангвініків та 68% холериків. За показником «позитивна самотність» високі результати мають особи з флегматичними типом темпераменту, що характеризує їх здатність відчувати позитивні емоції в ситуаціях

усамітнення, вміння цінувати їх і свідомо прагнути приділяти час побути наодинці з самим собою у власному житті.

Таким чином, можна стверджувати про різне ставленням до самотності у суб'єктів з різним типом темпераменту та в залежності від цього і своєрідне переживання цього стану. В свою чергу, виявлені особливості можуть бути використані встановлені між групової взаємодії під час різних форм активності суб'єктів.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОВЕДІНКОВОГО КОМПОНЕНТУ ВНУТРІШНЬОЇ КАРТИНИ ЗДОРОВ'Я В ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Жук Н.А., студент 4ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.псих.н., доцент, доцент кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС **Рева О.М.**

Проблема здоров'я належить до глобальних проблем, вирішення яких сприяє подальшому розвитку будь-якої держави. Особливої уваги потребує усвідомлення кожною людиною цінності здоров'я, розуміння нею визначальної ролі здорового способу життя та формування на цих засадах індивідуальної поведінки.

Відповідно до визначення Всесвітньої організації охорони здоров'я, людське здоров'я – це не просто відсутність хвороби, а повне фізичне, душевне та соціальне благополуччя. Внутрішня картина здоров'я - особистісна , представлена у свідомості структура, яка містить уявлення про власне здоров'я , ставлення індивіда до нього , усвідомлення цінності здоров'я і прагнення до його удосконалення, що проявляється в індивідуальному стилі поведінки. Дослідженням внутрішньої картини здоров'я присвячені праці І.Б. Бовіної, Д.М. Ісаєва, А.М. Ковальчука, Г.Т. Красильникова, Г.В. Кукурузи, Г.С. Нікіфорова, Н.Є. Тараненко та інших. В юності у молодої людини виникає проблема вибору життєвих та моральних цінностей, формується прагнення виробити внутрішню позицію по відношенню до себе та до інших людей. Саме в юнацькому віці внутрішня картина здоров'я має вже досить сформований характер. У структурі внутрішньої картини здоров'я (ВКЗ) більшість авторів виокремлює когнітивний, ціннісно-мотиваційний, емоційний та поведінковий компоненти. Поведінковий компонент ВКЗ – це сукупність зусиль, прагнень, конкретних дій людини у сфері здоров'я, обумовлених системою переконань, знань та очікувань відносно її здоров'я і спрямованих на досягнення суб'єктивно значимих цілей у сфері здоров'я.

За Г.С. Нікіфоровим поведінковий рівень пов'язаний з актуалізацією діяльності людини зі збереження здоров'я. Це найвищий рівень ставлення до здоров'я і він вимагає активної діяльності суб'єкта, спрямованої на збереження і підтримку свого здоров'я. За Р. Бернсом, поведінковий компонент включає в себе конкретні дії, які можуть викликатися образом «Я» і самооцінкою. Це дуже важливий компонент в адаптації людини до оточуючої дійсності.

Суб'єктивне ставлення людини до свого здоров'я і здорового способу життя є як важливим чинником регуляції її здоров'я, так і джерелом зміни її поведінки стосовно власного здоров'я. В рамках вивчення ВКЗ студентів

та курсантів ми провели дослідження і поведінкового компоненту їх ставлення до здоров'я. Було виявлено, що поведінковий компонент ставлення до здоров'я у курсантів характеризується більш високими значеннями у порівнянні зі студентами. Це можна пояснити тим, що у курсантів в умовах зовнішньо організованого та регламентованого способу життя більш сформовані стратегії активної поведінки, спрямованої на зміцнення здоров'я та подолання хвороби. Курсанти виявляють більшу прихильність до здорового способу життя, ніж студенти. Але поведінковий компонент ВКЗ має тісний зв'язок з ієрархією термінальних та інструментальних цінностей людини, вивчення якого і становитиме зміст подальших наших досліджень.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ У ЗВ'ЯЗКУ З ПРОФЕСІЙНОЮ САМОАКТУАЛІЗАЦІЄЮ ОСОБИСТОСТІ

Гордієнко К.О., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: д.псих.н., професор, професор кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС **Хохліна О.П.**

Соціально-економічні зміни в нашій державі загострюють актуальність проблеми соціалізації та висувають принципово нові вимоги до професійної підготовки молодих спеціалістів. В даний час проблема соціально-психологічної адаптації та її підвищення на такому важливому віковому етапі, як юність, недостатньо розроблена. Це зумовило проведення теоретико-емпіричного дослідження, спрямованого на пошук засобів підвищення адаптованості студентів.

На теоретичному етапі дослідження було визначено сутність поняття адаптації, соціально-психологічної адаптації та професійної самоактуалізації як можливого чинника її підвищення. На емпіричному етапі, з метою проведення пілотажного дослідження, використовувалися: методика «Діагностика самоактуалізації особистості» А.В.Лазуркіна в адаптації Н.Ф. Каліної (САМОАЛ) та опитувальник Спілбергера «Дослідження тривожності». Для виявлення загального рівня соціально-психологічної адаптації особистості використовувалась методика «Діагностики соціально-психологічної» адаптації К.Роджерса і Р. Даймонда. Для визначення професійної самоактуалізації у дослідженні використовувалися психологічні методики, відповідно до її структури (когнітивний, емоційно-мотиваційнийо та поведінково-діяльнісний компонент): методика «Диференційно-діагностичний опитувальник» Є. О. Клімова (ДДО); спеціально-розроблена анкета для вивчення повноти та адекватності знань студентів про себе; методика вивчення мотивів навчальної діяльності в модифікації А.О.Реана, В.О.Якуніна; метод аналізу документації для вивчення успішності навчання студентів. Для аналізу емпіричних даних були застосовані методи кількісної й якісної обробки. Досліджуваними були 22 студента навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, які навчаються за напрямом «Психологія».

Результати пілотажного дослідження виявили наявність зворотнього зв'язку між тривожністю (як показником дезадаптованості) та само

актуалізацією особистості. Це стало підставою для доцільності поглибленого вивчення проблеми, зокрема вивчення успішності соціально-психологічної адаптованості студентів у зв'язку з успішністю їх професійної самоактуалізації у межах ВНЗ.

Було виявлено, що у досліджуваної групи студентів найбільш виразним є середній рівень соціально-психологічної адаптації, який проявляється у поведінкових стереотипах, ригідності та залежності від групи. Студенти найбільшою мірою характеризуються середнім рівнем професійної самоактуалізації, що включає в себе результати виявлення рівнів знань про себе, мотивів майбутньої професійної діяльності та успішності у навчанні студентів, у яких виразно проявляються достатня усвідомленість вибору професії, адекватність цілей; спрямованість на навчально-професійну діяльність; реалізація своїх знань, вмінь, навичок та якості навчальної діяльності загалом.

Для визначення наявності зв'язку між загальним рівнем соціально-психологічної адаптації та професійної самоактуалізації, а також її показниками, використовувався кореляційний аналіз, який показав його наявність на виразному рівні. Таким чином, результати аналізу даних стали підставою для висновку: чим вищий рівень професійної самоактуалізації особистості загалом та окремими її показниками, тим вищий рівень її соціально-психологічної адаптації. Тобто, отримані дані показують, що важливим засобом підвищення соціально-психологічної адаптації студентів є можливість їх професійної самоактуалізації та зниженням загального рівня тривожності в умовах ВНЗ.

ЗДАТНІСТЬ ДО ЕМПАТІЇ У ЗВ'ЯЗКУ З ОСОБЛИВОСТЯМИ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Войтенко І.Ю., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.псих.н., доцент, доцент кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС **Ніколенко Д.О.**

Діяльність людини, її поведінка завжди викликають позитивне або негативне ставлення до неї. Ставлення до дійсності відображається в мозку й переживається як певна реакція у вигляді емоцій, а саме задоволення або незадоволення, радість, сум, гнів, сором.

Емоції та почуття здійснюють сигнальну та регулювальну функції, спонукають людину до знань, праці, вчинків або стримують її; вони органічно взаємопов'язані, але за змістом і формою переживання вони не тотожні.

Світ емоцій людини багатогранний. Емоцій стільки, скільки ситуацій, в яких перебуває особистість. В цілому почуття й емоції змінюються контрастно в таких напрямках:

1) задоволення (приємне переживання);
2) незадоволення (неприємне переживання);
3) подвійне (амбівалентне);
4) невизначене ставлення до дійсності.

Термін «Емпатія» вперше з'явився в англійському словнику в 1912 р. і був близький поняттю «симпатія». Виник він на основі німецького слова einfühling (дослівне значення - проникнення), застосованого Ліппсом

(Lipps T.) в 1885 р. у зв'язку з психологічною теорією впливу мистецтва. Одне з найбільш ранніх визначень емпатії знаходимо в роботі З. Фрейда «Дотепність і його відношення до несвідомого» (1905): «Ми враховуємо психічний стан пацієнта, ставимо себе в цей стан і намагаємося зрозуміти його, порівнюючи його зі своїм власним «.

Розвиток емпатії – це процес формування етичних мотивів, що діють мимоволі, мотивацій на користь іншого. За допомогою емпатії відбувається залучення дитини до світу переживань інших людей, формується уявлення про цінність іншого, розвивається і закріплюється потреба в благополуччі інших людей.

В свою чергу недостатній розвиток емпатії людини може бути чинником виникнення конфліктів та непорозумінь, як в міжособистісному плані, так і в більш широкому, на рівні між суспільствами. Також це може призвести до більш негативних наслідків. Тут можна назвати злочини, які вчинені людьми на базі жорстокості, цинізму, садизму.

Тема емпатії на сьогодні достатньо розглянута на всіх вікових етапах в житті людини. Однак не дивлячись на це дослідження даного феномену продовжуються. В нашій роботі ми висвітлимо особливості прояву емпатії саме в юнацькому віці.

Досліджувана вибірка в роботі складалася з 30 осіб юнацького віку (віком від 17 до 25 років). Для виявлення прояву емпатії та її зв'язку з особливостями емоційної сфери були використані такі методики:

«Шкала емоційного відгуку» А. Мергабяна та Н. Епштейна;

Методика діагностики рівня емпатичних здібностей В. В. Бойко. (Тест на емпатію Бойко);

Тест емпатійного потенціалу особистості (І.М. Юсупов);

Диференціальна шкала емоцій К. Ізарда.

В ході проведення дослідження ми виявили, що люди в яких переважають позитивні емоції за шкалою емоцій К. Ізарда (інтерес, радість, подив, сором, провина), мають високий загальний показник емпатії (90%), та високі показники по шкалам прояву емпатії: емпатія до батьків (100%) , емпатія до тварин (60%), емпатія до людей похилого віку (85%), емпатія до дітей (90%), емпатія до героїв художніх творів (75%), емпатія до незнайомих та малознайомих людей (80%). В той же час люди з переважанням негативних емоцій (горе, гнів, відраза, презирство, страх) мають низькі показники загального прояву емпатії та низькі показники по зазначених шкалах.

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СТУДЕНТІВ РІЗНОЇ СТАТІ

Безбородова М.С., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: д.псих.н., професор, професор кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС **Хохліна О.П.**

Ціннісна система людини – це складний регулятор людської життєдіяльності, який відображає у своїй структурній організації і змісті особливості об'єктивної дійсності, що охоплює і зовнішній для людини світ, і власне людину в усіх її об'єктивних характеристиках. Особистісні цінності виступають унормованими утвореннями як певні приписи, що задають необхідну чи бажану поведінку. Але її можливо задати й інакше:

у вигляді ідеалу, зразка для наслідування. У такому розумінні особистісні цінності утворюють внутрішній стрижень особистості, її ціннісну орієнтацію. На основі знання цієї орієнтації можливо цілісне розуміння і прогноз як окремих актів, так і всієї поведінки в широкому колі ситуацій, в усій повноті її варіантів. Вихід особистості у це поле передбачає її розвиток як «нормальний спосіб буття».

На теоретичному етапі дослідження було з'ясовано сутність проблеми дослідження та її ключових понять. Було виявлено, що цінність — будь-яке матеріальне або ідеальне явище, яке має значення для людини чи суспільства, заради якого вона діє, витрачає сили, заради якого вона живе. Цінності - це також соціально схвалювані уявлення більшості людей про те, що таке добро, справедливість, патріотизм, любов, дружба тощо. За результатами «Світового обстеження цінностей», що проводиться під керівництвом Рональда Інглегарта, цінності людей зазнають поступових змін під впливом поліпшення матеріальних умов життя. Саме цінності виступають інтегративною основою як для окремо взятого індивіда, так і для будь-якої малої чи великої соціальної групи, культури, нації, для людства в цілому.

Психологічний аспект ціннісних орієнтацій, як одного з структурних компонентів спрямованості особистості, тісно пов'язаний з дослідженням її внутрішнього світу, суспільної поведінки, спрямованої на засвоєння і відтворення цінностей життя і культури. Особистісні цінності складають внутрішній стрижень особистості, який можна інтерпретувати як ціннісну етичну орієнтацію. Остання забезпечує цілісно-суб'єктивне розуміння окремих актів поведінки людини та сприяє побудові прогнозу її поведінки у більш широкому полі ситуацій. Усі різноманітні характеристики особистості складають істотні моменти її внутрішнього світу і суспільної поведінки, спрямованого на освоєння, переживання і відтворення цінностей життя і культури.

На емпіричному етапі дослідження використовувалися «Ціннісний опитувальник» (ЦО) Шварца та методика «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості С.С. Бубнова». Для аналізу емпіричних даних були застосовані методи кількісної й якісної обробки. Досліджуваними були 20 студентів (10 хлопців і 10 дівчат) першого курсу, що навчаються у Запорізькому державному медичному університеті за спеціальністю «лікувальна справа».

У результаті проведеного дослідження було виявлено, що цінності студентів різної статті майже не мають відмінностей. У всіх студентів переважають такі цінності (за методикою Шварца), як: духовність, безпека, зрілість, самовизначення та стимуляція. У дівчат ієрархія цінностей має такий вигляд: безпека, зрілість, духовність, самовизначення та соціальність. У хлопців же - духовність, зрілість, безпека, самовизначення та стимуляція. За методикою Бубнова у всіх студентів серед домінуючих є цінності: допомога та милосердя, приємне проводження часу, пізнання нового, здоров'я та повага інших людей. У дівчат ієрархію цінностей складають: допомога та милосердя, приємне проводження часу, повага інших людей, любов та здоров'я; у хлопців: пізнання нового, допомога та милосердя, приємне проводження часу, здоров'я та повага інших людей.

САМОРЕГУЛЯЦІЯ ЯК ЧИННИК УСПІШНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА

Балабуха Ю.М., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: д.псих.н., професор, професор кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС **Хохліна О.П.**

В аспекті особистісного зростання у професійній підготовці підкреслюються значення такої її ознаки, як саморегуляція. У відповідності до зазначеного випливає, що здатність до саморегуляції може розглядатися однією з детермінант успішності професійного становлення психолога.

На теоретичному етапі дослідження було визначено сутність поняття професійної підготовки, її складових, показників та детермінант та здатності до саморегуляції. На емпіричному етапі дослідження використовувалися: методика «Дослідження емпатійних тенденцій Юсупова», методика « Дослідження рівня стресостійкості та соціальної адаптації Холмса та Раге», методика «Оцінка рівня комунікабельності В.Ф.Ряховського», методика «Дослідження стилів саморегуляції поведінки В.Моросановой», опитувальник для виявлення вираженості самоконтролю в емоційній сфері, діяльності, поведінці Г.С.Нікіфорова, В.К.Васильєва, С.В.Фірсової, метод вивчення документації для виявлення рівня навчальної успішності студентів. Для аналізу емпіричних даних були застосовані методи кількісної й якісної їх обробки. Досліджуваними були 30 студентів ННІПП НАВС, які навчаються за напрямом «Психологія».

Результати дослідження показали, студенти-психологи на час завершення навчання у ВНЗ характеризуються достатньо високими показниками успішності їх професійної підготовки. У більшості з них переважає високий рівень успішності навчання та сформованості професійно-значущих якостей — здатності до емпатії, комунікабельності, стресостійкості та соціальної адаптованості. У досліджуваних виявлено переважно високий та середній рівень здатності до саморегуляції поведінки та самоконтролю в різних сферах життєдіяльності — в емоційній сфері, в діяльності, в соціумі.

У результаті співставлення даних щодо саморегуляції поведінки та успішності професійної підготовки виявлено: 1) виразний зворотній зв`язок між загальним рівнем саморегуляції та рівнем стресостійкості й соціальної адаптації; 2) низький прямий зв`язок: між загальним рівнем саморегуляції та рівнем емпатійних тенденцій між емоційною саморегуляцією та рівнем емпатійних тенденцій; між саморегуляцією в дільності та рівнем емпатійних тенденцій і рівнем стресостійкості й соціальної адаптації; між соціальною саморегуляцією та комунікабельністю, рівнем емпатійних тенденцій; і лише соціальна саморегуляція на такому ж рівні пов'язана з рівнем навчальних досягнень - інші види саморегуляції на рівні навчальних досягнень студента не позначаються; 3) низький зворотній зв`язок між загальним рівнем саморегуляції та комунікабельністю. Отже, саморегуляція може розглядатися як механізм компенсації у становленні комунікабельності, стресостійкості та соціальної адаптованості та безпосередня детермінанта розвитку здатності до емпатії.

У результаті співставлення даних щодо самоконтролю в різних сферах життєдіяльності та успішності професійної підготовки виявлено наявність низького рівня зв`язку між здатністю до самоконтролю у різних сферах життєдіяльності та окремими професійно-важливими якостями, а саме: між здатністю до емоційного самоконтролю, самоконтролю в діяльності, соціального самоконтролю та здатністю до емпатії; між здатністю до самоконтролю в діяльності та стресостійкістю, соціальною адаптованістю, здатністю до емпатії; між здатністю до соціального самоконтролю та комунікабельністю, емпатійністю. І лише здатність до соціального самоконтролю пов`язана з успішністю навчання студентів.

Отримані дані показали наявність певного зв`язку між успішністю професійної підготовки майбутніх психологів та їх здатністю до саморегуляції. Вони є підставою для розгляду значення формування саморегуляції у студентів для підвищення ефективності їх фахового зростання.

МЕТОДИ МЕНТАЛЬНОГО ТРЕНУВАННЯ В СУЧАСНІЙ ПСИХОЛОГІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ СПОРТСМЕНІВ ДО ЗМАГАНЬ

Піддубна Л.О., Андріященко Ю.В., студенти ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.пед.н., доцент, завідуючий кафедрою фізичного виховання ННІПП НАВС **Радомський І.П.**

У сучасній теорії і практиці спорту ментальний тренінг розглядається як цілісна система методів психологічної підготовки спортсменів до змагань, використовувана в процесі систематичного виховання і самовиховання спортсмена. Тому зміст понять «психологічна підготовка» (ПП) і «ментальний тренінг» (МТ) у вітчизняній спортивній психології у відомому змісті тотожні. Ментальні методи психотренінгу (ММП) нині підкріплені використанням тренерами і спортсменами аудіовізуальної апаратури, комп'ютерних методів введення інформації у свідомість, підсвідомість і безпосередньо в мозок спортсменів, застосуванням електронних технічних засобів для організації біологічного зворотного зв'язку в процесі МТ. Психіка і мозок діючого спортсмена для вченого, що вивчає особистість спортсмена, - тотожні поняття.

Коротко охарактеризуємо деякі методи ментального тренування (МТ), що застосовуються у сучасній загальній і спеціальній психологічній підготовці спортсменів до змагань.

Аутогенне тренування. В основі існуючих методів АТ лежить механізм самонавіювання (психічного самовпливу). Самонавіювання є умовою підвищення активності процесів саморегуляції станів. Саморегуляція в АТ реалізується за допомогою аутокомунікації між «Я» суб'єкта і частинами його тіла («не-я»), сприйманими суб'єктом як субособистості або елементи внутріособистісної сфери.

Ідеомоторне тренування. В основі ідеомоторного тренування лежить «загадковий ефект» зв'язку думки і рухів. Представлення про рух якимсь образом тісно зв'язано із самим рухом. Образ руху (представлення про рух) викликає сам рух, що виявляється в ідеомоторних актах – мікрорухах м'язів, відповідальних за виконання даного руху в цілому.

Уявна репетиція. Як пише В. П. Некрасов, «оптимальний психічний стан не є подарунком долі. Потрібна систематична робота над собою для того, щоб уміти керувати своїми емоціями і почуттями, знімати вплив психологічного вантажу тимчасових невдач, остраху майбутньої діяльності». Цій меті найкраще відповідає метод уявної репетиції, широко використовуваний у практиці психологічної підготовки спортсменів високої кваліфікації.

Ментальний імаго-тренінг. Метод імаго-тренінгу (образ, зображення) заснований на функціях продуктивної (творчої) уяви, що дозволяє спортсменові створити у своєму розумі потрібну картину майбутніх дій, представити себе в бажаному образі, спроектувати цей образ у майбутнє, вжитися в нього.

Психотренінг вольової уваги. До цієї групи методів ментального тренінгу відносяться традиційні прийоми і вправи на концентрацію уваги, розвиток пам'яті, навичок тактичного мислення, прийняття рішень, корекцію самооцінки й ін.

Методи гіпнозу. Гіпноз оперує станом трансу, у який спортсмен вводиться за допомогою вселяння. Застосування цих методів у спорті обмежено, оскільки багато спортсменів і тренерів не бажають піддавати психіку спортсменів гіпнотичному впливу, побоюючись, що останні втратять почуття самодостатності і виникне підсвідома залежність спортсмена від хвиль гіпнолога.

Медитаційні методи. Ментальний психотренінг спортсменів за допомогою медитаційних методів є новим і нетрадиційним для вітчизняного спорту в порівнянні з вищеописаними методами. Причиною непопулярності цієї групи методів є їхня ірраціональність, орієнтація на релігійні доктрини східних духовних навчань і окультну практику їхнього застосування.

Ментальний відео-тренінг. Це досить популярна нині техніка ментальної психологічної підготовки спортсменів, здійснювана з використанням відеозаписів ігор і спортивних змагань. Перегляд відеозаписів змагань дозволяє спортсменам навіч побачити власні помилки і промахи на змаганнях, краще вивчити своїх суперників, підвищити рівень власної саморегуляції станів.

Макетне моделювання дій. Даний метод найбільш популярний у тактичній підготовці спортсменів, які програють різні тактичні варіанти своїх можливих дій у майбутніх змаганнях на макеті реального ігрового поля, на якому кольоровими фішками представлені гравці своєї і чужої команди.

Психологічний фактор відіграє інтегральну роль, забезпечуючи рівень психорегуляції, який відповідає завданням змагальної діяльності, створюючи передумови для реалізації біомеханічного, медико-біологічного і соціально-педагогічного факторів надійності спортсмена.

Отже, психологічна підготовка передбачає планомірний розвиток необхідних якостей, що сприяють розвитку психічних, технічних і тактичних можливостей спортсмена. Безпосередня психологічна підготовка до змагань повинна базуватися на інформації про можливих і явних суперниках, стані місць змагань та ін. Вивчення цих факторів і реальна оцінка рівня досягнень спортсменів повинні служити основою для формування цілей та завдань.

Систематичне використання методів регуляції психічних станів, корекції динаміки втоми, зняття надлишкового психічного напруження, подолання стану фрустрації та релаксації, буде позитивно впливати на внутрішній стан спортсмена. А такі методи, як ідеомоторне тренування, ментальний імаго тренінг, ментальний відео тренінг та макетне моделювання дій, буде сприяти росту самовпевненості в своїх діях, направляти людину до свого самоствердження, змінювати внутрішнє розуміння спортивного життя та бачити нові горизонти в професійному спорті.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ ТА ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМ ДЕРЖАВИ

Безрутченко С.М., к.е.н., професор кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС

Фінансова безпека держави - багатопланове в економічному контексті поняття та надзвичайно актуальне в політичному, оскільки є результатом заходів з боку законодавчої та виконавчої влад держави в сфері фінансів.

Стан фінансової безпеки є головним критерієм оцінки ефективності державної фінансової політики і діяльності владних структур особливо під час реформування і розвитку фінансової сфери.

Однією з проблем оцінки фінансової безпеки України є наявність чисельних варіантів визначення самого поняття «фінансова безпека держави». Так, наприклад, у монографії «Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення» під фінансовою безпекою розуміється такий стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової систем, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання. Г. Пастернак-Таранушенко наводить визначення фінансово-грошової безпеки як різновиду безпеки, що має вплив на усі галузі економіки держави. На думку М. Єрмошенка, фінансовою безпекою є такий стан фінансово-кредитної сфери, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю цієї сфери забезпечувати ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання.

Водночас, треба зважити й на те, що згідно затвердженої методики розрахунку рівня економічної безпеки України під фінансовою безпекою слід розуміти такий стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання.

Проаналізувавши різні підходи до визначення дефініції фінансова безпека, на нашу думку слід зупинитися на наступному лаконічному та водночас ємкому визначенні: це стан дотримання загальновизнаних принципів фінансової діяльності із забезпеченням фінансового контролю при якому усувається ймовірність настання негативних наслідків щодо фінансово-економічної неспроможності.

Очевидно, що ефективність фінансової безпеки нерозривно пов'язана із станом фінансових відносин і їх властивістю задовольняти потреби економіки і фінансової системи держави шляхом забезпечення прийняття рішень, нормативно - правових актів, покращення механізмів регулювання до настання бажаних наслідків захищеності.

Загальний стан рівня фінансової безпеки в Україні наразі є незадовільним. Про це, зокрема свідчать масштаби корупції та

розкрадання коштів державного бюджету, а також тіньового сектору національної економіки, здійснення фінансових трансакцій поза банківською системою, послаблення фінансового контролю, фактичне усунення місцевих органів самоврядування від формування фінансової бази для виконання покладених на них завдань та функцій тощо. Основна проблема та головний суб'єктивний фактор такого стану справ в нашій країні - політичний. Він полягає у політичній нестабільності як в цілому в Україні так і в регіонах, частій зміні лідируючої ролі різних політичних партій на національній арені, великій увазі до політичної боротьби, що відвертає увагу від вирішення важливих соціально-економічних завдань.

Тому, на нашу думку, першочерговими завданнями у забезпеченні економічної безпеки країни та подоланні сепаратистських настроїв повинно стати відновлення фінансової стійкості і фінансової безпеки, оскільки тільки при наявності достатніх фінансових ресурсів як на державному, так і регіональному рівні та забезпеченні активної участі у їх створенні та справедливому розподілі органів місцевого самоврядування можна оживити економіку та забезпечити ефективну соціальну політику.

Нові завдання у сфері публічних фінансів, що постають з огляду на вимоги антикримінальної, антикорупційної лютневої революції в Україні пов'язані з кризовим становищем національної фінансової системи, потребують негайного реформування бюджетної системи, яке передбачає відокремлення державного бюджету від місцевих, становлення дійсної самостійності бюджетів усіх рівнів і видів, використання нових підходів в організації міжбюджетних відносин на основі бюджетного федералізму та фіскальної автономії місцевих властей, яка можлива лише за умови запровадження адекватної системи місцевого оподаткування.

Потреби забезпечення єдиних стандартів у рівні життя людей у різних регіонах зумовлює необхідність запровадження в Україні сучасної системи фінансового вирівнювання розвитку економіки й соціальної сфери адміністративно-територіальних утворень значною мірою залежать від того, наскільки успішно виконуються відповідні місцеві бюджети.

У процесі реформування бюджетної системи суттєво зростає роль найчисельнішої та найголовнішої її ланки - місцевих бюджетів. Поряд із державним, місцеві бюджети мають стати головним важелем перерозподілу валового внутрішнього продукту та національного доходу на справедливій основі.

Місцеві бюджети повинні втілювати у життя загальні національні цілі: поліпшення життя народу, підвищення конкурентно-спроможності України в глобальній системі, зміцнення основ демократії. У контексті перспективних цілей національного розвитку місцеві бюджети повинні відігравати вирішальну роль щодо зміцнення основ демократії. Отже, через місцеві бюджети проходить перерозподіл суспільного продукту між різними сферами діяльності та соціальними групами населення.

Не випадково Європейською хартією місцевого самоврядування зазначено, що місцеві власті є однією з підвалин кожного демократичного режиму. Умовою їхньої діяльності та виконання покладених на них завдань є адекватні фінансові ресурси , основу яких в умовах України становлять доходи місцевих бюджетів. Не може бути міцної держави без міцного самоврядування.

Проблеми становлення інституту самостійних місцевих бюджетів в Україні досить складно розв'язати без використання зарубіжного досвіду

формування власних доходів місцевих бюджетів, у більшості унітарних країн прийнято законодавство, згідно з яким здійснюється розподіл податків на державні і місцеві.

Виходячи з наведеного вище вважаємо, що удосконалення міжбюджетних відносин неможливе без передачі основних функцій бюджетно-фінансового управління на нижчі рівні, що дасть змогу не лише контролювати виконання місцевих бюджетів, а й брати безпосередню участь у їх прогнозуванні та плануванні, а також в організації бюджетного процесу на місцях. Це дасть змогу формувати державний бюджет за принципом «знизу-вгору» і забезпечити ефективне використання бюджетних коштів в умовах дефіциту фінансових ресурсів шляхом формування пріоритетних напрямів витрачання коштів на місцях, а також сприятиме зацікавленості територій у мобілізації фінансових ресурсів для забезпечення реальної основи їхнього соціально-економічного розвитку і досягнення поліпшення умов життя населення.

Розпочатий в Україні процес становлення системи самостійних місцевих бюджетів із запровадженням бюджетів місцевого самоврядування, які повинні забезпечуватися власними та закріпленими доходами, поки що залишається не реалізованими. Частина власних і закріплених доходів місцевих бюджетів дуже низька. Доходна частина місцевих бюджетів у значній частині формується за рахунок регульованих доходів, які поки що залишаються елементом адміністративної системи господарювання.

Водночас у розвинених країнах світу, як правило, місцеві податки і збори мають досить високу питому вагу в надходженнях бюджетів місцевих органів влади, що пояснюється демократичними принципами побудови міжбюджетних відносин, які формувались протягом багатьох десятків років. Так, наприклад, співвідношення питомої ваги місцевих податків, субсидій та дотацій з державного бюджету та інших доходів у США становить відповідно 65, 23 та 12 відсотків, у Франції 60, 25 та 15 відсотків. На жаль, питома вага місцевих податків і зборів в Україні в середньому в 5-6 разів менша ніж в розвинених країнах світу.

У цьому зв’язку, на нашу думку, можна дістатися наступних висновків, що для досягнення оптимальної забезпеченості загальнодержавного та місцевих бюджетів та пропорційності між ними мають бути дотримані, зокрема, такі умови:

1.Забезпечення кожного бюджету стійкими доходами, які тісно пов'язані з економічною, соціальною, екологічною ситуацією регіону та специфікою наявної бази оподаткування. Збалансованість кожного бюджету незалежно від обсягів закріплених за ним дохідних джерел. За чинної системи часто не враховуються те, що на місцях завжди є свої особливі об'єкти оподаткування, які можуть відчутно поповнити доходи місцевих бюджетів і дозволити їм спрямувати додаткові кошти на вирішення економічних і соціальних проблем регіонів.

2. Забезпечення місцевих органів влади законодавчо гарантованих можливостей впливати на встановлення місцевих податків, на які спираються їх бюджети. Зараз ці можливості вкрай обмежені фактично лише правом встановлювати ставки виключного переліку місцевих податків у зазначених у Податковому кодексі межах. Відсутність права органів місцевого самоврядування на встановлення власних податків і зборів на своїй території, що є поширеною практикою у розвинутих

країнах світу призводить до відсутності зацікавленості представників місцевої влади у додатковому залученні коштів. Це дає підстави місцевим органам влади звинувачувати центральний уряд у низькій якості послуг, що надаються коштом місцевих бюджетів, навіть у випадках, коли реальною причиною є саме некомпетентність місцевих адміністраторів .

3.Створення умов для заінтересованості державних і місцевих органів влади в успішному виконанні планів загальнодержавних доходів (податкових і неподаткових) на території конкретного регіону. Місцева податкова система повинна стимулювати розвиток пріоритетних сфер бізнесу в конкретному регіоні та гнучко реагувати на зміни в фіскальній та інфляційній політиці держави.

4.Забезпечення чіткого зв'язку місцевих податків і зборів з видатками місцевої влади, щоб платники знали про підзвітність їм місцевої влади за те, як використовуються податкові надходження. У цьому зв'язку практика європейських країн у сфері місцевого оподаткування надає перевагу прямим податкам.

Отже лише створення нової системи управління місцевими фінансами, реформування бюджетного, податкового законодавства з урахуванням зарубіжного досвіду, удосконалення казначейського обслуговування місцевих бюджетів приведе до розвитку і удосконалення системи місцевих бюджетів та прогресивного розвитку національної фінансової системи як умови забезпечення фінансової безпеки України.

ПРАВОВІ ОСНОВИ ТОРГОВО-БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Котирло О.О., к.е.н., доцент, доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС

Поняття «торгово-біржова діяльність» уперше на законодавчому рівні закріплено в Господарському кодексі України. Торгово-біржова діяльність дозволяє домогтися зниження цінового ризику за рахунок страхування від несприятливих змін кон'юнктури ринку.

Метою здійснення торгово-біржової діяльності є організація й регулювання торгівлі, шляхом надання послуг суб'єктам господарювання в здійсненні ними торгівельних операцій, спеціально створеною господарською організацією - товарною біржею (ст. 278 Господарського Кодексу України).

Торгово-біржовою діяльністю займається товарна біржа. Під час купівлі або продажу продукції учасниками біржової торгівлі на біржових торгах існує можливість отримувати високих прибутків при скороченні власних витрат.

Необхідно зазначити, що, відповідно до законодавства України, товарна біржа не займається комерційною діяльністю й не має на меті одержання прибутку. Це дозволяє віднести торгово-біржову діяльність до некомерційної господарської діяльності, регламентованою нормами Розділу 5 Господарського Кодексу України.

Згідно із ст. 52 Господарського Кодексу України некомерційне господарювання - це самостійна систематична господарська діяльність, здійснювана суб'єктами господарювання, спрямована на досягнення економічних, соціальних й інших результатів без мети одержання прибутку.

Зміст торгово-біржової діяльності може бути розкритий через характеристику відносин, що виникають у ході їх здійснення. У їхній основі лежить те, що товарна біржа, як суб'єкт господарювання, в процесі організації й регулювання ринку наділяється певними функціями управління й контролю. Згідно ГК України й Закону, товарна біржа встановлює власні правила біржової торгівлі, біржового арбітражу, які є обов'язковими для всіх учасників торгів, регулює біржові операції, застосовує санкції до учасників біржової торгівлі й т.д. У той же час товарна біржа надає учасникам біржової торгівлі послуги, виступаючи при цьому рівноправним учасником господарських відносин, що виникають у ході здійснення торгово-біржової діяльності.

Торгово-біржова діяльність як різновид господарської діяльності володіє рядом ознак, а саме: здійснюється спеціально створеним суб'єктом господарювання - товарною біржею; носить некомерційний характер; має на меті організацію й регулювання біржової торгівлі; зміст торгово-біржової діяльності складають біржові послуги, які надаються суб'єктам господарювання при здійсненні ними торгівельних операцій. Ці ознаки дозволяють розглядати торгово-біржову діяльність як господарську діяльність, організуючу біржову торгівлю, тобто даний вид діяльності носить організаційно-майновий характер.

Згідно ст. 7 ГК України відносини в сфері господарювання регулюються Конституцією України, дійсним Кодексом, законами України, нормативно-правовими актами Президента України й Кабінету Міністрів України, нормативно-правовими актами інших органів державної влади й органів місцевого самоврядування, а також іншими нормативними актами.

Особливе місце в регулюванні торгово-біржової діяльності займають норми ГК України. Зокрема, ч. 2 ст. 178 ГК України передбачає, що правові умови створення й діяльності товарних бірж, а також основні правила здійснення торгово-біржової діяльності визначаються дійсним кодексом, прийнятими відповідно до нього законами й іншими нормативно-правовими актами.

З огляду на те, що торгово-біржова діяльність носить некомерційний характер варто звернутися до ст. 54 ГК України, що визначає загальні вимоги щодо регулювання некомерційної господарської діяльності. Зокрема, ця норма передбачає, що на суб'єктів господарювання, що здійснюють некомерційну господарську діяльність, поширюються загальні вимоги з регулювання господарської діяльності з урахуванням особливостей її здійснення різними суб'єктами господарювання, які визначаються ГК й іншими законодавчими актами. До спеціальних норм, насамперед, варто віднести положення Закону України «Про товарну біржу», прийнятого в 1991 році і який є основним нормативно-правовим актом, що регламентує діяльність товарної біржі.

Поряд із законами, значну роль у регулюванні торгово-біржової діяльності грають підзаконні нормативно-правові акти: Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів. Наприклад, Типові правила біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією, затверджені спільним наказом Міністерства сільського господарства й продовольства України, Міністерством економіки України й Міністерством фінансів України №103/44/62 від 3 квітня 1996 р.

Отже, правова основа здійснення торгово-біржової діяльності представлена сукупністю різних нормативно-правових й інших актів. Законодавство про торгово-біржову діяльність сформувалося як правовий інститут господарського законодавства, про що свідчить наявність однорідних суспільних відносин, що складаються в процесі організації й здійснення торгово-біржової діяльності.

ПРАВОВЕ РОЗМЕЖУВАННЯ ОПЛАТИ ЕЛЕКТРОННИМИ ГРОШИМА ТА ПЕРЕКАЗУ КОШТІВ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ РОЗРАХУНКІВ

Пожидаєва М.А., к.ю.н., доцент, доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС

На сьогодні в Україні при здійсненні розрахунків все більшої популярності набувають електронні гроші. Останні можна розглядати як певне грошове зобов'язання, що не пов'язане з відкриттям банківського рахунку та інформація про яке зберігається в електронній формі, включаючи і засоби зв'язку. Воно передбачене для здійснення платежів та інших угод з особами, відмінними від боржника за даним зобов'язанням. Все це дає підстави для висновку, що регулювання відносин у сфері використання електронних грошей здійснюється і ст. 190, ч.1 ст. 509, п.1. ч.1 ст. 512 Цивільного кодексу України, а не лише спеціальними нормативно-правовими актами.

Ключовим моментом, який відрізняє платежі електронними грошима від класичних платежів з використанням платіжних терміналів та інших роздрібних платежів, є наявність довільного тимчасового розриву між внесенням грошових коштів до електронного гаманця на рахунку оператора і наступним платежем, коли право розпорядження електронними грошима у користувача вже є, а призначення платежу він ще не визначив. Іншими видами операцій з електронними грошима можуть бути: повернення електронних грошей користувачеві у безготівковій або готівковій формі; переміщення електронних грошей між електронними гаманцями, коли дебетуються і кредитуються виключно баланси електронних гаманців, а рух грошових коштів по рахунку не відбувається.

При цьому слід зазначити, що існує принципова різниця між електронними грошима і звичайними безготівковими грошовими коштами. Вона полягає у тому, що електронні гроші не є замінниками звичайних грошей, а являють собою платіжні засоби, емітовані переважно банківською установою, тоді як звичайні гроші (готівкові або безготівкові) емітуються центральним банком держави. Тому електронні гроші мають обмеження у розповсюдженні і здійсненні операцій за ними серед обмеженого кола осіб.

Переказ безготівкових грошових коштів відбувається за допомогою банківських рахунків. Згідно з п. 1.24 ст. 1 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05.04.2001 р. переказом коштів є рух певної суми коштів з метою її зарахування на рахунок отримувача або видачі йому в готівковій формі. Переказ коштів здійснюють банки та небанківські фінансові установи, що отримали відповідну ліцензію на здійснення таких операцій. Переказ вважається завершеним у момент

зарахування коштів на рахунок отримувача. Усі операції, пов'язані з рухом безготівкових грошей, відображаються на банківських рахунках платника та отримувача.

Але електронні гроші переміщуються між електронними гаманцями в інформаційному просторі, не використовуючи рахунків банків. При цьому слід пам'ятати, що переказ коштів на рахунок емітенту (банку та/або небанківської фінансової установи, що здійснює випуск електронних грошей відповідно до чинного законодавства) завжди передує подальшим операціям з електронними грошима, оскільки останні є забезпеченими зобов'язаннями свого емітенту.

Отже, при оплаті товарів, робіт, послуг фізичні особи та суб'єкти господарювання можуть використовувати різні платіжні інструменти, до яких належать документи на переказ та електронні платіжні засоби. Проте, законодавець розмежовує поняття «електронний платіжний засіб» та «електронні гроші», що вказує на необхідність удосконалення визначення електронного платіжного засобу шляхом його уніфікації. Також в Україні на законодавчому рівні необхідно окремо виділити стадії процесу зарахування електронних грошей шляхом закріплення відступлення права вимоги до емітента, що, в свою чергу, породжує грошове зобов'язання останнього перед користувачем у розмірі пред'явлених ним електронних грошей.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІНІМІЗАЦІЇ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Безрутченко С.М., к.е.н., професор кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС
Давидюк Х.В., студент ННІПП НАВС

Сьогодні як ніколи серйозною проблемою для подальшого розвитку України є тіньова економіка.

Під «тіньовою економікою» у даний час все більше розуміють усю сукупність економічної діяльності, що не враховує офіційна статистика, і не включають у валовий національний продукт країни, тобто, як економічну діяльність, приховану від оподаткування.

Як органічна складова економіки будь-якого суспільства, «тіньова» економіка являє собою господарсько-комерційну діяльність, яка внаслідок певних причин (інколи і історично виправданих), прагне уникнути державного обліку та контролю. При цьому між офіційною економікою та її тінню є досить «розмита» зона, і критерії виділення «тіньової» економіки у порівняно локальний сектор господарювання мають переважно не стільки економічний, скільки соціально-правовий характер.

Всі роки існування України, як незалежної держави, спостерігалося зростаюче занепокоєння серед економістів та політиків з приводу існування тіньової економіки та негативних тенденцій щодо її масштабів.

В період розбудови незалежної України не тільки відбулося багатократне зростання обсягів тіньової економіки, але і суттєво змінились її функції та соціально-економічні наслідки. Крім, що слід визнати, позитивних наслідків - забезпечення роботою значних верств населення та підняття рівня їх реальних доходів, в більшості ці наслідки негативні – спотворення даних про стан економіки, деформація обсягів і

структури ВВП, зменшення дохідної частини бюджетів усіх рівнів через несплату податків, інфляційний тиск не облікованої НБУ готівки, створення передумов для нестабільності гривни. Негативно впливає тіньова економіка і на різні сфери суспільного життя - деформація свідомості громадян через отримання доходів поза межами правового поля, погіршення соціального захисту найманих працівників. Руйнівні наслідки має зрощування тіньового капіталу з державним апаратом, зростання корупції, криміналізація суспільства.

Робота значної частки бізнесу й населення у тіньовій економіці України викликана незакінченістю реформ у сфері впровадження сучасних ринкових механізмів, що регулюють відносини між бізнесом і державою, а також тотальною корупцією, яка, з одного боку, дозволяє обійти або повністю нейтралізувати функції держави з контролю та керування економікою, а з іншого - використовувати незаконні кошти для підживлення корупції та з її допомогою зводити нанівець боротьбу з нею.

Деякі фахівці пояснюють нинішні великі масштаби тіньової економіки в Україні винятково передумовами, сформованими ще при соціалізмі, а інші – що специфіка і масштаби тіньової діяльності в сучасній Україні, насамперед наслідок обраної моделі перебудови економіки і суспільства.

За найбільш поширеними оцінками тінізація економіки України вже багато років складає 50-60%. Втім, на думку Варналія З.С., оцінка масштабів тіньової економіки в Україні коливаються у межах від 40 до 80 % валового внутрішнього продукту (ВВП) залежно від методу оцінки (наприклад, на основі попиту на гроші чи споживання електроенергії).

Одним із найнебезпечніших наслідків розвитку тіньової економіки є недоотримання державою дуже значної частини доходів, що, зокрема, негативно позначається на її здатності здійснювати масштабні інвестиційні й соціальні проекти, призводить до хронічного дефіциту державного бюджету та, як наслідок, до невпинного зростання державного боргу.

Загальновизнано, що такі масштаби тіньової економіки є однією із найсуттєвіших причин економічної кризи в Україні, реально загрожують національній безпеці та демократичному розвитку держави. Досвід свідчить, що деякі країни з метою подолання тіньової економічної діяльності ввели заходи державного контролю та жорсткого тиску з боку правоохоронних органів, інші - застосували системні заходи лікування тіньової економіки. Однак, незважаючи на те, що жодній державі не вдалося повністю зруйнувати тіньову економіку, більшості з сучасних розвинених держав вдалося мінімізувати її масштаби та негативний вплив. Так, зменшенню рівня тіньової економіки в першу чергу сприяла боротьба з корупцією, розвиток приватного сектора й громадянського суспільства, створення належних умов для роботи органів влади та безумовне дотримання принципу транспарентності в їх діяльності.

Сьогодні перед українською державою та суспільством антикримінальна антикорупційна лютнева революція рішуче поставила завдання припинити або хоча б радикально зменшити негативний вплив цього політико-економічного явища.

Після анексії Росією Криму виконання цього завдання ускладнено необхідністю, в умовах військової загрози, негайно в рази збільшити

видатки на оборону та передислокацію військових частин і членів сімей військовослужбовців на материк.

Політики та наукові експерти єдині думки, що успішно відповісти на найсильніші за усю історію незалежної України загрози та виклики без подолання величезної за своїми масштабами тіньової економіки разом, з нерозривно пов'язаною з нею корупцією, неможливо.

Подолання проблеми тіньової економіки може різко підняти рівень коштів у бюджеті, тим самим Україна зможе подолати економічну кризу, в якій вона зараз перебуває. У цьому контексті, досить важливим є питання щодо повернення коштів від легалізації тіньової економіки та виявлення недоотриманих надходжень в структурі бюджету.

Інтенсивна політика щодо детінізації економіки може вивести Україну на новий рівень економічних відносин і прискорити темпи євроінтеграції та вступу України в ЄС.

БАНКРУТСТВО В УКРАЇНІ: ВИРОК ЧИ ШАНС?

Ковалко О.О., студент магістратури ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Тищенко Ю.В.**

Банкрутство – це особливий вид припинення діяльності підприємства. З економічної точки зору банкрутство являє собою неспроможність суб'єкта господарювання продовжувати свою підприємницьку діяльність внаслідок її економічної нерентабельності, та безприбутковості. З юридичної ж точки зору це визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність і погасити грошові вимоги кредиторів. не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

Впродовж становлення інституту банкрутства, він завжди мав негативний відтінок. Так, наприклад, лексично слово «банкрутство» походить від латинських слів «bancus» (лава) та «ruptus» (зламаний). «Банком» спочатку називалася встановлювана в людних місцях (наприклад, ринки або ярмарки) лава, на якій лихварі проводили свої операції і оформлювали документи. Коли власник такого «банку» розорявся, він ламав свою лаву і припиняв свою діяльність. В Київській Русі неплатник або злісний банкрут прирівнювався до злодія. В дореволюційному праві висвітлювалася позиція, що банкрутство є поєднанням неспроможності та злочинних дій незалежно від причинного зв'язку між ними.

У радянському праві періоду нової економічної політики мала місце думка, що сама по собі неспроможність не повинна розглядатися як банкрутство, тобто як соціально небезпечна дія, яка тягне за собою застосування певних заходів соціального захисту.

Проте, на сучасному етапі, банкрутство має й «позитивну» сторону для боржника. Так, у Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» передбачена спеціальна процедура, яка дає шанс підприємству-боржнику уникнути банкрутства і відновити свою платоспроможність, а саме – санація. Ця процедура є системою заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, яка спрямована на оздоровлення фінансово-

господарського становища боржника, а також задоволення вимог кредиторів.

Окрім цього, господарський суд може винести ухвалу про припинення провадження у справі про банкрутство, наприклад, шляхом укладення мирової угоди, тобто домовленістю між боржником і кредиторами стосовно відстрочки та/або розстрочки, а також прощення (списання) кредиторами боргів боржника, яка оформляється шляхом укладення угоди між сторонами.

Не варто забувати також про те, що сьогодні банкрутство в Україні - один із поширених інструментів для очищення бізнесу, а також відомий спосіб «кинути» кредиторів, наприклад, шляхом фіктивного банкрутства (свідомого поширення підприємством інформації щодо своєї фінансової неспроможності, щоб ухилитися від оплати зобов'язань).

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ У РАЗІ ПРИДБАННЯ НИМИ ПРОДУКЦІЇ В КРЕДИТ

Хоменко О.О., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри господарсько-правових ННІПП НАВС **Пожидаєва М.А.**

Сучасне кредитування є одним з найважливіших чинників розвитку економіки будь-якої країни. Практично всі підприємці в своїй повсякденній господарській діяльності стикаються з однією з найпоширеніших форм договорів - договором кредиту, виступаючи в ньому в або кредитодавцями, або позичальниками. Однак, виступаючи у якості кредитодавців, підприємці при укладенні кредитних договорів на придбання продукції, недотримуючись вимог законодавства України, часто порушують права позичальників (споживачів). У зв'язку з цим, виникає необхідність дослідження законодавства України, яке захищає права споживачів (позичальників) та регулює відносини між кредитодавцями та споживачами (позичальниками) при укладенні кредитного договору на придбання продукції.

Найпоширенішим видом кредиту є споживчий кредит (кредит на поточні потреби, кредит в інвестиційну діяльність, іпотечний кредит).

Договір про надання споживчого кредиту укладається між кредитодавцем та споживачем, відповідно до якого кредитодавець надає кошти (споживчий кредит) або бере зобов'язання надати їх споживачеві для придбання продукції у розмірі та на умовах, встановлених договором, а споживач зобов'язується повернути їх разом з нарахованими відсотками.

Об'єктом кредитування є витрати, пов'язані з задоволенням поточного попиту населення, в тому числі придбання товарів в особисту власність, а також витрати капітального (інвестиційного) характеру на будівництво та підтримання нерухомого майна.

Відповідно до ч. 4 ст. 11 Закону України «Про захист прав споживачів», договір про надання споживчого кредиту укладається у письмовій формі, один з оригіналів якого передається споживачеві.

У договорі про надання споживчого кредиту зазначаються:

сума кредиту;

детальний розпис сукупної вартості кредиту для споживача (у процентному значенні та грошовому виразі) з урахуванням відсоткової

ставки за кредитом та вартості всіх послуг (реєстратора, нотаріуса, страховика, оцінювача тощо), пов'язаних з одержанням, обслуговуванням, погашенням кредиту та укладенням договору про надання споживчого кредиту;

дата видачі кредиту або, якщо кредит видаватиметься частинами, дати і суми надання таких частин кредиту та інші умови надання кредиту;

право дострокового повернення кредиту;

річна відсоткова ставка за кредитом;

умови дострокового розірвання договору;

інші умови, визначені законодавством.

Надання (отримання) споживчих кредитів в іноземній валюті на території України забороняється. Відповідальність за порушення вимог законодавства при споживчому кредитуванні передбачена ст. 23 Закону України «Про захист прав споживачів» та ст. 190), 192 (Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою), 222 (Шахрайство з фінансовими ресурсами), 358 (Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів), 388 (Незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації) Кримінального кодексу України.

Враховуючи вищезазначене, споживач є достатньо захищеним.

ОСОБЛИВОСТІ БАНКІВСЬКИХ СИСТЕМ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Тодосієнко В.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри господарсько-правових ННІПП НАВС **Пожидаєва М.А.**

Економічна діяльність будь-якої держави супроводжується обслуговуванням усіх фінансово-господарських процесів за допомогою банківської системи. Банківську систему можна вважати центральним елементом сучасної ринкової економіки, тому що саме вона виконує функції щодо акумулювання та перерозподілу вільних грошових ресурсів, забезпечуючи рух коштів між всіма економічними суб'єктами та підтримання процесів відтворення.

Банківські системи різних країн мають багато спільного, але кожній з них притаманні певні особливості. Так, наприклад, банківська система Франції є дворівневою і до її структури входить: Банк Франції як центральний банк країни; депозитні банки, що спеціалізуються в галузі короткострокових кредитних операцій; інвестиційні або ділові банки, що фінансують промислове виробництво шляхом емісійно-установчих операцій та банки середнього та довгострокового кредиту.

На відміну від Франції, до банківської системи Італії, яка так само є дворівневою входять: Банк Італії та Міжвідомчий комітет з кредитів і заощаджень, як перший рівень. До другого ж рівня належать комерційні банки та спеціалізовані фінансово-кредитні установи. Банк Італії - центральний емісійний банк, публічно-правова установа з капіталом, що складається з 300 000 іменних паїв, які поділені між державними і напівдержавними установами, такими, як ощадні каси, публічно-правові інститути, банки національних інтересів, інститути соціального

забезпечення, страхові установи. Перший щабель банківської системи Італії займає Міжвідомчий комітет.

Банківська система Швейцарії представлена Національним банком Швейцарії, універсальними та спеціалізованими банками. Національний банк Швейцарії – це акціонерна компанія з капіталом 25 млн. швейцарських франків. 55 % його капіталу належить кантонам, кантональним банкам та іншим структурам публічного права, а 45 % - фізичним та юридичним особам. Водночас Федеральний уряд Швейцарії не володіє акціями Національного банку Швейцарії. Групу універсальних банків складають: великі банки, кантональні, регіональні та ощадні банки.

Банківські системи Німеччини, Чехії, США та Японії також мають дворівневу структуру, де на першому рівні знаходиться відповідний національний банк, а на другому – банки та спеціалізовані небанківські установи.

Отже, на підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що національні банківські системи всіх розвинених країн побудовані на однакових принципах. Всі розглянуті країни мають дворівневу структуру банківської системи. На першому рівні банківської системи діють центральні банки. А в Італії на цьому рівні діють Банк Італії, а також Міжвідомчий комітет з кредитів та заощаджень. Другий рівень зазначених країн представлений банками та спеціалізованими установами, що мають свої особливості.

МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Таран А.Д., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.е.н., доцент, професор кафедри гуманітарних і соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС **Зюнькін А.Г.**

Існує чимало визначень поняття «комунікація» залежно від мети, поставленої окремими дослідниками. За лінгвістичним підходом комунікація є процесом обміну інформацією і може носити фізичний та соціальний характер. Дехто розглядає комунікацію як процес трансформування (передавання) інформації з використанням слів, літер, символів чи аналогічних засобів для отримання загальної чи розмежованої інформації про певний об'єкт чи подію.

Комунікація у широкому розумінні - це явище суспільного життя, процес передання емоційного та інтелектуального змісту.

З точки зору економічного підходу існує чимало тлумачень поняття комунікації, однак загалом це процес обміну осмисленою інформацією між людьми за допомогою різних засобів зв'язку з метою формування єдиної психологічної налаштованості відправника та одержувача інформації та створення умов для нормального функціонування людини, організації, культури, суспільства загалом.

В процесі управління підприємством діє система комунікацій – сукупність елементів, безпосередньо пов'язана з цілями, функціями, оргструктурою підприємства, напрямками інформаційних потоків, технологією їх передання, розробленням комунікаційних стратегій в управлінні. Такою системою є маркетингова система комунікацій.

Одним із найпопулярніших напрямків маркетингових комунікацій промислового підприємства є рекламна діяльність. Рекламу можна класифікувати за кількома ознаками, зокрема:

- залежно від об'єкта рекламування виділяють рекламу товару чи послуги та рекламу з метою формування позитивного іміджу фірми;
- залежно від форми та способу реалізації реклами розрізняють пряму та приховану рекламу, при цьому пряма реклама реалізується у вигляді безпосередніх рекламних звернень та участі у промо-акціях, а прихована полягає в участі фірмових товарів у змаганнях, конкурсах, наявності товарів у фільмах, телевізійних програмах тощо;
- залежно від мети та функції, яку виконує реклама, виділяють інформаційну (на етапі створення попиту при виведенні нового товару на ринок), переконуючу (на етапі зростання життєвого циклу товару у формі порівняння із товарами-аналогами), нагадувальну (на етапі зрілості), підсилюючу (після придбання товару дозволяє запевнити покупців у вірності вибору), престижну (формує імідж фірми, позитивне ставлення до торгової марки та до окремих товарів підприємства).

Наступним напрямком маркетингових комунікацій є персональний продаж полягає в особистому представленні товару потенційному споживачу або групі споживачів із демонстрацією особливостей експлуатації товару та налагодженням тісного контакту та взаємозв'язку зі споживчою аудиторією. Цей маркетинговий інструмент є надзвичайно ефективним стосовно товарів та послуг промислового призначення, адже дає змогу потенційним споживачам ознайомитися із технічними та експлуатаційними характеристиками товару ще до його придбання. Цей момент є досить важливим, так як досить часто промислова продукція є досить коштовною, специфічною та великою за розмірами, наприклад, промислове обладнання, устаткування, різноманітні комплектуючі та вузли до машин, а часом навіть цілі виробничі лінії та комплекси. Крім того, прямі продажі дають змогу укладати довготривалі та масштабні угоди, налагоджувати тривалу співпрацю, залучати до процесу купівлі-продажу необхідних фахівців (інженерів, юристів, експертів тощо).

На ринку промислових товарів та послуг персональний продаж має вищий пріоритет над рекламою, тому при зростанні частки продукції промислового призначення у загальному обсязі продукції підприємства витрати на прямі продажі істотно зростають, а витрати на рекламу, відповідно, мають тенденцію до зниження.

Стимулювання збуту передбачає застосування різноманітних засобів впливу на потенційних покупців, посередників та персонал торговельних закладів з метою прискорення і посилення позитивної реакції ринку, яка відображається у зростанні попиту та обсягів збуту пропонованої продукції. Основними елементами стимулювання збуту є застосування прогресивних методів продажу продукції, покращення дизайну упаковки та власних естетичних, ергономічних та органолептичних показників самого товару, коригування цінової політики підприємства із застосуванням різного роду знижок, акційних цін, надбавок на ціну залежно від змін у мікро- та макросередовищі підприємства.

Зв'язки з громадськістю - це управлінська діяльність, спрямована на встановлення взаємовигідних, гармонійних відносин між організацією і громадськістю, від якої залежить успіх функціонування цієї організації. Для ефективного застосування цього маркетингового інструменту у

структурі великого промислового підприємства повинен функціонувати відділ із формування громадської думки, але зазвичай з метою економії коштів функції цього відділу перекладаються на спеціалістів відділу маркетингу або реклами.

На промислових підприємствах ефективна реалізація зв'язків з громадськістю повинна включати такі напрямки:

Ефективність використання цього маркетингового засобу підвищується із наявністю на підприємстві чи в організації цілісної культури спілкування, виконання своїх посадових обов'язків та налагодження співпраці. Цьому сприяє позитивний приклад та досяжність керівництва, сприятливий психологічний клімат в організації, наявність чітко сформульованих та задокументованих правил поведінки та виконання обов'язків, піклування про працівників і забезпечення їм гідних умов праці.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ

Сердюк Ю.Р., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС **Чугай О.М.**

Аналіз практики експертних досліджень показує, що потреба в судово-бухгалтерській експертизі при розслідуванні кримінальних справ із розкрадання грошових коштів, товарно-матеріальних цінностей, основних виробничих засобів, ухилення від сплати податків з кожним роком зростає і стає все більш актуальною темою і потребує все більше інформації з різних питань.

Відповідно до Конституції України кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір.

Відповідно до Закону України «Про науково-технічну інформацію» від 25 липня 1993 року усі громадяни України, юридичні особи, державні органи, органи місцевого і регіонального самоврядування відповідно до Конституції України мають право на відкриту науково-технічну інформацію, яке передбачає можливість вільного її одержання, зберігання, використання і поширення під час здійснення наукової, науково-дослідної, виробничої, громадської та іншої діяльності, що не забороняється чинним законодавством.

На сьогоднішній день дуже важливе значення під час проведення судово-бухгалтерських експертиз має інформаційне забезпечення. Спеціалізовані установи та відомчі служби, що проводять судові експертизи, мають право отримувати від судів, органів слідства знаряддя злочину та інші речові докази, щодо яких закінчено провадження у справах, для використання в експертній і науковій діяльності.

В свою чергу установи, організації та підприємства незалежно від форми власності зобов'язані надавати спеціалізованим установам та відомчим службам, які проводять судові експертизи, на їхні запити натуральні зразки або каталоги своєї продукції, технічну документацію та

іншу інформацію, необхідну для створення і оновлення методичної та нормативної бази судової експертизи.

Важливим елементом діяльності експерта-бухгалтера при підготовці та проведенні судово-бухгалтерської експертизи необхідно знати той чи інший перелік об'єктів такої експертизи та джерела інформації які саме регулюють її проведення.

Варто також наголосити на тому, що відповідно до чинного законодавства України, всі господарські операції мають відображатися на носії інформації, а саме бухгалтерському обліку, через що основним джерелом інформації під час розслідування економічних злочинів і вирішення господарських суперечок в суді є дані первинних облікових документів, записи в регістрах бухгалтерського обліку, а також складена на підставі цих даних фінансова звітність. Тому, одним із шляхів удосконалення організації інформаційного забезпечення судово-бухгалтерської експертизи в Україні має бути удосконалення процесуального законодавства нашої держави, а саме в частині інформаційного забезпечення процесу проведення експертизи первинних облікових документів.

ВИКОРИСТАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК МЕТОДУ ЕФЕКТИВНОГО РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

Ровкач Ю.С., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС **Чугай О.М.**

В сучасних умовах якісно новим чином вирішується проблема розвитку і використання бухгалтерського обліку як методу ефективного розкриття та розслідування злочинів в сфері економіки. В системі бухгалтерського обліку відображаються ознаки слідів значної частини злочинів у сфері економіки, яких в наш час дуже велика кількість. Тому інформація, яка міститься в бухгалтерських документах, записах на рахунках та в звітності, повинна використовуватися при встановленні обставин, необхідних для доказування в кримінальній справі. Це і пояснює актуальність даної проблеми.

Практика боротьби зі злочинністю у сфері економіки свідчить про те, що особи, які вчинили злочин, часто знищують первинні бухгалтерські документи та облікові регістри, в яких знайшли відображення підроблені записи про фінансово-господарські операції. Тому знищення бухгалтерських документів значно ускладнює виявлення основи для провадження документальної ревізії як заходу, який передує порушенню кримінальної справи, отримання доказів про злочинні дії конкретних осіб, а як наслідок – їх викриття та притягнення до кримінальної відповідальності.

Найчастіше при розслідуванні злочинів у сфері економіки – таких як розкрадання чужого майна шляхом привласнення, розтрати; шахрайство в сфері підприємницької діяльності; ухилення від сплати податків тощо - необхідність у відновленні бухгалтерського обліку слід розуміти у широкому та вузькому значенні.

Саме при вирішенні завдань слідства і виникає проблема неосвіченості слідчих в галузі бухгалтерії, які розслідують злочини у сфері економіки. Так як для розуміння поняття відновлення бухгалтерського обліку, процедури його проведення, сукупності документів, що підлягають перевірці, використання прийомів для здійснення перевірки, вибір спеціалістів, які будуть залучені для відновлення; питання поставлені для вирішення документальною ревізією, і, нарешті, якщо це необхідно, то і для вирішення судово-бухгалтерською експертизою необхідні хоча би загальні знання бухгалтерії.

Вивчення ревізорської практики показує, що ревізори в окремих випадках звертаються до відновлення бухгалтерського обліку при проведенні ревізії та документальних перевірок за завданням слідчих, але тільки у випадках, коли це необхідно для відповідей на запитання, які їм були поставлені для вирішення. Враховуючи те, що дати відповідь на поставлені питання при наявних доказах неможливо, ревізори вимушені відновлювати бухгалтерський облік частково.

В даному випадку слідчий повинен розуміти які саме питання слід ставити для вирішення справи по суті.

Багато підприємств настільки криміналізовані, що відновлювати бухгалтерський облік без допомоги правоохоронних органів важко або зовсім неможливо. Тому слідчий має можливість отримати відповідні дані про підприємство, яке цікавить його, з банку даних, які є в податкових інспекціях або інших контролюючих органах, використовувати можливості оперативних апаратів правоохоронних органів. У цьому випадку необхідно зазначити про те, що взаємодія правоохоронних органів зі спеціалістами-бухгалтерами є дуже важливою. Так як для отримання тих чи інших документів, які необхідні для відновлення бухгалтерського обліку, можливо отримати лише за спеціальним дозволом, який може отримати лише слідий по даній справі.

Для відновлення бухгалтерського обліку на підприємстві роз'яснення усіх економічних обставин є надзвичайно важливими. При цьому спеціаліст-бухгалтер, беручись до відновлення бухгалтерського обліку на підприємстві, використовує різноманітні способи перевірки первинної інформації про здійснення фінансово-господарської діяльності. Адже тільки первинна інформація, відображена в первинній документації, дає змогу зробити висновок про правомірність проведених господарських операцій.

Проблему складності взаємодії правоохоронних органів та спеціалістів бухгалтерів можна вирішити шляхом розроблення програми взаємодії цих суб'єктів. В програмі необхідно передбачити вирішення таких питань: створення спеціального підрозділу, підвідомчого ОВС, де працювали би спеціалісти-бухгалтери, які були б залучені до розслідування злочинів в сфері економіки; проходження працівниками ОВС спецкурсу бухгалтерії з поглибленим вивченням процесу відновлення бухгалтерського обліку.

Дане співробітництво можливе у використанні на постійній основі. І тому, при розслідуванні кожної нової справи не потрібно знаходити нових спеціалістів у сфері бухгалтерії, перевіряти їх компетентність та відповідність вимогам, які необхідно виконувати при розслідуванні злочинів у сфері економіки. За допомогою даної програми (базових знань в бухгалтерії) працівники ОВС також зможуть чітко формулювати

завдання спеціалістам-бухгалтерам без подальших доопрацювань та виправлень.

ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ ТА СТАНОВЛЕННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Подолян М.К., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Котирло О.О.**

Фондовий ринок є частиною важливої ланки фінансово-кредитної та господарсько-виробничої і комерційної діяльності підприємств і країн в цілому. Організація українського фондового ринку за централізованою моделлю, використання європейських зразків програмного забезпечення дасть змогу органічно і швидко адаптувати український ринок до міжнародних вимог, створити для іноземних інвесторів умови, ідентичні західним, полегшить вітчизняним підприємцям вихід на світовий фінансовий простір.

Фондовий ринок (або ринок цінних паперів) - це сукупність відносин фінансового ринку, що пов'язані з випуском і обігом цінних паперів, а також форми і методи такого звернення. Також це поняття включає в себе систему інститутів та економічних механізмів, які обслуговують кругообіг цінних паперів.

Для того щоб фондовий ринок України став ефективним механізмом обігу цінних паперів, сприяв економічному розвитку і забезпечував належні умови для інвестицій та надійний захист інтересів, його створення та подальше функціонування повинно будуватися на таких принципах: соціальна справедливість; надійність захисту інвесторів; регульованість; контрольованість; ефективність; правова упорядкованість; прозорість, відкритість; конкурентність. Дані принципи містяться у Концепції функціонування та розвитку фондового ринку України, схваленої Постановою Верховної Ради України від 22 вересня 1995 року.

Звичайно належне функціонування фондового ринку не можливе без дослідження його історії, саме вона дає змогу побачити градацію, зміну, розвиток основних проблем. Історія ринку цінних паперів сягає далекої давнини, а саме межі XVI-XVII ст. А що ж до нашого (українського) фондового ринку, то він починає свою історію з часів Російської імперії: тоді згадується про Київську, Одеську, Харківську біржі, та триває до сьогодні. Якщо розглядати історію саме незалежного українського фондового ринку, то варто відзначити те, що вона проходила послідовно у декілька етапів, кожен з яких визначається певними особливостями. Але не можна говорити про те, що розвиток вже закінчився, він триває і досі, відповідно до змін, що відбуваються в країні.

Розвиток фондового ринку в Україні пов'язаний з великою кількістю проблем. Найголовнішими з них визнаються низька ліквідність, залежність від зовнішніх майданчиків, «зарегульованість» ринку, погана технічна оснащеність і слабка проінформованість громадян про фондовий ринок. Найбільший денний оборот на «Українській біржі» склав 60 мільйонів гривень. На ПФТС (Перша фондова торгова система) денний обсяг складає в середньому 30-40 мільйонів гривень. У той час як на ММВБ (Московська міжбанківська валютна біржа) денний оборот торгівлі

акціями становить 1 - 2 мільярди доларів, а на провідних світових майданчиках значно більше. Такий низький обсяг угод спричинений серйозним недоліком ліквідності. За найпопулярнішим українським акціям в день проходить у кращому разі 10-20 угод, у другому ешелоні цілком може бути і одна угода на тиждень. Тобто, проблеми фондового ринку в Україні полягають, в основному, у відсутності стабільних політичних умов його розвитку, надмірної залежності від тенденцій на світових фінансових ринках, відсутності достатньої законодавчої бази, що тягне за собою організаційні проблеми, без подолання яких неможливо стабільний розвиток і функціонування ринку цінних паперів. Отже, фондовий ринок стає обмеженим, тобто змушений розвиватиметься у визначених рамках, встановлених державними податковими, фінансовими та організаційними обмеженнями.

Для розвитку і зміцнення позицій українського фондового ринку необхідне вдосконалення правової та організаційної бази функціонування фондового ринку України, підвищення його технологічності та прозорості, що дозволить зробити ринок інвестиційно-привабливим як для великих іноземних компаній, так і для широкого спектру приватних інвесторів, що є найважливішим перспективним завданням його розвитку, яке може бути направлено на мобілізацію фінансових ресурсів, їх раціональне використання і перерозподіл на основі конкуренції між підприємствами для більш швидкого економічного розвитку, оскільки обіг цінних паперів є необхідним і обов'язковим елементом ринкової економіки в розвинених країнах.

КОМПЛЕКС МАРКЕТИНГУ ТА ЙОГО ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ

Петрик О.С., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.е.н., доцент, професор кафедри гуманітарних і соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС **Зюнькін А.Г.**

Комплекс сучасного маркетингу включає всі заходи, які запроваджує підприємство для створення й активізації попиту на свій товар. Це планування та розробка продукції, забезпечення цінової політики, формування каналів розподілу продукції, інформаційне супроводження продукції, створення товарних знаків та брендів, забезпечення відповідної упаковки, налагодження та підтримування взаємовигідних стосунків із партнерами, клієнтами тощо. Як універсальний маркетинговий інструментарій комплекс маркетингу слугує «ключем» практично до будь-якого ринку.

Комплекс маркетингу – це сукупність маркетингових інструментів і методів, що використовуються підприємством для досягнення його ринкових цілей.Цю сукупність дуже часто позначають як 4Р («чотири П») – за першими літерами англійських слів: product – продукт, price – ціна, place – місце, promotion – просування.

Ці чотири елементи у сукупності складають комплекс маркетингу (marketing mix – І маркетингова суміш). Таким чином, уміння правильно «змішувати» елементи маркетингу є запорукою успіху фірми у вирішенні маркетингових проблем.

Товар - ключовий елемент комплексу маркетингу, складовими якого є характеристики товару (дизайн, колір, упаковка, розмір), сервіс, торгова марка та асортимент.

Жодна з нових концепцій комплексу маркетингу не може претендувати на заміну концепції «4Р» в процесі управління маркетингом. Систему маркетингу доцільно розглядати як сукупність елементів маркетингу, взаємодія яких спрямована на вивчення умов ринку і найбільш ефективну адаптацію підприємства до них. З іншого боку, система маркетингової діяльності може бути розглянута як сукупність принципів, функцій, методів та інструментів впливу на відносини «виробники – споживачі – суспільство». Існуюча система організації маркетингової діяльності на досліджуваних підприємствах не відповідає науково обгрунтованим вимогам, формується самостійно, без урахування зарубіжного досвіду та вітчизняної практики.

Безумовно, усі характеристики дуже важливі, але лише як засіб отримання споживачем певних благ. Покупці мастильних матеріалів шукають не продукт, що складається з конкретних хімічних компонентів, а продукт, що задовольняє певні вимоги до змащування механізмів. Обираючи замок, шукають не засіб для зачинення дверей, а товар, за допомогою якого господар захищає свою оселю.

Прийняття рішень за кожною зі складових товару передбачає передусім визначитися, що саме купує споживач, а вже потім - якими характеристиками має бути наділений товар, за який споживач згоден платити ту чи іншу суму.

Інструментом, який сприяє продажу товару на ринку, є також асортимент продукції. При цьому розрізняють його широту (кількість найменувань продукції) та глибину (кількість видів виробів по кожному найменуванню продукції - сотні малюнків тканин, десятки моделей комп'ютерів, модифікації електротоварів).

Головна мета розроблення компанією комплексного маркетингу — забезпечити їй стійкі конкурентні переваги задля завоювання стабільних позицій на ринку. Сутність комплексного маркетингу полягає в оперативному реагуванні на зміни становища на ринку. Такої оперативності можна досягти, виконавши глибокий економічний аналіз і комерційні розрахунки з використанням сучасних економіко-математичних методів. Велику роль у розробці комплексного маркетингу відіграють практичний досвід та інтуїція маркетолога. Діяльність фірми на ринку буде успішною, якщо вона застосовуватиме елементи Marketing-mix у комплексі. Застосування окремих складових комплексу не дає бажаних результатів, оскільки вони взаємозалежні й відображають різні напрями діяльності фірми. Не варто сподіватися, що підприємство працюватиме на ринку ефективно, якщо ринковий механізм його функціонування поділений на складові. Розглянемо кожен із елементів комплексу маркетингу.

Отже, комплекс маркетингу компанії є сукупністю інструментів і методів взаємодії зі споживачами її продукції. Безумовно, в його побудові не можуть не враховуватися дії конкурентів, постачальників, посередників, державних органів влади та інших суб'єктів, але, в кінцевому рахунку, фокус уваги — на споживачеві. Урахування всіх

інших факторів відбувається крізь призму їх фактичного та можливого впливу на взаємодію компанії з ринком, тобто зі споживачами.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Панцевич К.М., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри господарсько-правових ННІПП НАВС **Пожидаєва М.А.**

На сьогодні актуальним завданням країн є не лише простий пошук джерел капіталу чи фінансових ресурсів, а й розробка широкомасштабної взаємопов'язаної системної фінансової моделі, яка сприяла б ефективній віддачі залучених коштів від моменту вибору та визначення пріоритетних напрямів вкладання капіталу до механізмів забезпечення їх ефективності.

З економічної точки зору, валютний ринок – це сектор грошового ринку, на якому під дією попиту і пропозиції укладаються угоди з купівлі-продажу іноземної валюти.

Деякі експерти відзначають, що поглибленню внутрішньої кризи (політичної, економічної, соціальної) в Україні також сприяють несвоєчасні заходи Національного банку України. У кризових умовах фундаментальні чинники відіграють другорядну роль, тоді як першочергового значення набуває політика уряду та центрального банку. Проте втрата контролю над валютним ринком фактично спричинила некеровану девальвацію.

Негативний вплив на стан валютного ринку чинить і рівень тінізації економіки, що позбавляє його чималих ресурсів, а також знижує ефективність застосовуваних Національним банком монетарних й валютних регулятивних заходів.

Україна належить до держав, в яких помітно процвітає неофіційна доларизація. Національна грошова одиниця – гривня частково витісняється з внутрішнього ринку, а у виконанні функцій грошей, поряд із нею бере участь іноземна валюта – долар США і рідше, але з тенденцією до зростання – євро.

В Україні немає єдиного сучасного нормативно-правового акту, який поєднував би у собі всі аспекти валютного регулювання і контролю. У чинній нормативній базі не існує чіткого розподілу функцій валютного регулювання та валютного контролю між державними органами. Норми законодавчих актів переважно носять декларативний характер і містять взаємні посилання. Відсутнім є визначення системи валютного курсу, немає чіткого визначення режиму валютного курсу та механізмів його встановлення, що значно ускладнює можливості прогнозування розвитку валютного ринку суб'єктами валютної та підприємницької діяльності. Так, лише зазначається, що Національний банк України, уповноважений встановлювати і оприлюднювати офіційний курс гривні, і для його регулювання використовує золотовалютні резерви, купує та продає цінні папери, регулює ставку рефінансування та застосовує інші інструменти регулювання грошової маси.

Результати аналізу стану та прогнозу розвитку валютного ринку України вказують на необхідність проведення докорінних змін шляхом

впровадження цілого комплексу нормативно-правових та інших заходів для вирішення актуальних проблем розвитку валютного ринку, процесів інвестування економіки держави та забезпечення інтеграції в систему світового фінансового ринку.

МЕНЕДЖМЕНТ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Павлюк Я.Ю., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС **Грущенко О.А.**

Україна перейшла до ринкових відносин у час, коли на міжнародному ринку сталися суттєві зміни в туристичній галузі, важливою складовою якої є готельний сервіс.

Готельний бізнес на думку науковців, економістів і спостерігачів усього світу – це сфера людської діяльності, яка приречена на бурхливий розвиток у найближчі роки. Для створення нових і реконструювання старих підприємств потрібні фахівці, озброєні новітніми досягненнями науки, такі, що вміло управляють великими колективами працівників, приймають ефективні, виважені професійні рішення, планують діяльність і реалізують ідеї по-новому, адекватно реагують на негативні тенденції та явища оточення.

Природно, що для високої ефективності цього виду бізнесу, його рентабельності і прибутковості від зайнятих у ньому людей вимагаються, насамперед, компетентність і глибоке розуміння організації готельного бізнесу в цілому.

Щоб процвітати в готельному бізнесі, необхідні знання міжнародних правових норм і правил; практики туристичного і готельного менеджменту і маркетингу; кон'юктури ринку; насамперед, потрібна професійна, заснована на потребах споживача готельних послуг, організація виробництва і реалізації продукту; потрібна повна і всебічна інформованість виробника готельних послуг відносно всього, що стосується клієнта, як споживача цих послуг.

Актуальність завдань щодо формування й впровадження новітніх організаційно-управлінських засад менеджменту зростає з поглибленням процесів входження України до високо розвиненого соціально-економічного, культурного і правового поля Європи й світу, в цілому вже опанованого досконало організованими, нормативно врегульованими та взаємопов'язаними туристичними системами та готельними мережами.

Готельний бізнес є основною складовою туристичної галузі нашої держави. розвиток внутрішнього та міжнародного туризму значною мірою пов'язаний з рівнем матеріально-технічної бази туристичних підприємств, розгалуженістю та різноманітністю їх мережі, якістю та обсягом послуг, пропонованих готельним господарством. Готельні підприємства виконують одну з основних функцій у сфері обслуговування туристів – забезпечують їх житлом і побутовими послугами під час подорожі. Усі підприємства готельного бізнесу являють собою складні соціальні системи, всередині яких можна виділити дві складові: виробництво послуг і управління.

Ці складові підпорядковані одна одній і перебувають у певних відносинах між собою. Вихідним моментом їхньої взаємодії є цілі функціонування цих організаційних утворень, для досягнення яких система управління впливає на сферу виробництва послуг. Існує і зворотній зв'язок між зазначеними складовими – зміни у сфері виробництва послуг зумовлюють корегування управлінського процесу. Керівники підрозділів і підпорядковані їм працівники вступають у певні відносини, які визначаються як управлінські й виступають предметом менеджменту.

Таким чином, виникає потреба вміло враховувати наукові досягнення сучасного менеджменту фахівцям нині діючих підприємств готельного бізнесу різних форм власності, тому що в ньому розглянуті найпроблемніші питання галузевої діяльності, а саме: планування розвитку підприємств на основі результатів дослідження обсягів попиту й можливостей ринку; прогнозування прибутку й рентабельності; аналіз факторів безпосереднього й внутрішнього середовищ; визначення конкурентних позицій підприємств; сіткове управління і планування тощо.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Міндер В.С., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Котирло О.О.**

Проблема участі комерційних банків у формуванні фондового ринку має ключове значення для стабілізації економіки та розвитку її виробничого сектора. Це свідчить про необхідність розробки комплексу заходів щодо вдосконалення діяльності комерційних банків на ринку цінних паперів, які здатні забезпечити залучення фінансових ресурсів економіки в реалізацію довгострокових інвестиційних проектів. Тому необхідно розробити комплексний підхід до дослідження даного питання. Для української економіки на сучасному етапі характерний дефіцитний бюджет і це згубно впливає на процес формування ринку цінних паперів.

Ринок цінних паперів відіграє важливу роль у фінансуванні економіки, в реалізації державних цінних паперів, виступаючи найважливішим джерелом додаткового та альтернативного фінансування різних галузей економіки поряд з іншими його джерелами (бюджетом, кредитом, власними коштами підприємств).

Цінним папером є документ установленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, визначає взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, що має права на цінний папір, та передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливість передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам.

Розвиток операцій з цінними паперами є пріоритетним шляхом забезпечення інтеграції банківської системи України у світовий економічний простір. Завдяки розвитку операцій з цінними паперами, банківські установи зможуть значно розширити спектр власних послуг, збільшити величину прибутків та оптимізувати технології ризик-менеджменту банківської діяльності. Одним із варіантів розширення

спектру послуг,що надаються банками є розширення інвестиційних послуг та розробка нових методів портфельного оцінювання цінних паперів банку.

Існує ряд перешкод діяльності комерційних банків з цінними паперами, зокрема: 1) відсутність належного оформлення теоретичної і термінологічної бази, яка є основою для розробки і надання комплексних банківських інвестиційних послуг підприємствам; 2) відсутність розрахунково-кліринговых палат, які б хоч приблизно відповідали аналогічним у Європі; 3) повільний розвиток банківських інвестиційних послуг у галузі корпоративних фінансів, сек'юритизації і управління активами; 4) обмежене використання Інтернету для надання електронних банківських інвестиційних послуг; 5) відсутність ефективного механізму захисту прав інвесторів тощо.

З метою підвищення інвестиційної привабливості фондового ринку загалом та в розрізі операцій комерційних банків на ньому доцільно зробити наступні кроки: 1) суттєво розширити пропозицію цінних паперів; 2) створити умови для максимального використання потенціалу біржового ринку; 3) сприяти розвитку та становленню потужних національних інституційних інвесторів та стимулювати участь роздрібних та іноземних інвесторів на фондовому ринку.

На сьогоднішній день як фондовий ринок, так і банківська система, перебувають у стані розвитку та розглядаються як ключові сфери, за допомогою яких можливо покращити ситуацію на ринку фінансових послуг.

Для підсилення ролі банків на ринку цінних паперів потрібно вжити певні заходи. Передусім потрібно подолати небажання банків займатися інвестиційною діяльністю на ринку цінних паперів. Покращення цієї ситуації багато в чому залежить від оздоровлення економіки України, покращення фінансового стану підприємств, розвитку фондового ринку і інших зовнішніх по відношенню до комерційних банків обмежень.

На даному етапі важливим завданням є удосконалення інфраструктури ринку цінних паперів, а відповідно і професійної діяльності комерційних банків на ньому. Це дасть змогу покращити якість обслуговування інвестиційного процесу на ринку цінних паперів.

ВИКОРИСТАННЯ ОБЛІКОВИХ ДОКУМЕНТІВ ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ КОРИСЛИВИХ ЗЛОЧИНІВ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

Мельник Г.А., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС **Чугай О.М.**

Актуальність теми полягає в тому, що суттєвою ознакою злочинів у банківській сфері є те, що всі злочинні діяння не можливі без використання облікових документів. Тому інформація, яка міститься в бухгалтерських документах, записах на рахунках та в звітності, використовується при встановленні обставин, необхідних для доказування в кримінальній справі.

Для одержання інформації про діяльність підприємства, про зміни у засобах, викликані господарськими процесами, необхідно реєструвати

кожну господарську операцію. Такі документи мають юридичне значення як доказ законності здійснення операції і правильності записів у реєстрах бухгалтерського обліку.

Первинні облікові документи – документи, якими оформлюються усі господарські операції, які здійснюються організацією. На основі первинних документів здійснюється бухгалтерський облік.

Досвід боротьби органів внутрішніх справ України із злочинами у банківській сфері, а також обґрунтовані прогностичні характеристики можливих правопорушень дають змогу виділити найпоширеніші способи скоєння корисливих зловживань, а саме: шахрайські операції з фінансовими ресурсами з використанням фіктивних підприємств; корисливі зловживання, що скоюються шляхом використання підроблених кредитних авізо; розкрадання грошових коштів шляхом використання підроблених чеків; розкрадання коштів вкладників шляхом повного або часткового їх не оприбуткування; привласнення касирами відділень банку частки облігацій державної позики при купівлі їх від населення; розкрадання грошових коштів шляхом привласнення нарахованих відсотків по вкладах клієнтів.

У зв'язку з недосконалістю системи банківського контролю злочинці можуть протягом досить тривалого періоду приховувати сліди своїх протиправних дій, що ускладнює їх документування.

Основними причинами, що сприяли зростанню злочинів у банківській сфері, стали: складність фінансової і бухгалтерської документації у банках; нестача фахівців-бухгалтерів; недосконалість чинного законодавства.

Необхідною передумовою ефективної боротьби з корисливими злочинами у сфері банківської діяльності є виявлення та вивчення чинників, які сприяють вчиненню злочинів.

Заходи щодо унеможливлення скоєння правопорушень у бухгалтерському обліку банків повинні стати:

— розроблення та оперативне впровадження нормативної бази попереджувального характеру щодо можливих правопорушень;

— підготовка кваліфікованих високоморальних кадрів, формування на їх основі кадрової основи фінансової системи;

— створення дієвої системи обліку і контролю діяльності банківських фінансових установ;

— реалізація переваг інформаційних технологій, освоєння нових комунікаційних мереж і систем, впровадження ефективних систем захисту банківської інформації;

— розроблення і реалізація заходів державного регулювання, адекватних вимогам забезпечення стійкого розвитку банківської системи.

Для вирішення згаданих вище завдань варто зорієнтувати роботу апаратів органів внутрішніх справ на боротьбу зі злочинами, вчиненими у фінансово-кредитній системі, як індивідуального, так і організованого характеру.

В основу діяльності органів внутрішніх справ можуть бути покладені такі напрямки:

— зміцнення оперативних позицій в установах банківської системи, удосконалення методичних основ виявлення і розкриття в них організованих фінансових злочинів;

— виявлення і боротьба з корупцією в органах влади і управління, а також у правоохоронній системі;

— організація ефективної взаємодії з місцевими органами влади і управління, громадськими і профспілковими організаціями у вжитті своєчасних заходів запобігання та припинення надзвичайних ситуацій соціального характеру, що виникають унаслідок нестабільної економіки на державному і регіональному рівнях.

Як справедливо зазначалося у виступах учасників міжнародної науково-практичної конференції з проблем боротьби зі злочинами у кредитно-фінансовій та банківській діяльності, злочинність у зазначеній сфері вимагає насамперед зусиль, спрямованих на попередження цих злочинів, не на боротьбу з цими проявами, а на створення системи державних заходів, які б уможливлювали уникнення таких проявів.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Мардарович С.Б., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Котирло О.О.**

У контексті загальних процесів соціально-економічних та політичних реформ, які сьогодні впроваджуються, потрібно вивчати становлення ефективного ринку цінних паперів в Україні. Без створення конкурентоспроможного фінансового сектора, здатного мобілізувати та надавати реформованій економіці інвестиційні ресурси, будь-які масштабні економічні перетворення залишаться незавершеними та недосконалими.

Вирішенням цих питань в Україні займається єдиний орган, що впроваджує політику держави в сфері розвитку фондового ринку – Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Успіх економічної реформи в Україні тісно пов'язується зі функціональною роботою фондового ринку, аналізу і забезпечення його ефективності.

У розвитку фондового ринку України за часів її незалежності виділяють наступні етапи: підготовчий (1990 – 1995 роки) – протягом якого сформувалася основна законодавча база та створилися перші фондові біржі, перехідний (1996 – 2001 роки) – основною особливістю якого є перехід до послідовного керування розвитку фондового ринку, останнім етапом є період становлення з 2001 по теперішній час – за якого законодавча база формувалася в цілісну систему, котра регулює всі аспекти діяльності фондового ринку.

На даному етапі розвитку фондовий ринок Україні поки що не забезпечує основне своє завдання, а тобто, залучення фінансових ресурсів для інвестування інноваційних і інших довгострокових економічних проектів. Ризики на фондовому ринку пов'язані з недосконалою законодавчою базою щодо захисту інвесторів при вкладенні ними коштів у цінні папери, недоотриманням прав акціонерів, неадекватною дивідендною політикою, через зосередження торговців в основному на неорганізованому ринку з непрозорими правилами торгівлі.

Для уникнення даних ризиків потрібно вирішити низку проблем, які слід вирішити на фоновому ринку, а саме: невеликий обсяг і неліквідність, низький рівень капіталізації, високий ступінь

ризиків, нестача кваліфікованого персоналу, відсутність відкритого доступу до інформації, порушення прав інвесторів, недосконаліть нормативно-правового забезпечення.

З метою якісної перебудови фондового ринку України та спрямування його на реалізацію завдань інвестиційно-інноваційної сфери політика держави щодо цього має бути зосереджена на наступному:

налагодження тісного співробітництва в рамках міжнародних організацій з метою створення позитивного іміджу українського фондового ринку серед зарубіжних та вітчизняних інвесторів;

чітке визначення прав та обов'язків емітентів та інвесторів, підвищення вимог до корпоративного управління, узгодження законодавства відповідно міжнародних норм та сучасних вимог розвитку капіталу в Україні;

лібералізація валютного регулювання з метою доступу вітчизняних підприємств до міжнародних ринків капіталу та спрощення доступу до

внутрішнього ринку зарубіжних інвесторів;

розширення кількості фінансових інструментів, доступних для інвесторів, повноцінне впровадження в обіг похідних цінних паперів;

вдосконалення обліку прав власності на цінні папери, запровадження міжнародних стандартів обліку прав власності на цінні папери та розвиток системи обігу цінних паперів та деривативів, спрощення процедури проведення розрахунків за угодами з цінними паперами за участю нерезидентів;

погодження нормативної бази та регулювання ринку фінансових послуг відповідно до світових стандартів;

здійснення емісії державних боргових цінних паперів, зокрема муніципального рівня, для роздрібного продажу, з цільовим спрямуванням коштів на розвиток;

концентрація торгівлі цінними паперами на організованому ринку, діяльність якого відповідає міжнародним стандартам.

НАЦІОНАЛЬНЕ ВАЛЮТНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА МІЖНАРОДНЕ ВАЛЮТНЕ ПРАВО

Кучма С.І., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри господарсько-правових ННІПП НАВС **Пожидаєва М.А.**

У фінансовій діяльності незалежної суверенної України важливу роль відіграє валютне законодавство. Валютне законодавство можна визначити як сукупність нормативних актів, до яких включаються норми, що регулюють суспільні відносини, пов'язані з порядком здійснення угод з валютними цінностями в межах країни та у відносинах з іноземними державами громадянами (резидентами і нерезидентами), а також порядок ввезення, вивозу, переказу і пересилання з-за кордону та за кордон національної та іноземної валюти й інших валютних цінностей, а також регламентацію міжнародних розрахунків.

Валютне законодавство України як зовнішня форма правового регулювання валютних відносин характеризується нормативними актами різної юридичної сили, змісту та форми. Передусім - Закон України від 23 вересня 1994 р. «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті»,

в якому визначено порядок зарахування виручки резидентів в іноземній валюті на їхні валютні рахунки в уповноважених банках, строки зарахування цих сум та відповідальність за прострочення вказаних строків.

Важливе місце займають і Укази Президента України, зокрема, від 18 червня 1994 р. «Про невідкладні заходи щодо повернення в Україну валютних цінностей, що незаконно знаходяться за її межами», від 22 серпня 1994 р. «Про вдосконалення валютного регулювання», від 7 вересня 1994 р. «Про заходи щодо забезпечення валютного та експортного контролю», від 27 червня 1999 р. «Про врегулювання порядку одержання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів та застосування штрафних санкцій за порушення валютного законодавства».

Одним із найважливіших нормативних актів щодо валютного регулювання є Декрет Кабінету Міністрів України від 19 лютого 1993 р. «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», де визначено режим здійснення валютних операцій на території України, загальні принципи валютного регулювання, повноваження державних органів і функції банків та інших кредитно-фінансових установ України в регулюванні валютних операцій, права та обов'язки суб'єктів валютних відносин, порядок здійснення валютного контролю, відповідальність за порушення валютного законодавства.

Міжнародні валютні відносини є важливою частиною системи міжнародних економічних відносин. Міжнародне валютне право має свій предмет правового регулювання – міжнародні валютні відносини. Вони виникають із приводу валютних коштів та цінностей, що обертаються у сфері міжнародного співробітництва держав або інших суб'єктів. До валютних коштів належать іноземна валюта готівкою, платіжні документи (чеки, векселі, депозитні сертифікати, акредитиви тощо), в іноземній валюті цінні папери (акції, облігації, купони, бони), золото та інші цінності. Валютні відносини, як відомо, регулюються і міжнародним приватним правом, коли вони виникають за участі недержавних юридичних осіб, громадян.

Національне валютне законодавство і міжнародне валютне законодавство в своїй взаємодії утворюють систему правового регулювання. Ця система виступає однією з рушійних сил, які можуть або сприяти розширенню міжнародних валютних відносин, або навпаки - обмежувати їх інтенсивність. Тому розвиток міжнародних економічних відносин значною мірою залежить від характеру світової валютної системи і дієвості функціонування її інститутів.

ЦІКАВІ МАРКЕТИНГОВІ ХОДИ БІЗНЕСУ

Зозуля І.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.е.н., доцент, професор кафедри гуманітарних і соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС **Зюнькін А.Г.**

Цікаві маркетингові ходи і маркетингові фішки, які можуть помітно підвищити впізнаваність бренду і відповідно рівень продажів.

Маркетингова фішка № 1

Цей маркетингових хід застосував у своєму бізнесі Федір Овчинников - підприємець з Сиктивкара, герой книги «І ботаніки роблять бізнес».

Якщо говорити конкретно, то перед ним стояло завдання залучити більшу кількість покупців в свій книжковий магазин, що знаходився в безперспективному місці на 6 - му поверсі торгового центру. Маркетинговий хід Федора полягав у тому, що він взяв на себе сміливість вести блог в Інтернеті на тему створення його проекту, де він власне описував все в детальних подробицях, починаючи від отримання кредиту на бізнес, закінчуючи закупівлею стелажів, книг і роботи з постачальниками.

Цей блог спочатку був розрахований на регіон республіки Комі, через що Федору вдалося досить швидко зібрати шанувальників, які з нетерпінням чекали відкриття його книгарні. У підсумку в перший день відкриття в магазин завітала велика кількість людей, причому в основному це були люди, які дізналися про магазин через блог Федора. Тут відразу стає ясно, що людей підкупив не стільки сам магазин, а скільки можливість допомогти, взяти участь у його створенні через коментарі на блозі і листування з Федором, крім цього, ця маркетингова фішка спрацювала як реаліті-шоу.

Подібний хід буде актуальним, якщо ви зберетеся зайнятися бізнесом, що являє складну систему, яку необхідно будувати щоб вона працювала. Людям буде цікавим процес її побудови і вони не відмовлять собі в задоволенні насолодитися результатом вашої праці, оскільки частина їх власних переживань та емоцій так само вкладені в цей проект. Інакше кажучи, ви можете сміливо скористатися даною фішкою в разі роботи вашого бізнесу в сегменті B2C.

Маркетингова фішка № 2

Цікаві маркетингові ходи, як відомо, залежать навіть не скільки від креативності, скільки від того, наскільки вони відповідають цільовій аудиторії. Отже, другий хід був розроблений російськими банками. Полягає він у тому, що для людей розробляється спеціальний мобільний або комп'ютерний додаток у вигляді гри, в якій при проходженні рівнів найбільш повно і барвисто прописуються послуги, товари та продукти фірми.

Зокрема компанія «ВТБ. Страхування «зробила дуже цікаву річ: ними був розроблений додаток, в якому головний герой повинен врятувати своє житло від різного роду катаклізмів і аварій. Поки користувач грає в цю гру йому пояснюється яким чином продукти компанії можуть допомогти йому застрахувати будинок найбільш повно і найвигіднішим чином.

Якщо ви, наприклад, володієте SEO-компанією або веб-студією, то чому б вам не зробити таку гру для телефону, гаджета чи комп'ютера, в якій можна було б докладно розповісти про всі послуги вашої компанії, про її конкурентні перевагаи і відповідальність перед замовником. На підсвідомому рівні споживач може почати довіряти вашій компанії, з огляду на те, що йому зрозуміла ваша діяльність і та користь, яку він отримає, працюючи з вам, а так само на свідомому рівні він побачить, що ваша компанія має можливість створити додаток і займатися його популяризацією, значить вона прибуткова і відповідно клієнти їй довіряють.

Маркетингова фішка № 3

Золото будь-якого бізнесу - це постійні клієнти. Будь то продуктовий магазин або салон краси, в якому випадку результатом хорошої роботи є

те, що людина повертається в ваш магазин, купує знову ваш товар або користується в черговий раз саме вашої послугою. У такому випадку необхідно стимулювати споживача до того, щоб він повертався саме до вас.

Таким цікавим маркетинговим ходом є надання персональної знижки постійним клієнтам. Для цього необхідно виявити основні пристрасті таких відвідувачів, після чого запропонувати їм постійну знижку на товари, що часто купують. Така система реалізована в гіпермаркетах Kroger в США. Наприклад, клієнт постійно купує в магазині віскі, в такому випадку йому можна запропонувати індивідуальну знижку на новинки або ж просто в цілому на віскі його улюблених марок. Це помітно збільшить кількість покупок в магазині, оскільки в такому випадку клієнт буде щиро зацікавлений у тому, щоб купувати саме у вас.

В Україні ми також часто зустрічаємо подібну систему, але вона стосується загальних знижок. Таким чином клієнтам надається накопичувальна картка, до якої надходять бонуси, чим більша сума покупки – тим більша кількість бонусів. Прикладом є супермаркети Watsons, EVA, Технополис,Mango, Nike, ЕКО-маркет, Фора та інші. Додатково, коли клієнт заповнює анкету щоб отримати картку , також заповнює розділ «контактного телефону», таким чином магазин зможе повідомити через смс про актуальні пропозиції та акції.

Маркетингова фішка № 4

Справа в тому, що в наші дні величезним попитом користуються програми для планшетів, комп'ютерів, телефонів, смартфонів та інших гаджетів. Як і в фішці під номером 2 в даному випадку так само буде розглядатися цікавий маркетинговий хід, пов'язаний з додатком, тільки на цей раз не ігровим. Якщо ви володієте онлайн або оффлайн магазином, то чому б не випустити додаток, в якому був би відображений асортимент вашого магазину.

При цьому ви можете влаштовувати конкурси, повідомляти про акції через додаток, висвітлювати новинки, надавати будь-які експертні думки щодо вашого товару чи послуги. Загалом така річ не тільки дозволить отримати постійних покупців, але знову ж таки збільшить продажі, особливо якщо через цей додаток ще можна буде і відразу ж оформляти замовлення. Дана ідея вже була масштабно реалізована компанією IKEA в Європі та METRO Cash & Carry

Маркетингова фішка № 5

Багато хто з нас помічали, що у McDonald's давно не дорослі приводять своїх дітей, а діти приводять дорослих. Дитині важко відмовити, тим більше зараз, коли батьки дуже зайняті і від цього страждають від почуття провини перед «покинутими дітьми». Тому в McDonald's так детально продумана система залучення дітей: дитячі ігрові майданчики, проведення днів народження за дуже гуманною ціною, роздавання маленьких бонусів малюкам, які стоять у черзі разом з мамами, підвищена увага та терплячість з боку персоналу, знаменитий Happy Mill, в який окрім страв додається невелика іграшка тощо. Все перелічене вище спрямовано як на дитину, так і на її матір. В McDonald's дуже добре знають правило: «якщо хочеш, щоб тебе полюбила жінка, полюби її дитину».

ПРАВОВІ ОСНОВИ СТАНОВЛЕННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Захарчук Ю.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Котирло О.О.**

У наш час в Україні, та й в інших країнах світу, оборот цінних паперів стає однією із головних галузей фінансової сфери, яка потужно впливає на складний механізм економіки держави. Тому фондовий ринок є однією з важливих складових ринкової економіки так як може виступати більш чи менш ефективним механізмом акумуляції, розподілу та перерозподілу вільних фінансових ресурсів серед галузей економіки.

Відповідно до частини 1 статті 2 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», фондовий ринок (ринок цінних паперів) - це сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних.

Відповідно до частини 2 статті 2 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», учасниками фондового ринку є емітенти або особи, що видали неемісійні цінні папери, інвестори в цінні папери, інституційні інвестори, професійні учасники фондового ринку, об'єднання професійних учасників фондового ринку, у тому числі саморегулівні організації професійних учасників фондового ринку.

Наявність на ринку цінних паперів різних учасників з різними інтересами породжує низку проблем і вимагає обов'язкового впливу на рух цінних паперів з боку органів державного управління й певне саморегулювання самими учасниками ринку (фондова біржа, торговці цінними паперами).

Зрозуміло, що до всього цього необхідно, щоб у країні була політична стабільність, нормально розвивається економіка й щоб усі основні макроекономічні показники сприяли розвитку й функціонуванню фондового ринку.

Державне регулювання ринку цінних паперів здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. З метою координації діяльності державних органів з питань функціонування ринку цінних паперів була створена Координаційна рада.

Актуальною проблемою є вдосконалення механізмів валютного регулювання на фондовому ринку. Адже не вдосконалюючи систему валютного регулювання, неможливо здійснити інтеграцію українського ринку капіталу у світовий ринок. Без цього не можна ефективно реалізовувати цінні папери іноземним інвесторам, а вітчизняні інвестори – купувати цінні папери.

Можна виділити недоліки, усунення яких забезпечить розвиток та становлення фондового ринку України: слабка залученість в ринкові операції з цінними паперами вітчизняних індивідуальних інвесторів; недостатня зацікавленість емітентів у виході на відкритий ринок капіталів; нерозуміння можливостей ринку по залученню капіталів;невміння самостійно підготуватися до виходу на ринок; неврегульованість системи взаємодії органів державного регулювання фондового ринку; переважна

орієнтація учасників ринку на спекулятивний дохід, відсутність інтересу до довгострокових інвестицій; недосконаліть нормативно-правової бази фондового ринку; слабкий контроль за виконанням вже наявних законодавчих і нормативних актів з питань регулювання ринку цінних паперів.

Шляхи інтеграції фондового ринку України до міжнародних фондових ринків:

1. Для оптимальної інтеграції фондового ринку України на базі її національних інтересів до міжнародних фондових ринків, і насамперед країн ЄС, необхідно на першому етапі розробити конкурентоспроможну модель та стратегію розвитку фондового ринку на 15–20 років.

2. На другому етапі доцільно приступити до розробки та реалізації спільно з представниками Європейського Комітету з цінних паперів (ESC) та Комітету європейських регуляторів із цінних паперів (CESR) Плану дій щодо інтеграції фондового ринку України до фондових ринків країн ЄС. Зокрема він має передбачати запровадження світового досвіду інформаційного та контрольного супроводження діяльності фондового ринку, раціонального розподілу регулятивних функцій між державними органами і недержавними організаціями.

3. Для вдосконалення інфраструктури фондового ринку України за сучасними вимогами необхідно спільно з міжнародними фінансовими інституціями відпрацювати питання надання нашій країні фінансової допомоги.

Отож, фондовий ринок України повинен розвиватися шляхом концентрації та централізації торгівлі українськими корпоративними цінними паперами й усіма іншими фондовими інструментами. До того ж обсяги організованої торгівлі мають істотно перевищувати неорганізований та позабіржовий обіг цінних паперів. Для цього необхідно налагодити функціонування міжбіржових і міжсистемних мереж фондової торгівлі, які створюються на добровільних засадах організаторами торгівлі цінними паперами.

АНТИМОНОПОЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Загрійчук О.М., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС **Грущенко О.А.**

Мета антимонопольного законодавства: обмеження монополій та їх влади, створення конкурентного середовища, підтримка та сприяння дрібному бізнесу

Завдання які виконуються для досягнення мети:

1) здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету прав споживачів, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції;

2) здійснення державного контролю за концентрацією, узгодженими діями суб'єктів господарювання та регулюванням цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;

3) сприяння розвитку добросовісної конкуренції;

4) здійснення методичного забезпечення застосування законодавства про захист економічної конкуренції;

5) здійснення контролю щодо створення конкурентного середовища та захисту конкуренції у сфері державних закупівель.

Антимонопольне законодавство – сукупність законодавчих, урядових та інших нормативно-правових актів, які обмежують монополізацію виробництва, утворення монопольних структур і об'єднань (крім спеціально визначених державою). Воно сприяє свободі підприємництва, вільному і рівному для всіх праву вибору напряму виробничої чи торговельної діяльності, встановлення цін, одержання та розподілу прибутку.

Антимонопольне законодавство передбачає такі заходи:

організаційні – диференціація та оптимальні сполучення організаційно-економічних форм і розмірів підприємств;

економічні – сприяння розвиткові конкуренції, диверсифікації діяльності, вільного утворення цін;

економічне стимулювання та підтримка розвитку зовнішньоекономічної діяльності;

адміністративно-правові заходи для боротьби з монопольними посяганнями, організація антимонопольного державного контролю, контроль за справедливим роздержавленням майна, сприяння конкуренції;

недопущення зловживання монопольним становищем на ринку.

Ці акти спрямовані на підтримку розвитку підприємництва, зміцнення ринкових відносин і піднесення економіки держави.

Функції антимонопольного законодавства:

— державний контроль за дотриманням конкурентного законодавства;

— розробка та впровадження заходів з попередження, обмеження та запобігання монополістичної діяльності та недобросовісної конкуренції;

— сприяння формуванню ринкових відносин на основі розвитку конкуренції та підприємництва;

— захист законних інтересів громадян (споживачів і підприємців) від проявів монополізму та недобросовісної конкуренції.

Види порушень антимонопольного законодавства: зловживання монопольним становищем над ринком; антиконкурентні узгоджені дії; дискримінація підприємців.

Санкції порушення антимонопольного законодавства:

1. Дії, передбачені статтями 4–6 Закону України «Про обмеження монополізму й недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності», тобто діянь, які кваліфікуються Законом як правопорушення;

2. Неналежне виконання (відхилення від виконання чи невчасне виконання) рішень Антимонопольного комітету України та її територіальних відділень про яке припинення порушень антимонопольного законодавства, відновленні початкового стану або зміні

угод, суперечать вказаному Закону. На відміну з першої групи правопорушень накладенню штрафу у другий випадок передує застосування примусових заходів Антимонопольний комітет та її територіальними відділеннями, при нерезультативності яких і було застосовується міра відповідальності – штраф;

3. Порушення правил економічної концентрації господарюючих суб'єктів;

4. Непредставлення, невчасне уявлення чи уявлення явно недостовірну інформацію Антимонопольному комітету.

Розміри штрафів диференційовані. З першого, другому і третьому підставі штрафи стягуються у вигляді до 5%.

Отже, можна зробить висновок, що антимонопольне законодавство України – це система основних законів, нормативно-правових актів, які регулюють сферу в антимонопольній діяльності.

СУЧАСНА БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Жарко Я.М., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри господарсько-правових ННІПП НАВС **Пожидаєва М.А.**

На даний час в Україні все більшої актуальності набуває висвітлення стану банківської системи, а саме тенденцій та шляхів розвитку. У зв'язку з політичними та економічними факторами, які безпосередньо впливають на стан сучасної банківської системи України, вона зазнає значних змін. Так, зокрема це проявилося у прийнятті низки нормативно-правових актів, які спрямовані на розвиток та підтримку діяльності банків у нашій державі.

З метою створення умов для стабільної діяльності банків та вчасного виконання ними законних вимог вкладників та інших кредитів Національний банк України (далі – НБУ) вжив додаткових заходів щодо підтримання ліквідності банківської системи. Так, 21 лютого 2014 року була прийнята Правлінням НБУ Постанова №86 «Про заходи з підтримання ліквідності банківської системи», згідно якої були передбачені заходи щодо надання з 24 лютого 2004 року банкам додаткової гнучкості в управлінні власною ліквідністю через: зменшення частки обов'язкових резервів, яка має формуватися банками на окремому рахунку в НБУ, з 40 % до 20 % від їх обсягу, що сформований за попередній звітний період резервування; зменшення мінімального обсягу обов'язкових резервів, який має зберігатися щоденно на початок операційного дня на кореспондентському рахунку банків у НБУ, з 60 % до 50 % від їх обсягу, що сформований за попередній період резервування; скасування з 21.02.2014 року обмежень щодо кількості можливих звернень банків за кредитами рефінансування овернайт.

Задля забезпечення безпеки та стабільності банківської системи України 24 лютого 2014 року була прийнята Постанова Правління НБУ «Про затвердження Положення про надання Національним банком України кредитів банкам України для збереження їх ліквідності».

Відповідно до цього Положення Національний банк може надати кредит банку для збереження його ліквідності, якщо протягом останніх 5 робочих днів до дати звернення обсяг вкладів (депозитів) фізичних і юридичних осіб зменшився на 2 %. Кредит надаватиметься на строк до 360 днів, процентна ставка встановлюється на рівні потрійної облікової ставки НБУ. Рішення про надання кредиту банку для збереження його ліквідності приймає Правління НБУ. На період користування таким кредитом банкам забороняється здійснення окремих видів операцій.

27 лютого 2014 року Правлінням НБУ було прийнято Постанову № 104, якою було внесено зміни до Постанови Правління НБУ № 49 «Про заходи щодо діяльності банків та проведення валютних операцій». Виходячи зі змісту цих змін, можна зробити ряд висновків: скасовано норму, яка зобов'язувала банки виконувати доручення клієнтів; уточнено про тимчасову заборону на купівлю іноземної валюти за гривні на міжбанківському ринку з метою дострокового погашення резидентами кредитів в іноземній валюті за договорами з нерезидентами (резиденти мають право проводити такі операції виключно за рахунок власних коштів в іноземній валюті); під час застосування процедури попереднього обліку коштів у процесі виконання клієнтських заявок на купівлю іноземної валюти в разі зміни курсу іноземної валюти в день здійснення операції уповноваженим банкам дозволяється додатково зараховувати кошти в гривнях на відповідний рахунок (на якому обліковуються кошти, що перераховуються клієнтами з метою купівлі іноземної валюти) в сумі, що не вистачає для виконання клієнтських заявок; банкам надано право достроково повертати вклади, залучені в іноземній валюті за всіма типами договорів, у національній валюті за курсом купівлі іноземної валюти уповноваженого банку на день проведення операції.

Отже, можна зробити висновок, що стрімкий розвиток чинного банківського законодавства вносить багато суттєвих змін, які впливають на банківську систему у цілому, та будемо сподіватись, що найближчим часом ці зміни проявлять себе позитивно.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Єрмолко С.М., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Котирло О.О.**

Головними нормативними актами, за якими регулюють ринок праці в Україні, є Закон України «Про зайнятість населення», Програма сприяння зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2017 року. Крім того, існує ряд додаткових соціальних гарантій у сфері зайнятості, встановлених для соціально вразливих категорій населення. Такі гарантії регламентуються, наприклад, Законом України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» та ін.

Закон «Про зайнятість населення» визначає категорії зайнятості, права громадян у виборі діяльності, статусу безробітних, права на

допомогу у зв'язку з безробіттям, механізм формування та використання фонду сприяння зайнятості населення тощо.

Програма сприяння зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2017 року передбачає заходи держави зі створення умов для підвищення рівня зайнятості населення; стимулювання заінтересованості роботодавців у створенні нових робочих місць; збереження та розвитку трудового потенціалу; підвищення ролі заінтересованих у перетвореннях на ринку праці учасників соціального діалогу (об'єднань організацій роботодавців та професійних спілок).

Головні функції з регулювання ринку праці в Україні виконує Міністерство соціальної політики. Для реалізації програми зайнятості та забезпечення громадянам відповідних гарантій на всій території України створено Державну службу зайнятості. Основними завданнями Служби є: 1) реалізація державної політики у сфері зайнятості населення та трудової міграції; 2) сприяння громадянам у підборі підходящої роботи; 3) надання роботодавцям послуг з добору працівників; 4) участь у реалізації заходів, спрямованих на запобігання масовому вивільненню працівників, профілактика настання страхових випадків, сприяння мобільності робочої сили та зайнятості населення в регіонах з найвищими показниками безробіття, монофункціональних містах та населених пунктах, залежних від містоутворюючих підприємств; 5) організація підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації безробітних з урахуванням поточної та перспективної потреби ринку праці; 6) проведення професійної орієнтації населення; 7) додаткове сприяння у працевлаштуванні окремих категорій громадян, які неконкурентоспроможні на ринку праці.

Деякі функції з регулювання ринку праці виконує Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Цей державний інститут аналізує і прогнозує кількість населення, складає баланс трудових ресурсів, з метою виконання програм економічного і соціального розвитку вживає заходи щодо забезпечення зайнятості та соціального захисту населення.

Указом Президента України Про Положення про Державну інспекцію України з питань праці від 06.04.2011 № 386/2011 була створена Державна інспекція України з питань праці. Держпраці України входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, зайнятість населення, законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, на випадок безробіття в частині призначення нарахування та виплати допомоги, компенсацій, надання соціальних послуг та інших видів матеріального забезпечення з метою дотримання прав і гарантій застрахованих осіб.

Проблеми регулювання ринку праці розглядаються з урахуванням конвенцій та рекомендації Міжнародної організації праці, членом якої є Україна. Трудові відносини громадян України, що працюють за її межами, а також трудові відносини іноземних громадян, які працюють на

підприємствах, в установах, організаціях України, регулюються законодавством сторони працевлаштування та міжнародними договорами (угодами) України.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Гоцуляк В.М., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Гелич Ю.О.**

Кожна держава потребує ефективної фондової біржі, як джерела залучення інвестиційних ресурсів, якими вона не в змозі забезпечити підприємства, організації, корпорації самостійно.Відповідно до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» українська біржа утворюється у формі товариства або дочірнього підприємства об'єднання торговців цінними паперами, не менше ніж двадцятьма засновниками - торговцями цінними паперами, які мають ліцензію на право провадження професійної діяльності на фондовому ринку, або їх об'єднанням, що налічує не менше ніж двадцять торговців цінними паперами.

Обсяг укладених угод є одним з основних чинників, що характеризують привабливість місць розміщення та успішність реалізації цінних паперів. Чим більше угод з купівлі-продажу цінних паперів було укладено в один день на фондовій площадці тим більше потенційних інвесторів працюють на цій площадці, і як наслідок підвищується вірогідність вдалого розміщення цінних паперів по вигідній для учасників торгів ціни. Середньоденний обсяг угод по українському фондовому ринку є меншим, ніж середньоденний обсяг угод по окремих фондових біржах світу.

Ще одним недоліком є відсутність в Україні чіткого механізму щодо залучення, перерозподілу капіталу та його спрямування в реальний сектор. Одним з основних функцій фондового ринку є операції з деривативами, які в Україні майже не розвинуті (менше 1% від загального обсягу виконаних договорів), що перешкоджає запровадити додаткові інструменти хеджування фінансових ризиків та підвищити можливість визначення в майбутньому ситуації на товарному, фондовому та валютних ринках.

Законодавчо неврегульованим залишається питання обігу похідних цінних паперів. Ринок деривативів в Україні представлений ф'ючерсними контрактами та опціонами. Однією з найбільших проблем фондового ринку залишається недотримання стандартів корпоративного управління, а саме недостовірність наведеної інформації емітентом та недостатньо неврегульоване питання доступу акціонерів до проспекту емісії.

Сучасний механізм системи органів управління фондовою біржею в Україні ґрунтується на сукупності правових норм, які часто порушуються. Це призводить до масштабних фінансових зловживань. Тому ринкова модель економіки України потребує створення ефективного механізму державного управління вітчизняних фондових бірж. Ураховуючи наслідки нинішньої фінансової кризи, державне управління фондового ринку повинно бути спрямоване на стимулювання інвестиційної діяльності. Таке

стимулювання має поєднуватися з механізмом суворої відповідальності за невиконання норм законодавства.

ЩОДО ПИТАННЯ ФІНАНСУВАННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Воробей В.М., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри господарсько-правових ННІПП НАВС **Пожидаєва М.А.**

Виділення коштів з бюджету на забезпечення діяльності апарату законодавчої та виконавчої влади, управління, правоохоронної діяльності, обороноздатності країни, здійснюється шляхом кошторисно-бюджетного фінансування. Даний метод забезпечує відповідність дохідної та видаткової частин кошторису, тобто фінансування планових витрат тієї чи іншої бюджетної сфери відбувається в повному обсязі. Крім того, кошторисне фінансування передбачає жорсткий та постійний фінансовий контроль за витрачанням грошових коштів.

Разом з тим, погоджуючись з думкою вченого Нечипорука Н.В., слід зазначити, що вважається необхідним вирішення найгостріших та актуальних проблем кошторисного фінансування, які існують наразі в Україні, а саме: проблема раціонального використання бюджетних коштів; проблема залишкового методу фінансування; відсутність суспільного ефекту від використання бюджетних коштів; фінансування бюджетних установ, не враховуючи реальних потреб у бюджетних коштах; недосконала нормативно-законодавча база.

На сьогодні поряд з питанням фінансування правоохоронних органів потрібно розглядати і децентралізацію органів МВС. Ключова умова реформи полягає у відсутності додаткових фінансових витрат. Підвищення зарплат та матеріального забезпечення планується лише за рахунок урізання інших видатків і скорочення чисельності. Передача функцій на місцевий рівень здійснюється разом з фінансуванням. Тобто фінансування, яке надходило з центру, передається місцевим радам. Необхідність фінансування за рахунок місцевих бюджетів зумовлена завданнями, які планується поставити функціями муніципальної міліції. Проте, приступаючи до реформування, потрібно пам'ятати: неможливо провести реформу органів МВС України, не зачепивши прокуратуру та СБУ. Водночас повинні початися реформи судів, державної служби та фіскальних органів.

У зв'язку з прийняттям ЗУ «Про Національну гвардію України» та ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 13.03.2014 р. замість внутрішніх військ МВС України у складі системи Міністерства внутрішніх справ України сформовано Національну гвардію України, яка є військовим формуванням з правоохоронними функціями. Все це потребує збільшеного фінансування як Національної гвардії у складі МВС України, так і Збройних Сил України, про що і повідомив 17 березня 2014 року на пленарному засіданні Верховної Ради України О. Турчинов. За словами Міністра фінансів України О.Шлапака, існує потреба у перерозподілі видатків у Державному бюджеті на 2014 рік. Також він повідомив, що законопроектом пропонується: більше мільярда гривень

зняти з централізованих капітальних видатків; більше мільярда гривень зняти з Фонду регіонального розвитку; майже 600 мільйонів гривень з Мінрегіонбуду – це ремонт пріоритетних об'єктів; ліфти; зовнішнє освітлення; оптові сільгоспринки; «Укрaгролізинг»; «Євро-2015» і багато інших статей бюджету, які допоможуть знайти видатки для того, щоб почати фінансування військових на 6,8 мільярдів гривень. На думку О.Шлапака, ці кошти пропонується сконцентрувати у Резервному фонді Державного бюджету України.

БІРЖА ПРАЦІ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ

Варишко Д.П., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС **Котирло О.О.**

Зайнятість населення – необхідна умова для його повноцінного відтворення,невід'ємний аспект соціально-економічного життя людини. Саме від зайнятості залежать рівень життя людей.

Відповідно до Закону України « Про зайнятість населення» зайнятість - не заборонена законодавством діяльність осіб, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб з метою одержання доходу (заробітної плати) у грошовій або іншій формі, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють у суб'єктів господарювання, заснованих на їх власності, у тому числі безоплатно.

Зайнятість розкриває один із найважливіших аспектів соціального розвитку людини, пов'язаний з задоволенням її потреб у сфері праці й тим що з працею пов'язано.

Для того щоб керувати зайнятістю слідкувати за її коливанням та ,зрештою, створювати її в Україні виникають біржі праці.

В широкому розумінні біржа праці - це організація, яка спеціалізується на посередництві між робітниками і підприємцями з єдиною метою купівлі-продажу робочої сили. У вузькому – біржа праці – елемент ринкової інфраструктури, що регулярно здійснює посередницькі операції на ринку праці. Система бірж праці сприяє здійсненню узгодженої державної політики в галузі зайнятості населення.

Біржа праці виконує ряд функцій: аналізує стан та коливання на ринку праці; прогнозує попит і пропозицію на робочу силу; веде облік громадян, що звертаються за працевлаштуванням; сприяє працевлаштуванню громадян; здійснює професійну орієнтацію молоді; виплачує допомогу по безробіттю.

На сьогодні у Україні діють як державні біржі праці – Державна служба зайнятості, так і платні приватні установи, які виступають посередниками в галузі праці,а також різноманітні бюро при молодіжних, релігійних організаціях.

Ситуація на ринку праці поліпшується та характеризується зростанням зайнятості та скороченням безробіття, що підтверджується останніми даними Державної служби статистики України щодо економічної активності населення.

Але тим не менш залишається головна проблема: Державна служба зайнятості має моделювати майбутнє ринку праці, а не констатувати рівень безробіття, як це відбувається сьогодні. Для цього потрібно залучати до роботи на біржі праці професійних працівників, як це відбувається на фондових та валютних біржах, котрі зможуть моделювати попит і пропозицію на працівників , передбачати зміни на ринку.

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ

Бегуш Н.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС **Чугай О.М.**

Останнім часом кардинальні реформи економічної системи та еволюція злочинності зумовили актуальність подальшої теоретичної розробки питань призначення і проведення експертиз при розслідуванні злочинів у сфері економіки та шляхів вирішення проблем судово-бухгалтерської експертизи. Забезпечення найбільш повного вирішення поставлених перед експертом-бухгалтером судовими органами завдань може раціональна та комплексна організація процесу судово-бухгалтерської експертизи.

Судово-бухгалтерська експертиза встановлює фактичні обставини конкретної справи, тобто спрямована на встановлення або спростування наявності порушення. Відповідно до Закону України «Про судову експертизу» від 25.02.94 р. № 4038-XII, судова експертиза – це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів дізнання, досудового та судового слідства.

Судово-бухгалтерська діяльність здійснюється за принципами законності, незалежності, об'єктивності та повноти дослідження. Судово-експертну діяльність в Україні здійснюють державні спеціалізовані установи та відомчі служби:

науково-дослідні та інші установи судових експертиз Міністерства юстиції України та Міністерства охорони здоров'я України;

експертні служби Міністерства внутрішніх справ, Міністерства оборони та Служби безпеки України.

Координацію організації судово-експертної діяльності в Україні здійснює Міністерство юстиції України.

Порядок призначення судової експертизи визначений Кримінально-процесуальним (ст. 75-77), Цивільно-процесуальним (ст. 53) та Господарсько-процесуальним кодексами України (ст.31), Законом України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 № 4038-XII, Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз, затвердженою наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 та зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 03.11.1998 за № 705/3145, та іншими нормативно-правовими актами з питань судової експертизи.

Важливими у вирішенні питань реформування організації судово-експертної діяльності є проблеми оптимізації наукової організації та

управління інфраструктурою судово-експертної діяльності, що забезпечують практичну реалізацію її правових і методологічних основ.

Варто звернути увагу й на те, що значний прогрес на ринку систем автоматизації дає змогу розширити сферу використання комп'ютерної техніки у процесі судово-бухгалтерської експертизи, що дозволить удосконалити експертне дослідження та скоротити витрати робочого часу на здійснення розрахункових, арифметично-технічних, аналітичних, логічних та інших процедур. Найбільш оптимальним і перспективним варіантом АСОІ (Автоматизованої системи обробки інформації) в дослідженнях судово-бухгалтерської експертизи є створення локального автоматизованого робочого місця експерта-бухгалтера із застосуванням персональних комп'ютерів.

Проблеми організації судово-бухгалтерської експертизи можуть бути вирішені шляхом реалізації наступних заходів:

для підвищення рівня кваліфікації експертів-бухгалтерів доцільним є створення картотеки відомостей за кожним експертом, що працює в певному регіоні, яка б містила інформацію про експерта, його кваліфікацію, досвід та результати роботи. Наявність бази даних дозволить проводити аналіз експертної роботи, визначати професійний рівень практикуючих експертів-бухгалтерів та вживати заходів щодо його підвищення;

впровадження автоматизованої системи обробки інформації в дослідженнях судово-бухгалтерської експертизи та створення локального автоматизованого робочого місця експерта-бухгалтера;

уніфікація науково-методичної й інформаційної бази судово-експертних установ, організацію й координування науково-дослідницької роботи в галузі судової експертизи;

покращення діючої нормативно-правової бази, яка регулює експертну діяльність в Україні шляхом розширення правових функцій експерта-бухгалтера;

формування принципово нових підходів до організації, планування та методики проведення бухгалтерської експертизи з урахуванням вимог сьогодення.

Таким чином, впровадження вказаних пропозицій є запорукою удосконалення процесу організації судово-бухгалтерської експертизи, що, в свою чергу, дасть змогу підвищити ефективність організації боротьби з економічною злочинністю в Україні.

ПРОБЛЕМИ ОБ'ЄКТИВНОСТІ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Баранкевич Н.Р., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС **Чугай О.М.**

За процесуальним законодавством, висновки судових експертів є одним із джерел доказів. Питання, які ставляться експертові, і його висновки по них не можуть виходити за межі спеціальних знань фахівця. Аналогічні норми мають місце і в Законі України «Про судову експертизу», де визначається, що основою експертизи будь-якого виду є

спеціальні знання експерта-бухгалтера. Враховуючи це, дуже важливо точно знати межі компетенції експерта-бухгалтера при проведенні експертного дослідження.

Судово-бухгалтерська експертиза є одним із найбільш поширених видів судових експертиз. Судово-бухгалтерська експертиза – це дослідження фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, яке в межах чинного законодавства здійснюється особою, котра володіє спеціальними знаннями в галузі бухгалтерського обліку (експертом-бухгалтером), з метою подання висновку стосовно кола питань, поставлених органами дізнання, попереднього слідства чи суду. Таким чином, судово-бухгалтерська експертиза – це процесуальна дія.

Метою призначення судово-бухгалтерської експертизи є встановлення істини під час розслідування та судового розгляду конкретної справи шляхом проведення спеціального дослідження: документів бухгалтерського обліку, податкового обліку і звітності; документів про економічну діяльність підприємств і організацій; документів фінансово-кредитних операцій. Які повною мірою відображають процес фінансово-господарської діяльності певного підприємства.

Найбільш характерними питаннями, що вирішує судово-бухгалтерська експертиза, є:

перевірка та підтвердження за допомогою документів суми нестач або лишків матеріальних цінностей і грошових коштів; - установлення та підтвердження розміру матеріальної шкоди, що була завдана посадовими та матеріально-відповідальними особами внаслідок скоєних корисливих правопорушень;

перевірка ґрунтовності списання сировини та матеріалів, цільового використання виділених коштів;

встановлення фактів порушення фінансової дисципліни, правильності розрахунків з постачальниками та покупцями, ухилення від уплати податків;

документальна перевірка чинних правил емісії цінних паперів;

встановлення фактів фіктивного банкрутства, а також випадків приховування банкрутства, перевірка відповідності господарських операцій чинному законодавству;

встановлення правильності документального оформлення господарських операцій та їх відображення у бухгалтерському обліку;

встановлення умов, що сприяють вчиненню зловживань та інших протиправних дій посадовими особами та працівниками облікового апарату підприємства;

перевірка правильності методики проведення документальної ревізії та достовірності її висновків;

виявлення причин здійснення економічних злочинів і правопорушень та розробка пропозицій, спрямованих на їх запобігання у майбутньому.

Відповідно до ст. 69 КПК, що набрав чинності у листопаді 2012 року, експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та надати висновок із питань, які виникають під час кримінального

провадження і стосуються сфери її знань. Виходячи з поставлених питань, експерт досліджує лише ті господарські (фінансові) операції, які цікавлять судово-слідчі органи і стосуються справи.

Аналіз експертної практики показує, що є випадки, коли на вирішення експертів слідчими ставилися питання, які передбачають надання висновків у категоричній формі стосовно документального підтвердження тих чи інших операцій, при цьому дослідження проводились експертами з урахуванням даних протоколів допитів, пояснень свідків тощо.

Таким чином, достовірні відповіді отримати дуже тяжко, адже для об'єктивної відповіді експерта, краще побачити документи, а також зрівняти їх з попередніми проведеними фінансовими операціями даної особи. Тому, на правильність, та максимальну дійсність викладу обставин впливає компетентність експерта в даному питанні, а також надані йому докази.

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ: СУТНІСТЬ, ЗМІСТ, СПЕЦИФІКА

Андріященко Ю.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС **Грущенко О.А.**

Тема даної дослідження є актуальною, адже саме сьогодні з підприємництвом держава пов'язує надію на швидкі позитивні структурні зміни в економіці, вихід з економічної кризи та створення умов для розширення впровадження ринкових реформ. Як зазначено в прийнятому Верховною Радою Законі України від 22.03.2012: «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», воно розглядається як «провідна сила в подоланні негативних процесів в економіці та забезпеченні сталого позитивного розвитку суспільства, як одна із сфер забезпечення зайнятості населення, запобіганню безробіттю та створення нових робочих місць». Підприємства використовують здебільшого місцеві ресурси, міцніше прив'язані до місця свого розташування. Крім того вони є значним джерелом поповнення місцевих бюджетів, часто беруть участь у спонсоруванні місцевих програм, будучи зацікавленими в економічному розвитку території, на якій вони знаходяться.

Законодавство України про підприємництво визначає загальні правові, економічні та соціальні засади здійснення підприємницької діяльності фізичними і юридичними особами на території України, гарантії свободи підприємництва та його державної підтримки. Звідси підприємницька діяльність — це діяльність ініціатив них, енергійних, творчих, кмітливих, цілеспрямованих, порядних людей, які реалізують важливі, складні, сміливі ідеї та рішення, беруть на себе ризик, пов 'язаний з реалізацією їх. Таким чином, підприємницька діяльність є поняттям багатогранним, що втілює у собі інтелектуальні здібності, потрібні в управлінні, менеджменті, бізнесі, комерційній діяльності, технології виробництва товарної продукції на рівні різних інститутів багатоук-ладної інфраструктури ринку.

Підприємництво в Україні здійснюється в будь-яких організаційних формах на розсуд підприємця. Порядок створення, діяльності,

реорганізації та ліквідації окремих організаційних форм підприємництва визначається відповідними законодавчими актами України. Якщо такий порядок спеціальним законодавством не встановлено, то підприємець керується ГК України і своїм статутом. Цим законом регулюються також відносини, пов'язані зі здійсненням підприємницької діяльності. Держава гарантує всім підприємцям, незалежно від обраних ними організаційних форм підприємницької діяльності, однакові права і створює однакові можливості для доступу до матеріально-технічних, фінансових, трудових, інформаційних, природних та інших ресурсів.

Держава законодавчо забезпечує свободу конкуренції між підприємцями, захищає споживачів від проявів несумлінної конкуренції та монополізму в будь-яких сферах підприємницької діяльності. Крім того, було розглянуто питання соціально-психологічних особливостей підприємництва , а саме його властивостей (атрибутів), які дають зрозуміти, що підприємництво - не тільки господарська діяльність. Це складна соціально-економічна система, яка чинить все більший вплив на різні сфери суспільного життя. Підприємець - це людина певного особистісного складу, яка у своєму прагненні до отримання прибутку самостійно вибирає спосіб економічної діяльності, несе майнову відповідальність за її результати і на першому етапі своєї діяльності поєднує функції власника капіталу, найманої керуючого і працівника. Специфічною особливістю підприємницької діяльності (на відміну від найманого робітника) є невизначеність у виборі не тільки засобів, але і цілей діяльності. Відсутність інструкцій і жорсткої регламентації призводить до необхідності дуже часто приймати важливі рішення, що є додатковим психологічним навантаженням. Крім того, підприємець одночасно виконує кілька функцій, розділених на сформованому підприємстві. Він одночасно є власником підприємства, управляє бізнес-процесами і є працівником свого підприємства, як правило, сам організовує продажі, а іноді навіть виконує функцію бухгалтера, що створює додаткове психологічне навантаження. Сучасне підприємництво в Україні виконує три соціально-економічні функції, які чинять все більший вплив на різні сфери суспільного життя.

Підприємницька діяльність є основною ланкою народного господарства, оскільки на ній відбуваються поєднання особистісних і речових факторів виробництва, виготовляється в процесі праці вся сукупність економічних благ. Внаслідок суспільного поділу праці сформулювався народногосподарський комплекс, який включає різні галузі, в яких функціонують сотні тисяч підприємств. Основою підприємства є майно, яке становлять основні фонди та оборотні кошти, цінності. Джерелами формування можуть бути: грошові та матеріальні внески, доходи, кредити банків, капітальні вкладення. Діяльність підприємства базується на попиті продукції, матеріально-виробничому забезпеченні, збільшенні власного зиску. Умови, гарантії і права здійснюються відповідно до господарської діяльності. Двома сторонами підприємства є певна сукупність продуктивних сил та відносин власності, які виникають внаслідок привласнення засобів та результатів виробництва. Крім того, на підприємстві відбувається одиничний поділ праці. Підприємство вступає у відносини спеціалізації, кооперування з іншими підприємствами, тобто є важливою ланкою техніко-економічних відносин.

ВИХОВАННЯ ВСЕБІЧНО РОЗВИНЕНИХ І ЗДОРОВИХ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Максимов С.П., доцент кафедри фізичного виховання ННІПП НАВС
Строїч В.В., студент ННІПП НАВС

Фізичне виховання – складова частина загальної культури суспільства, що спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей з метою гармонійного формування особистості людини і розвитку активної життєдіяльності. Заняття фізичними вправами дозволяють багатогранно розвивати волю, моральний образ, риси характеру юнаків та дівчат. Вони викликають як суттєві біологічні зміни у організмі, так і значною мірою визначають вироблення моральних переконань, звичок, смаків та інших видів особистості,що характеризують духовний світ людини.

У процесі навчання безпосередньо розв'язуються і завдання виховання вольових та моральних якостей. Основним моментом у вихованні моральних якостей належить спеціальній організації ситуації в процесі оволодіння руховими діями, в яких студент повинен сам визначити свої дії у відповідності з тими чи іншими нормами моральної поведінки. Для виховання моральних якостей велике значення має наочний приклад і методи переконання. Одна із задач морального виховання - виховання у тих, хто займається активного інтересу, твердого переконання і звички до систематичних занять спортом.

Уроки фізичної культури мають важливе значення для виховання волі студентів . В процесі оволодіння руховими навичками, вправи на розвиток рухових якостей повинні бути з посильними трудностями і бар'єрами. Пройшовши ці труднощі і бар'єри, і виховується сила волі. Уроки фізичної виховання повинні внести свій влад у трудове виховання. Виховання бережливого відношення до спортивного інвентарю, підтримування чистоти спортивних залів і площадок – важливий елемент в рішенні цього завдання.

Розумове виховання. В процесі заняття фізичною культурою і спортом здійснюється розумовий розвиток тих, хто займається, а саме: сприйняття, спостережливість, пам'ять, увага, рівень і стійкість розумової працездатності. Особи, які займаються набувають знання про раціональні засоби виконання рухових дій, отримують знання про доцільне використання набутих вмінь в житті і трудовій діяльності, освоюють правила загартовування організму, особистої і суспільної гігієни і ін., що позитивно сприяє на їх розумовий розвиток. Дослідження показують, що заняття фізичною культурою і спортом сприяє удосконаленню органів чуття, особливо м'язово-рухової чутливості, зорового і слухового сприйняття. В результаті цих занять підвищується здібність до спостережливості в цілому, вона стає більш цілеспрямованою.

СУЧАСНЕ ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПОЗИТИВНЕ ПРАВО ЯК РІЗНОВИД «ЧУТТЄВОГО ПРАВА»

Радченко А.В., студент магістратури ННІЗН НАВС
Науковий керівник: д.ю.н., доцент, професор кафедри філософії права та юридичної логіки НАВС **Вовк В.М.**

Вперше такий вид права як «чуттєве» був озвучений та охарактеризований відомим суспільствознавцем П. Сорокіним у фундаментальній праці «Людина. Цивілізація. Суспільство». На його думку, чуттєве право є таким, що створене людиною (на відміну від ідеаційного), а за великим рахунком є інструментом підкори та експлуатації однієї групи людей іншою. Основна мета такого права є суто утилітарною: воно покликане оберігати людське життя, захищати право власності, щастя і благополуччя громадян та панівної еліти. Саме тому норми такого права є відносними та умовними, що і підтверджується таким фактом: за одних обставин або щодо однієї групи людей норми визнаються доцільними, або ж втрачають свою доцільність в інших умовах і для інших груп людей. Наприклад, усі процесуальні вимоги прийняття, скасування або обмеження дії норм того чи іншого закону, є цілком прийнятним і коректним в межах сучасного європейського позитивного права (уповноваженими для проведення такої роботи визнаються парламенти).

Європейське право сьогодні є розвиненим позитивним правом, яке втілило в собі основні положення класичного раціоналізму. Ще з кодексів Наполеона, позитивне право розпочало наступ на «живе право» і перетворило його у силу, яка тісно пов'язана з державою, а інколи і служить для задоволення інтересів держави. Нині головним витоком чинних правових норм у громадянському суспільстві проголошений закон, як щось довільне, встановлене державною волею, на відміну від вічного закону розуму та давнього закону держави, а звідси виводиться існування суспільства, яке взаємопов'язане з існуванням юридичних законів, що розуміються як волевиявлення, наказ державної влади, а тому раціональність закону випливає з розуму держави, що в свою чергу робить можливим переведення таких феноменів як релігія та мораль у підзаконну чи позазаконну сфери. А це означає, що позитивним законам іманентно притаманні постійні зміни у вигляді доповнень та конкретизацій. Такий стан речей приводить до досить невтішного висновку: в нормах позитивного (чуттєвого) права немає нічого абсолютного і святого.

Саме такою ситуацією може бути пояснені і криза європейського позитивного права в XX-XXI століттях: кризовість характеризує девальвацію правових цінностей, конкретизація яких відбувається у правових нормах. Правові (позитивні) норми втратили свій «престиж», який виявляється у тотальній раціоналізації індивідуальних і групових інтересів, що і призводить до перетворення правових норм у засіб досягнення своїх інтересів в руках сильного. Право сьогодні потребує підтримки таких сил, як: поліція, тюрьма, а точніше – репресивного апарату, уповноваженого на насилля.

ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

Лук'янець Г.І., студент магістратури ННІПП НАВС

Великий український поет, художник, мислитель, відомий усьому світові як визначний гуманіст, Тарас Григорович Шевченко (1814 — 1861) не був професійним педагогом. Проте у своїх творах він висловив дуже цінні думки з питань освіти та розвитку суспільства,чимало з яких не втратили актуальності й нині.

Тарас Шевченко не писав спеціальних педагогічних праць, проте його проза, поетичні твори й живопис мають безперечне виховне значення. Їм властива глибока народність, гуманізм, любов до батьківщини, викривальний пафос, образність. У своїх творах Тарас Шевченко порушував етичні теми, розмірковував про важливість родинного виховання, освіти й освіченості в житті людини, про роль народних традицій і фольклору в становленні високоморальної особистості.

Виразні образи дітей Тарас Шевченко вивів також і у своїх живописних роботах: «Циганка — ворожка», «Хлопчик з собакою в лісі», в ілюстраціях до поеми «Слепая», «Хата вдови на Україні», «Селянська сім'я», «На поселенні», «Діти Рєпніних» та в ілюстраціях до поем «Невольник», «У Києві», «У Решетилівці», «Селянське подвір'я». На засланні створені малюнки «Кибитка казахів на березі Аральського моря», «Хлопчик — натурник», «Казахський хлопчик дрімає біля груби» та інші, на яких з любов'ю і співчуттям художник зобразив дітей з невинними очима, які ще не можуть збагнути злиденного життя і, водночас, не уявляють іншого. Своєю творчістю Тарас Шевченко намагався привернути увагу суспільства до їхньої долі.

Сім'ї та сімейному вихованню дітей Тарас Шевченко надавав дуже важливого значення. При цьому він особливо наголошував на ролі матері:

« У нашім раї на землі
Нічого кращого немає,
Як тая мати молодая
З своїм дитяточком малим.
...І перед нею помолюся,
Мов перед образом святим
Тієї матері святої,
Що в мир наш Бога принесла…»

Змальовуючи образ матері, її відданість дітям, силу її любові, Тарас Шевченко підводить до думки, що мати — це перша природна вихователька своєї дитини. Якщо мати не виконує свого природного й суспільного обов'язку, вона заслуговує осуду як злочинниця перед власною дитиною й суспільством. Щоб виростало покоління, підготовлене до дорослого життя, здатне розкрити закладений у ньому потенціал здібностей і талантів, сімейне виховання має далі доповнюватися суспільним.

Під суспільним вихованням Тарас Шевченко розумів спілкування дітей з однолітками та дорослими, ознайомлення з навколишнім світом, працею, побутом. Велику увагу приділяв трудовому вихованню. Тільки в праці людина зможе знайти справжнє задоволення. Бездіяльність і пасивність – найбільше зло.

Засобами художнього зображення Тарас Шевченко визначав свій ідеал виховання особистості. Це повинна бути людина з знаннями у всіх сферах високими моральними рисами, чесна, працьовита, добра, з почуттям гідності та громадянськості, яка здатна застосовувати свої знання в житті, вміє цінити мистецтво, любить працю. Виховання, на його думку, має бути позитивним, відповідати інтересам суспільства. В освіті Тарас Шевченко вбачав «перший вільний промінь світла, що може проникати в голову». Він часто критикував недоліки навчання й виховання в різних навчальних закладах царської Росії. Він підкреслював, що «освіта повинна збагачувати, а не обкрадати серце людське» і мріяв про народну школу, яка б давала міцні знання, сприяла розумовому й фізичному розвитку дитини, а вчитель був би добрим наставником.

Великий Кобзар був упевнений, що навчання та виховання дітей має спиратись на рідну материнську мову, народні традиції, фольклор, на досягнення прогресивної демократичної педагогіки.Питання освіти і виховання посідають чільне місце і в щоденнику Тараса Шевченка, де він висловлював свої зауваження, зокрема щодо естетичного виховання. Так, про Нижегородський інститут занотував: «Усе це погано, але ось що огидно. У залах інституту, крім лав та грізного зображення самодержця, жодної картинки, жодної гравюри. Де ж естетичне виховання?».

Тарас Шевченко висловлював надію на те, що політичне і соціальне визволення народних мас стане природним наслідком широкого піднесення культурно-освітнього рівня народу. У міру своїх сил він прагнув долучитися до створення необхідних навчальних книг українською мовою. Почав зі створення букваря, призначеного не лише для навчання грамоти, а й щоб дати деякі знання.

Це був перший підручник для навчання грамоти в українських школах, написаний рідною мовою. Він став значною подією в розвитку народної освіти. Тарас Шевченко старанно підготував структуру, зміст, методичний апарат підручника, у якому були відображені передові педагогічні ідеї того часу, застосовувалися принципи народності, доступності, зацікавлення. Ідеї, що їх утверджував Тарас Шевченко в своєму «Букварі», увійшли до золотого фонду вітчизняної педагогіки.Тарас Шевченко вміло поєднував вимоги народної та наукової педагогіки щодо навчання і виховання дітей. Навчальний матеріал букваря сприяв збагаченню лексики, розвитку мислення і мовлення, пам'яті, навичок, набуттю необхідних знань про суспільство і природу, відповідно до віку учнів. Буквар було випущено тиражем 10000 примірників. Кошти від його продажу спрямовувалися на розвиток недільних шкіл.

Поет, як ми знаємо, був добре обізнаний із життям, побутом і звичаями українського народу. Його увагу завжди привертали народні традиції, обряди. Описуючи їх, він не лише захоплювався їми, а й постійно висловлював прагнення поліпшити життя знедоленого народу, застосовуючи елементи етнопедагогіки у вихованні дітей.

Описуючи риси народного характеру, Тарас Шевченко наголошував на тому, що нація, без своїх власних національних рис, що належать лише їй, схожа на кисіль, позбавлений смаку.

Слід зауважити, що Тарас Шевченко високо цінував роботу педагога, вважаючи, що до неї слід допускати лише людей чесних і сумлінних. Відомо, що до заслання Тарас Шевченко і сам мав намір стати вчителем

малювання у Київському університеті святого Володимира (нині університет ТГШ). Його навіть було затверджено на посаді, але стати до своїх обов'язків учителя і вихователя він не встиг, через арешт.

У поемі «І мертвим, і живим, і ненародженним землякам моїм...» Тарас Григорович щиро закликав: «Учітесь, читайте, і чужому научайтесь, й свого не цурайтесь...»

Тараса Шевченка не випадково, а заслужено називають народним поетом. Його педагогічна спадщина адресована народу. В ній роздуми про те, як просвітити український народ, як допомогти йому обрати кращу долю, як виховати Людину в людині.

ГІМНИ ПОСТРАДЯНСЬКИХ КРАЇН: ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ

Кузьменко В.С., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.філолог.н., доцент, доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС **Янковська Г.В.**

Як відомо, державний гімн – офіційна урочиста пісня або інший музичний твір, що в музично-поетичній формі виражає державницьку ідею, соціальний ідеал народу та є офіційним символом держави. Тобто, ознаками державного гімну є: офіційний характер, вираження національного менталітету, музична чи музично-поетична форма, символ держави. У межах цього дослідження нас насамперед цікавитиме така ознака державного гімну як вираження національного менталітету, національної ідеї політичного чи історичного змісту.

Незважаючи на різні історичні умови написання гімнів та їх прийняття, відмінні риси кожного народу та їх менталітетні особливості, все ж таки можна виокремити схожі концепти такі, як свобода, слава, любов до Батьківщини, єдність нації.

Концепт «свобода» нероздільно пов'язаний із ідеєю незалежної держави і прослідковується майже у всіх гімнах пострадянських держав. Причину такого явища вбачаємо в історичному минулому держав, які не мали незалежності, але прагнули цього. Цей концепт насамперед виражений іменниками: свобода, воля; прикметниками: вільний, незалежний, згуртований, суверенний; дієсловом: звільнення. Свобода у розумінні більшості пострадянських держав – це і цільовий орієнтир держави як минулого, так і сьогодення: («в битвах за волю, в битвах за долю переможний прапор ми зберегли» (гімн Білорусії), «вперед киргизький народе, шляхом свободи вперед» (гімн Киргизії), «під прапором Свободи верши свій шлях» (гімн Азербайджану)); і найвище благо держави, яке прославляють держави («слава свободі, свободі слава» (гімн Грузії), «слався батьківщина наша вільна» (гімн Росії), «хай живе моя Батьківщина, мій вільний Таджикистан» (гімн Таджикистану)); і благо, за яке готові віддати своє життя громадяни цієї держави (душу й тіло ми положим за нашу свободу (гімн України), «але блаженний той, хто помирає за свободу свого народу» (гімн Вірменії).

Наступний концепт «слава», який і виражений цим словом або ж похідними від нього: славний, прославлений, прославлятися, славитися та под. У гімнах пострадянських держав прославляється рідний край у формі

побажання: «слався, слався гордою долею, край наш древній, край наш святий» (гімн Азербайджану), «слався землі нашої світле ім'я» (гімн Білорусії), «хай слава твоя сяє вічно, поки існує мир» (гімн Узбекистану). Як і свобода, слава сприймається як вагомі досягнення держави («могуча свобода, великая слава – твоє досягнення на всі часи» (гімн Росії), «свобода сьогоднішня наша співає нашому майбутньому на славу» (гімн Грузії)). Нерідко слава у гімнах пов'язана з минулим держави: «в сивій древності родилась наша слава» (гімн Казахстану), «духом предків відважних славні сини» (гімн Туркменістану), «славний дух твоїх предків з тобою» (гімн Узбекистану).

Нерідко сам гімн побудований так, що певна його частина відведена для возвеличення Вітчизни, похвалі їй. Називаючи свою країну, наявні такі лексичні одиниці, які вказують на концепт «любові до Батьківщини». Цікавим є і концепт «єдність нації», виражений за допомогою: іменників на позначення єдиної спільноти: сім'я, браття, сини, побратими, діти; іменниками: єднання, єдність; займенниками: наші, ми, нас. У гімнах нерідко наявне образне ставлення держави до громадян як ставлення матері до дітей чи землі до своїх рослин: «ти мати для всіх нас» (гімн Таджикистану), наша улюблена мати-Вітчизна» (гімн Білорусії), «я посаджена тобою квітка» (гімн Казахстану).

Як бачимо у гімнах пострадянських країн наявні концепти: свобода, слава, любов до батьківщини, єдність нації, які й виражають дух народу, його заповітні переконання та основні прагнення.

ТЕОРІЯ АБСУРДУ АЛЬБЕРТА КАМЮ

Коверко В.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.і.н., доцент, завідувач кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС **Цапко О.М.**

Абсурдизм - система філософських поглядів, що розвинулася з екзистенціалізму, в рамках якої затверджується відсутність сенсу людського буття (абсурдність людського існування).

Суперечливість світу і буття, сенс життя, ставлення до свободи, неоднозначна оцінка місця і ролі людини у світі та в суспільстві – всі ці питання завжди були відкритими і залучали мислителів у всі часи. Але особливо актуальними вони стали саме в XX столітті, яке увійде в історію як епоха бурхливого розвитку техніки і появи техногенного середовища проживання, епоха драматичних політичних перетворень і глобальних воєн, епоха становлення і краху небачених до цього тоталітарних режимів.

Один з найвидатніших представників західної філософії XX століття був Альберт Камю (7 листопада 1913 – 4 січня 1960). Серед усього різноманіття філософських питань, порушених у творчості А.Камю, велика його увага приділялася саме поняттю абсурду. Камю аналізував ідеї сучасних йому філософських шкіл і деякими своїми думками та висновками полемізував з ними. У своїй творчості Камю висунув власну точку зору на ці проблеми, що робило їх цікавішими для сучасного читача. Філософські погляди А. Камю суперечливі і зазнавали серйозної еволюції. Вони викладаються як у формі філософських трактатів, так і у формі художніх творів: повістей, романів, п'єс. Камю завжди вибирав саме той

стиль і саме ту філософську та естетичну систему, яка найбільш точно відповідала меті у його творах. У 1950 році у своїх «записниках» він накидає короткий план всього свого літературного шляху: I. «Міф про Сізіфа» (абсурд), - II. «Міф про Прометея (бунт), - III. «Міф про Немезіду». Таким чином, Камю не можна віднести ні до «співаків абсурду», ні до бунтарів, ні до моралістів. В основі творів Камю лежить відчуття трагічності життя. Трагічна іскра проскакує між відчуттям абсурдності і несправедливості та необхідністю жити. У своїх творах Камю шукає вихід з цієї колізії. Невідповідності або протиріччя в його роботах - це пошук найбільш адекватного художнього втілення світу, в якому для автора немає дрібниць.

Хоча поняття абсурду існує в усіх творах Камю, «Міф про Сізіфа» (1942 р.) є його головною роботою по цій темі. У цьому, на чотири глави та декілька додатків, філософському есе, присвяченому Паскалю Піа, Камю розглядає абсурд як конфронтацію, протистояння, конфлікт або як «прірву» між двома ідеалами. Він визначає людське існування абсурдом, конфронтацію між людськими бажаннями значущості, осмисленості, ясності і безмовністю холодного Всесвіту (або Бога). Далі він говорить, що існують особливі людські переживання, які пробуджують поняття абсурдності. Таке усвідомлення або зіткнення з абсурдом ставить людину перед вибором: самогубство, стрибок віри або прийняття, погодження.

«Є лише одна по-справжньому серйозна філософська проблема - проблема самогубства. Вирішити: варто чи не варто життя того, щоб його прожити, - означає відповісти на фундаментальне питання філософії».

Для Камю самогубство - це «визнання», що життя просто не варте того, щоб жити. Це вибір, який неявно оголошує, що життя це «занадто багато». Самогубство пропонує найбільш базовий «вихід» із абсурдності, негайне знищення себе і свого місця у всесвіті. Зіткнення з абсурдом може також викликати нелогічний «стрибок віри», - цей термін також використовується Кьеркегором, коли хтось заперечує абсурдність і правду Всесвіту, безглуздість, але натомість звертається до комфорту догми (зазвичай релігійній доктрині) як до шляху примирення зі своїм абсурдним існуванням. Камю розглядає стрибок віри як інтелектуальні лінощі, притулок в обмані, відступ від правди і свободи людини. Нарешті, людина може обрати прийняття свого власного абсурдного існування.

«Я знаю про можливість угоди: можна жити в свій час і вірити у вічне. Це називається «приймати» . Але я відчуваю відразу до угод, я вимагаю: все або нічого».

Слідуючи за Камю, людська свобода і можливість надати сенс життю лежить у підтвердженні та прийнятті абсурдності. Якщо абсурдний досвід - це справжнє усвідомлення того, що Всесвіт у своїй основі вільний від абсолютів, тоді ми як особистості по-справжньому вільні. «Жити, не сподіваючись» - як він це називає, це філософський рух, який починається, щоб визначити абсолюти й універсали суб'єктивно, а не об'єктивно. Свобода людини, таким чином, визнається в природній людській здатності і можливості створити свій власний зміст і призначення, зробити свій вибір. Особистість стає найбільш цінним елементом буття, так як вона являє собою набір унікальних ідеалів і може бути охарактеризована як цілий всесвіт сама по собі.

ПОХОДЖЕННЯ ПРАВНИЧОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Паламарчук В.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.філолог.н., доцент, доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС **Янковська Г.В.**

У наукових інституціях України існує картотека реєстру слів української мови загальним обсягом приблизно від 3-х до 4-х мільйонів. Серед усього словесного різноманіття наявні і спеціальні слова, які сприяють професійному порозумінню. Їх називають термінами. Юридична лексика не є виключенням. На сьогодні не вироблено чітких вимог до юридичних термінів. Існують лише загальні, що сформульовані в національному стандарті України. Серед науковців також немає єдиної думки щодо цієї проблеми. Більшість з них наголошують, що такими ключовими вимогами є: однозначність, системність, точність, нейтральність та мовна правильність. Питання про походження юридичних термінів порушується дуже рідко.

Походження юридичних термінів неможливо розглядати, не дослідивши історичні умови, у яких розвивалась Україна, а відтак і її мова. Хоча значна частина правничих термінів і має українське коріння, проте наявна велика кількість запозичених. Причиною цього є переважно історичні умови функціонування держави, вплив країн з розвиненішою терміносистемою. Цей факт не можна назвати негативним, оскільки більшість запозичених юридичних термінів уже увійшли до юридичної термінології і складають частину юридичної терміносистеми.

Таким чином, юридична термінологія як сукупність правничих термінів неоднорідна за своїм складом. За генетичними ознаками юридичну термінологію можна поділити на дві групи: питомі та запозичені. Ядро юридичної термінології складають питомі юридичні терміни, які споконвічно належали українській мові та належали до індоєвропейського, праслов'янського, власне українського лексичного фонду. Серед запозичених виділяють із слов'янських (русизми, церковнослов'янізми, полонізми та ін.) та неслов'янських мов (латинізми, грецизми, германізми, галліцизми, англіцизми та ін.).

Використання запозичених слів є неминучим у час, коли в українському законодавстві проголошений пріоритет міжнародного права над національним, розширення міжнародних зв'язків, орієнтація на міжнародні стандарти. Найпоширеніший поділ запозичень – за характером, зокрема виокремлюють варваризми, вкраплення, екзотизми, запозичені слова, іншомовні слова, інтернаціоналізми, калька. Утім не слід і зловживати використанням запозичень в юридичних текстах, адже їх надмірність призводить до незрозумілості висловленого, повідомленого, його неясності.

У науковій роботі було проведено дослідження правничих термінів щодо їх походження. За основу взято тлумачний словник юридичних термінів за редакцією професора В.Г. Гончаренка. Метою дослідження було з'ясування кількісного співвідношення питомих та іншомовних юридичних термінів української мови. Проведений аналіз дав можливість зробити такі висновки. У сучасній юридичній термінології іншомовних правничих терміни на 14% більше, ніж українських. Серед іншомовної

термінології найбільше запозичень з латинської мови (60%). Водночас чимало запозичень і з англійської (11%), французької (10,5%), грецької (7%) мов.

СУТНІСТЬ ТЕРМІНА «ОЦІНОЧНІ ПОНЯТТЯ»

Олефіренко Ю.Л., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.філолог.н., доцент, доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС **Янковська Г.В.**

За сутністю ознак змісту поняття розрізняють юридичні терміни точного значення та оціночні поняття. Терміни, що виражають оціночні поняття, належним чином не пояснені і підлягають оцінюванню у кожному конкретному випадку: тяжка образа, особливо тяжкі наслідки, поважна причина, розумна плата за використання майна, особливо цінне майно та ін. Іноді у законодавстві наявне «орієнтовне» визначення таких термінів: розумний строк – найкоротший строк розгляду і вирішення адміністративної справи, достатній для надання своєчасного (без невиправданих зволікань) судового захисту порушених прав, свобод та інтересів у публічно-правових відносинах (з Кодексу адміністративного судочинства України). Утім межі такого строку в кожному конкретному випадку все-таки будуть різними.

Наразі у юридичній літературі немає єдиного бачення щодо визначення терміна «оціночне поняття», хоча й вперше до наукового обігу він був введений ще у 1956 році професором С.І. Вільнянським. Особливу увагу на цей термін науковці звернули після появи монографії В.Н. Кудрявцева «Теоретичні основи кваліфікації злочинів», у якій оціночні поняття тлумачилися як поняття, зміст яких визначається не тільки законом або підзаконними нормативно-правовими актами, а й безпосередньо по суті справи.

Подальші наукові визначення значно розширили істотні ознаки дефініції цього терміна (див. праці таких науковців, як Т.В. Кашаніна, Косовича В. Пітецького В.). Суттєвою ознакою дефініції оціночного поняття є визначення змісту не стільки нормативно-правовими актами, як змістом конкретних справ. Як відомо, джерелом оціночних понять є переважно літературна мова, саме тому вважаємо, що під час тлумачення таких понять потрібно у тому числі відштовхуватися і від загальноприйнятого значення того чи іншого поняття певної національної мови.

Науковець Н. Івакіна розрізняє кількісні та якісні оціночні поняття. Кількісні оціночні поняття, за класифікацією дослідниці, мають параметри, які відображають ступінь вираження ознак, їх інтенсивність: злочин невеликої тяжкості, достатня підстава, більш тривалий строк. Натомість якісні оцінні поняття виражають властивості, ознаки узагальнених явищ залежно від ціннісної орієнтації: цінні предмети, злісне ухилення, грубе порушення тощо.

Хоча й оціночні поняття мають смислову невизначеність, але дослідники не відкидають їх використання у законодавстві, адже разом з певними недоліками (вирішальний фактор оцінки – суб'єктивна думка судді; оціночне поняття не можна ні довести, ні спростувати; немає

твердих критеріїв оцінки) у їх використанні вбачаються і позитиви: охоплення оціночним поняттям максимально широкого кола явищ, що мають кримінально-правове значення, яке забезпечує стабільність кримінального закону при змінах соціально-політичної обстановки; обмежені можливості мовних засобів казуального (випадкового) описання кримінально-правових явищ; обмежені можливості формально-визначених понять.

СИНОНІМІЯ В ЗАКОНОДАВЧІЙ СФЕРІ

Мисюра Я.В., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: к.філолог.н., доцент, доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС **Янковська Г.В.**

Нормативно-правовий акт є дуже важливим документом і тому цілком зрозуміло, що стиль нормативно-правового акта як документа офіційно-ділового стилю значно відрізняється від праці, написаної в художньому стилі. Тому недивним є і різні погляди щодо використання синонімів у цих стилях. Так, якщо для художнього стилю явище синонімії бажане, що свідчить про багатство мовлення загалом, то для офіційно-ділового стилю – недопустиме, адже породжує низку негативних наслідків. І якщо загалом правник, на думку А. Коні, повинен уміти користуватися гнучкістю рідної мови, яка й полягає у вмілому використанні саме синонімічного багатства мови, то для законодавця важливішою є точність, а не багатство як ознака культури мовлення.

На думку Д. Керимова, іноді використання синонімів навіть в законодавчому тексті необхідне з метою уникнення великої кількості повторів та появи стилістичної кострубатості тексту. Утім ми все ж таки підтримуємо думку О. Ушакова, який вважає, що у боротьбі за значеннєву законодавчу точність не потрібно боятися повторення, одноманітності, сухості, адже головне у мові законодавця – це точність.

Використання синонімів у законодавстві призводить до того, що спеціалісти намагаються по-різному тлумачити два синонімічні терміни, які називають одне й те ж поняття, або ж тлумачення деяких правових норм породжує сумнів, коли наявні різні терміни, на позначення одного й того ж поняття.

Законодавча синонімія призводить до порушення такої вимоги до юридичних термінів, як понятєво-термінологічна єдність. Ця ознака полягає в тому, що однин юридичний термін повинен позначати лише одне поняття права (термінологічна однозначність), а одне поняття права повинно бути назване лише одним юридичним терміном (понятєва одноназваність). Безумовно, це ідеальна вимога, яка в повній мірі не може бути дотриманою в будь-якій термінології, однак наближатися до такого взірця – кінцева мета систематизації та уніфікації юридичної термінології.

Що ж до понятєвої одноназваності, то саме її недотримання і призводить до появи термінологічної синонімічності. Причиною появи таких синонімів є: взаємодія однієї мови з іншою, що призводить до запозичення іншомовних слів: самогубство – суїцид, казус – випадок; співіснування варіативних форм словотвору: правовий – правничий – правний; крадіж – крадіжка; співіснування варіативних словосполук: досьє

адвоката – адвокатське досьє, рахунок в банку – банківський рахунок, договірна відповідальність – відповідальність за договором. Не всі варіативні словосполуки, що використовуються у юридичних текстах, є взаємозамінними, пор.: правова система (сукупність різнорідних, стійких та динамічних правових явищ, що перебувають у взаємних стосунках для здійснення правопорядку суспільства) – система права (частина правової системи, яка складається з взаємозалежних норм, розподілених за галузями, підгалузями, інститутами).

Саме тому вважаємо, що проблема синонімії в юридичній термінології особливо актуальна і є наслідком невпорядкованості та неуніфікованості юридичної термінології.

ПАМ'ЯТАЄМО МИНУЛЕ ЗАРАДИ МАЙБУТНЬОГО

Хворостяна І.Е., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: д.і.н, ст.н.с., професор кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС **Павленко В.В.**

Виховання патріотичних почуттів одне із основних завдань майже кожного покоління, оскільки саме ця риса робить громадян, особливо молодь, справжніми творцями української державності. Особливо насичений героїчними подвигами період Великої Вітчизняної війни. Відтак висвітлення героїчного минулого нашого народу в буремні воєнні роки завжди буде актуальним.

У даній публікації ставиться мета на яскравих прикладах розкрити мужній спротив фашистським загарбникам жителів Васильківщини - земляків авторки. На основі архівних документів, зокрема матеріалів Васильківського історико-краєзнавчого музею, Музею авіації при Національному авіаційному університеті України, преси того періоду, а також спогадів ветеранів Великої Вітчизняної війни та дітей війни авторка намагається висвітлити героїчне минуле пересічних громадян. А саме зосереджується увага на подіях, які торкалися початку війни, років окупації її малої Батьківщини – Васильківщини та звільнення її від німецьких окупантів.

Величний і тернистий шлях пройшли містяни Василькова протягом століть, десятиліть. Одне із найтяжчих випробувань випало на їхню долю у роки Великої Вітчизняної війни.

Поштовхом для дослідження цієї теми стало те, що вулиці поряд із будинком, де я живу, носять імена Миколи Бурки, Миколи Кривова, Павла Кітченка. У Василькові ціле військове містечко назване ім'ям Володимира Лавріненка. З уроків історії знаю, що вони захищали і визволяли наше місто. Відтак мені захотілося більше дізнатися про героїв війни та дослідити їхні подвиги.

Працюючи з архівними документами, підшивками газет тієї доби «Правда України», «Комсомольська правда», я дізналася, що вже на світанку 22 червня 1941 року німецька авіація бомбардувала Київ і область, в тому числі й Васильків. А вже 23 червні в області було оголошено військовий стан і мобілізацію на фронт.

31 липня 1941 року місто окупували німці, які почали встановлювати так званий «новий порядок». Стогнала земля Васильківщини від фашистів

понад два роки. Кривавий терор і геноцид, спустошення і грабування, знищення матеріальний та культурних цінностей, примусова рабська праця і дикий глум над людською гідністю – так утверджувався «новий порядок» на моїй землі.

Матеріали Васильківського історико-краєзнавчого музею та Музею авіації при Національному авіаційному університеті України, а також газета «Відродження», що випускалася німцями на окупованій землі Київщини, дали мені змогу відтворити жахливу картину фашистської окупації.

У місті було спалено більше ста будинків, зруйновані приміщення трьох шкіл, агрошкола, бібліотеки і кінотеатр. Розстріляно і замучено близько 237 тисяч мирних жителів області, з них 867 васильківчан. Близько 276 тисяч чоловік вивезено в неволю до Німеччини, з них більше 4 тисяч юнаків та дівчат Васильківщини.

Проти цих агресивних, загарбницьких дій активно виступило населення України, зокрема й рідної мені Васильківщини. Рух опору мав головно два напрямки: саботаж розпоряджень окупаційної влади місцевим населенням (намагання не працювати на захоплених окупантами промислових і сільськогосподарських підприємствах, ухил від вивезення на роботу до Німеччини), а також організований комуністичним підпіллям партизанський рух.

Проте практичне формування партизанських загонів супроводжувалося значними труднощами. На початку війни вони діяли хаотично, були не чисельними та неорганізованими, погано озброєними, не мали засобів зв'язку та необхідних матеріально-технічних засобів.

В ході війни форми і методи партизанської війни суттєво змінювалися й вдосконалювалися. Як приклад можна навести партизанський рейд під командуванням Сидора Ковпака, здійснений від Путивля до Карпат.

Відносно руху опору фашистському режиму на Васильківщині, то я можу розповісти про один яскравий епізод, який став мені відомий в результаті спілкування із Валентиною Дуб – внучкою одного із активістів цього руху – Костянтина Кравченка. Ця колишня жителька станції Васильків 1 (а зараз киянка) розповіла про трагічну долю свого діда, вже згаданого Костянтина Кравченка, який до Великої Вітчизняної війни обіймав посаду голови селищної ради села Плисецького, що на Васильківщині.

Це село розкинулося вздовж залізничної магістралі Південно-західної залізниці (за 15 км. від Василькова) й було оточене лісами. Маючи можливість непомітно проникнути до залізниці, мешканці цього села пошкодили залізничну колію, щоб таким чином затримати перевезення фашистами військової техніки і військових підрозділів. Відповіддю окупантів був арешт і розстріл Костянтина Кравченка.

Велика Вітчизняна війна приховує багато таємниць і непрочитаних сторінок. Про неї ми також знаємо із розповідей дорослих. Бабусин сусід часто згадує свого батька – Віктора Баранова. Той потратив на фронт з перших днів війни. В одному із боїв був поранений. Підлікувавшись, знову вирушив на фронт. За свої бойові подвиги він отримав багато нагород. Я знаю про долю цього чоловіка лише із розповідей і фотографій. Але я пишаюся ним. Адже у Велику Перемогу є і його внесок.

Опрацьовуючи тему, спілкуючись з тими, хто залишився в живих, хочеться розповісти багато прикладів з почутого, але найбільше мене вразила розповідь землячки Ліни Борисенко про героїчний подвиг, який здійснив у небі Василькова екіпаж штурмовика Миколи Кривова. У день визволення Василькова (6 листопада 1943 року) він розстрілював відступаючі ворожі колони. Коли повертався на аеродром (що знаходився між Васильковом і Западинкою), його атакували чотири «месери». У жорстокому поєдинку льотчики збили один і пошкодили другий ворожий літак. Однак сили були нерівні. Смертельно поранений 25-річний лейтенант, щоб не впасти на хати, з останніх сил вивів штурмовик за село. Коли до нього підбігли місцеві жителі, льотчик був мертвий. Указом Президії Верховної Ради СРСР Миколі Кривову було присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Прах льотчика покоїться в Западинці (зараз територія міста Василькова). Його ім'ям названо одну із вулиць міста.

Ми горді тим, що на землі, де ми мешкаємо, жили герої, завдяки яким ми не стали рабами. Ці герої наші земляки: Микола Бурка, Кирило Кошман, Павло Кондира, Микола Кривов, Павло Кітченко, Володимир Лавріненко. Їхні подвиги зробили їх героями, а людська пам'ять – безсмертними.

Пам'ять живих – це символ продовження життя тих, хто переступив поріг вічності. Вогонь пам'яті вищий від усіх обелісків. Минуть роки, десятиліття, століття, приходитимуть у світ нові покоління, але ніколи не померкне подвиг нашого народу, який зробив вирішальний внесок у Перемогу, у визволення людства від фашистського рабства.

ВПЛИВ ВІЗАНТІЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ НА КУЛЬТУРУ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Собченко Д.Л., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: д.і.н, ст.н.с., професор кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС **Павленко В.В.**

У різні історичні епохи культура певної держави може зазнавати впливів або більш розвиненої в культурному відношенні країни або світової культури, які мають як позитивне, так певною мірою й негативне значення. Відтак вивчення історичного досвіду впливу на розвиток української культури іноземних факторів є й досі актуальним.

У даній публікації ставиться мета висвітлити проблему поширення впливу візантійської культури на культуру Київської Русі. При її розкритті важливу роль відіграє знання історіографії та джерел з досліджуваної теми. Тому основним методом дослідження став аналіз існуючих праць авторів і співставлення історичних джерел з даної теми.

Одними з перших до цієї проблеми звернулися Д.В.Айналов, А.Н.Грабар, В.Н.Лазарев. Праця останнього «Византийское и древнерусское исскуство» (1978) поклала початок тематичній літературі з цього питання. Значне місце в історіографії візантійсько-руської проблематики займають праці фахівців з візантології, зокрема З.В.Удальцова, В.Г.Пуцко, Р.С.Орлова. Фактором взаємозв'язку між Візантією та Київською Руссю було християнство. Проблематику впливу релігії та церкви Київської Русі на її культуру розглянув у своїй праці

«Релігія та церква в Україні» В.К.Липинський. Цими питаннями також переймалися А.Поппе («Перші сто років християнства на Русі»), М.Ю.Брайчевський («Утверждение христианства на Руси»), В.М.Ричка («Церква Київської Русі») та ін.

Матеріальними джерелами вивчення досліджуваної теми є незначні уламки стін і підлоги та фундамент Десятинної церкви, а також давньоруські собори, які збереглися. Кращий стан має іконографія як найвища цінність в силу церковної ідеології, котру до того ж багато разів пізніше переписували майстри.

Поширення візантійських впливів на Київську Русь мало декілька основних етапів. Перший етап пов'язаний із встановленням зв'язків Русі з візантійськими колоніями в Криму, зокрема з Херсонесом. Другий етап ознаменувався першими нападами руських військ на прибережні міста Візантії. Третій етап русько-візантійських культурних впливів став можливим завдяки торговельним договорам Русі з Візантією, що створили своєрідний канал зв'язку відповідних культур. Наступний етап розпочався встановленням безпосередніх контактів між правлячими русько-візантійськими елітами, мається на увазі дипломатична місія княгині Ольги до Візантії. Вирішальним етапом у проникненні візантійських культурних впливів стало хрещення Київської Русі князем Володимиром.

Останнє дійство зіграло важливу роль у розвитку давньоруської архітектури та містобудування. Слід підкреслити, що у даній галузі давні русичі мали свою самобутню традицію. Але, безперечно, візантійці вплинули на подальший її розвиток. З'явилися церковні споруди у візантійському архітектурному стилі. Першою стала згодом зруйнована монголо-татарами Десятинна церква, збудована під керівництвом грецьких майстрів. Наступні Софія Київська й Михайлівський золотоверхий собор вже мали свій архітектурний стиль, дещо відмінний від візантійського. Мова йде про їх багатокупольність, шоломовидну форму куполів, своєрідний принцип освітлення та відмінність кладки тощо. Техніка фрески й мозаїка, якими стали прикрашати собори й палаци, також прийшла із Візантії.

З візантійською архітектурною традицією тісно пов'язане удосконалення давньоруського образотворчого мистецтва. А саме поширення на теренах Русі нового для неї жанру мистецтва – іконопису, який виник саме у Візантії.

Християнство сприяло й подальшому розвиткові співочої культури Давньої Русі, оскільки пісенне мистецтво стало частиною богослужіння. Перші церковні наспіви на Русі записувалися спеціальними грецькими знаками, які називалися знаменами. В свою чергу у візантійські церковні наспіви поступово проникають елементи народної руської пісні. У підсумку утворився відомий київський розспів, пісно пов'язаний з мотивами народних обрядових пісень.

Зведені нові культові будівлі сприяли широкому впровадженню серед руського населення освітянської справи, оскільки саме вони стали осередками освіти. Для останньої не менше значення мало поширення глаголиці.

Відтак швидкими темпами розвивалася вітчизняна література. Її основи заклала візантійська історіографія. Під впливом останньої формуються три важливі ланки руської літератури. Це власне література:

історична (представлена літописами), церковно-історична (легенди про святих і апостолів) та церковно-полемічна (житія святих). Ця література почала прикрашатися книжковою мініатюрою, яка також виникла у Візантійській імперії.

Візантійського впливу зазнало й давньоруське право, особливо це стосується шлюбного права, яке стало освячуватися християнською церквою. Не менший вплив здійснювала Візантія на науку Київської Русі. В першу чергу на астрономію, математику, фізику, хімію, біологію, медицину, філософію тощо. Єдиний напрямок науки, що розвивався більш-менш самостійно, був історичний.

Утвердження християнства за візантійським зразком сприяло народженню іншого бачення світу, нових уявлень стосовно Бога, Всесвіту і природно - Людини. Водночас у новій країні християнська церква змушена була прийняти політичний лад, що склався на Русі. Змінити його докорінно православ'ю було не під силу. Проте нова церква намагалася всіма доступними їй засобами пом'якшити соціальні протиріччя, створити нові етичній й естетичні норми.

Проте слід наголосити, що у вищезазначеному процесі передачі культурної інформації виникав двосторонній рух, тобто діалог культур – візантійської та давньоруської, хоча й переважав вплив першої. З іншого боку відзначимо, що давньоруська культура змогла зберегти свою самобутність, поєднати тисячолітні традиції дохристиянської слов'янської культури з європейськими і східними впливами. Водночас християнство сприяло зміцненню єдності етносоціальної спільності, а значить й зміцненню єдиної давньоруської держави. Навіть після занепаду Візантійської імперії Русь продовжувала творчо розвивати самобутню культуру, збагачену візантійськими впливами, а православ'я залишилося одним із наріжних каменів цієї величної культури.

ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ – ОСНОВА ПРОФІЛАКТИКИ ЗАХВОРЮВАНЬ БРОНХО-ЛЕГЕНЕВОЇ СИСТЕМИ

Панченко Б.С., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: доцент кафедри фізичного виховання ННІПП НАВС **Бова Н.І.**

Головним скарбом життя є не землі, що ти їх завоював, не багатства, що їх маєш у скринях...
Головним скарбом життя є здоров'я,
і щоб його зберегти,потрібно багато що знати.
Авіцена

Навряд чи можна знайти людину, що за своє життя не перенесла би того чи іншого захворювання легень або бронхів. Зараз ними страждають люди самого різного віку – діти, люди в розквіті сил, літні. В останні роки відбувається збільшення захворюваності органів дихальної системи. Так, ці хвороби в дітей займають перше місце в структурі захворюваності, ними хворіє кожна друга дитина.

Найбільш поширеними захворюваннями бронхо-легеневої системи є:

- Бронхіальна астма - хронічне захворювання, основою якого є постійний неінфекційний запальний процес в дихальних шляхах. У розвитку хворобі грають роль зовнішні і внутрішні чинники. Зовнішні чинники – це алергени, інфекція (віруси, гриби, деякі види бактерій), хімічні і механічні подразники, метеорологічні чинники, стреси і фізичні перевантаження. Алергія на пил – найпоширеніша форма. До внутрішніх чинників відносяться дефекти імунною, ендокринною систем, порушення чутливості і реактивності бронхів, які можуть носити спадковий характер, і ін.

- Пневмонія - гостре інфекційне захворювання легенів, яке зустрічається, як у дітей, так і у дорослих на тлі пониженого імунітету і наявності інфекції. Хвороба не передається повітряно-краплинним шляхом. Запалення легенів (Pneumonia) викликається різними вірусами і бактеріями, але хімічними речовинами або пораненнями легенів. Часто запалення легенів є наслідком невиліковного запалення бронхів. Перші ознаки: лихоманка, висока температура і швидке, часте коротке дихання. Пізніше виникають болі в грудях, суглобах і голові, а також сухий кашель з червоно-коричневим відкашлюванням.

- Кашель - рефлекторна реакція дихальних шляхів на механічне, хімічне і запальне роздратування. Кашель – це сигнал про необхідність приділити увагу своєму здоров'ю, він показує нам, що не все в нашому організмі благополучно. При сильному кашлі ми не можемо нормально говорити, є, спати, дихати.

- Бронхіт - запалення бронхів. Одне з найбільш частих захворювань органів дихання. За течією хвороби розрізняють гострий і хронічний бронхіт. Найчастіше це супроводжуюча ознака іншого захворювання або простуда. Може йти мова про пошкодження бронхів із-за куріння, хімічному роздратуванні або роздратуванні шкідливими речовинами.

У більшості випадків при бронхо-легеневих захворюваннях у результаті запалення порушуються процеси бронхіальної секреції, змінюється активність миготливого епітелію, що призводить до утворення в'язкого і важко відокремлюваного мокротиння. Тому особливе значення для даної патології має лікування, спрямоване на розрідження і видалення мокротиння. Для цієї мети застосовуються відхаркувальні і муколітичні засоби. Однією з характерних особливостей запальних хвороб органів дихання останніх років є повсюдне і значуще збільшення числа захворювань, які етіологічно пов’язаних з умовно-патогенними мікроорганізмами.

Широке, але не завжди раціональне застосування антибактеріальних препаратів супроводжується поширенням лікарсько-стійких бактерій, зниженням ефективності терапії, виникненням спалахів інфекцій, в т.ч. внутрішньо лікарняних. Так, встановлено, що летальність при різних нозологічних формах лікарняних інфекцій коливається від 3,5 до 60%, а при генералізованих формах досягає такого рівня, як і в доантибіотичну еру.

Однак, у зв'язку з постійно зростаючою хімізацією біосфери, широким застосуванням хіміко-фармацевтичних препаратів і поголовних щеплень, що призводить до поширення алергійних захворювань у населення, усе більшого значення набуває застосування засобів без побічних дій. Не варто скидати з рахунків і погіршення екологічного середовища, яка в

наші дні рясніє алергічними факторами. Недостатнє і несвоєчасне лікування бронхів і легенів призводить до розвитку хронічних захворювань, які вимагають серйозної і тривалої терапії.

Дедалі більшого поширення в наш час набуває поняття здорового способу життя, який суттєво впливає на профілактику і унеможливлення розвитку захворювань бронхо-легеневої системи.

Як уникнути захворювань органів дихання? Бронхо-легенева система має досить серйозні механізми захисту, завданням яких є попередження людини про початок патологічних змін в організмі. Крім того, чхати і кашляти видаляють з дихальних шляхів слиз, пил і чужорідні тіла. Однак такий захисту, звичайно недостатньо для того, щоб не проводити серйозне лікування бронхів і легенів, слід подбати про їх здоров'я превентивно. Хорошим профілактичним засобом є регулярні прогулянки на свіжому повітрі або хоча б провітрювання приміщення.

Слід також відмовитися від куріння і зловживання алкоголем. Тютюновий дим пошкоджує тканини бронхів і легенів і нерідко провокує онкологічні захворювання органів дихальної системи. Надмірне вживання спиртних напоїв пригнічує імунітет і організм стає беззахисним перед атаками мікроорганізмів і вірусів, що викликають інфекційні захворювання. Для профілактики бронхо-легеневих захворювань дуже корисно займатися дихальною гімнастикою і практикувати носове дихання.

Лікування бронхів і легенів у санаторно-курортних закладах

Санаторно-курортне лікування показано людям, що мають хронічні захворювання органів дихання, при стиханні гострого процесу, а також, якщо хвороба знаходиться в стадії ремісії. Основними курортними факторами є бальнеотерапія, кліматотерапія, грязелікування, фізіотерапія, особливо корисно, коли в оздоровчому закладі є їх поєднання.

Не менш ефективне лікування бронхів і легенів виробляють радонові ванни. Вони особливо корисні для пацієнтів, які страждають алергійним варіантом бронхіальної астми. Радон сприяє збільшенню вмісту в крові абсолютної і відносної кількості Т-лімфоцитів, зменшення числа еозинофілів, що підвищує іммунокомпетентность організму. Радонові ванни і інгаляції також призначаються при наявності торпидной запалення органів дихання, оскільки вони мають виражену протизапальну дію.

Отже, щоб узагальнити сказане вище, я хотів би ще раз підкреслити роль здорового способу життя у профілактиці захворювань бронхо – легеневої системи. Недаремно видатний вчений Іван Павлов сказав:

«Знання про будову і функціонування власного організму потрібні кожній людині незалежно від її посади, освіти чи віку. Кожна людина має навчитися жити так, щоб не заподіяти шкоди ані своєму здоров'ю, ані здоров'ю оточуючих, і завжди пам'ятати, що людина – найвищий продукт природи, але для того, щоб отримати насолоду від скарбів природи, вона має бути здоровою, сильною та розумною».

Дослухаючись до слів таких видатних фахівців, на мою думку, слід зрозуміти для себе, що людський організм – найдосконаліша система, що саморегулюється й сам ооновлюється. Не заважайте йому своїм нездоровим способом життя, і він віддячить вам гармонією повного духовного, психічного та фізичного здоров'я!

«ПОЛНОЕ СОБРАНИЕ ЗАКОНОВ РОССИЙСКОЙ ИМПЕРИИ» ЯК ІСТОРИКО-ПРАВОВЕ ДЖЕРЕЛО

Чиренко Н.М., студент ННІПП НАВС
Науковий керівник: д.і.н., професор, професор кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС **Щербак Н.О.**

Важливим джерелом вивчення політики царської адміністрації є «Полное собрание законов Российской империи» (ПСЗ), яке вийшло трьома виданнями і включило в себе законодавчі акти за період з 1649 по 1913 р. Законодавчий матеріал в ньому розташований у хронологічному порядку.

Складання ПСЗ було викликане ініційованими імператором Миколою I роботами з систематизації законів, що вже були прийняті раніше. Перш ніж приступити до видання зведення діючих законів, необхідно було мати повний перепис законів, яких було багато, та ще й не повністю систематизованих, тому не лише приватні особи, але й чиновники з урядових установ, інколи стикалися з відсутністю вичерпної інформації про діючі закони.

Рішення про видання ПСЗ було прийняте в 1826 році й проводилося під керівництвом М.М. Сперанського.

До складу ПСЗ передбачалося включити всі діючі й скасовані закони, які було видано з 1649 року, а також судові рішення, що мали важливе значення за цей же період.

До першого видання, яке нараховує 45 томів у 48 книгах (№№ 1-30600), увійшли закони з 1649 р. («Соборное уложение» Олексія Михайловича) й до 1825 р., тобто до кінця царювання Олександра I.

До другого видання, яке складається з 55 томів в 125 книгах і нараховує 61928 актів, були включені законодавчі акти, затверджені Миколою I та Олександром II (з 12 грудня 1825 р. по 1 березня 1881 р.). Третє видання вмістило закони з 1 березня 1881 р. до 1913 р. Воно складається з 33 томів і нараховує майже 30 тис. (29980) законодавчих актів. Кожне видання ПСЗ має окрему нумерацію.

Згідно закону від 11 червня 1885 р. до нього вносились лише оприлюднені законодавчі акти.

За основу вміщення акту в ПСЗ бралась дата його затвердження, а не оприлюднення. Кожен том другого і третього видань має алфавітний (предметний) та хронологічний покажчики. Законів, які стосувались різних націй і народностей, що проживали в українських губерніях в XIX – на початку XX ст. в ПСЗ вміщено дуже багато.

У розвитку права слід відзначити унікальну систематизацію законодавства - створення ПСЗ і Зводу законів Російської імперії.В умовах кризи феодалізму абсолютна монархія прагнула втримати владу дворян посиленням каральних ланок державного апарату . З цією метою були створені Третє відділення імператорської канцелярії , корпус жандармів.

Кодифікація російського права мала велике значення. Вона призвела до формування спеціальних галузей законодавства : цивільного, кримінального та інших, що стало важливим етапом у створенні галузей права . Разом з тим у Зводі містилося багато застарілих норм . У 1836 році було розпочато роботу зі створення нового кримінального кодексу.

Незважаючи на те, що Повне зібрання законів і Звід законів Російської імперії увібрали в себе чимало застарілих норм, які гальмували

розвиток капіталістичних відносин, ці зібрання законів значно підняли авторитет Російської держави в очах більш цивілізованої Європи і проіснували , зазнаючи змін , до 1917 року.

УКРАЇНСЬКА МОВА В КОНТЕКСТІ ГРОМАДЯНСЬКОГО ДИСКУРСУ

Говгаленко Г.О., студент ННІЗН НАВС

Мова є найяскравішою ознакою етносу, його духовності, культури і необхідною умовою його існування. У мові проявляється душа народу, його світогляд, його теперішнє, минуле і майбутнє. Мова - берегиня історичної пам'яті народу. Як першоелемент літератури, словесного мистецтва вона є джерелом національно значущих знань, які надають народу - мовотворцю сили і наснаги на його шляхах успішної реалізації пізнавальних, виховних та усіх державотворчих завдань. Саме з вивчення мови починається пізнання світу, свого народу, його духовності. Звідси бере початок національно - патріотичне виховання.

Упродовж багатьох століть - як основа морально-духовних засад народу, основна і визначальна ідентифікуюча ознака українського етносу зазнавала постійний утисків, перешкод і прямих заборон щодо свого природного функціонування в усіх соціально важливих сферах суспільного побутування.

Політика денаціоналізації українського народу у формі мовної асиміляції, спрямованої на підрив основ національної самосвідомості, національної гідності, не пройшла, на превеликий жаль, безслідно: значна частина українського народу втратила свою останню «схованку духу» - материнську мову, що й позначилось на його мовному світогляді, духовно-ціннісних орієнтаціях, життєвих пріоритетах, на спроможність вирішувати насущні проблеми матеріально-технічного, гуманітарно-культурного, освітньо-професійного розвитку нашого суспільства.

Національно-мовна ситуація в сучасній Україні визначається значною мірою наслідками і колишньої колоніальної її підлеглості і денаціоналізацією окремих її регіонів (Південь і Схід), зрусифікованих у мовному плані. Білінгвізм, чи двомовність, в основному є асиметричним – українсько-російським, а не природним, тобто рівноцінними. Внаслідок цього упродовж усіх років незалежності Української держави з боку деструктивних, антиукраїнських, антидержавних сил підіймається питання про ще одну, крім української державної, офіційної (державної) російської мови.

Мовна проблематика на фоні громадського дискурсу набула політичного змісту: окремими її аспектами маніпулює влада, особливо під час виборів, використовуючи у своїх цілях мовний світогляд і орієнтацію відповідної частини електорату. Це значною мірою негативно впливає на стабілізацію національно-мовних відносин у державі, зокрема виконання Закону про мови в Україні, Комплексних заходів щодо впровадження державної української мови в усіх сферахсуспільного життя, зокрема у сферу вищої освіти, армії тощо.

Українська мова на сучасному етапі її функціонування, розвитку повертає собі природні (іманентні) риси і якості, що були втрачені в період обмежень, ідеологічних регламентацій і посиленого впливу російської мови. Це спостерігається особливо на лексико-семантичному рівні мовної системи: поповняється лексичний ряд питомо українськими словами, словами іншомовного походження, які відбивають сучасні життєві реалії, відповідною термінологією тощо. Проте, на жаль, відкритість суспільства, його деідеологізація,

як виявилось, засвідчує і негативні тенденції мовного розвитку, що стосуються лібералізації мовних норм, існування варіантів орфографії, експансія ненормативної лексики.

Необхідною умовою утвердження української мови як державної і перетворення її в повновартісний засіб комунікацій в суспільстві, духовно-консолідуючий фактор українського народу виступає соціально-економічне процвітання держави - основа формування національної гідності, національно-мовної свідомості.

Ці та інші аспекти мовного життя в суверенній Україні за останні десятиліття виступають темою постійних обговорень, дискусій представниками громадськості різнополюсної політичної орієнтації, що свідчить про інформаційну відкритість, лібералізм, західну (чи, навпаки, євразійську) орієнтацію. Саме з антиколоніальних позицій зазнав критики нині чинний правопис, який виявився невідповідним вимогам часу. Процес деколонізації і глобалізації - розвитку тісних культурно-економічних взаємовідносин між народами веде й «до розширення кількості нації української мови за рахунок напівмовних і російськомовних українців».

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО І ЙОГО ВПЛИВ НА ДЕМОКРАТИЧНІ ЗМІНИ

Пилипчинець О.В., помічник-консультант народного депутата України

«Революція гідності», яка призвела до значних змін в Україні мала багато підґрунть: громадяни вимагали тіснішої інтеграції до Європейського Союзу, обмеження впливу Росії у внутрішні справи України, усунення від влади неефективного та корумпованого уряду на чолі з Віктором Януковичем. Але головною їх вимогою було жити в країні де панує верховенство права та демократія.

Таке прагнення є зрозумілим, оскільки демократичні країни є зазвичай більш успішними і процвітаючими, ані ж країни з авторитарними режимами.

Проте повалити авторитаризм легше ніж замінити його відповідальною, демократичною і компетентною владою. Доволі часто новий уряд не здатен дати відповіді на виклики, які постають перед країною, і в підсумку, громадяни опиняються ще в гіршому становищі, ані ж до революційних змін. Така доля спіткала Україну після «Помаранчевої революції», Єгипет, Туніс, Лівію після «Арабської весни». Віра в демократію і демократичні цінності спалахує в моменти тріумфу, як це було в Києві, або ж Каїрі, але потім через численні помилки нової влади, цей запал неминуче згасає.

Тож, ці процеси ставлять перед нами нериторичне питання: чи не є кращими зразками для розвитку ті країни, які очолює сильний лідер необтяжений тягарем дієвих демократичних інститутів? Приміром, Комуністична партія Китаю нівелювала монополію демократичних західних країн на сталий економічний прогрес. Представники цієї партії доводять, що їх модель державного управління, яка передбачає суворий контроль партії над всіма суспільно-політичними і економічними процесами в країні, а також просування до вищих керівних лав найбільш талановитих і здібних людей, є більш ефективною, ані ж надто чутлива до потрапляння у безвихідь демократія. Іншими прикладами можуть бути сучасна Туреччина чи Південна Корея часів урядування Пак Чон Хі та ін.

Відповідно до опитування американської соціологічної служби «Pew Research Center», проведеного у 2013 році, 85% громадян КНР задоволені тим напрямком, у якому рухається їх країна. У США цей показник становив лише 31%.

Ще одним яскравим прикладом можна вважати Сінгапур, який обмінявши свободи на економічне зростання, ця країна не маючи практично жодних природних ресурсів, та, по-суті, передумов для становлення як незалежний суб'єкт міжнародного права, лише за кілька десятиліть спромоглася стати однією з найбільш конкурентоздатних та високотехнологічних країн світу.

Разом з тим, при більш детальному аналізі устрою авторитарних країн можна побачити, що еліта в них працює, переважно, над власним збагаченням. Відсутність системи стримувань і противаг, а також контролю з боку громадянського суспільства призводить до численних зловживань і неефективності при прийняті суспільно важливих рішень. При цьому, рівень зростання економіки є викликом для уряду, оскільки його легітимність напряму залежить від економічних успіхів. Щодо Сінгапуру, то приклад цієї країни свідчить лише про наявність винятків з правила.

На нашу думку, однією з причин, яка перешкоджає розвитку демократії в країні, є надмірний акцент на виборах та ігнорування інших складових демократії. Повноваження влади повинні бути збалансовані забезпеченням індивідуальних прав та сильною системою громадянських інститутів, які б забезпечували самоорганізацію і формували базис реально функціонуючого суспільства на противагу і доповнення виконавчих структур держави. Діяльність таких інститутів посилює боротьбу з корупцією, забезпечує здійснення та захист прав і свобод людини і громадянина.

В цьому контексті, надзвичайно важливою є роль законодавця, до обов'язків якого входить підготовки та прийняття законів, які забезпечують потреби розвитку суспільства і держави в усіх сферах їх життєдіяльності. Тому ухвалення ЗУ «Про доступ до публічної інформації», а також розроблення за безпосередньої участі громадськості таких законопроектів як «Про свободу мирних зібрань», «Про люстрацію в Україні» є дуже важливим, але недостатнім досягненням.

На нашу думку, постала потреба в підготовці проекту закону під умовною назвою «Про громадський контроль над діяльністю держави». Складовою частиною такого законопроекту має бути належне забезпечення парламентського та позапарламентського контролю над діяльністю держави.

Серед суб'єктів такого контролю мають бути суспільно-політичні рухи, громадські правозахисні організації, інші об'єднання громадян. Головну ж структурну частину цієї глави мають становити статті, присвячені основам, предмету, правам і процедурі контролю громадських правозахисних організацій за діяльністю органів і посадовців державної виконавчої влади.

Свого часу французький дослідник Алексіс де Токвіль зазначив, що демократії завжди виглядають слабшими, а ніж вони є насправді, але, при цьому, мають надійне підґрунтя: можливість обирати альтернативних лідерів, які пропонують альтернативні рішення. Це робить демократичні країни більш успішними ніж авторитарні режими у знаходженні відповідей на ті виклики, які постають перед країною.

═ЗМІСТ═

Вітальне слово		
Чернєй В.В.	Роль наукових досліджень студентів у формуванні наукової культури особистості	3
Наукові повідомлення на пленарному засіданні		
Телешун С.О.	Світові загрози та українські реалії на тлі розвитку засад громадянського суспільства	5
Колб О.Г., Охман О.В.	Диференціація та індивідуалізація виконання покарань у механізмі запобігання злочинам у виправних колоніях України	11
Джужа О.М., Колб С.О.	Сучасна кримінально-виконавча політика України та проблеми її реалізації на практиці	13
Куца А.М.	Міжнародне та регіональне співробітництво і партнерство заради розвитку, які охоплюють проблематику інвалідності	14
СЕКЦІЯ 1 «Кримінальне право, кримінологія, кримінально-виконавче право»		
Конопельський В.Я., Дудко Є.В.	Про вплив диференціації та індивідуалізації на формування змісту кримінально-виконавчих правовідносин	16
Журавська З.В., Колб І.О.	Про деякі принципи сучасної кримінально-виконавчої політики України	17
Катеринчук К.В.	Подальший розвиток кримінально-правових норм щодо охорони здоров'я особи за Кримінальним кодексом України	19
Кондратішина В.В., Остапович І.П.	Вплив диференціації та індивідуалізації виконання покарання на стан рецидивної злочинності у виправних колоніях	20
Бєспаль О.Л.	Проблемні питання законодавчих новел щодо запобігання насильству в сім'ї	22
Громов О.Б., Хрущ В.І.	Щодо ефективності деяких видів контролю за станом дотримання прав засуджених і персоналу виправних колоній	23
Даценко Є.В.	Концептуальні основи визначення суб'єкта злочину	24
Пришко І.А., Лопоха В.В.	Про деякі змістовні особливості диференціації та індивідуалізації виконання покарання та їх вплив на стан кримінально-виконавчої діяльності	25
Кушніренко Т.Ф.	Необхідність військової служби правопорядку Збройних сил України для розвитку громадянського суспільства в Україні	26
Парахневич А.О.	Проблеми криміналізації діянь у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту	28
Хвостик В.В.	Схиляння до злочинної діяльності як загроза розвитку громадянського суспільства в Україні	29

Грибіняк В.І.	Щодо змін до статті 296 (хуліганство) Кримінального кодексу України	30
Бойченко О.С.	Евтаназія як соціально прийнятний мотив умисного вбивства	31
Мойсеєва І.В.	Боротьба з торгівлею людьми та іншими незаконними угодами щодо людини як важливий чинник розвитку громадянського суспільства в Україні	32
Ященко Т.О.	Розмежування групового порушення громадського порядку та хуліганства, вчиненого групою осіб	34
Шайкова М.А.	Проблеми термінологічного забезпечення кримінально-правової боротьби зі злочинами проти громадського порядку як законодавчої складової захисту громадського суспільства	35
Кравченко А.О.	Особливості вчинення незаконної трансплантації органів та тканин людини організованими злочинними групами	36
СЕКЦІЯ 2 «Криміналістика, кримінологія, кримінальний процес»		
Лук'янчиков Є.Д., Лук'янчиков Б.Є.	Удосконалення засобів пізнавальної діяльності з розслідування злочинів в умовах розвитку громадянського суспільства	38
Гура О.А., Карпенко Н.В.	Про вплив принципів кримінально-процесуального права на зміст кримінально-виконавчих правовідносин	40
Залозний Р.Ю.	Закон України «Про недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань, та визнання такими, що втратили чинність, деяких Законів України» та Кримінальний кодекс України як ієрархічна колізія	41
Ковалевська Є.В.	Чому не судилося бути праву на існування заочного провадження за Кримінально-процесуальним кодексом України	43
Лозова Т.О.	Про недоліки огляду місця події при злочинних порушеннях прав інтелектуальної власності	45
Сігнаєвська К.І.	Дотримання права на недоторканність при проведенні освідування особи в умовах розвитку громадянського суспільства	47
Свинобой О.В.	Проблеми ексгумації трупа відповідно до КПК України	48
Маковеєв Е.А.	Татуювання як криміналістична ознака особи злочинця	49
Камолікова М.А.	Сліди пам'яті людини	50
Давидюк Х.В.	Криміналістичне ототожнення людини за зовнішніми ознаками	51

СЕКЦІЯ 3 «Адміністративне право та процес»		
Стрельченко О.Г.	Сутність попередження адміністративної деліктності неповнолітніх	53
Галай В.О.	Проблеми забезпечення органами місцевої влади реалізації прав територіальної громади	54
Булик І.Л.	Громадянська освіта як чинник становлення демократичної країни	55
Стрельченко О.Г., Іванова О.О.	Історична характеристика створення та діяльності громадських об'єднань	57
Булик І.Л., Єсипок А.В.	Актуальні проблеми організації громадянського суспільства в Україні	59
Стрельченко О.Г., Сущенко А.О.	Особливості протидії насильству в сім'ї в Україні	60
Паламарчук І.В.	Характеристика поняття публічного майна	62
Єрмоленко І.Я.	Суспільна шкідливість як обов'язкова ознака адміністративного корупційного правопорушення, вчиненого працівником ОВС	64
Сапрун О.В.	Охорона громадського порядку	65
Горкуша Д.С.	До питання поліпшення здійснення обов'язків державним виконавцем Державної виконавчої служби, проблеми виконавчого провадження	67
Богашова Т.Г.	Адміністративно-процедурна діяльність щодо розгляду звернень громадян органами місцевої влади	68
Юрченко А.А.	Адміністративно-правова характеристика Державної реєстраційної служби	69
Юр'єва О.Ю.	Природа адміністративно-правового статусу прокуратури України	72
Федченко М.С.	Природа напрямів удосконалення діяльності органів публічної адміністрації	74
Федорчук К.С.	Громадянське суспільство: його суть та проблеми становлення	76
Намазов А.Є.о.	Сучасний стан та перспективи розвитку державної служби в Україні	77
Михальчук Д.С.	Правові особливості тарифного та нетарифного регулювання в Україні	79
Мадяр А.В.	Боротьба з корупцією в органах державної влади й управління	80
СЕКЦІЯ 4 «Господарське право та процес»		
Нескороджена Л.Л.	Гармонізація українського законодавства з європейським правом	82
Гелич Ю.О., Лозова Т.О.	Господарське законодавство України: проблеми та шляхи реформування	83
Петрина В.Н.	До питання про предмет зовнішньоекономічної діяльності	84

Загорняк Н.Б.	Цивільно-правові гарантії та способи захисту суб'єктивних інвестиційних прав у капітальному будівництві житла на основі фонду фінансування будівництва	85
Баран С.О.	Переваги та недоліки досудового порядку врегулювання господарських спорів	86
Пономарьова Т.С.	Практичні аспекти реалізації права на відвод судді та судового експерта у господарському процесі	87
Бовсуновський О.В.	Господарський суд у судовій системі України: історичний аспект проблеми реалізації повноважень	89
Вара А.С.	Проблеми правового регулювання діяльності повних та командитних товариств	90
Кудько Є.А.	Проблемні питання утворення та діяльності холдингових компаній	91
Маньківська О.Б.	Суть і значення апеляційного оскарження рішень і ухвал суду першої інстанції	92
Лучка І.М.	Актуальні проблеми інвестиційної діяльності у капітальному будівництві	93
Романко Б.І.	Деякі питання права землекористування	94
Баран В.М.	Методи правового регулювання господарського процесуального права	95
Юсіфлі Б.Т.о.	Ціноутворення в Україні щодо лікарських засобів	96
Юсіфлі А.Т.о.	Сторони в судовому господарському процесі, їх права та обов'язки	97
Шпорт Д.В.	Правовий статус повного товариства	98
Шилохвост І.І.	Загальний порядок ліквідації суб'єкта господарювання	99
Шаршун Н.В.	Основні засади господарсько-правової відповідальності	100
Шадчинєв А.О.	Особливості розвитку корпорацій за правом Великобританії	101
Чухно О.Є.	Реалізація суспільних інтересів у процесі інвестування	103
Чурілова Ю.А.	Співвідношення законодавства республіки Білорусь із законодавством України при вирішенні питання укладення «мирової угоди»	105
Федорчук Л.Л.	Ліцензування господарської діяльності в Україні	106
Тютюнник К.С.	Практичні відмінності між договорами оренди та лізингу	107
Трофименко О.В.	Актуальні питання регулювання банківської діяльності	108
Сергійчук Н.І.	Проблеми спадкування корпоративних прав за законодавством України	109

Прудивус В.Г.	Проблемні питання правового регулювання діяльності акціонерних товариств	110
Патентна Н.С.	Підсудність у господарському процесі	112
Панасюк Т.В.	Правовий статус ломбардів як учасників господарських правовідносин	114
Орлова М.Є.	Законодавче впровадження процесу націоналізації в Україні	115
Носатова А.А.	Інститут неплатоспроможності (банкрутства): проблеми та шляхи вдосконалення	115
Мельник М.С.	Поняття агентського договору в господарському праві	116
Маштакова Т.Ф.	Проблеми теорії та практики щодо розмежування юрисдикції адміністративних та господарських судів України	118
Маркова Ю.В.	Щодо державної реєстрації фізичних осіб-підприємців	119
Мазниченко А.А.	Теоретичні аспекти відводу судді в господарському процесі	120
Лопатюк Н.В.	Особливості реалізації акціонерами права на отримання інформації про діяльність акціонерного товариства	121
Кукуруза О.О.	Господарські системи: спонтанний порядок та ієрархія	123
Кузьменко В.С.	Недобросовісна конкуренція в Україні: проблеми законодавчого регулювання	125
Коломіченко В.П.	Проблеми нормативно-правового регулювання діяльності ломбардів в Україні	126
Коваль К.В.	Третейський суд як недержавний та незалежний орган судової системи України	127
Коваль І.А.	Сучасні інвестиції: family office як hi-end сервіс для найбагатших приватних інвесторів і членів їх сімей	128
Клочков Б.І.	Вплив геополітичних факторів на процес реформування системи Міністерства внутрішніх справ України	129
Качан А.О.	Електронні докази в господарському процесі: проблеми формалізації	130
Ільчук Н.В.	Асоціація та корпорація як сучасні форми підприємств: порядок створення та особливості їх діяльності	131
Зіневич Д.С.	Проблемні питання захисту прав акціонерів	132
Жиляк О.Ф.	Правовий статус суб'єктів господарського права	133
Жигір Є.І.	Механізм захисту державного та приватного майна	134

Єрмоленко О.С.	Порядок створення спеціальної (вільної) економічної зони	135
Горбань О.В.	Основні положення державної політики підтримки суб'єктів господарювання	137
Воронцова Т.В.	Непрямий (похідний) позов в умовах сьогодення	138
Бураченко А.М.	Заходи щодо забезпечення позову в господарському процесі	140
Биляєва А.М.	Використання правил Інкотермс під час укладання господарських договорів	141
СЕКЦІЯ 5 «Цивільно-правові дисципліни»		
Бичкова С.С., Стецик А.В.	Право відповідача на подання заяви про перегляд заочного рішення	143
Гороховська Т.В., Воробей В.М.	Проблемні питання сімейних конфліктів	144
Чурпіта Г.В.	Деякі аспекти провадження у справах про встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя	146
Волківська Т.Ф.	Окремі аспекти спадкування неповнолітніми	147
Лов'як С.С., Попова А.А.	Порівняльний аналіз судового розгляду шлюбно-сімейних справ України, Польщі, Німеччини	148
Бабошкіна С.А.	Зобов'язання у цивільному праві: поняття та правовий зміст	150
Середа Т.М.	Проблеми уніфікації та гармонізації правової охорони інтелектуальної власності Європейського Союзу	151
Нікітенко Р.С.	Розірвання шлюбу за заявою подружжя, яке має дітей	153
Нємцева А.О.	Щодо питання відшкодування юридичною особою шкоди, завданої їхнім працівником чи іншою особою	154
Боровська І.А.	Предмет доказування у справах щодо захисту права на безпечне для життя і здоров'я довкілля	156
Миколаєць В.А.	Груповий позов та процесуальна співучасть: деякі аспекти співвідношення	157
Віннічeнко М.В.	Цивільно-правовий договір як інститут зобов'язального права	158
Гарматюк О.Д.	Правові спекти визнання особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою	159
Маслик І.А.	Право власності як один із найголовніших інститутів цивільного права	160
Устименко Ю.В.	Поняття та ознаки інформації з обмеженим доступом	162
Блажко О.М.	Недоліки українського законодавства щодо забезпечення права дитини на ім'я	164

Клімчук О.В.	Проблеми законодавчого регулювання розпорядження майновими правами інтелектуальної власності	165
Романенко І.В.	Проблеми реєстрації договору комерційної концесії	166
Пухирь О.Л.	Особливості договору перевезення вантажу в системі договорів	167
Нашенко Д.Р.	Правове регулювання відшкодування моральної шкоди за законодавством України та Німеччини: порівняльний аналіз	169
Малацковська М.В.	Проблемні питання відшкодування збитків як способу захисту цивільних прав	171
Гриценко Ю.В.	Проблеми запровадження інституту евтаназії в цивільному праві України	172
Мірошніченко І.І.	Актуальні питання спадкування за заповітом за законодавством України та іноземних держав	173
Мардарович С.Б.	Медіація як форма врегулювання правових конфліктів	174
Кравчук В.К.	Спадкування права на вклад у банку (фінансовій установі)	175
Когута О.С.	Особливості захисту права інтелектуальної власності	177
Клименко А.О.	Форми участі прокурора в цивільному процесі України	178
Дудченко Т.О.	Колізійні питання суб'єктного складу справ окремого провадження, що виникають із сімейних правовідносин	180
Борисова М.Є.	Спадковий договір у цивільному праві України	182
Биляр Б.П.	Проблемні питання захисту прав учасників сімейних відносин	183
Биляр І.П.	Захист житлових прав осіб у судовому порядку	184
СЕКЦІЯ 6 «Теорія держави і права, історія держави і права, конституційне та міжнародне право»		
Заяць Н.В.	Народне представництво як форма вираження суверенітету народу	186
Кулик Т.О.	Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій в столиці України місті-герої Києві	188
Мартинюк Ю.М.	Гарантії конституційно-правового статусу біженців в Україні	191
Іванова Т.М.	Європейська хартія місцевого самоврядування як фундаментальна правова основа побудови локальної демократії в Україні	192
Тупало О.П.	Особливості та перспектива розвитку громадянського суспільства в Україні	195

Бреус С.М.	Спільна торговельна політика Європейського Союзу: протекціонізм чи торговельний альтруїзм?	196
Мартинюк Є.М.	Напрями реформування органів міліції і вдосконалення їх діяльності щодо утвердження та забезпечення конституційних прав і свобод людини й громадянина	197
Телешун Я.С.	Молодіжні громадські організації як складовий елемент громадянського суспільства	199
Турова Є.О.	Формування громадянського суспільства: діяльність української гельсінської групи	200
Полюга А.В.	Норма права та її структура	202
Піжевська А.В.	Прогалини в праві та шляхи їх усунення	203
Панченко Б.С.	Право в системі соціальних норм	204
Негода К.О.	Механізм захисту прав людини – основоположний принцип сучасного українського конституціоналізму в межах розвитку громадянського суспільства	206
Онищенко О.Е.	Правова свідомість, правова культура та правове виховання як основні фактори, що впливають на становлення принципу верховенства права в Україні	208
Денисенко К.О.	Романо-германський (нормативно-активний) тип правової системи	209
Дзігора М.С.	Корупція – вагома перешкода на шляху розвитку держави та суспільства	210
Вайдалович О.Ф.	Історія розвитку парламентаризму в Україні	211
СЕКЦІЯ 7 «Психологія та педагогіка»		
Оверченко А.І.	Правосвідомість особистості як фундаментальна умова дотримання прав людини	213
Перепелиця С.П.	Здатність до саморегуляції студентів, схильних до тютюнопаління	214
Шут Г.С.	Здатність до саморегуляції студентів з різним стилем лідерства	215
Назаренко Ю.В.	Особливості інтерперсональних відносин у колективі розумово відсталих учнів професійно-технічних навчальних закладів	217
Журавель К.Е.	Психологічні особливості розвитку пізнавальної діяльності студентів	218
Чорноштан М.С.	Способи формування позитивної мотивації до занять фізичними вправами у дівчат-студенток	219
Чабан Ю.В.	Стильові особливості спілкування студентів та їх здатність до саморегуляції	220
Талалай О.А.	Дослідження впливу дозованого фізичного навантаження на пізнавальні процеси в студентів	222

Пономаренко К.М.	Психологічні особливості особистісної зрілості дівчат юнацького віку	223
Полищук С.П.	Особистісні властивості студентів-психологів та студентів-юристів із почуттям самотності	224
Позняк О.О.	Особливості міжособистісної взаємодії в студентської молоді	225
Пачевська В.І.	Психологічні особливості взаємовпливу сімейних відносин та професійної діяльності працівників ОВС	226
Мороз Х.І.	Смисложиттєві цінності осіб з різним стилем спілкування	228
Михайліченко М.О.	Механізми соціально-психологічного впливу на особистість	229
Федорчук К.С.	Вольові якості особистості та шляхи їх формування в спорті	231
Коцюба Р.Р.	Особливості рольової поведінки у зв'язку з особистісними властивостями курсантів	233
Ігнатенко К.О.	Особливості ставлення до самотності в осіб із різним типом темпераменту	235
Жук Н.А.	Психологічні особливості поведінкового компоненту внутрішньої картини здоров'я в осіб юнацького віку	236
Гордієнко К.О.	Соціально-психологічна адаптація студентів у зв'язку з професійною самоактуалізацією особистості	237
Войтенко І.Ю.	Здатність до емпатії у зв'язку з особливостями емоційної сфери в юнацькому віці	238
Безбородова М.С.	Ціннісні орієнтації студентів різної статі	239
Балабуха Ю.М.	Саморегуляція як чинник успішності професійної підготовки майбутнього психолога	241
Піддубна Л.О., Андріященко Ю.В.	Методи ментального тренування в сучасній психологічній підготовці спортсменів до змагань	242
СЕКЦІЯ 8 «Економічне та біржове право»		
Безрутченко С.М.	Фінансова безпека України в контексті реформування бюджетної та податкової систем держави	245
Котирло О.О.	Правові основи торгово-біржової діяльності України	248
Пожидаєва М.А.	Правове розмежування оплати електронними грошима та переказу коштів при здійсненні розрахунків	250
Безрутченко С.М., Давидюк Х.В.	Актуальні проблеми мінімізації тіньової економіки в Україні	251
Ковалко О.О.	Банкрутство в Україні: вирок чи шанс?	253
Хоменко О.О.	Захист прав споживачів у разі придбання ними продукції в кредит	254

Тодосієнко В.В.	Особливості банківських систем за законодавством зарубіжних країн	255
Таран А.Д.	Маркетингові комунікації підприємства	256
Сердюк Ю.Р.	Актуальні питання організації інформаційного забезпечення судово-бухгалтерської експертизи в Україні	258
Ровкач Ю.С.	Використання бухгалтерського обліку як методу ефективного розкриття та розслідування злочинів у сфері економіки	259
Подолян М.К.	Принципи розвитку та становлення фондового ринку в Україні	261
Петрик О.С.	Комплекс маркетингу та його основні елементи	262
Панцевич К.М.	Сучасні проблеми правового регулювання внутрішнього валютного ринку України	264
Павлюк Я.Ю.	Менеджмент підприємств готельного бізнесу	265
Міндер В.С.	Актуальні питання діяльності комерційних банків на ринку цінних паперів	266
Мельник Г.А.	Використання облікових документів під час виявлення та розслідування корисливих злочинів у банківській сфері	267
Мардарович С.Б.	Конкурентоспроможність фондового ринку України	269
Кучма С.І.	Національне валютне законодавство та міжнародне валютне право	270
Зозуля І.В.	Цікаві маркетингові ходи бізнесу	271
Захарчук Ю.В.	Правові основи становлення фондового ринку в Україні	274
Загрійчук О.М.	Антимонопольне законодавство України	275
Жарко Я.М.	Сучасна банківська система України: тенденції та шляхи розвитку	277
Єрмолко С.М.	Правові засади діяльності учасників ринку праці в Україні	278
Гоцуляк В.М.	Міжнародний досвід регулювання біржової діяльності	280
Воробей В.М.	Щодо питання фінансування правоохоронних органів	281
Варишко Д.П.	Біржа праці як елемент інфраструктури ринку України та перспективи її розвитку	282
Бегуш Н.В.	Проблеми та шляхи вдосконалення організації судово-бухгалтерської експертизи в Україні	283
Баранкевич Н.Р.	Проблеми об'єктивності судово-бухгалтерської експертизи	284
Андріященко Ю.В.	Підприємницька діяльність: сутність, зміст, специфіка	286

СЕКЦІЯ 9 «Суспільні науки та історія України		
Максимов С.П., Строїч В.В.	Виховання всебічно розвинених і здорових студентів на заняттях фізичного виховання	288
Радченко А.В.	Сучасне європейське позитивне право як різновид «чуттєвого права»	289
Лук'янець Г.І.	Педагогічні погляди Т.Г. Шевченка	290
Кузьменко В.С.	Гімни пострадянських країн: лінгвокультурні особливості	292
Коверко В.В.	Теорія абсурду Альберта Камю	293
Паламарчук В.В.	Походження правничої термінології	295
Олефіренко Ю.Л.	Сутність терміна «оціночні поняття»	296
Мисюра Я.В.	Синонімія в законодавчій сфері	297
Хворостяна І.Е.	Пам'ятаємо минуле заради майбутнього	298
Собченко Д.Л.	Вплив візантійської культури на культуру Київської Русі	300
Панченко Б.С.	Здоровий спосіб життя – основа профілактики захворювань бронхо-легеневої системи	302
Чиренко Н.М.	«Полное собрание законов российской империи» як історико-правове джерело	305
Говгаленко Г.О.	Українська мова в контексті громадянського дискурсу	306
Пилипчинець О.В.	Громадянське суспільство і його вплив на демократичні зміни	307

Наукове видання

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Збірник матеріалів
підсумкової науково-теоретичної конференції
(Київ, 15 квітня 2014 року)

Комп'ютерна верстка *Лов'як С. С.*

Підписано до друку 09.04.2014. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Обл.-вид. арк. 20,0. Ум. друк. арк. 18,6. Вид. № 12/II.
Тираж 100 прим. Зам. №

Редакційно-видавничий центр
Національної академії внутрішніх справ
03035, Київ-35, пл. Солом'янська, 1